ROMARESTITUTA.

SIVE

ANTIQUITATUM RO-MANARUM COMPENDIUM ABSOLUTUM,

Ex optimis Authoribus in usum Studiosæ Juventutis collectum,

A

THOMA BELLO Philologo Edinburg. Scoto.

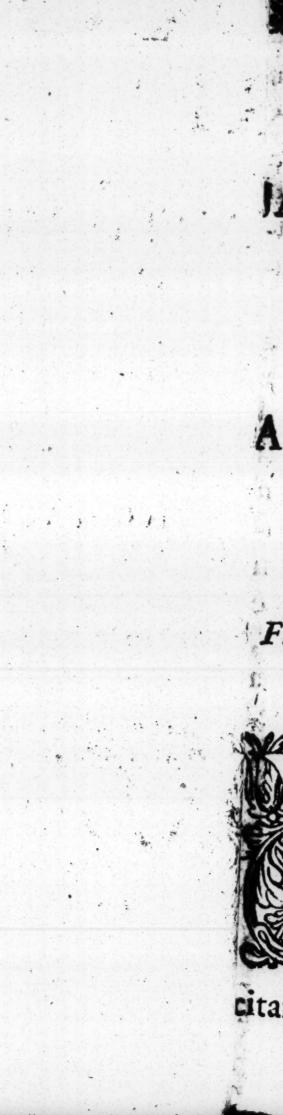
Qui Romanorum res legunt, non unius populi, sed generis humani facta discunt, Flor. in Prolog.

Ubique membra, bic ipsum caput inventes Monare. chia, Petrarch. Epist. 14. à Vergerio restitut.



GLASGUÆ; Excudebat ROBERTUS SANDERS; Urbis & Academiæ Typographus.

M, DC. LXXIII.



秦森森森森森森森森森森森森森森

Nobilissimis & spem optimam præferentibus Ephebis,

ACOBO ARANIÆ COMITI,

Illustrissimi & magnificentissimi Ducis Hamiltonij Filio natu maximo ac Hæredi:

ET

ARCHIBALDO LORNÆ

Domino, Potentissimi & Antiquissimæ Nobilitatis splendore Clarissimi Comitis Argathelia eodem loco & jure Filio,

Florentissimarum in Scotiâ familiarum post Patres suos, Principibus dignissimis.



T suis vicibus novata Solis, Lunæ, Veris decora intentos omnium animos oculosque novitate grata alliciunt, præsenti amænitate recreant, & futuri spe plenos erigunt, alunt, ex-

citant: Sidera autem nova si qua appareant, quanta

Epistola Nuncupatoria.

quanta solicita mortalium pectora, ora, voi c studia magnarum rerum expectatione exet cent? Sic, etiam in populo, primæ pueritig germen tenellum, & blande ridentis pub p imbellis flos adolescens tantam ubique volu h movet, pietatem excitat, ut captis etiam urbst bus'incolumitatem impetret: nobilitatis aid tem surgentis lucida inter ignes minores sid si ra lætos penatibus dies, læta Reip. tempoist Accidit quidem aliquando, quhi rerum omnium incertitudo est, ut nimis mdi tutina lux splendidissima in tristes abeat no bulas, aut in graviores imbres feratur, vel ac fœdissimas tempestates soluta ruat: ipsa tne men sidera ab his mutationibus, ab hac rerune confusione longissime aliena, suà interim lucli gaudent, & tandem, victa tempestatis vina clariora etiam exeunt, ac suo orbe conspicio inferiorem illustrant, alunt, recreant, & aspec Au grato exhilarant. Sie historiarum fidera & quotidiana experientia virtutis relictæ spie falsæ, & vitæ in pejus mutatæ exempla voba suggerent, eheu! quam plurima, Verus germanæ Nobilitatis virtus indigena tegi ne quiens, mergi nescia, sui certa, fortunæ securlu & invidiæ, desidiæ impatiens, exosa vitij, mea, diocribus spretis, ad optima, summa, pula cher

Epistola Nuncupatoria.

cherrima, adeoque sua aspirat, certat, conetendit, nititur, & repulse nescia sordide negata tentat iter via. Excellentes autem animos ad hoc virtutis & gloriæ fastigium evehunt inprimis literarum studia: nam (inquit Tullius) cum ad naturam eximiam atque illu-Arem accesserit ratio quædam conformatioq; doctrinæ, tum illud nescio quid prætlarum ac singulare solet existere. Et ibidem literarum studia his laudibus prosequitur. Quod si non hic tantus fructus oftenderetur, & si ex his studijs delectatio sola peteretur: tamen, ut opinor, hanc animi remissionem humanissimam ac liberalissimam judicaretis. Nam cætera neque temporum sunt, neque ætatum omnium neque locorum, hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, fecundas res orpant, adversis perfugium ac folatium præpent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rustiantur. Quod si ipsi hæc neque attingere, peque sensu nostro gustare possemus, tamen a mirari deberemus, etiam cum in alijs vide-emus. Alterum, nec minus necessarium virutis & gloriæ subsidium, est experientia frequenti exercitatione & multo rerum usu para, & firmata; quibus scilicet artibus heroica nventus fit,

Epistola Nuncupatoria.

Utilis & bellorum & pacis rebus agendis.

Sic pueros rebus duris ferendis, magnisque gerendis à teneris adsuefaciendos suadet, ijste heroas in Cœlum sublatos testatur Horatius.

Angustam, amici, pauperiem pati Robustus acri militià puer Condiscat, & Parthos feroces Vexet eques metuendus hastà.

Vitamý, sub dio & trepidis agat In rebus, &c.

Hac arte Pollux, & vagus Hercules Innixus, arces attigit igneas: Quos inter Augustus recumbens Purpureo bibit ore nectar.

Hac te merentem, Bacche pater, tua Vexère tigres, iudocili jugum Collo trahentes: hac Quirmus Martis equis Acheronta fugit.

a

8

Honorium Augustum militaribus artibiteneris exercitatum pulcherrime refert Chidianus de tertio ejus Consulatu.

Reptâsti per scuta puer, Regumá, recentes Exuvia tibi ludus erant, primusá, solebas Aspera complecti torvum post pralia patres Epistola Nuncupatoria.

Mox ubi sirmâsti recto vestigia gressu,
Non tibi desidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec somnos genitor permisit inertes.
Sed nova per duros instruxit membra labores,
Et crudâ teneras exercuit indole vires:
Frigora seva pati, gravibus non cedere nimbis,
Astivum tolerare jubar, tranare sonoras
Torrentum surias, adscensu vincere montes,
Planitiem cursu, valles & concava saltu.
Necnon in clypeo vigiles producere noctes,
In galeâ potare nives; nunc spicula cornu
Tendere, nunc glandes Baleari spargere fundâ.

Eodem modo & nostros ad militiam exerceri solitos præclarè meminit Buchananus in augustissimo Epithalamio Regum Franciæ & Scotiæ.

Illa pharetratis est propria gloria Scotis,
Cingere venatu saltus, superare natando
Flumina, serre same, contenere frigora & astus:
Nec sossa muris patriam, sed Marte tueri,
Et spreta incolumem vita defendere samam:
Polliciti servare sidem, sanctumá, vereri
Numen amicitia, mores, non munus amare.
Artibus his, totum fremerent cum bella per orNullaá, non leges tellus mutaret avitas (bem,
Externo subjecta jugo, gens una vetustis
Sedibus antiqua sub libertate resedit.

† 4

Hoc

Epistola Nuncupatoria.

Hoc rerum usu edita omni seculo exemple literarum monumenta continent, & posteri imitanda tradunt. Sed quid vobis fabulo! Deûm, obsoleta Heroum, longinqua extero rum, aut aliena etiam civium exempla propo nerem? Habetis domi uterque in PenatibuD ceras veteres, prolixa stemmata, plena atrive proprijs, propinquis, certis, evidentibus summæ virtutis & gloriæ exemplis adornatanu Huc læti respicite, his parentate pij, hæc obei servate æmuli, hæc morum quoque filij imifil tamini, hæc à vetustatis, & oblivionis injuripo grati vindicate, & nova luce illustrata postepu ris tradite magnifici. Macti mei Dioscuri de quò vos tot illustrium retrò Majorum exen pla ducunt, quò tot antè bonorum spes & vota ferunt, quò tanti in utroque relucent D animi ardor & studia rapiunt animosi contenta dite, pergite alacres, & felices tandem eviti dite. Ut una singulari nuncupatione vos con ci pellarem, Ephebi Nobilissimi, maxime m su moverunt: Primò vestra adeo per omnia s'no milis conditio, ut uterque nisi alter idem si tr & qui utrumvis dixerit, utrumque significa rit. Ac mihi, quidem sæpè de altero cog tanti & loqui volenti alterius appellatio 8 titulus non tam temerè excidit, quam imagi nis similitudine decepto incidit, pro Arani

Loi -

Epistola Nuncupatoria. Lornæus, pro Lornæo Aranius:

Haud aliter summo gemini cum patre Lacones Progenies Leda sedent: in utroque relucet Frater.

Dein dulcissima subiens memoria Atavorum vestrorum Jacobi Araniæ, & Archibaldi Aragatheliæ Comitum (quam felix etiam nominum augurium!) ante annos centum duodecim ad rem Religionis, Regni, & Reip, confilio, ope, & exemplo suo restituendam, componendam, firmandam, ac promovendam pulcherrime conspirantium, & amico sectidere certantium.

O ben'è signatum fraterno nomine tempus!

Denique par meum utriusque studium plurima Nobilissimorum parentum vestrorum gratia, multisque tuæ Aranie familiæ in me ossicijs & meritis devinctum, diuturna vitæ consuetudine, a prima ætate vestra consirmatum, novis subinde ossicijs auctum, nec nisi cum extremo spiritu extinguendum.

Nulla dies unquam nostrum divellet amorem: Sed canis antè lupas, & taurus diliget ursas, Et vulpem lepores, & amabit dama leanas, Et prius aquoribus pisces, & montibus umbra, Et volucres deerunt sylvis, & murmura ventis

Quo

Epistola Nuncupatoria.

Quocircà ut vobis indulgendo quam plunci mis prodesse possim, hoc meum scribendi p rocinium, libellum hunc, nec temerè occœp p tum, nec tumultuariò compositum; vestris a nis aptum, studijs utilem, animis in me mea propensioribus gratum & jucundum vobis d. co, permitto, nuncupo, ut si quem inde que co, permitto, nuncupo, ut si quem inde qua fructum legerit, id vestro nomini acceptum ferat: si quid omissum desideret, æquus muminerit quæsitum hic compendium, prætera nil promissum: si quid sequius explicatum culpet, quos secutus sum Authores corriga quat meliora quærenti veniam det: ni methodus placeat, id mihi soli tribuat: incæptum ipsum sola necessitas quo evicit telo eoder vindicabit. Testatur Joachimus Camerarius in vita Philippi Melanchthonis, eum puros parvulos summo amore complexum, sonaturæ hanc affectionem in ipso impetratar su seguendum sorte imperatam) suisse; neque seguendum sorte imperatam) suisse; neque (legendum forte imperatam) fuisse; neque quò ijs prodesset, suo in re ulla labori pepe cisse, aut humillimum scribendi argumentum sprevisse. Hic ille suit Germaniæ Phænim Christianæ eruditionis palma, humanitat apex, & orbis deliciæ. Sed quid Philip pum loquor Γιλάνθεωπον? Ipse Θεάνθεωπος pi riter ac φιλάνθεωπος CHRISTUS, pate seculi inter mortales agens, hac tenellæætati chari

Epistola Nuncupatoria.

charitate insignis extitit; ac jam in suæapud patrem gloriæ fastigio positus, Sanctus DEI Puer appellari gaudet, Att. 4. 27.

Primitijs gaudent latis cœlumég, solumque; Sacra petit cœlum, nos juvat omne novum.

ac

d

58

f .

Li

Angeli item purissimi ubique puerili forma & habitu picti mortalibus innotescunt, eam cœlestis animi vim significante, & vitæ sanctitatem, quam ego arcanorum vestrorum conscius, & testis interior hactenus in vobis lætus sensi, & indies auctam, atque ad extremum continuatum iri spero, ac DEUM Opt. Max. supplicissimis votis flagitans jugiter rogabo.

Nobilissima dignitatis, & rei vestra studiosissimus,

TH. BELLUS.

Dabam Edinburgi ex Academia Jacobi Regis, Calend. Decemb. 1672.

金色素素素素素素素素素素素素素

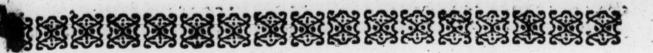
IN AUTHOREM ET OPUS.

MUsa stupet, trepidis g, premit pracordia sibri-Antiquum lustrare decus: seu bellicus ora Progreditur, molésve tumet speciosa Theatri: Sive triumphatis resonant Capitolia pompis: Hac oculos animos q, tenent, ubi Roma resurgit Auspicijs rediviva tuis; ubi fronte verenda Eruta fonte suo stat conspicienda Vetustas. Quantum Roma tibi, tantum tua gloria Roma Debuit, & quantum Ducibus sua Roma vetustis Contribuit virtute decus, tantum ardua Roma Cessit inextinctis extincta potentia fastis. Te poscit tua Roma, suum te Scotia civem Vendicat: at fortes Decios, Marios g, potentes Pradicat indomiti miratrix Roma Camilli: His patriam tutari armis, patriag, decorem Cura fuit; tu mersa suis monumenta tenebris Eruis, antique renovans primordia Rome. His patrie tibi surgit honos, hec seva vetustas Invidet arcanis non esse sepulta tenebris, Nec mortis ditione premi; sed provida virtus Annorum inconcussa minis hec laudis avite Asserit aternis sibi consecranda trophais.

Gulielm. Stuartus Ochiltrius.

im

tic



Thomæ Bello H. L. P. in Academia Edinburgensi, S.

Uos ad te, dilecte Frater, non ita pridem mis Versiculos, rapium quidem illos & calente calamo fusos, audio jam prelo subjici; quod licet sieri necesse it, non fine aliquo mez cujulcunque existimationis dispenme voluntati & amicitiæ: tu videris ne dehonestamenfint potius quam ornamento infigni tuo operi elogiorum sulmodi non indigo; cum bono vino non opus sit hedera. Quò tamen minus gravate feram facit, quòd subaudiam ipà leverioribus Criticorum calculis communiti carmine verè heroico, vernantem authoris Genium redolente, eximiæ spei Juvenis D. Gulielmi Stuarti Ochiltrij, qui in la-Brantis & expirabundæ Poetices incrementum, felice Mercurio, imò Numine propitio natus videtur. tibi author sum, imò & supplex, ut opusculo tuo subjungas quam nuper expedijt versionem novissimam Psalmi centeimi quarti, expleto nondum anno ætatis decimo quinto, ut vel inde pateat, quantas spes faciat erectioris animi, & Poeticenad supremum culmen etiamnum non suisse perductam. Patrie honori, almæque vestræ matris, que suo gremio imo virtutis & literatura incitamento id non denegabis, meque importunitati votisque amicissimi tui

Gulielm. Cumin.

Pabam Sterlini 27. Decemb.

KEKKKKKKKKKKKKK

LECTOR HUMANISSIME.

Post Quam Nobiliss. hujus carminis author su mâ Phœbi industriâ ad Poesin sactus & information Musisque propitijs natus, suâ sponte, aut nostro Presceptorum monitu themata subinde multa præclare tental rat, ausus est tandem non sine Dis animosus puer se reini virssque magnis miscere, & in divinis Musarum choreis, in cente Buchanano, restem sequi; quo successu, quâ ingeni laude, & spei esfulgentis suce te arbitrum appello. San hæ messis uberioris primitiæ, hæc victimæ polluctæ primi libamina, hoc operis, quod molitur, persecti specimen ant cedaneum. D. O. M. indusgentia largus pulcherrimin sanguini & cognomento regio ornamentum, certissimum rei literariæ præsidium, suum Musis delicium, nobis schoolæque nostræ dusce rarumque decus diutissime conservis melioribus uti satis det, opibus mactet, prosperet.

T. B.

PSAL. CIV.

La patrem cane, pange Deo praconia laudum Mens cognata polo, quem majestate serenat Oris honos, redimit que sacris circumstua pennis Gloria, sidereo trabeatum lucis amictu. Ille sibi atheris subsellia sirma theatri Imbriferis contignat aquis, & celsus in axe Nimbijugo dat lora volans, vehitúrque quadriga Aéria, ventos franans auriga jugales.

Aura levis promptis mandata capessere pennis, Flamma voráxque sacras ulcisci accingitur iras.

Fulta sua molis solido fundamine tellus Stat nulla violanda manu, quondam obruta tellus, Aquora cœruleo tegerent cum culmina velo: Voce tua rumpente moras, varióque tumultu Horrisono reboante polo, stupefacta repente Fulmineas tremuere minas, testante pavorem Terrificum refugo prascripta in mænia fluctu. Gernere erat venis montes juga nuda solutis Tollere, & ad positas valles descendere metas; Et laceros undare sinus, valle sque per imas Irruere è medijs argentea flumina saxis. Neve iterum terras perruptis undique claustris Hauriat indomiti diffusa licentia ponti, Comprimis instabiles resono molimine fluctus, Perque humiles passim sinuoso tramite valles Pracipites volvuntur aqua, prarupta secantes, Quas onagri pecude sque bibant : hic remige penna Vella per alticoma spatiantia brachia sylva Implumem fovet ore larem, ramosque frequentans Avia mulcet avis tremuli discrimine cantûs. Montibus imbibitur gelidis argenteus humor Nectaris athery: Sensim & cum fænore multo De terra locuplete penu genialia surgunt Semina, vitales animanda vigoris in usus: Unde avida fænum pecudi, mortalibus berba, Et munus Gereale datur; mentémque gravatam Bacchi animans genialis honos, & succus Oliva Exhilarans rutilum diffuso lumine vultum, Nec minus & fætus animal vegetabilis humor Arboreos, Libani cedro sua tella virenti Concelebrat pennata cohors: tibi pinea surgit, -Cui sobolem, creditque pios Grotalistria nidos.

Sic silices lepori; sed Echino concava Jax Indulgent facilem tranquilla pace quietem. Tu Lunare decus stabili das temporis ortu Instabiles lunare vices, & sidus coum Clara renascentis reserans spiramina lucis, Hesperio recubare toro: tunc, cum urget in astra Præcipitem lux prona diem, cava tella relinquit Quadrupedum syvestre genus, catalique Leonum Ore fremunt, poscunt que vagis alimenta querelis. Cum croceis invecta rotis aurora resurgens Sparserit in totum radys nova lumina mundum Gaca cavernosi subeunt penetralia saxi: Fervet opus, sempera; hominum manus emicat ata Dum ruit, & fuscis nox terram ample Elitur alis. Mens mundi, rerumque parens, quam mira patri Cunstamovens, mota amplettens, amplexa gubera Dadala nec tantum sentit tua munera tellus Omnigenis diffusa bonis; sed & undique fluttu Aquora, qua medias lambunt circumsona terra Tam patula complexa sinu: qua regime pinna Concelebrat pinnata cohors, Sulcantque per unda Fluctivaga vada salsa rates: ubi grandia cete Humida spumificis turbant eryftalla chorais. Incumbunt hac cunsta tua pater optime cura, Temporibus satianda suis: te dante renident, Et dextram pandente legunt; condente que vult Prorsus in obscuris tabescunt cunda tenebris. Te vitam tollente fugit modò corporis artus Spiritus, & tenues sensim vanescit in auras: Vitales afflante auras, generosa resurgit Progenies, tacitasque nevat gens aurea terras. Gloria perpetuâ Domini, renovandă juventa

loreat; aternámque operi det ferre coronam; uo radijs fulgente vagis, conterrita tellus ntremuit, trepidisque fluens de montibus ater Indabat tangente vapor. Te prosequar usque Laudibus, hac lutea dum putris fabrica masse n cineres resoluta cadat: fatalis at ima mpietas de stirpe ruet sine semine: sed mens ia patrem cane, pange Deo praconia laudum,

Gul. Stuartus Ochiltrius.

VATICINIUM.

Nobilis hic fuvenis si vita stamina ducat, (astalidas g, colat, carmine clarus erit.

la

Ita

J. A.

11

AMI-

AMICO UNICE ET IN P cis charo, D. Thomæ Bello Philo Professori in inclytà Academia Jacob gis Edinburgena, cum de Antiquita Romanis tractatum in lucem ederer,

S. P. P.

198

isc

on

in

ter

VIA.

de

(del

be

*

wà

36

m

irf

nc

DErmultis memorande mibi, dignissime frater, Nominibus, primos inter numerande Sodales, Consortes quos junxit amor, tu charus Orestes, Fidus ego Pylades mibi gaudeo, latus amico Gratulor ingenium felix, sortemque secundam: Quod Spartam inprimis palmam virtutis houestan Illustres virtute pari, gravitate modesta, Incumbens vigili cura, probitate fideli, Ut secli venientis honos, spes florida, surgen Auspicies formata tuis, generosa juventus Sedulò virtuti, studijsque assuescat honestis. Dumque ex officio veteris vestigia Roma Eruis, & seclo propinas prisca moderno, Urbis & imperij fuerint qua sacra, profana, Quid belli factumve toga, qua jura sepulchris, Conjugis, ludis, mensis, ut catera mittam, Quantatibi à patrijs debetur gratia Musis! Ante erat eloqui Romani Scotia limes, Te mensore, capit jam totam Scotia Romam Limite tam parvo, fædæsine fæcibus urbis. Jam Tacitus tacitus quondam, jam Livius ingenian Tranquillus, Florusque patent, jam Casaris arma ve Senatoris clavant, Jellanque Curulem Se datur, lituum Numa, trabeamque Quirini. eque voluminibus vastis complectier anté btarunt late, Dempsterus, 5 ipfe Rofinus, Sius, & nostrus Goodwinus, lestor habebit comprensa brevi menuali cuntadibello. Sculo & ingenij partu, sætuque virile rassa susurronum belle maleditare sutas; wippe Palamonias artes padantica vocum Sulso Arcadici dicunt trivialia vidu. Agnosco gratusque lubens quod denique, frater, comoveas nostras isto molimine curas, um pratextato, virtutis ut ardua carpat, vicis igniculos, stimulos, animosque viriles, rois soboli (sit non sine numine votum!) chilis Argadia Comitis, quod nomen honoris omine jam liceat tenui memorare Cothurno, (& meminisse juvat) datur ora tueri Herdum, & doctas audire & reddere voces; um recolit Roma qua rudera, Relligione derit antiquamultos servata per annos, Josque triumphales arcus, que templa deorum ibnica, qua divis, mutato nomine, sacra ma superstitio (pudet beu opprobria!) fecit. rilicet haud aliud Papismi est putridamassa den farrago, chaos, rudis indigestáque moles, dentilismi tætris transfusa lacunis, mifices, Salios, videas cum Flamine fratres, erpureosque patres, Vestales, lustra, Lupercos, nc & Christicola, prob! Bacchanalia vivunt. dm vellem, si quis secum componeret urbem πτάλοφον, dominam mundi, veteremque novamque; 1 2

Ese quoque in fatis quem pagina sacra revelor, Adproperet DEUS ipse diem, quo dedecus orbit. Magna parent scelerum, stuprum, sentinu, tilouch, Imponens mundo Babylon, impostaque septem 113 Montibus, ipsa suis celebretur Roma ruinis. Tu tamen intered frater chariffine, falues went in Vive DEO & patrix, meliquibus ntere fatisti Sic tibi tu vives, monumentum crit efte libellus Pyramidumque setu solidoque perennius are in Et postquam impostor mittatus, splendidus aftra Rex Capitolinus, Tarpeias definet access beautie Scandere cum tacità moniali virgine Kaftana in Mici Fundetur patrium crescens tua fama per orbeta. Suit from doction quier carrier bases a

se a continue author consults and up to

Antopophoberis Jedle consene

Hand dubit Surgerann

Dabam Sterlini pridie Idus Decembreis.

Miano lacristagem end encourse. RoMa DIV tit Vbans Papæ opto Con V Anno Hime liented with the

Resp.ex (Sang Vine fan Ctor VM fceDa, TVpelet LVIt. Apoc. Salle America, Succession, 150

18.

经过级的现在形式的过去式和过去的现在分词

In elimatum hoc Romanarum Antiquitatum Breviarium Eynopiaotinov.

Romamquis nosse velit, gentemque togatam,
Hic breviter codex perspicue que docet.

erdius bune, studiosa cohors, pernoxque revolve,
Quaque tenet memori conditamente tene.

im jucunda leges, que is delestabere, multa;
Commodatum studis comperiere tuis.

merustat geminum sic una sidelia murum,
Utilibus mistum quando suave vides.

veriloqui nequeunt historicique capi.

unt quibus illorum passim monumenta referta,

Qua rudis haud capiet dum monumenta capit.

die sin posthabitis secteris inania rerum,

Haud dubie studijs damna dolenda dabis,

te etiam sacri retegens mysteria verbi

MV Inveniet studijs non aliena suis.

Hinc licitis discet ludere castra dolis,

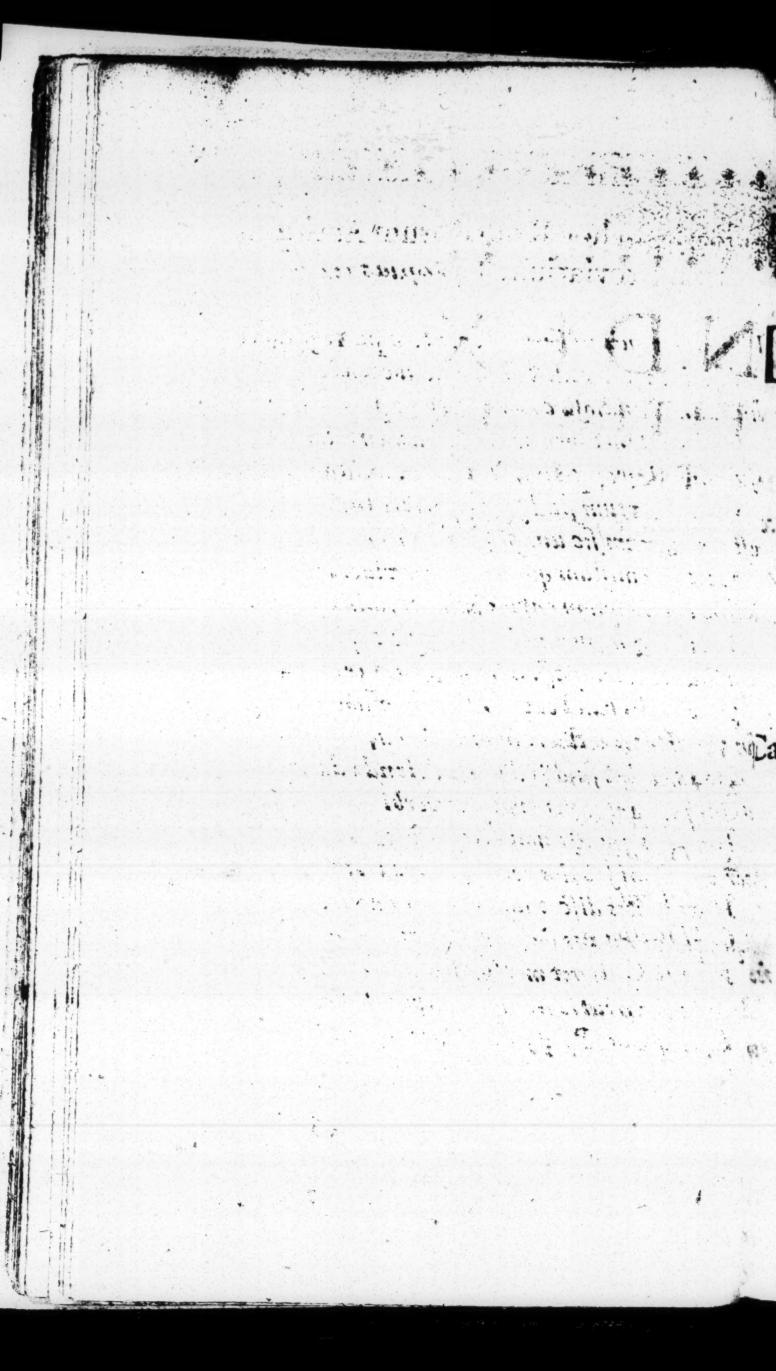
In rapidis suerit mersus Iberus aquis.

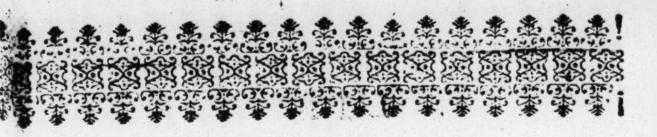
Belle queas, Pyly sint tibi secla senis.

J. A.

11 3

INDEX





INDEX CAPITUM IN HOC TRACTATU COMPREHENSORUM.



LIB. I.

Cap. I. Proæmium.

2. De Calendario Rom. & de annis: -1

3. De Eris seu varys annorum computis.

4. De literis numeratibus Rom.

5. De mensibus.

6. De diebus.

7. De Calendis, Nonis, Idibus, & earum computatione.

3. De arbe Româ.

9. De populo Rom.

De Grand De De Brand De Brand

Cap. I. De rebus Rom. & earum divisione.

122 De Normann Cammer of faces

2. De rebus facris Rom.

3. De Dijs Rom.

4. De locis sacris Rom.

5. De pracipus Sacerdetibus Rom. q

6. De triginta Curionibus, O. Curione m.

7. De Lupercis.

8. De Potitys & Pinarys.

9. De fratribus arvalibus.

10. De Auguribus & Haruspicibus.

II. De Vestalibus verginibus.

12. De Flaminibus. A MARSON WEL Q.

T3. De Salys Palatinis. 21 50 101

14. De Fœcialibus & Patre patrate. I

15. De Pentificibus.

16. De Rege Sacrificulo. 201 11 11 11

17. De Sacerdotibus Cybeles, stu Gallis.
tris Deûm.

18. De Duumviris, Decemuiris, 61 20 decemviris sacrorum.

19. De Sibyllis.

20. De Epulonibus.

21. De Titys Sodalibus.

Index Capinim.

22. De Romanorum Sacrificijs & sacrifi-

23. De Christiano asu sacrorum Romano.

ON MACE BUREAUS &

LIB. TIL

I Tiete our Rom, to mentione

Cap. I. De rebus Civilibus Roma 1190

ma 2. De Politia Romana.

3. De Comitijs Rom.

4. De Comitis Curiatis and A 100

5. De Comitys Centuriatis.

6. De Campo Martio

7. De Comais Tribuis.

8. De Magistratibus Rem.

9. De Regibus Rom

10. De Prafecto, sive Tribuno Celerum.

11: De Senatoribus.

12. De Interrege. Warting

13. De Prafecto Urbis.

14. De Consulibus.

lisass

GW

15. De Dictatore & Magistro equitum.

16. De Pratoribus.

17. De Censoribus.

18. De Questoribus.

19. De Tribunis Plebis.

20. De Tribunis Milit. Consulari potestate.

21. de

Index Capitaim!

21. De Triumwiris.

22. De Decemviris legib. scribendis consistentes lari potestare.

23. De Ædilibus.

24. De Proconsulibus.

25. De Imperatoribus, Augustis Cesaribi, donatis Tribunitia potestate.

26. De principibus Juventutis, Cafaribus, nobilissimus Cafaribus.

27. De Prafecto Pratorio.

28. De Vestibus Roman Marie Vall

29. De Toga Rom. And Marie Dall

30. De Tunica Rom.

31. De Calceis-Rom.

32. De Mensis & Convivys Rom! ubi de bendi lezibus apud Rom,

33. De Nuptys Rom.

34. De Exequiys Rom.

LIB. I WIT OCH

Consultant Line

Cap. I. De rebus Militaribus Rom.

2. De Bello indicendo.

3. De Fædere feriendo.

4. De delectu Militum.

5. De Sacramento Militari.

6. De Legionibus & Auxilys.

7. De Legionis partibus, Cohortibus, Manipulis, Centurijs, Turmis, & Deourijs.

8. De Duce & Imperatore.

2/12

41

de ...

9. De Legatis, Tribunis Mil. Centurionibus, Decurionibus, & alijs militaribus muneribus.

10. De Militum ordinibus, generibus, & differentis.

11. De Militum Rom. armis.

12. De Rom. signis militaribus.

13. De expeditione.

14. De Castrametatione & Castris.

15. De disciplina Castrensi.

16. De Exercitis Meditaribus.

17. De Legibus Militaribus.

18. De Coronis Militaribus.

19. De acie Roman.

20. De devotione.

21. De oppugnatione urbium, & is que ad oppugnationem referuntur.

11 . 1 . 11

2. L. ..

22. Vocabula instrumentorum, & operum pertinentium ad munitiones castrorum, & urbium expugnationes.

23. De evocatione Deorum tutelarium, & devotione urbium & exercituum hostilium.

24. De animadversione in hostes devictos.

25. De Colonijs, Municipijs, Prafecturis, Foris,

Foris, & corum differentis.

26. De pramijs Imperatorum, Supplication. Triumpho, & Ovatione. Till

27. De Arcubus triumphalibus, O Tropha

28. De missione exercitus.

29. Appendix de Strategematis.

30. Coronis de Strategematis Scottyums in subnectitur Palinodia Carmelita Anji in pralio ad Bannocum captio (1.32

L PB. V. Tue .

Cap. I. De rebus theatricis, swe ludis Rom.

2. Ludi privati : Latrunculi.

3. Tali, Tessere, & Fraultas.

4. Alea.

5. Pila.

Shaller Comments 6. Pentathlum, sive Quinquertium.

Can distributed as a

7. Discus.

8. Castus.

Woodle Social and Alband 9. Harpastum.

10. Halteres.

II. Petaurus, vel Petaurum.

12. Follis pugillatorius.

13. Nuces.

14. Trochus, sive Turbo.

15. Micare digitis:

16. De Ludis publices Rom.

17. De Circo & Ludis Circensibus. on .

18. De Theatro & Amphubeatro.

19. De Lindis Theatricis, sive Scenicis.

20. De Satyra.

1412

ligh

21. De Mimo & Pantomimo.

22. De Comædia, atque ejus speciebus & par-CAN. tibus.

23. De Tragædia, & ejus atque Comædia

differentià.

24. De cateris Ludis Rom. viz. Megalensibus, Cerealibus, Martialibus, Apollinaribus, Capitolinis, Romanis, Plebeys, Confualibus, Taurijs, Compitalitijs, Palatinis, Augustalibus, Secularibus, Votivis, Victoria Ludis, Quinquennalibus, Decennalibus, Vicennalibus, Triumphalibus, Natalitijs, Juvenalibus, Miscellis, Funebribus, & exercitationis caus à factis.

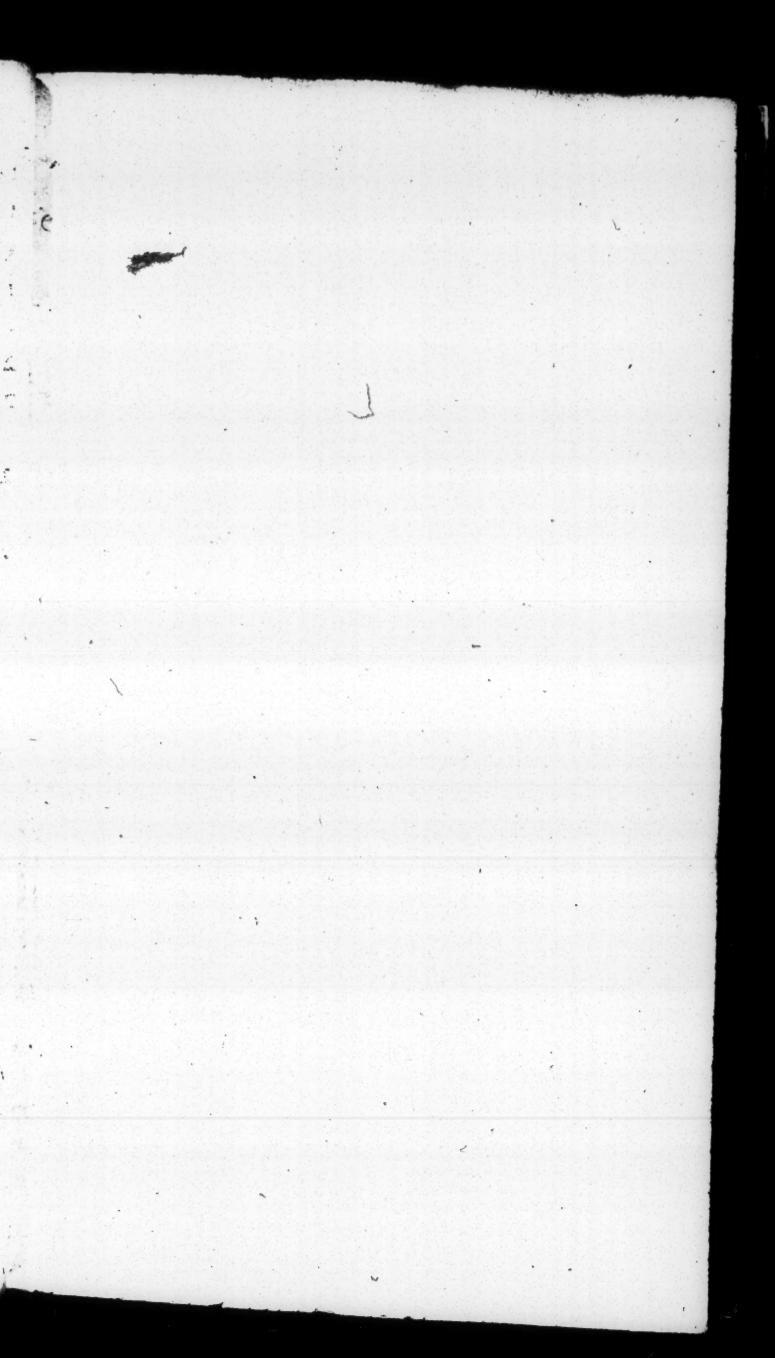
Nobile Eucharisticon M. Joan. Belli Presbyteri Glasguensis, de profligatà Hispanorum Classe in Britannias misa anno

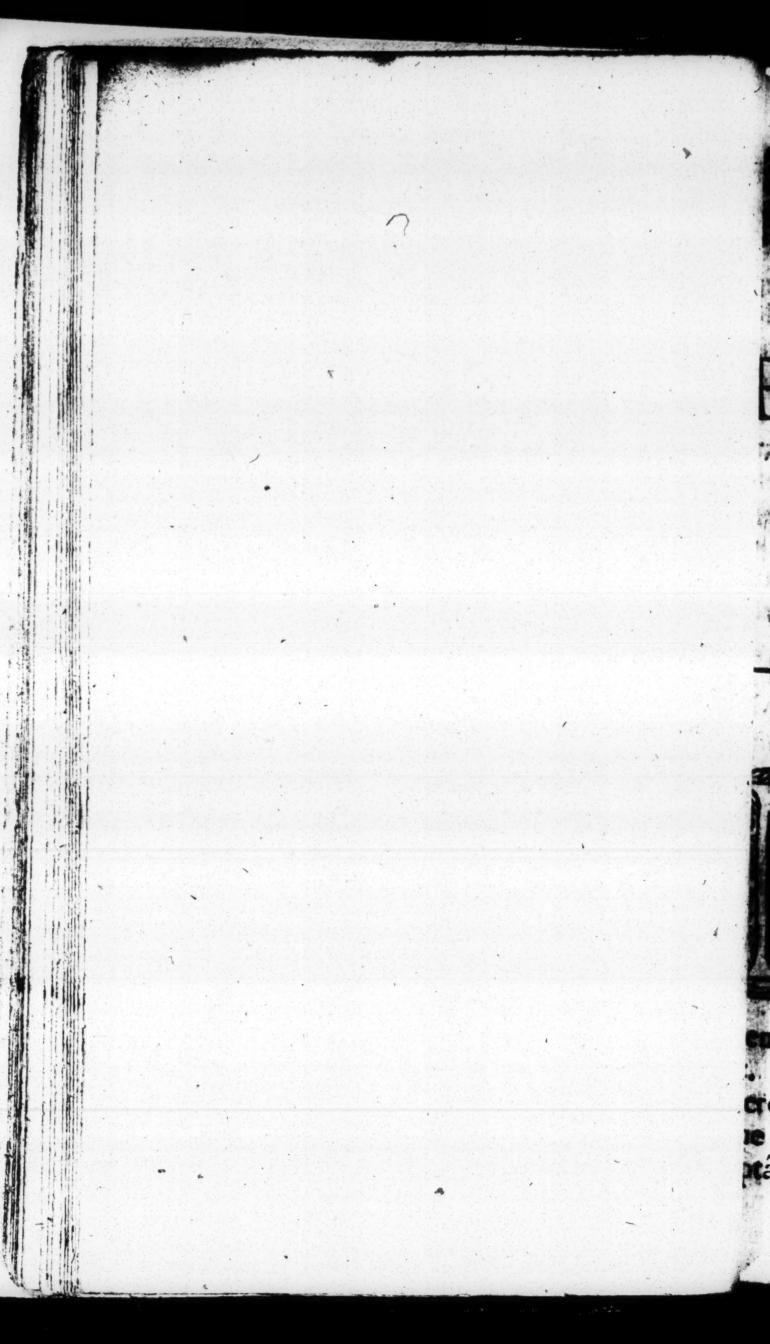
1588.

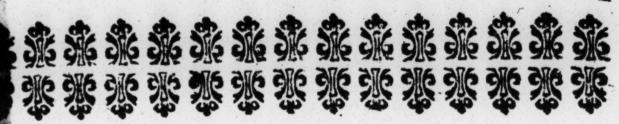
N



• (.... 4.50 miles Shows Million in the en in white time e dinimitary Livery Timesiaish. 2006. ellered serens with the Bell of the second on the state of th en it have to the







ROMA RESTITUTA.

SIVE

narum Compendium absolutum.

LIBER . TRIMUS.

CAP. I.



ON Nelli illius Ægyptiaci, quam Mundi hujus universi ortus, omnibus divinitus non edoctis hominibus, hominum sectis & gentibus, obscuriores semper extiterunt. Etenim mundi exordium ipsos Gentilium Coryphaos, mirum!

madmodum latuit, lusit. & miserrime excrucia-De hoc enim Philosophi, Poëtæ, Mythologi, crorum Mystæ, Antistites, alijque prima ab orimundi multa quæsiverunt, disseruerunt, distarunt, conjectarunt, divinarunt, delirarunt,

A erra-

errârunt; hariolati hallucinati, nugati, fabulati, inaniter commenti sunt. Verum nos ex hac ign di rantiæ caligine, ex hoc erroris & trepidationism tu, exhis ambiguitatis angustijs, ex his incertit ap dinis & conflictantium opinionum cruciatibus e puit illa ab alto veniens, in tenebris splendens facris eloquij divini oraculis prodita, & Scriptu facris olim confignata: hâc enim de mundo edo sumus quod, quando, & quampridem à Deo, exi hilo productus seu creatus sit: quomodo, ob gra santia Incolarum scelera, hic orbis terrarum in rior, immisso aquarum diluvio, perijt, & Deo pa catorum vindici pœnas dedit gravissimas: ex q bus tamen aquis emersit, enatavit, atque eluctatu caput denuo exeruit, & misericordia Dei beni nissimi quasi renatus, ortus secundos sortitus est. mundo hoc redivivo & revirescente floruerunt, sibi invicem successerunt quatuor Imperia, sive M narchiælate per totum mundum celebratæ: scilie Babylonica, Perfica, Græca, & Romana. Hæqu tuor Monarchie, suo quæque tempore, suam cu imperio linguam, fuas leges, fuos ritus, atque stituta sua mundo à se devicto intulerunt; & sub p steriore remansit semper aliquid à priore acceptu Ex his quatuor Monarchijs postrema Romana his dieque obtinet, & quanquam non floreat aut geat, vivit tamen utcunque animam agens gustam, & in familia Austriaca apud German residet præcipue. Hujus Monarchiæ lingua L tina, hujus mores, leges, & instituta suas ja 9 obtinent vices, & in usu posita sunt præcipus Quocirca convenit ut Antiquitates præcipu r Rom

Romanas exquiramus & summo recolamus stus

dio.
Priusquam res Romanas in specie pertractandas
aggrediamur, pauca in genere dicenda sunt de Ca-

lendario, Urbe, & Populo Romano.

CAP. II.

De Calendario Romano.

dentes sic regit & circumstat, ut in ijs recte recensendis meritò primum locum vendicet atque occupet. Quapropter paus ca de Tempore, & Calendario temporis custode & indice principio dicenda.

Calendarium conficiunt Anni, Menses, Dies.

CAP. III.

De Annis.

E Annis dicendum, ut componentur, & ut computantur. Annus quoad compositionem est triplex: Annus Romuli, Annus Numæ Pompilij, Annus C. J. Cæsaris, qui vocatur Annus Julianus.

Annus Romulianus à Romulo ordinatus habuit

menses decem, dies tercentum quatuor.

2 Annus

4 Antiquitatum Romanarum

Annus N. Pompilij duodecim menses habidies 354.

Annus Julianus ex diebus 365. & quadr

constitutus est.

Annus & Romuli & Numæ rejectus est, niam Solis cursui & Lunæ rationibus non satis veniebat, neque ratas anni tempestates satis fide designabat. Horum annorum errores cum den henderet C. J. Cæsar, ipse annum sicrestituit. M ses servavit duodecim, quibus suum dierum nu rum adaptavit, prout res maximè postularet. ex quatuor, quos diximus, quadrantum collection evenit, ut elapso quarto quoque anno , fiat inte latio, sive interjectio unius diei ex istis quatuor drantibus compositi. Ista diei intercalatio si post 6. Cal. Mart. & quoniam noluerunt mensis bruarij numerum hujus diei augmento mutare dies 29 accensere (prout nobis usu jam venit an Bissextili) fortè religione prohibiti, aut quia F rum ratio sine insigni perturbatione id non fere ideo diem intercalarem bis recensere maluer bis scilicet recensendo 6. Cal. Mart. Inde & and & mensis, & dies Bissextilis dicitur, sive Interior laris.

Annorum computationem exhibent variæ Guttum & populorum Æræ,

36

CAP. IV.

De Eris, seu varys Annorum computis.

Ra plur, neut, significant calculos aneos: ea vox sing, fœm, significat ipsam computationem, seu computationis rationem aut summam

Æræ inligniores apud Historicos & Chronolo-

s septem occurrunt.

Æra 1. universalis, & omnium gentium commus, vocatur Æra mundi: & in rebus recensendis notari solet A. M.

Æra 2. Judæorum propria, vocatur Jubilæorum.
nitium habuit A. M. 2609 anno circiter decimo
thoniëlis Judicis Israëlitici. Singuli Jubilæi conti-

ent annos 50 ut constat ex institutione sacrà.

Ara 3. Græcis propria, est Æra Olympiadum, initium faciens A. M. 3228. quo tempore Olympia este Ludi Olympiaci (ab Hercule primum in honomy Jovis instituti) ab Iphito demum restituti sue unt. Olympias Græcis, ut Latinis Lustrum continet & significat quadriennium, sive quatuor annomy sum spatium exactum: nam Græci sua Olympia, ut Latini sua Lustra, quaternis singulis elapsis annis peragebant. Quid autem Olympia, quid Lustrum moprie & re ipsa significet, dicendum restat, cum ad res Theatricas, sive Ludicras deventum sue rit.

Æra 4. Romanis propria, appellatur Æra Roman I &pro diversis Epochis, sive periodis diversimo notari solet; 1. Ab anno U. C. qui fuit A. M. 31 2. Ab annis Regum. 3. Post Regisugium, sive punt Reges exactos, ab annis Consulum: & sic notaris e. g. Cn. Pompeio, M. T. Cicerone Coff. i. e. C. sulibus, 4, Post exactos Consules & mutatum Re statum rursus in Monarchicum, ab Imperator annis tempora designari coeperunt. Hæc æra etia num obtinet apud Gentes & populos Imperio Ro fubjectos, & Cæfaribus fubditos. Hujus æræ Computi exemplum illustre habemus apud D. L. cam Evangelistam, cap. 3. ver. 1. Anno autem cimoquinto Imperii Tiberii Cas. &c. Æram huic milem & ad finem retinent aliorum etiam popul rum Reges alij in rescriptis, edictis, & mandatis confignandis : e. g. est hic annus Regis nostri gustissimi vigesimus quartus.

Æra 5. Assyriorum, sive Chaldæorum propi vocatur Æra Nabonassaris, initium faciens cum si no Nabonassaris (alias Salmanassaris) Regis

M. 3276.

Æra 6 vere aurea, nobis & omnibus ubique g tibus felicissima est Æra Christiana, ortum hab

à natalibus D. N. J. C. A. M. 4004.

Æra 7. Historicis satis, forte nimis celebrata, Ægyptiaca, & vocatur Æra Dynastiarum. I nos Dynastias, si non ut meras fabulas, tamen ut mium fabulosas, quippe ab Authoribus suis ad prima ante mundum secula deductas (si vera fama) missas facimus, & suis antemundanis teneremittimus.

fc

d

g

Compendium absolutum.

Hactenus de Annis dictum & ut componuntur, ut computantur: dicendum restat, quomodo ribantur, seu quibus modis notis committantur ista nnorum computationes; & sic Literarum numeras um usus docendus est.

CAP. V.

De Literis Numeralibus Romanorum.

Mnis Numerus apud Latinos septem lites ris absolvitur; quæ ob id Numerales appellari solent. Hæ septem literæ sunt M. D. C. L. X. V, I. Quæ, quoscribunur ordine, illum Astrologis decantatissimum & mirabilem dictum annum 1666. quo hæc doceri cœpta funt, nescio qui exhibeant: det Deus augurium. Harum literarum tres priores majores numeros indicantes rationem usus sui certam habent: non item quatuor posteriores. M. enim mille denotat : D. dimidium mille, seu quingenta: C. centum; primà scilicet literà capitali pro totà voce posità: L. quinquaginta: X decem: V. quinque: I. unum; sed ob rationem nimis incertam. Variat harum litera, rum usus pro vario quem obtinent loco in numeris describendis e. g. MC. mille & centum; CM. nons genta tantum indicant: D C. fexcentum; C D. quas dringenta tantum significant: L X. sexaginta; X L. quadraginta tantum: XI. undecim; IX, novem; VI. sex; IV. quatuor tantum denotant. nonnulli nimis scioli, literarum numeralium sensus A 4 n scio

nescio quos Cabalisticos effingunt, & figmenta de nia inde excusa nos prorsus ridemus, rejicimus, nihili putamus. Frustra igitur sunt illi qui lite numerales adeo superstitios de observarunt, ac si pronendis aut res quævis numeralibus nominis sui li de ris descripta haberent sua fata. Sic de annis con ponendis, computandis, denotandis, Sequum Menses.

CAP. VI.

De Mensibus.

ip

Enses à metiendo dicti, quod metia tur annum, ex instituto Romuli decidi tantum fuere: quorum hic ordo en Primus erat Martius; deinde Aprili ta Masus, Junius, Quintilis, Sextilis, September October, November, December. His Number Pompilius duos alios adjecit, ut duodecim Men beessent, Januarium videlicet & Februarium.

elt bifrons, & præterita & futura videt, ita i mensis respiciat ad sinem transacti anni, & prin pium suturi. Ut Romulus vir bellicosus & Man in silius Martium cæteris mensibus præposuit, sic Nima Pomp, pacis studiosus, & Cives à re bellicà agriculturam & vitam mansuetam transdere a piens, Januario principem locum assignavit, in himorem Jani, ut qui civilis vitæ ac terræ colend quam belli suerit studiosior. Vel annum ab hoc men

9

iens: cum post Brumam Sol progrediendi sine fato convertatur, & ad nos cursum reflectat. ac quali de novo cursum suum incipiat: optimum judicavit, dem anni quod Solis esse principium: cui sententiæ accedit Ovid, sic canens.

Bruma novi prima est veterisque novissima Solis: Principium capiunt Phæbus & annus idem.

Unde liquet, cum ratione & naturâ rerum optime convenire initium anni factum à Januario, ut nobis in u u est; quod alij ad extremum usque Marjum rejiciunt, ut Angli vicini, qua ratione viderint.

ipli. Hic mensis in Junonis tutelà erat,

Februarius, à Romulo prateritus, & à Numâ ada ditus, nomen habet a Februo lustrationum Deo cui Numa erat dicatus. Necesse erat eo mense Civitatem lustrari: quo statuit ut Justa Dijs Manibus solverentur. Tradunt nonnulli hunc mensem primitus fuisse totius anni ultimum, sed non satis id proponate. Solus hic mensis habet dies pares à constitutione Numæ: vel ut universa putatio totius anni impar sieret, quod alioqui factum non suisset, si hic etiam mensis imparem dierum numerum obtinuisset: putabant veteres, pro sua superstitione, numerum imparem gratiorem dijs: unde dictumillud,

Hunc numerum tam in anno, quam in fingulis, mensibus voluerunt: quod in Februario, propter nationem ante dictam, fieri non potuit. Erat hic mensis intercalationi destinatus, & ideo Intercalaris lictus: qua de re prius. Fuit autem in tutela Nepa mensi.

Martius quondam primus, nunc tertius men ordine, sic dictus a Marte, quod is erat Romuli peter, & quod multa erat illius gentis in re militari al critas. Fuit hic in tutela Minervæ.

Aprilie, quasi Aperilis, quod ver omnia aperi

fuit in tutela Veneris.

Maius, ut quidam volunt, a Majoribus popul ut & Junius a Junioribus, post factam populi divisio nem a Romulo. Vel à magnitudine & majesta Jovis, qui a Tusculanis vocabatur Deus Maius. V à Maia Vulcani uxore cui Sacra fieri folebant Ci lendis Maijs. Vel a Maia Mercurij matre, qua hoc mense Mercatores omnes Maiæ pariter Merca rioque sacrificabant : sed contendunt alij han Maiam, cui mense Maio res divina celebratur, Te ram esse, hoc nomen adeptam a magnitudine, sig & Mater Magna in facris vocatur. Testatur Fest hunc mensem in compluribus Civitatibus fuisse an urbem conditam. Est qui appellationem deducit veteri Cimbrica voce Mai, sive Mai, quâ omi viror plantarum significatur, quòd hoc mense on nia vireant & floreant. Fuit hic mensis in tute Apollinis.

Junius, dictus aut ex parte populi, ut supră; a quasi Junonius, nam ædes Junoni Monetæ Cal. Ji nijs dedicata est: vel a Junio Bruto primo Consul quòd hoc mense i. e. cal. Junijs pulso Tarquinios crum Carnæ Deæ in Cœlio monte voti reus seces

Fuit hic mensis in tutela Mercurij.

Quintilis, quòd a Martio quintus esset, hoch men retinuit etiam tum, cum Numa Pomp. relique decem mensibus a Romulo institutis duos als

Tanu.

Januarium viz. & Februarium addidisset, & Januas fius primus anni mensis esset. Postremis temporibus idem mensis Julius appellatus est à C. Julio Cæs, qui eo mense natus ferebatur. Fuit in tutela Jovis.

Sextilu, a Martio sextus, postea Augusto imperante in ipsius honorem. Augustus est appellatus. Hoc nomen cum alij Septembri, quo mense Augustus erat natus, indere vellent, ipse Sextilem prætulit, quod eo mense primum Consul factus, ac eo multis magnis prælijs victoria potitus esset. Hic in

Cereris tutela erat.

September dictus quòd septimus esset a Martio: quemadmodum testatur Varro menses reliquos a Junio ad Decembrem usque a numero dictos. September autem dicitur non tantum quòd a Martio septimus numeretur, verumetiam ob imbrium frequentiam, & aëris turbationem, quæ sub initium Autumni accidere plerunque solet; haud aliter ac reliqui menses ad sinem usque anni suas appellationes antiquitus nacti sunt. Hic mensis in Vulcani tutela suit.

Oldober appellationem habens, ut supra, in Mar-

November in Diana.

December in Vestæ tutela fuit,

CAP. VII.

De Diebus.

Ihil nobis cum die Aftronomorum Natirali, & Artificiali: sed agendum esti Civili, qui est spatium 24, horarum apper Romanos pertingens a media nocte i proximam mediam.

De Diei Romani partibus primò dicendum el P

deinde de dierum differentijs.

Diei parter primum duæ apud Romanos eran Antemeridiem & postmeridiem. Alij postea eta dem in quatuor partes, sicut & noctem similiter, di viserunt: id quod testatur similitudo illa militari cum dicitur vigilia 1, 2, 3, 4. Tandem verò plu Diei tempora & notata, & proprijs discreta nom nibus, quæ apud veteres Poëtas passim scripta inuniuntur. Sunt numero sedecim. 1. Dicebau media nocte. 2. Mediæ noctis inclinatio, vel de media nocte. 3. Gallicinium, sive Galli cantu 4. Conticinium, quod tum & galli contices cere & homines etiam quies cerent: secundum illu Virgilij:

5. Diluculum, cum incipit dignosci dies. 6. Mant cum est dies clarus: dictum autem est Mane, at quòd ab inferioribus locis i.e. à manibus exordium lucis emergeret; aut ab omine boni nominis, quò Lanuvini mane pro bono dixerint: aut, quò malt

malumus, à manando, quod tum manet dies ab Oriente. 7. Tempus antemeridianum. 8 Mes ridies, quæ ipsa est media diei pars, & tum etiam merus est dies. 9. Tempus pomeridianum. 10. Sos lis occasus, sive suprema tempestas, hoc est, novissis mum diei tempus. 11. Vespera, à stella Veneris quæ Græcis "Eomegos dicitur appellata, quod tum appareatilla. 12. Crepusculum, sic forte appel latum, quod res incertæ creperæ dicantur: noctis an diei tempus sit incertum est. 13. Prima fax, quod lumina tum accendebantur. Livius appellat primas tenebras: Horat, prima lumina: Juven. Lus cernas. 14. Concubianox cum itum est cubitum. 15. Intempesta nox, i.e. multa nox, quiatum ins tempellivum est quicquam agere: alij Silentium noctis appellarunt, ab eo quod siletur. 16. Inclinatio ad mediam noctem. Sic de diei partibus.

Dierum Genera & Differentia plurimæfuerunt.

Dies alij Festi, alij Profesti, alij Intercisi. Festi dicebantur, qui Dijs dicati erant : Profesti, qui Hominibus ad rem privatam & publicam administrandam concessi: profesti dicti, ut Festo placet, quod procul sint a Religione Numinis divini. Intercisi erant Deorum Hominumque communes: quibusdam enim illorum horis fas erat, quibusdam non fas U erat jus dicere.

Festi dies dividuntur in Sacrificia, Epulas, Ludos, Ferias. Sic & profesti, in Fastos, Comitiales, Com

perendinos, Statos, & Præliares.

1

Sacrificia sunt, cum sacrificia Dijs offeruntur. Epulæ, cum Dij divinis epulationibus celebrantur. Ludi, cum ludi in Deorum honorem aguntur. Feriæ, cuin

14 Antiquitatum Romanarum

cum feriæ aguntur. Feriæ sunt vel publicæ vel pi vatæ. Feriæ publicæ sunt quadruplices, Stativæso licet, Conceptivæ, Imperativæ, & Nundinæ

Feriæ Stativæ sunt universi populi commune certis constitutis diebus & mensibus, & in Fasti

statis observationibus annotatæ,

Conceptivæ sunt qua quotannis a Magistratibi vel Sacerdotibus concipiuntur in dies vel certos we etiam incertos.

Imperativæ funt quas Confules vel Prætores p

arbitrio potestatis indicant.

Nundinæ sunt Paganorum, i. e. rusticorum, qua di bus conveniunt, negotijs proprijs vel mercibus provisuri.

Feriæ privatæ sunt vel propriæ familiarum, uti je miliæ Claudiæ, Juliæ, &c. vel singulorum hominu ut natalium, fulgurum susceptiones, funerum, atq

expiationum,

Fasti sunt quibus licet Prætori fari tria verballennia juris, Do, Dico, & Addico: quibus ca tictrarij sunt Nefasti, cum hæc solennia verba Præto per non liceret fari. Comitiales, quibus liceat popul ve suffragijs agere Comperendini, quibus vadimoniu. V licet dicere. Stati, qui judicij causa cum peregri su instituuntur. Præliares erant, quibus sas erat resu se petere vel hostem lacessere. Ut diebus Fastis N citasti, sic præliaribus non præliares erant oppositi.

CAP. VIII.

De Calendis, Nonis, Idibus, & earum computatione.

Omani ex ordinatione Romuli singulos menses distribuerunt in partes, scilicet Ca-

lendas, Nonas, & Idus.

Calendæ sunt primus cujusque mensis dies, dictæ à verbo Græco καλῶ, i. e. νοςο, quo tiam prisci Latini frequenter usi sunt; & ideo dictæ, quòd his diebus ejus mensis None à Pontificibus calentur quintanæne an septimanæsint futuræ.

Nonæ appellatæ sunt, quod ab eo die ad Idus noem putentur dies, inclusive scilicet; sive, quod Nos

a semper fint nonus ab Idibus dies.

Idus habent variam & incertam nimis appellationis rationem. Vel enim vocabulo Tusco sic appellantur, apud quos idem dies Itis appellabatur: vel à verbo Græco is o, i. e. video, ut Idus sit quas Vidus, quod eo die plenam speciem Luna demontrat; vel ab Etrusca voce Iduare i. e. dividere; quia Idus mensem dividunt, & plerunque in medium in cidunt.

Ad computationem Calendarum recte instituens dam Tria tantum notanda sunt. Not. 1. Hanc computationem esse retrogradam; nam ad Calendas mensis sequentis referuntur omnes mensis antecedentis dies post Idus; ab Idibus retrò imus ad Notas; à Nonis ad Calendas, 2. not. Quot quisque mensis

mensis diebus constet: nempe, Aprilis, Junius, tember, November 30: cæteri 31. præter unit fit Februarium qui 28; præterquam quòd anno bil lia tili unum intercalet diem, qui conficit 29. 31 Quot quisque mensis Idus habeat & Nonas: qui docent versiculi.

Maius sex Nonas, October, Julius & Mars Quatuor at reliqui. Dabit Idus quilibet octo

Sit hujus computationis exemplum hoc. Caldæ Maiæ sunt primus Maij dies: tricesimus primis ve ultimus Maij dies est 2. Cal. Junij, sive prical. Junij. Ultimus Cal Junij, est postridie Idus Maij sunt ejus dies 15. Decimo quartus est secundus sive pridie Iduum: octavus ve ultimus Iduum Maij est postridie Nonas, sive es octavus. Nonæ Maij sunt ejus dies 7. Secuns sive pridie Nonarum est 6. ejus dies: Sextus sive timus Nonarum Maij est postridie Cal. Maij dies 2. Est igitur dies 28. Januarij (quo hæc scripex computatione Calendarij 5. Cal. Febr. Et Si Calendario Romano.

CAP. IX.

De Urbe Româ.

Rhis fundamenta jecit Romulus 11 de Mart, inter secundam & tertiam hon ejus diei; anno qui supra. Dies ille triæ natalis habebatur; idcirco eventamenta jecit Romulus 11 de la martina d

fine sanguine sacrificabant, & pastores in agris Palis lia celebrabant, unde Poëta,

Urbi festus erat, dixere Palilia patres: Hic primus capit manibus esse dies.

Cæpit primum Roma in monte Palatino extrui; cui deinceps adjecti sunt alij sex montes, in quibus nontibus site Roma Septicollis dicitur, Unde Ovid.

Trist, lib. 1. Eleg. 4.

Sed qua de septem totum circumspicit Orbem Montibus, imperij Roma Deûmque locus.

秦

Hi septem montes sunt Palatinus, Capitolinus, Quirinalis, Cœlius Esquilinus, Aventinus, Viminalis. In monte Palatino posita semper erat imperij Romani sedes, quæ ab hoc monte Palatium appellata est: hinc ædiscia quævis magnisica Palatia dicuntur. Erat in hoc monte Asylum sive locus perigij: cujusmodi in multis alijs gentibus suisse etiam gimus: unde ortæsententiæ, Ad te tanquam ad Asylum: Ad te tanquam ad aram confugimus. Huic sylo simile est apud nos persugium in Palatio resto concessum, non quibusvis facinorosis deterius ccantibus, sed tantum decoctoribus ære alieno rutis, ad tempus.

Mons Capitolinus, à Capitolio sic dicus, vocas

Mons Capitolinus, à Capitolio sic dictus, vocas tur etiam Tarpeius, & Saturni mons. Erat in hoc monte Tarpeio rupes Tarpeia, præruptus & projes les se locus, unde facinorosi præcipitari solebant: i similis erat locus Romæ dictus Gemoniæ Scalæ: de ad scalas Gemonias mittere, est capitis damnare præcipitetur. Innitebatur huic monti Capitolium omanum, quod, perinde ac ipse mons, nomen bet à capite Toli ex hoc monte esfosso dum

B

fundamenta Arci jaciebantur.

De cæteris montibus nihil insigne notandum Unde nomina ducant, prolixum magis quam un

& vix operæpretium erit dicere.

Septem prædictis montibus, à quibus utpote in nioribus, Roma Septicollis dicitur, adjecti sunt tres montes minoris notæ, viz collis Hortulora mons Aureus, & mons Vaticanus: quorum ultime celeberrima totius Europæ Bibliotheca Vatican Pontificis Romani clarus est. Sic de urbe.

CAP. X.

De Populo Romano.

Opulum Romanum quod attinet, is ex mist gentibus congregatus sub Romulo in una coaluit. Hujus populi variæ institutæ siones à Romulo & deinceps: quarum

præcipuas attingemus.

ell to 1. Populi Romani divisio suit in Senatores Plebeios. Plebeij tunc temporis censebantur, ter Senatores, alij omnes. Senatores dicebante etiam Patres, Patroni, & Patricij. Senatore Patres dicebantur, ob ætatem, gravitatem . & ram populi paternam: eandem etiam ob cand dicebantur Patroni. Patricij proprie sunt Sent rum filij, seu viri Senatoribus oriundi & Parenti H Senatorijs prognati. Senatores à Romulo primilia electi erant tantum centum: & propterea calce ci gerebant dimidiatis lunulis ornatum; est en E lunk

Romulo delecti Senatores dicebantur Majorum Gentium. His à Tarquinio Prisco Romanorum Respendientium. His à Tarquinio Prisco Romanorum Respendientium dicti Minorum Gentium. Hanc Majorum & Minorum gentium appellationem Dijs primum datam, & inde huic rei commos datam centemus non aliud quam majorem aut minos dem honoris gradum significare. His etiam liberata Rep. alios centum addidit Brutus, qui Patres Consperior appellati sunt; quod in album Senatorum respendienti & Senatoribus omnibus concessam plerung; legimus

2. Pop. Rom. divisio est in Senatores, Equites, & Plebem. Equites, quanquam abinitio semper in Rep Romana fuerunt (Romulus enim jactis urbis Hadidit, sic Juniores mille numero armatos pro sas nute novi Regni excubare præcepit: unde miles à mille dictus) eorum tamen Romæmultis annis nuls las fuit ordo, nulla autoritas, nullus census. Nam uo tantum erant ordines, Senatorius & Plebeius, fique ad Gracchorum tempora: quo toto tempore quites Plebeijs accensebantur. Equitum Romanofum fignum erat annulus aureus ijs solis concessus, quo distinguerentur à plebe. Hinc Eques auratus, Miles auratus dicitur. Angusticlavio induebantur, e, toga purpurata ad similitudinem clavorum mis Horum. Laticlavium enim erat solis Senatoribus proprium. Cum Equites creabantur equum publis ce cum acceperunt stipendio publico alendum. Et e Equites & Plebeij à Senatoribus quamvis primum

B 2

distincti

Pop. Rom. divisio est in Nobiles, Nova Ignobiles. Hæc Civium Rom, divisio à Jure ginum est sumpta. Fuerunt enim Nobiles did Majorum suorum imagines habuerunt: qui tantum non etiam Majorum imagines habuer Novi: qui vero nec Majorum, nec suas habuer Ignobiles: ita ut jus imaginum nihil aliud lite jus nobilitatis. Est autem Imago insignis alia viri simulacrum oris similitudinem artificiole ctam, coloribus pigmentisque adumbratum rens, quod in infigniori aut celebriori domús per ligneo armario includebant. Non autem omo imaginem suam ponere licebat, sed ijs tantum Magistratus Curules gessissent: quales primum runt Ædiles Curules, Prætores, Cenfores, & fules. Cumque hi Magistratus primum solis cijs patuerunt, sequitur etiam solos Patricios just ginis habuisse. Postquam autem hi honores ! erant communicati, eos jus imaginis fimul accede dubium non est. Magistratus Curules erant Rheda, inde Sella Curulis dicta, ad Curiamy Cæteri autem Judices Pedanei.

4. Pop. Rom. divisio est in Optimates & Plares. Est autem hæc divisio non ordinum, sectionum. Qui autem sint Optimates, qui Popres docet diserte Cicero in Orat, pro Sextio: un ait. Duo genera in hac civitate semper suerum rum qui versari in Rep. atque se excellentius gestuduerunt: quibus ex generibus alteri se Optites, alteri Populares & haberi & esse volueres.

tu ea quæ faciebant, quæque dicebant, multitudini cunda esse volebant Populares; qui autem ita se verebant, ut sua consilia optimo cuique probarens Optimates habebantur. Unde manifestum est, lid spulares censeri quosvis cives cujusvis ordinis muls undini servientes, sive Patricij, sive Plebeij, sive Sea undores, sive Equites, sive de Populo. und. Pop. Rom. divisio est in Servos, Libertos, Lia

iturtinos, & Ingenuos. Servus est qui servitutem aligiamnum servit : qui servitutem aliquando servies le nunc autem à Domino suo manumissus est, is Lin etus est; seu, ut Plaut. Festuca factus: qui parentis ispus libertis prognatus est, is Libertinus est: verum mujus, vel mater sola, vel uterque parens libertinus und is Ingenuus est, sive Liber. Post autem Appij meci censuram, coeperunt Libertus & Libertinus eodem censeri. Tribus autem modis civitatis manæ libertatem homines adepti funt. 1. Naqui Cives Originarij appellati sunt. 2. Donaspine & cooptatione, cum aut homini, aut genti colivis exteræ civitatis jus concessum est; qui Civi-Donati & Municipes appellati sunt: sic Casar ny as gentes Civitate donavit, quas appellavit Mu-Manumissione, & hi proprie Liberi pie funt.

fee 16. Pop. Rom. divisio est in Tribus, Curias, Cenoperias, & Classes. Harum unaquaque est priore uninor & posteriore major. Populum Rom. in Tri. un & Curias primum divisit Romulus, qui tres tangom constituit; unde Tribum dictam volunt nonem continebat Curias : ex Tribubus & Curijs

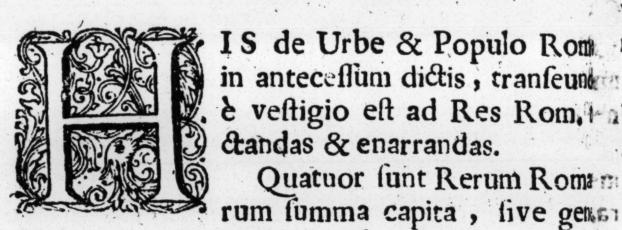
con-

constabant Comitia Tributa & Curiata. Centurum & Classium author & institutor suit Sem Tullius: ex Centurijs constabant Comitia Centurum author & constabant Co



LIBERII.

De Rebus Romanis.



Vel enim, 1. Sacræ sunt, vel 2. Civiles, vel 3. Militares, vel 4. Theatricæ, Ludiales sc. sive Ludiales i. e. ad Ludos spectantes.

In tractandis Rebus Sacris Rom, dicendum les 1. De Dijs. 2. De Locis Sacris. 3. De Sacerdo bus præcipuis. 4. De Sacrificijs, Ritibus, & Commonijs apud Romanos maxime ulitatis.

CAP. II.

De Dijs Romanorum.

Eum dictum volunt nonnulli à dando, quòd Deus det omnia. Alij, quod ei nis hil desit. Alij, à Græco Aéos, quod timo > rem, sive metum significat: Sic Statius: Primus in orbe Deos fecit timor, --- Plerique à Græco Osos deducunt, quod derivant, vel a deiv, quod currere significat. quia homines Cœlum, Lunam, Solem, & alia Astra, propter motus & cursus velocitatem, Deos esle putârunt, & coluerunt. Plu: res tamen a de iopai, quod est video, intueor; quod Deus omnia videat: quæ nominis ratio nobis placet imprimis. Ut de falsis Ethnicorum Dijs testatur Juven, in claufula Satyr. 14.

-tandemque fatebere latus, Nec surduin, ne Tiresiam quenquam esse Deorum. Et multò veriùs Buchananus cum Psalte divino, de Deo Vero canit Psal. 94. ver. 9.

2 1

NET.

N. ili

if e

1110

19

Qui fecit aurem, Surdus est? qui luminum Formavit orbes, ipse nil videt?

Et optime Poëta Græcus, — "¿x 21 Ozds "v-Sixov ouua.

Romani plures, plurimos (non pari in honore omnes, aut religione) habuerunt Deos, Nos omnes Rom. Deos in has Classes referemus.

In prima Classe sunt, Di Majorum Gentium dicti, B 4 propter

propter majores in mundo administrationes quod populis magnis innotuissent, majorque cultus adhiberetur: Dicti etiam sunt, Dij Contes, & Selecti, quibus velut contiliarijs Jupita maximis rebus agendis utebatur: sunt autem Janus, Jupiter, Saturnus, Genius, Mercuri Apollo, Mars, Vulcanus, Neptunus, Sol, cus, Liber Pater, Tellus, Ceres, Juno, Luna. De na, Minerva, Venus, Vesta, numero viginti il quibus duodecim mares, octo fæminæ. Optim Authores Marti adjiciunt Bellonam, Victoriam, & Min mesin: Veneri adjiciunt Cupidinem, Adonim, Gratias, quas Græci Charites appellant: hæ pingue bantur nudæ, quia gratiæ sine fuco esse debent: cous nexæ, quia indissolubiles gratias esse decet: qui vero una aversa pingitur, duæ nobis obversæ, h ratio est, quia profecta à nobis gratia duplex se reverti. Gratiarum nomina funt Pasithea, Aglarin & Euphrosyne, Jovis & Hermiones filiæ, V.enener Nam teste Servio, veteres singulis Diur ministros inferioris potestatis addiderunt: ut Vencui ri Adonim, Dianæ Virbium: Gratiæ & Nymphal rum & Musarum, & Veneris, & Venustatis erain comites; & etiam una cum Suada & Mercurio con locari solebant. Genio vicina numina censentur Pru nates, Lares, Dij sc. domestici, Dij præsides, & so miliæ. & rei familiaris custodes, ut Genius singulur rum hominum. Veteres unicuique homini duou attribuebant Genios, alterum bonum, alterum ma lum: hi Genij & Manes appellati funt: unde ilhin Virgilij.

Qu'sque suos patimur Manes, -

Orco, sive Plutoni adduntur reliqua Inferorum mina, Parca & Furia. Parca per antiphrasin dis , quod nemini parcant, tres sunt, Clotho Lachesis, Atropus: quarum Clotho colum tenet, Lachelis fignantes: unde versus ille,

Clotho colum retinet, Lachesis net, & Atropus

occat.

)r =

Furia Erinnyes dicta Plutoni itidem deservietht, quibus veteres commotæ mentis affectus ads mbrabant, proptereaque furoris Deas existimasent; semper verd virgines in proverbio dictæ: wood, cum malefactorum ultrices fint, facile cors umpi nequeant quin etiam pœnas de delinquetibus chant. Erant autem tres Furiæ sorores, Alecto, Tiphone, Megara; quidam etiam quartam addunt Jam i. e. Rabiem. De Furijs sic scribit Isidorus: miunt & tres furias antiqui, foeminas crinitas sers mentibus, propter tres affectus qui in animis homimm multas perturbationes gignunt, & interdum coount ita delinquere, ut nec ad famam, nec ad peribulum sui respectum habere permittant. Iraquæ rindictam cupit, Cupiditas quæ desiderat opes, Lidido quæ appetit voluptates, ideò furiæ appellantur, quod stimulis suis mentem feriant, & quietam esse son sinant. De ijs sic Cicero: agitant & insectanhur impios Furiæ non ardentibus tædis ficut in fais, sed angore conscientiæ. Dea Fortuna, licet electos Deos à veteribus non sit numerata, tas men ab ijsdem vel potentissima suit habita, & plurious nominibus celebrata: id quod Juven. graviter ic reprehendit. Nullum Numen abest, si sit prudentia; sedu Pr

Nos facimus, Fortuna, Deam cœlòque locamus Secunda Classis sunt Dij dicti Indigetes vel nullius rei egerent, vel potius, quia ex hominib divinitatem pervenissent, & postea in Dijs agent nempe, ex hominibus Dij facti sunt, quos sua in lum merita, vocârunt, ut Author est Ciceron jusmodi apud Romanos fuerunt Hercules, Romanos fuerunt Hercules, Romanos fuerunt Hercules, Romanos fuerunt Acca Laurentia, Quirinus.

Tertia Classis sunt Numina, propter quæ datte census in Cœlum. Hujus Classis Deos sive paid Deas in tertio honoris & religionis locoRoman de buerunt. Priorum classium Deos colebant & focte adorabant; his templa, solummodo & de si statuebant. In hac classe recensentur Mens, Para Honor, Pietas, Fides, Spes, Pudicitia, Conca Monor, Pietas, Fides, F

Pax, Quies, Felicitas, Libertas.

Quarta Classis sunt Semoner sive minores siste quorum tutelà homo esset, & ea quæ sunt homo semones dicti erant quasi semi homines & sich dij tantum reputati sunt. Hi vel nascentibus into bus præerant: cujusmodi recensentur Opis, si sive Natio, Vaticanus sive potius Vagitanus, Los Cunia, Rumina, Diva Potina, Diva Educa, sive sa, Ossilago, Nundina, Statilinus, & Statanus, sinus, Paventia, Carna vel Carnea, Juventus ventas, Orbona, Volupia, Lubentina sive Lubentina sive Lubentina sive Lubentina sive Lubentina, Ancula dij deæque. Vel Nuptijs præs & Dij nuptiales appellantur: cujusmodi recetur Jugatinus, Domiducus, Domitius, Mant Virginensis, Cinxia, Mutinus qui & Priapus, Sul

Prema, Viriplaca. Vel Parturientitus præerant: incijusmodi recensentur Mena, Juno Iluonia & Lu-Prorsa & Postverta, Intercidona, Pilumnus, De-Merra, Matuta, Bona Dea, Mana Geneta. Vel Actio. bus præerant: hujusmodi sunt Murcia, Strenua, mula, Agenoria, Agonius, Horta, Catius, Vos mnus Deus, & Volumna Dea, Adeona, & Abeona, la Jacuna, Vitula, Pellonia, Numeria, Fessonia, Vibilia, Averruncus, Angerona, Hares Martia, Stata, Laerna, Nania, cui accensetur Libitina. Non hic milentio prætereundumest, veteres singulis partibus numani corporis singulos præsecisse Deos. Caput vi deferebant, Neptuno pectus, cinclum Marti, fontem Genio, supercilia Junoni, quæ inde Lucima dicta; oculos Cupidini tribuunt quidam, quidam Minervæ; aurem Memoriæ: dextra Fidei erat sacra, nam in fidem porrigitur: dorsum & partes pos lifficæ Plutoni erant propriæ, Renes & Inguina eneri, pedes Mercurio, genua Misericordiæ: tali plantæ in Tnetidis potestate erant: digiti erant Minervæ consecrati.

Quinta Classis sunt Dij Rustici: cujusmodi Pales, lora, Pomona, Vertumnus, Seia & Segetia five regesta, Tutilina Dea, & Tutanus Deus, Robigus, Bonus Eventus, Populonia, Fulgor, Pilumnus, & Picumnus Dij fratres, Sterculius, Bubona, Hippo-Mellona, Jugatinus, Collinus, Vallonia, Rusina, ne Terminus, Pan, Sylvanus, Priapus.

Sexta Classis continet Deos Miscellaneos: cujusmodi sunt Pallor & Pavor, Cloacina, Aius Locutius, Ridiculus vel Rediculus, Tempestas, Febris (ubi notandum obiter, veteres quosdam Deos un dessent, quosdam ne obessent, placavisse, ut conam, Robigum, Febrim, &c) Fugia, Fornaxiona, Vicepota, Minucius, Volturnus Forculus,

dea, Limentinus.

Septima Classis continet Deos peregrinos: modi sunt Sanctus, Deus fidius, Isis, Otiris, & Spis. Tiberius ad Senatum retulit ut Jesus Chrin Deorum numero Romæ coleretur: Patribus placebat: quippe noluit ille verus & unicus l'am profano & ridiculo Idolorum agmini adserguibus in perpetuum pulsis, & extinctis, ipse regnum sine fine firmavit.

CAP. III.

De Locis Sacris Romanorum.

Omani suos Divos religiose colebant; con stituebant enim ijs maximis sumptibus la sacra: cujusmodi erant imprimis Toplum, Fanum, Delubrum, Ædicula Lucus: de quibus quomodo inter se different, procis dicendum.

Templum à templando vel tuendo dictum est veteribus erat locus in aëre vel in terrà quem Austres, captandorum auguriorum causa definire subant; qui Templum dicebatur, quod ex omnitte conspici posset. Ædes autem sacræ Templanda erant, quòd essent, uti Cœlum, Deorum dos cilium. Solebant autem Templa ab hominis

propter certas causas Dijs voveri, cujus rei multa opter certas caulas Dijs voveri, cujus rei multa templa in historijs reperiuntur. Quando vota entro, & id propter quod vovebantur prospere such ses constituebantur; vel certi illius Templi es constituebantur; & dicebatur id Templa effavel Fana sistere: Templa sic definita condebantur, condita dedicabantur ab ijs qui ea vovissent: ndem ab Auguribus inaugurabantur i. e. suis autrijs sanctiora reddebantur: hoc enim nisi sieret, templa esse non poterant, sed Ædes tantum dicebantur: unde discrimen inter Templa & Ædes sanctiona sacile intelligitur. das facile intelligitur.

Fanum à fando dicitur, quod, dum Pontifex Templum dedicat, certa verba fatur: re ipsa autem

dem est quod Templum.

Delubrum dictum à loco in quo Dei simulacrum dedicatum est, ita ut à dedicato Dei simulacro Des Mobrum dici cœperit : Sicut enim locum, in quo candelam figerent, Candelabrum; ita in quo Deum po-Acrent, Delubrum appellârunt veteres.

Edicula diminutivum est, quasi parva ædes sava es Sicut & Sacellum.

Ara ab ardendo dicta est secundum aliquos quod eo victimæ incensæ ardeant: secundum alios, à fimilitudine areæ: sunt etiam qui aras primum Andictas aiunt, quòd esset necessarium eas a Sacri-

Lucus nonnullis per antiphrasin dictus est, quod minime luceat, locus sc. opacus arboribus densis obmbratus: verum alij; ut videtur, rectius Lucum dictum putant à lucentibus inibi Sacrificiorum dienibus. Caterum, hoc chiter monendum, non

omni-

omnibus Dijs promiscue Templa omni in locole ficari suisse solita. Alijs intra urbem, alijs e eam, alijs in montibus, alijs in foro, alijs alibi pla construebantur. Nec etiam forma omnium eadem. Cœlitibus & alijs Superis à terra extempla volebant: Inferis Dijs, sub terra: Tessistibus media ponebant sæpiùs, i e. partim sub, tim supra terram. Sic de Locis Sacris Rom.

CAP. IV.

De pracipuis Sacerdotibus Romanorum

Terrarum viventes ad mitiorem cultum tamque Saturnum & Janum, qui in regnârunt, redegisse fama est; eos a rum cultum & politiorem quandam vivendi rum em docuisse. Ipsis verò, qui hactenus sine ul ligione suerant, primus Deorum cultum metum injecit Faunus Saturni filius, qui Lucos sacurem constituit, & facrissiciorum jus ordinunde volunt nonnulli Templa à Fauno Fana al lari, quod Pontisses sacrando illic fantur Possenum, Picus, Latinus, Euander, & alij qui intergnarunt novas semper Cæremonias communt. Novissime Dæmonum cultum maximut. Novissime Dæmonum cultum maximut. Novissime Dæmonum cultum maximut. Latio auxit Æneas, Sacris Phrygijs in Italitansportatis: cujus posteà exemplum secutiteri reges, Albani primum, deinde Romani, se ipti sacra addidere, usque ad N. Pomp, quit

Compendium absolutum.

31

remia in certum ordinem sacra direxisset; divini cond Romanos Juris conditor creditus est. Qui verò teris illis præsecti, & qui Sacerdotum ordines sues mor, nunc dicendum.

CAP. V.

XL

,隐

til 🚕

DE

OU

De Triginta Curionibus & Curione Maximo.

Os ex Sacerdotibus Romanis primum locum assignamus 30, his Curionibus, quòd illi universis populi Romani sacris præessent, nec singulari cuiquam Deo sperimim Romulus populum Romanum in tres Tribus distribuissent, singulis Curijs præposuit raum aliquem virum, quem Curionem dixit, qui aliquem virum, quem Curionem dixit, qui confirmavit. Quia igitur 30. Curiæ seu partes singuli à singulis Curijs eligebantur. Unus aux sin qui reliquis omnibus præsidebat, & Curio Maximus dicebatur, cujusque authoritate cæteri Curiones regebantur, omnium Curiarum suffragijs Constitijs Curiatis creabatur. Sacra quæ in Curijs sie-imputur Curionia dicebantur & Curionium æs quod das tautur Curioni ob sacerdotium Curiatus.

CAP. VI.

De Lupercis.

Oinulum cum fratre Remo nutriverat ! unde in imo monte Palatino locus ubi mulum lupa nutriverat Lupercale di unde Lupercalia sacrificia itidem appelie tur, quoniam Luperci Lupercalia celebrantes, am percali curfus fui initium faciebant. Lupercalian crificia ad expiandos Manes fiebant. Menfis in hæc sacra fiunt Februarius à februando. i. e. gando dicitur, & Dies lupercaliorum februata, o ander ex Arcadiâ hoc folenne in Latium tulit, & stituit, ut nudi Juvenes Pana Lyceum vener per lusum atque lasciviam currerent : unde ha cra Lycea dicuntur à pane Lyceo numine Arcadin quem Romani Junum vocant, & idem putatur cum Fauno. Romani in Lupercalibus canem im lant, quoniam naturaliter lupis canis adversatur quod Romulus Lupæ nutrici gratias habere vid Luperci tergora Capris eripiunt, & succincti di runt circum antiquum oppidum i. e. Palatium: currentes corijs verberant: fœminæ ultrò ob occurrunt conceptum & partum faciliorem spe tes.

CAP. VII.

De Potitijs & Pinarijs.

Ercules, cæso Geryone, victor in Erythia, quæ elt Insula oceani Hispani, abacto nitidarum boum armento, in Latium venit, & prope Tyberim loco herbido procuetit, ut læto pabulo reficeret boves. Cacus latros m princeps eximias boves duas caudis in spelun-lientraxit. Hercules somno excitus, lustrato grege, som partem abesse numero sensisset, omnia circuit, ersa vestigia comperit: consulus novitate rei ex o infesto agere armentum copit: cum autem bos desiderio relictarum mugijssent, reddita suit è reduncâ vox quæ Herculem convertit : inventâ de Cacum plantà ex antro ductum neci dedit, ad neursus trepidantium passorum advenam reum lis faciunt apud Euandrum, qui miraculo literas min interrudes artium homines eo loco tum rege-Is intuens habitum formamque viri, rogat qui desset? ubi nomen, patrem, patriamque accepequia sic Carmenta mater ejus vaticinata fuerat, emporalem aram Herculi erexit & juvencumin-bi nitum mactavit. Inde servatum est, ut quotan-ce Romani juvencum indomitum Herculi immo-. Et Hercules epulum populo dedit: Sacrum voluit a Potitijs & Pinarijs, quæ tum famimaxime inclytæ ea loca incolebant. Forte eves A ut Potitij præsto essent, hisque exta appone. tur: Pinarij, quia tardi suêre, extis adesis ad

Antiquitatum Romanarum.
cæteram venerunt dapem. Potitij ab Euandroa & Antistites Sacri ejus diu fuerunt: postea cumi rijssent, empti de publico servi officium exerunt. Ara ab Euandro erecta, cui Hercules dei solvit. Maxima vocatur, & proxima est forol rio, ubi ex voto decimæ fiunt. Tradunt, Qui dives sieri Herculi decimas solvat. Hinc opes l'Luculli sactæ memorantur, & ipse Hercules the rorum Deus putatur.

CAP. VIII.

De Fratribus Arvalibus.

Cca Laurentia Nutrix Romuli duod fuscepit Liberos, ex quibus cum unu tulisset, Romulus in demortui loca dedit, & ita nutricem pientissime con tus est. Ab hoc numero duodenario duodecim rum Sacerdotes esse voluit, & se inter liberos Laurentiæ fratrem duodecimum appellavit, tres hi Arvales nominati sunt, quia sacra praciebant propterea ut fruges ferant arva: rendo igitur & arvis Fratres Arvales dicti sunt sueverat Acca Laur. pro agris semel in anno sicare, duodecim filijs suis sacrisicio præsident quorum unus cum esse mortuus, Romulus de vicem subijt, quem ideo nutrix spice a corona alba colligata pro religiosissimo insigni do exinde duodecim fratrum Arvalium institututinuit,

CAP. IX.

De Auguribus & Haruspicibus.

ed

ol

Ugurandi ars antiquissima à Chaldais ad ui Græcos, à Græcis ad Etruscos, ab Etruscis ad Latinos venit: & ipse Romanorum pas ter Romulus Augur fuit, & ideo instituit, Magistratus augurijs confirmarentur; & posteri on nisi augurio jubente res inchoabant. Augures omen habent ab Avibus & gerendo; quia per eos vium gestus educuntur: sive ab avium garritu, nde est augurium. Post institutum Augurum Colium, primum à tribus tribubus tres fuerunt Aus res; inde quatuor creati: tandem, plebe per bunos id petente, quinque ex plebe Augures contetuor patricijs adjuncti fuêre, & sic numerus no-imem Augurum mansit. Augurum dignitatem non Os rum demonstrat, quòd, cum cæteris fere omnit. us Sacerdotibus, simul ac in judicium ducti ac Pennati essent, alium substitui moris fuisset, Auguhat lege immunes essent. Dum enim viverent, nt maximorum criminum convicti fuissent, Sacere no con tamen potiebantur, neque unquam privari epioterant,

Auguriorum genera erant Quinque, ex quibus, om picandis rebus, continuandisve, aut abrumpens don accommodata præsensio prænotioque futuros utum eventuum peti putabatur. Eorum primum à celo, alterum ab avibus, tertium à pullis, quartum sudo, alterum ab avibus, tertium à pullis, quartum sudo, quintum à Diris erat desumptum.

C 2

ı. Ex

2. Avium augurantium aliæ erant Oscines. Præpetes. Oscines aves dicebantur quæ on nentes faciebant auspicium: ut Corvus, Com Noctua, &c. Præpetes quæ volatu auspiciu ciebant: & hæ quidem aut superiora teneba Præpetes vocabantur; aut inferiora & Infera bantur. Præpetes autem ideò dicuntur, qui nes aves priora petunt volantes. Erant etian avium differentiæ: quædam enim vocabantu stræ, quæ sinebant aliquid fieri; quædam fund quæ averso omine impediebant aliquid fieri: aut Arculæ dicebantur ab arcendo, quòd arcendo vel vetarent; & Cliviæ, quod difficilia vocaba Tenebræ, ab inhibendo & tenendo, quondo omne obstaculum intelligebatur: aut Altera, supervenerunt quæ felici auspicio vitium face aut Volsgræ, quæ se vellendo malum auspicio ciebant: aliæ Supervacaneæ erant, quæ ex Aus cacumine vocem mittebant.

3. A Pullis auspicia captabant Sacerdotes spicia autem captabant à vario pullorum passus

4. Ex Quadrupedibus Lupos, Vulpes, Ca Afinos, Arietes, Lepores, Mustelas, Mures movisse & auspicia, quæ Pedestria dicebantur, pertum est.

5. Dirarum nomine complector tum ea quocum nostris fiunt corporibus, aut ijsdem alioquin dunt insolitò; tum quæ in domibus, agris, il bus quocunque modo præter rationem & me eveniunt atque objiciuntur.

Haruspices dicti a victimis in arâ aspiciendis : quia Aquam victima immolata est, inspectis extis sus obnt.

CAP. X.

De .

li b.

De Vestalibus Virginibus.

Estales dicebantur hæ, quod Vestæ sacra curarent, & ignem ejus custodirent. Vestalis cultûs originem, quemadmodum pleraque omnia, Numa Pomp, intulit: rd. initia ejus usque adeò vetera sunt, ut ex Trojanis Albanos, Ænea duce, longe commigraverint: un-Virg. Æneid. 11.

Sic ait, & manibus vittas Vestamque potentem, Aternúmque adytis effert penetralibus ignem.

Dea huic Vesta, quam terram esse eandem Deos matrem volebant, perpetuò vigil ignis conses rari solebat : ejus observationi ac cultui pleræque es irgines è primoribus patrum electæ solebant præquarum negligentià si forte sanctus ignis restinche esset, flagris à Pont. Max.cædi jubebantur. Ine seni vero crimine damnatam vestalem vivam suffor institutum est: primæ virgines à Numa delectæ matuor fuère, nempe, Gegania, Berenia, Camilla, Prima quæ ta fuit Amata traditur; ideo cum capitur virgo nomen ei imponitur. Capitur à Pontifice non minor annis sex, & non major decem, & quæ non it patrima nec matrima, néve linguâ aut sensu aurium

aurium diminuta, aliáve corporis lave, neque fervi, neque ejus qui domicilium in Italia non heret. Castitas Vestalibus terminata est in triginta nos: decem primis discit virgo mysteria sacra, dem ministrat, in reliquis docet: post 30, anno bendi sit potestas.

CAP. XI.

De Flaminibus.

Lamines à filo dicti, quasi Filamines: sice Varro, Flamines, quod Licio in capita lati semper erant, ac caput filo cincum bebant, dicti sunt. Horum singuli con mina habebant ab illo Deo cui Sacra faciunt: partim aperta, partim obscura sunt. Dialem & tialem flaminem Romulus instituit, Numa Que lem addidit. Varro asserit Numam Pompiliumi mines fingulis Dijs fecisse, & ab ijs nomina dem Hinc resp. hominibus in coelum relatis Flap decrevit. Deorum ministri Flaminei dicti, stræ Flaminulæ. Flamines non poterant nisis lis Dijs attribui: sed rerum omnium sacrarum ministri Camilli dicebantur. Tres prius didi mines Dialis sc. Martialis, & Quirinalis ex Patt creabantur, ideoque Flamines Majores dictie quibus, processu temporis, alij duodecim extanditi sunt, Minores appellati, Flamini sine domo egredi erat nefas,

TUE .

h

nta.

a,

nos

CAP. XII.

De Salijs Palatims.

Alij à saliendo & saltando dicti: Salios duodecim Marti Gradivo legit Numa: hi in Comitijs quotannis versicoloribus tunicis ornati per urbem tripudiant succincti æneis bala teis; togas fibulis nectunt quas Trabeas vocant; gestant in capite pileos quos vocant apices; gladio acliceinguntur, dextrâ lanceam aut virgam gestant, lævâ pitchraciam peltam. Coelestia sunt arma, Ancile voturent i. e. circumexcisum: id fertur cœlo delapsum com regiam Numæ anno octavo regni ejus. ntimodecim Salijs, alios duodecim addidit Servius & Tollus. Hac autem occasione primum instituti Querant Salij: regnante Numa pestis aut alia lues pubiunica in Romanos grassabatur, quæ nullis sacrificijs deaut sacris oblationibus averti poterat :: tunc temlaporis cœlo delapsum est Ancile cum hac voce, Ome , wia Roma Salubria futura, quamdiu hoc Ancile tutum fiffervari poterat: Unde Mamurius artifex peritissis rumus, ex mandato Numæ, alia undecim Ancilia fecit di deò primo similia, ut ab alio aliud dignosci non pos Partuerit. Illud hoc ille animo conatus est, ut si quis i coeleste illud Ancile suffurari voluerit, incassum mo? extretur, dum exerrore pro illo arriperet. Duodecim ne dicis Salijs Ancilia illa duodecim servanda tradebentur. Salij inter saltandum recensebant & cans tabant Carmina saliaria quæ in Deorum & hominum Claudem composuissent: in his carminibus tum Deos appelAntiquitatum Romanarum appellabant, tum viros multos præclaros: ap to Mamurio Anciliorum artifice carmina fua debant.

CAP. XIII.

De Fœcialibus & Patre patrato.

O Eciales dicti, quod fidei publica inter pulos præerant: nam per hos fiebat w stum conciperetur bellum, & ut fæden des pacis constitueretur. Los instituisses ditur Numa cum indicendum esset bellum cum denatibus. Hi mittebantur priusquam concin tur bellum ad res repetendas: & si non imp bant, bellum indicebant. Fœcialium unus, Patrem patratum faciebat, ex ipsis Fœcialibus ctus facris vestibus ornatus ad authores injuria procedebat : priusquam in urbem intraret, Jan rem vel alium qui obviam fuisset, alloquebatur busdam imprecationibus: inde in forum pergit disserit quà causa venerit, tempus ad consultant dat triginta dierum: si per hos dies res infecta neret. Dijs coelestibus Manibusque invocatis, & ad Senatum refert, & ubi in Senatu quod juli piumque esset actum erat, Fœcialis bellum ind bat: Fœcialium sacra violare nefas erat : name bius cum ea violasset, Urbs Roma à Gallis Sent bus eversa fuit. Dicuntur Fœciales à sædere ciendo aut feriendo. Pater patratus erat, cui & ter & filijerant: & maximus habebatur. Patr quasi perfectus & absolutus habitus est; & perfect

qui vivo patre pater esset factus: quare vole-Let Jurisjurandi & Pacis præsidem oportere simul rorsum & retrorsum videre, id vero maxime præe posse eum, qui & silium habeat de quo consul. & Patrem quicum deliberet. Patratum Pomp, tus vult dictum à patrando, i. e. sanciendo soe e. Patratus à Fœcialibus creabatur. & in fœdes sanciendo, ut cæteri aderant, sicille solus præ-

CAP. XIV,

Ten

un

Cip

3

USI

De Pontificibus.

P Ontifices ex Patribus legit Numa, & exhis Pontificem Max. cujus scitis omnia publica probataque sacra subjecit, ut esset quò con. ria sultum plebes veniret, & idem nec cœlestes anodo cæremonias, sed & justa funebria & prodis ur quæ susciperentur & curarentur, doceret. Des it co Pont. Max. alius eligebatur non à populo, ab ipsis Pontificibus. Pontifices à ponte & fas do appellati sunt: pontem enim Sublicium mum secerunt, & deinceps sæpe restituerunt. juliure videntur à Numâ non Pontifices, sed Sacernd um principes nominati, & quando sublicius mas factus fuit à ponte Pontifices appellati: & facra ab ijs trans Tyberim ad pontem fiunt. tifices ab eo dictos scribunt quidam, quòd po-à ià sacra perficiant. Pontifex nobis nunc est Præ-tra A luxu quo in sacris utebantur Pontifices dicta cana Pontificia, i. e. lauta, affluens & opipara.

CAP.

CAP. XV.

De Rege Sacrificulo.

Ostquam Romani jam liberi, extincto pagio nomine, Consules crearunt, necubi siderium Regis esset propter quædam sublica quæ Reges faciebant, Regems ficulum constituerunt, & è Patribus elegerunt Sacerdotium Pontifici subjecère, ne novæ litati additus nomini honos officeret.

CAP. XVI.

De Sacerdotibus Cybeles, seu Gallis Mara

funt, & semimares, i. e. castrati: al quòd Dea puerum Phrygem amavit A cui præcepisse dicitur ne concumbe ille Sagaritidi Nymphæ coivit sub arbore. Cy excisà arbore ulta est: puer metu sere exanima ausugit ad Dindyma montem vicinum, & do amens, pudoreque admissi facinoris, virilia sibi amputavit. Hac ratione sacti Dea memor ejusmodi homines castratos sibi ministrari perpuvoluit. Galli dicti sunt à Gallo slumine Phry Rhea nominatur Cybele à Cybelo, qui est parsutis Dindymi: appellatur etiam Pessinuntia, à man Pessino, ut & Berecynthia à monte Berecynthia a mont

Compendium absolutum.

43
a utrobique colebatur. Princeps Sacerdotum
s Archigallus dictus est.

CAP. XVII.

bi De Duumviris, Decemviris & Quindecemviris Sacrorum.

Uumviri à Tarq. Superbo instituti sue runt, qui soli inspicerent libros Sibyllinos. Deinde cum plebs creari ex suis instaret, ex plebeijs & patricijs creati erant decem, inde quindecim qui libros inspicerent: his aliando corrigendorum Fastorum cura data suit: Februarium, qui ultimus erat, proximè post Jararium posuerunt.

CAP. XVIII.

De Sibyllis.

este constat, ut ex Sibyllæ Delphicæ operibus Homerus multa operi suo inseruisse dicatur. De Sibyllarum numero variant authorum opiones. Harum tamen decem vaticinijs claruent. Prima appellabatur Persica, 2. Libyca, 3. Delnica, 4. Cumæa, 5. Erythræa, 6. Samia, 7. Cuana, 8. Hellespontica, 9. Phrygia, 10. Tyburtines præcinuerunt. Locus ubi asservabantur eom libri erat in Capitolio infra terram in arcâ lapi-

lapideâ, ubi ad incendium usque Capitolij si tes manserunt: quo demum tempore & ipsi dio perierunt. Nullam rem, ne sacra quiden mani tam diligenter ac Sibyllina oracula cul bant. Post Capitolij tamen incendium plen prophetiæ istæ innotuerunt, partim traditione tim exemplaribus alijs ex alijs gentibus. Tantæ certitudinis erant omnia illarum vaticin rem maxime certam proverbialiter Sibylla appellemus: unde Poëta,

Solebat Sibylla Cumæa teste Virg. 3. A oracula sua folijs descripta temerė in limine congerere, quæ sic spargebant venti, ut in ord redigi non possent: unde Sibylla folia colliga rem arduam & impossibilem tentare. Sibylla men proprium non est, sed appellativum abounditum, quo nomine omnes sæminæ vates av bus nuncupatæ sunt. Sibvlla dicta est quasi Sibylla Elds æolicè Oeds & Beard, i. e. Deus & consiquia consilium Dei hominibus annunciarunt.

CAP. XIX.

De Epulombus.

CAP. XX.

De Titijs Sodalibus.

t

rd.

ga

Odales Titij Sacerdotes extra urbem habita bant, & in tugurijs certa auguria servabant, quoniam deputati à Pontificibus erant. Titij appellati erant ab avibus Titijs quas in auguobservabant. Sic de Sacerdotibus. ne .

CAP. XXI.

De Rom. Sacrificijs & sacrificandi ritu.

a to Acrificium dicebatur quicquid super altare Dijs adolebatur aut offerebatur. Sacrificium nunc Victima dictum, aut ab hostibus victis, ut placet Ovidio; aut, quia vincta ad aras stabat: Enc Hoftia ab hostiendo, i. e. feriendo: adstabant m ministri Popa dicti qui Hostiam hostiebant, i. e. scuri feriebant.

Hostiæ erant vel Præcidaneæ, vel Succidaneæ, Præcedaneæ & Succedaneæ. Victimæ ante denne aliquod sacrificium oblatæ Præcidaneæ diebantur: quæ si quibus augurijs minus auspicatæ impertæ erant, tum secundam offerebant Succimeam appellatam. Unde Plaut. Meum tergum stultitia subdes Succidaneum: i, e, faxis ego tuo co luam stultitiam tuam.

Sacrificandi Ritus hujusmodi fuit. Sacerdone quot ante factum aliquod Sacrificium dies, tom vare corpus, præcipue cum pedibus manus sok in quæ si minus lavisset Sacrissicium pollutum centrur: unde proverbialiter, Illotis pedibus & manus ad rem aliquam accedere, est sine debità revene eam tentare. Præterea toro & cibis quibus in accedere est sine debità quibus in accedere. Sacerdoti ante sacrificium abstinendum erat. facrificandum aut ipse, aut minister illi præien virgulam Commentaculum dictam gerens, p lum his appellavit verbis, Hoc age. Quibus sic actis, Sacerdos, positis super altare manibus, dam Jano & Vestæ vota faciebat; quippe sine bus ad alium quemvis Deum Romani nullum aditum putabant. Votis fic peractis, pecudis ctandæ capiti frugis aliquantulum, cum libo ex na & sale facto, Latine Mola dicto, imponel Erat autem Mola far tostum sale aspersum: Molare, & Immolare, i. e. sacrificare. Post Augur ex calice ligneo qui Simpolum sive Si lum dictus est vinum bibebat. Calix iste posteriotum populum circumferebatur, ut exinde rent singuli i. e. leviter gustarent: unde sacrif Libare dicitur. Hoc postquam singuli liba quod vini & thuris reliquum erat pecudis capiti dia inter cornua, infundebatur, quodam alta clamante Macta est Hostia, i. e. magis aucta & grata Dijs: quomodo Virg.

Macte puer virtute nova, sic itur ad astra.

Unde etiam mactare est sacrificare. Hossiam hunc modum mactabant: Sacerdos primum aliquot pecudis media inter cornua expilabati

Compendium absolutum.

rinignem mittebat prima libamina appellans: facie Orientem versà, ministros, quos Popas nominatos imus, pecudem ferire jubebat, postquam ipse

gum & curvum cultrum per dorsum ejus duxis

Adstantium alij vasis idoneis sanguinem excibant, corium alij excoriabant, alij lavabant. ea cultro Secespità à secando dictà vertebat & vebat; erat enim nesas ea manu attrectare, ne, collutum forte fuisset sacrificium, manus ei peris

His sic peractis, Popæsingulas ex singulis exportiones excidentes, easque farre involventes malis ad Sacerdotem mittebant: Sacerdos patina disco qui Lanx dicta est, impositas altari inferes ados adurebat: & hoc propriè erat litare sive ados ae, i.e. satisfacere, & sacrificium Dijs debitum peragere. Postquam oblata Dijs portio adurebas populus omnis ad commune convivium se cons mebat. Ubi in Deorum laudes inter edendum armina canebant, & pfallentes cymbalis circum alria saltabant; significantes exinde nullam corporis artem non debere in Deorum cultu esse exercitam. Inte peractas has universas Cæremonias nemini covivium hoc vel gustare sas erat: unde provere Miter, Sacra haud immolata devorare, est cibum and benedictum rapide deglutire. Romanis Juge secrum fuit ignis Vestalis: Sacrificium verò Juge ive quotidianum non reperimus. Sic de Rebus Secris Rom, dictum esto.

CAP. XXII.

Appendix ad Lib. II. de Christiano Sacra Rom. usu.

E quis miretur forte, quorsum Channas quisquam in enarrandis Roman Sacris, dicam? An horrendis ido nijs ! tantopere laboraret : haud on futurum putem, hujus enarrationis usum in diana religione illustranda, exornanda, & ca mandâ satis luculentum, sequentibus his Contin

rijs demonstrare.

Consectarium primum. Hinc patet clarissimo constat liquidissime maximum Religionis omi mamentum & fundamentum solidum Deun Nulla enim gens tam barbara, nulla natio tam rata, nullus tam incultus & agrestis populus, fuos non agnoscat Deos, sua quæ colat Numin habeat. Îmò ipsa hominum monstra perditil e quoties cœcis animi stimulis & sœdis Consci suæ vulneribus agitantur, vapulant, & consicio Quod nescire cupiunt subinde sentiscunt.

Consett. 2. Non potest à quovis Ethnico pr furdo nobis objici personarum unius veri Dei Trinitas. Nos enim distinctionem solum, ear personalem tantum, trium in unitissima De personarum docemus: verum illi division personarum docemus: verum multos Deos eamque essentialem naturarum, multos Deos essentialem naturarum, multos de os essentialem naturarum, multos essentialem naturarum, multos essentialem naturarum, multos essentialem naturarum, multos essent multa Deorum agmina effingunt. Optime unitate constat multitudo distincta quam divisate Compendium absolutum. 49

at pessum. Ethnici multos ponentes, omnem nt Deum. Nos unum verum Deum credentes,

tuemur Personas distinctas, non divisas, alias,

aliud à se invicem.

onsett. 3. Ex eo quod illi suos singulis fere repræsecerint Deos, manisesta est divina omnibus s præsidens Providentia, & ea vis cœlestis, quam opere prædicavit Cicero pro Milone, ijs & eo ter verbis ea ea vis est, Judices, &c.

Dei absolutæ cum immensa virtute & omnipo. à quæ sola omnibus sufficiat, quam illi, ineptè

mitis Deorum operis, vel inscij nobis indigità-

onsett, 5. Hinc etiam manifestum est, huic res omnium Præsidi Deo summum cum debita in te cultum esse ab omnibus præstandum & sols mum. Id nos disertè docent Romanorum Are, , Templa, Fana, Ædicule, Orationes, Sacrifia Supplicationes, Ritus. Cæremoniæ sacræ, & enus cætera pietatis officia, instrumenta, & in-cito, tantà Quiritium cura, tanta Civium frequentia in prata.

onse & 6. Vera & rectè instituta religio: 1. Aus

or em solum vendicat Deum: 2. Vindices & cus ites Reges, rerumque potitos principes, populos præsides: 3. Ministros autem & Curiones vult rdotes, i.e. certos ad id institutos viros idos qui Sacris jugiter incumbant, eaque ex offices ractent & faciant. Primum docemur exemplo næ Regis inter suos religiosissimi, qui moniturate Egeriæ totam religionem constituit. Secundum modo, seu miscendo temerare & polluere, se nuendo labefactare & convellere, se nuendo labefactare & convellere, seu oppuga eversum & abrogatum ire, nobis religio essed Nam Pompilius Rom. Rex religiosissimus, in tisscibus creandis, id curavit inprimis, Ne ju num, negligendo patrios ritus peregrinósque adsido, turbaretur. Et Deum acerrimum violatent nis vindicem diserte testatur Cicero pro Mille aliquando oculos ad sacrilegos puniendos apille quamvis seras, justas tamen & debitas pæna expetet.

Consett. 8. Quoties de Dijs per sacrificia p dis quidquam audimus, exinde monemur: labe & reatu nostro. 2. De ira Dei sceleris a cati omnis vindice. 3. De necessaria satisfa redemptione, & expiatione irato Numini pro facienda: est autem ea unice Redemptio par sanguinem Jesu Christi, qui factus est propitio peccatis nostris. 4. De rara miserantis Dei ch tia, qua pronus est ad peccatores profugos pa factam propitiationem in gratiam recipiendo.

Consett 9. Ex tota Religionis Romana machina videre est, quam, in sacris præsertim manum sit labi, errare, impingere. & à Religionis diperstitionem & horrendam Idolomania clinare.

Consest, 10. Hine denique videre est, plan

Compendium absolutum.

teris Romæ errores à recentioribus Romanis ontificijs puta, usurpatos, repetitos, & novis artis s fucatos atque interpolatos esse. Horum nos liriorum pauca paucis perstringemus.

, Quod nos Polytheismi arcessere haud vereer, est impia Sanctorum Apotheosis, quos illi non ne, sed penitus ad religionem & memoriam con-rare audent, quibus Templa, dies Festos, Missas, plicationes & similia Religionis & cultus officia, rumenta, & indicia permittunt.

bis meritorum, proh pudor! honoribus, morta-ad cœlum evehant, & Dijs misceant atque ins

Mant.

Prioribus non ablimile, est, quòd, pro varijs minum suorum differentijs, varias cultuum Las, Dulia, Hyperdulia, differentias procudant.

Legendas & Traditiones Pontificias Roma. fabulis ne hilo quidem meliores quis puer non leat? Non aqua aquæ, non lacte lacti similius

Tremenda Missa mysteria, ineptas cæremo-& ritus ludicros quis non Saturni, Vestæ, Cere-aut Cybeles Deûm matris sacra putaret? Imò tè demonstravit Doctissimus Casaubonus pene nversa Missa mysteria esse ex Ethnicis Numænp, institutis mutuata & translata. Et quis gelantes Missidicos non vel Romuli Lupercos pur vel Martis Salios, vel Deorum Flamines infulavel bibulos & voraces Herculis potitios qui plebi riæ totum præripiunt sacrificium? Quis Eremas & alios id genus Monachos seorsum degentes

non Titios Sodales diceret Auguria extra captantes? Quis Sacerdotes cœlibes non Deûm Gallos dixerit, & Capones semimares Gallos rectius appellandos monent exijs sæpenati pulli haud pauci.

6. Execrandæ Satisfactiones, Missæ anima & si quæ sunt ejus farinæ alia, re tenus sunt ipse Romanorum Lustrationes & Inferiæ. Exord autem, configurationes, reliquias, amuleta, la tiones & ejusmodi, non sacras Religiones di sed execranda venesicia, quæ Plutonem, non pilium authorem referant.

7. Tam operosam Cæremoniarum molen diversos Clericorum ordines, tam prolixas Sa tum tabulas, ipsissima Numæ Pomp, instituta veris.

8. Quid quòd perditus ille Sacrificulus Papa ctissimus (si Dijs placet) Pontificiorum pate sissimus re tenus & nomine, Romanorum Por Maximus est? Cujus scitis omnia subjecta sunt jus dicta omnes sic audiunt, ut nemo contrà ve tire audeat; cujus imperio cedunt Reges Augsimi, Principes celeberrimi, rerum publicarum sides clarissimi, quibus, præter inanem titulum reliquit integrum, Ne nova ejus libertati additumini honos officeret: quibus verbis Pomponius legem Sacrificulum Rom. Pontifici Maximo setum narrat.

Nos verò ista legentes deploremus ingentes manænaturæ cœcitatem, qualis ea sit, nisi à si sancto & Dei verbo illuminetur: atque Des tias agamus, quod tantis ac plusquam Cimi

Compendium absolutum. ebris clementer nos eripuerit, nobisque in S. S. bo sui veram cognitionem revelarit,



LIBER III.

De Rebus Civilibus Rom.

CAP. I.

Omanorum Res Civiles vel Publicæ funt, vel Privatæ. Res Civiles publicæ sunt, 1. Politia: 2. Comitia: 3. Magistratus: Nam Leges Rom. ad Patronorum nostrorum I. C. Provinciam pertinentes nos ijs mis De ijs confulat Philologus Ulrici Zas acimus. atalogum Legum Antiquarum : Ludovici Chas dæ Annot, in Leges XII. Tabular. & ejusdem as in Ulpiani Titulos. Res Civiles magis privaunt, 1. Rom. Vestes: 2. Mensæ & Convivia: uptiæ: 4. Exequiæ.

CAP. II.

B

De Politia Rom.

Res Politiæ species à plerisque recensens tur: Regnum sive Monarchia, Aristocratia, & Democratia: quarum singulis contrariæ sunt oppositæ. Monarchiæ D 3 Tyran;

Antiquitatum Romanarum Tyrannis, Aristocrat & Oligarchia, Demog Ochlocratia & Anarchia,

Regnum est imperium unius ad communem tatem spectans. Polybius distinguit inter Real & Monarchiam ita, ut Monarchia dicatur, robore corporis & animi viribus præltans fibi imperium, & principatum alicujus populi sum attineat sine voluntario populi consensu; Reg verò cum voluntario subditorum consensu i rium & principatus uni alicui conceditur: Reg ex Monarchia oritur, & hæc illo est prior; si lybius.

Tyrannis, Monarchiæ opposita ejusq; aben est imperium unius ad suam ipsius utilitatem ctans. Qui hujusmodi imperium tenet Tyradicitur, ducto nomine, ut quibusdam placet, à rhenis, quod ij latrocinijs quondam infignes runt: vel à Græcis, quibus quicunque in civil quælibera esse soleret, dominabatur, Tyrannu pellabatur, non Rex. Tyranni nomen olim & nis Regibus ob fortitudinem concessium: produce verti cœpit, eumque notavit qui nullam legib juri reverentiam haberet, sed pro suo libito nia ageret, & in immeritos contra jus fasque

Aristocratia est imperium paucorum ad com nem utilitatem spectans. Ac dicitur Aristocia y vel quia optime imperant (Latinis Optimatum foit perium) vel quia ad optimum publicum sped tes imperant.

Oligarchia est imperium ad utilitatem paucon

scilicet divitum, spectans.

Democratia est imperium populi ad communem litatem spectans. Ochlocratia est, cum vulgus authoritatem suam

infert ad augendam potentiám tenuiorum civium

entra optimates.

100

Anarchia, omni in genere politiæ contraria, est, quà nemo præest alijs, nec quisquam alteri tan-mam legitimo Magistratui obtemperat, sed quilibet

it quod fibi rectum videtur aut lubet.

Hæc Politiæ genera omnia Resp. Rom, experta Monarchia fuit sub Regibus, Dictatoribus, Im-pratoribus. Hæc in Tyrannidem versa est sub Erquinio Superbo Rege, Dictatore Syllâ, Imperapribus Tiberio, Nerone, Caligula, & alijs, Aris ocratia fuit sub Consulibus, Tribunis Militaribus consulari potestate, & Decemviris legibus scribencreatis. Oligarchia fuit aliquot annis ante se-fionem plebis in montem sacrum tertio Decem-Forum anno, & sub Imperio Triumvirorum Reip. enstituenda Democratia, Tribunis pleb. in Remp. nductis, quamdiu illi intra metas sese continuerunt: mando verò contra Patricios & Majores Magistra-us tumultuati sunt & seditiones excitarunt, Ochlocratia effecta fuit. Ab Anno U. C. 376. impeditis per totum quinquennium; ut Liv. vel quadriennium, malunt alij. Magistratuum Curulium comitijs,& Tribunis pleb, Rep, administrata, Anarchia fuit.

CAP. III.

De Comitis Rom.

Omitia, à comeundo dicta, fuerun ventus populi ad ferendum de re suffragium. Inter Concilia & Com lud est discriminis, quod Comitia funt, quando universus populus conveniret; lia autem, quando pars tantum ejus aliqua co gata effet : promiscue tamen aliquando ab Au bus pro codem usurpantur. Non omnes conventus Comitia dicta fuerunt, sed ij tantu ferendorum de re aliqua suffragiorum causal rentur. Quando verò Religionis, vel ludano vel censûs gratia universus populus, uti sæpès conveniret, Comitia non fuerunt. Erant pri omnia Comitia Calata dicta, à Græco verbo i. e. voco: unde Latinum calo rude, vetustumi obsoletum verbum. Comitiorum sic propri ctorum genera suerunt tria, Curiata, Centum & Tributa.

CAP. IV.

De Comity's Curiatis.

Uerunt Comitia Curiata, in quibus popular curiatim fuffragium dicebat, i. e. in quibus populi per Curias divisi sententia rogatio tur, ut, quod plures Curiæ statuissentia.

Sum populi esse diceretur. Comitia Curiata sunt

Curijs, de quibus suprà.

In Comitijs Curiatis, quando nondum Centurias nec Tributa fuerunt, omnia quæ ad Remp. persuerunt peracta funt. Reges & alij Magistratus ijs creati: leges omnes quæ ad illud usque tems latæ sunt, & judicia peracta: ita ut omnia quæ puli suffragijs siunt non nisi in Comitijs Curiatis ent.

Potestatem convocandi & habendi Comitia Cua habuerant primum Reges, penes quos summa nium rerum potestas suit. Post exactos Reges, gistratibus quibusdam Patricijs, Consulibus, Præsibus, Dicatoribus, Interregibus, & Pontificibus

m id jus fuit,

Qui in his Comitijs suffragium tulerunt erant Ci-Romani, & quidem ij tantum qui in Curias debti erant: nec omnes qui in Curias descripti nt cives, sed ij tantum qui in urbe habitarent; verò extra urbem domicilia habuerunt, in Cude descripti non sunt: inter quos quid fuerit distannis, sic habemus. Omnes cives qui in urbe nicilia haberent, in Curias & Tribus describes tur. Postquam crescente Rep. multis vicinis postis devictis jus civitatis communicaretur, describantur illi in Tribus, & Cives Romani erant. amdiu autem extra urbem viverent in Curias referebantur, sed sua facra patria retinebant: autem ex Colonijs, aut Municipijs, vel etiam vincijs Romam migrabant, ij cum in Curias debantur, patria sua sacra relinquere cogebanto de la recipere quæ ejus Curiæ in quâ describeban-

bebantur propria essent, Illi ergo, quibus in erat domicilium, jus suffragij in Comitijs Comitiis Comitijs Comi

habebant, reliqui non item.

Comitia Curiata non fere poterant auspication in intra Pomorium, idque in foro, adeoqui Comitio. Fuit Comitium, locus quò popula di mitis Curiatis conveniret: erat foro conjunti imò pars fori: multis annis tecto caruit, & propri sepe Comitia indicta, ob tempestatem ingruen gi peragi non potuerant, sed dissoluta fuerunt. La autem tempore post, ubi Hannibal in Italiami ri tectum illi impositum fuit, quod poste à a Casa stauratum. Plurimæ statuæ in hac fori parte rant; item Rostra quæ L. Furio Camillo, & Mænio Coss. ex rostris navium Antiatium confuerant: unde Templum illud Rostra appellation à suggesto ex ijs rostris in foro exstructo.

Comitia Curiata non diebus quibusvis, sed tialibus sunt habita, nec recto aliquo tempore

quando postulabat Reip. necessitas.

Modus habendi Comitia Curiata fuit hujuli Primum edicebantur ab aliquo eorum Magetuum quibus id jus fuisse paulo ante diximus. vocabatur deinde populus per triginta Lictore bebantur etiam auspicato, ita ut obnunciatio rendum esset, si de cœlo observatum esset auspica Obnunciabant autem Augures, quoties signi versa nunciabant. Post facta auspicia, roga qua Curiæ suffragium laturæ erant, publicent batur: quæ ubi recitata erat, Præses Comiticulatur, quirites, discedite in Curias Ssuffragium videtur, Quirites, discedite in Curias Ssuffragium videtur, Quirites, discedite in Curias Ssuffragium

Compendium absolutum.

59

vero Rogatio non videbatur è re populi, Tribupleb. intercedebant, utentes solenni verbo veto, vetamus: quod cum fieret, non licebat Curijs ragium ferre, sed Comitia vel dissolvebantur, in alium diem differebantur. Nemine autem bunorum intercedente, discedebat populus in ias, & de Rogatione consultabat. Post, singule riæ una postalteram sorte vocatæ exibant & sut. jum ferebant: & ea quidem quæ prima exiêrat ncipium dicebatur. Quod autem plures ex 30. ijs jusserant, id ratum habebatur. Atque si prifuffragium dixerant, sinis siebat Comitijs: quia certum esset à pluribus id jussum esse quod sexim jussissent: sin dissentirent, eousque vocas tur dum sexdecim consensissent. Observabatur boc, ut Curia primò ad suffragium ferendum rte vocata esset boni ominis: si contrarium accia et, Comitia in alium diem proferebantur. Tans quod pluribus Curijs visum esset, id ad Patres erebatur, ut ab ijs confirmaretur: qui tamen mos semper fuit retentus, sed posterioribus temporimutatus, ita ut Patrum sententiam Curiæ conaverint

uffragia, & in his Comitijs, & in alijs, ab inition per ulitata, fuerunt vocalia usque ad legem ila Tabellariam à Gabinio Tribuno pleb latam, cautum erat, ut in Comitijs quibus Magistratus rentur, populus non voce, sed tabellà suffram ferret. Ita ab omni parte liberum judicium nin Magistratibus creandis populus habebat. uti hanc legem sunt & alij, quibus cautum, ut

non solum in Magistratibus creandis, sed in cijs populi, in legibus jubendis & vetandis, it judicio perduellionis tabulæ usurparentur. I in Comitijs ferendas oportebat Trinundino proponi quàm Comitia haberentur.

CAP. V.

De Comitys Centuriatis.

Icut Curiata Comitia à Curijs, ita Centulia à Centurijs dicta funt. De Centurijs supratis diximus in sextâ Pop, Rom divisione. I igitur Centuriata Comitia, in quibus poper classium Centurias divisus suffragium servita ut suffragia colligerentur centuriatim, & plures Centuriæ justissent, id ratum haberetur.

Solebant his Comitijs Magistratus creari,

ferri, bellum indici, judicium peragi.

Jus horum Comitiorum habendorum fuit p Magistratus majores tantum, ut Consules, Cens Dictatores, Interreges, Tribunos Mil. consula testate, & Decemviros legibus scribendis la suffragium tulerunt Cives Romani, qui in Cent descripti erant, quique jus suffragij habebant, tantum qui in urbe Româ, sed etiam qui extra bem in Italiâ habitabant, civitate tamen cum suffragij donati erant. Non erim omnes Itali jure civitatem adepti sunt: Sed alij cum jure su gij, alij sine jure suffragij: qui igitur civitate jure suffragij donati erant, etiamsi in urbe non tabant, jus suffragij habebant. Neque omnese res qui in urbe habitabant jus suffragij in Comitijs nturiatis habebant: utilli qui à Censoribus ignoniæ causa notati in Ceritum tabulas relati sunt, &

arij facti.

In Comitijs Magistratuum adfuerunt Candidati, illi qui nova officia, novos magistratus ambiet, sic dicti, quia candidis togis indui solebant. genere autem omnibus interfuêre Comitijs Diriores, Rogatores, Custodes & Præcones.

Centuriata Comitia haberi oportebat in loco ins purato extra Pomoerium. Locus autem Cent. mitijs destinatus erat Campus Martius: de quo

Nulla Comitia, adeoque nec Centuriata, nisi die

Comitialibus, haberi poterant.

Comitia hæc Centuriata ex authoritate Senatûs i oportebat : hoc enim discrimen inter Centuria-Curiata, & Tributa Comitia, præter alia, fuit: d Tributis non opus esset authoritate Senatûs, elíquis vel maxime necesse eam accedere: ac nis quidem temporibus, post habita Comitia, res auctores fiebant, h. e. ea quæ populus suis la ragijs jussisset, confirmabant: Posteà verd id jus atui ademptum est, & institutum, ut antequam mitia haberentur, in incertum Comitiorum even-patres authores fierent. Postquam authores fas essent patres authores herent. Postquam authores fas essent, hoc est, postquam Comitia probassent enda, tum edictum præmitti necesse erat, ut ad m diem convenire populus deberet, multò antè sligeret: unde sit ut in omnibus historijs tam sæs reperiantur Consules Comitia edixisse. Id verò dum in tabellà scriptum publicè proponi solebat. Quoniam autem Comitijs etiam adesse exagemines oportebat, qui in urbem fere, nisi nun hoc est nono quoque die, non veniebant, propedictum illud per tot saltem dies publice exta cesse erat, ut populo universo notum esset. I mitijs legum, leges ferendæ solebant à Legist populo propalari, ut quid de ijs sentiret, perspe ille haberet: solebant etiam his in Comitijs gislator ipse, vel alius quispiam ejus nomine has populo suadere, eum que ad has amplede haberet:

hortari, & id proprie est legem rogare.

Nulla Comitia Centuriata jure fieri potera captatis anteà auspicijs. Deinde etiam eum qu mitia habiturus erat, & Candidaros, ante Co auspicatos fuisse necesse erat Captatis sic aus & sacris peractis, primis quidem temporibu gistratus Comitia habiturus urbem egrediebam que tabernaculum capiebat; eum sequebantu nes cives armati sub signis, in suis quique Cent Posterioribus verò temporibus non omnes civ mati in campum conveniebant, sed tantum pra causa paucorum hominum exercitus imperat atque in Janiculum introducebatur & erige vexillum, donec peracta essent Comitia: Hoc semper observatum fuit, ut Consul Comitiorum quali ad usurpationem vetustatis, extra pomo tabernaculum haberet velut dux exercitus.

Si cœptis Comitijs tonitru supervenisset, to dirimebantur: si ipsis Comitijs morbo Her correptus quispiam repente concidisset, dissolverant Comitia, nec justa eo die haberi poterant de ille morbus Comitialis dictus est.

Populus Romanus, cui quidem jus erat suffragij, diem edictum conveniebatiin Campo Martio: ua ibi priusquam in Centurias distribueretur, habat Magistratus concionem ad populum, quâ sabatur, ut id de quo ageretur jubere aut vetare let. Hujusmodi autem conciones non solum ans uam populus in suffragium mitteretur, sed intertis etiam interdum Comitijs habitæ suerunt, it omnium actionum cum populo commune prinium velitis, jubeatis, Quirites: qua dicendi formurtum est nomen Rogationis omnibus actionibus n populo commune. His peractis, jubebat maratus populum in suas Centurias discedere ad sufsium ferendum: idque populus faciebat, nisi obnunciatum esset, aut ab aliquo magistratu inecessium.

In suffragijs ferendis, primis temporibus, primæ suffragia vocabantur maximi censûs Centuriæ: uentibus autem temporibus, omnes Centuriæ in tem adjiciebantur, & quæ prima educebatur, mum suffragium dicebat, & Prarogativa diceba-: Deinde reliquæ vocabantur, quæ dicebantur us voce suffragium ferebat, erant in singulis nturijs Rogatores qui singulorum rogabant sens tias, quas palam singuli proferebant: in quam em partem plures ejusdem Centuriæ inclinassent, totius Centuriæ sententia censebatur: quam des e Rogator per præconem nunciari jubebat. Si gistratuum Comitia essent, rogabantur singuli m vellent Magistratum esse: & tum nominatim guli appellabant quem vellent Magistatum creari. Idem -

Antiquitatum Romanarum 64 Idem in Comitijs Regis Sacrorum fiebat. gum Comitia essent, cum populus legem at vellet, solebat uti his verbis solennibus ac velt ceptis, uti rogas, quibus significabat se velle fieri quemadmodum Legislator fieri vellet. verò legem accipere nollet, utebatur solenni antique, quo significabat se quod rogaretur a re, i. e. ne omnino fieret, vetare. Ijsdem ve etiam utebantur in Comitijs judiciorum. I mitijs legum Magistratus, post denumerata gia, legem aut acceptam, aut antiquatam pron bat, populumque dimittebat. In Magista verò Comitijs, solebat is qui Comitia habebat quam populum dimitteret, eos renunciare, jam sæpe à Præconibus pronunciatos populus set, adjecta solenni precatione: ut ait Cic.pre ræna, Qua precatus sum à Dis immortalibus, ces, &c. Denique qui Consules designati esse mum de campo duci solebant à magnâ multi populi, ac præsertim propinquorum & nece rum.

CAP. VI.

De Campo Martio.

Ampus Martius, qui alibi Tyberin citur, fuit locus extra urbem proptam Flumentanam; Martius dicu quòd Marti facer vel dicatus esset fortasse Romulus sacravit, non enim traditur thor est Dionysius moris fuisse, in campo le

ges & Magistratus creari. In hoc campo præ-nativam loci pratorumque amcenitatem, ornas nta etiam & statuæ illustrium virorum crectæ nt: & ex Capitolio, cum ille locus nimis anguesse cœpisset, propter ornamentorum, quæ quoe inferrentur, multitudinem; plurima in Came n Martium translata sunt. Campi hujus admis ilis magnitudo, & Carules pariter cursus, & alia estria certamina expedita suppeditabat: nec mis, tam multis pilam, trochum, palæstram exercitas e tractantibus, aliaque incumbentia simul ope-Perennes solo herbæ, coronatiq, usque ad flumilveum colles, Scenicarum offentatio picturarum generis spectacula præstabant, ut difficile & ins abscedas. In hoc igitur Campo varia ludicra cebantur: tumultu exorto delectus in eo habes tur: clari viri mortui cremabantur: & hic campus schola Militiæ Romanæ, ubi juventus Romanæ alum omni genere armorum, & quidem veris lo graviorum exerceretur, caput petendo, lates infidiando, poplites fuccidendo, infiliendo, ree ndo, punctim potius quam cæsim feriendo, & im tamen assidue sese protegendo, item jacus o. Parsibi Tironum pilis, lapidibus, fagittis, u, funda, arcu jaculandis exercebatur: tum veitu fossæ latitudinem, aut valli altitudinem supepræcipue autem cursu locum occupare, fugiens assequi consuescebat. Erant etiam equi lignei in po, ut infilire, desilire, dextrâ, lævâ, înermis, atus, districto etiam gladio futurus Eques addist, veros etiam equos domaret, & futuris prælijs faceret. Erat etiam in hoc campo horolos gium

gium quod habuit septem gradus circum, & distinctas metallo inaurato. Solum etiam ce eo loco ubi horologium istud fuit, lapide ample drato stratum fuit, & habuit lineas quasdam, angulis quatuor ventos cum inscriptione, Ut I spirat, ex opere musivo.

CAP. VII.

De Comitys Tributis.

Omitia Tributa, à Tribubus dicta, que mum tres tant um numero extiterunt postea crescente urbe & populo Romauctæs sunt in triginta quinque.

Tributa Comitia haberi solebant ad crea Magistratus minores, ad Sacerdotes collegi cooptandos, ad leges ferendas, & ad jud exercendum

Comitia Tributa habere solebant Consules, tores, & Tribuni pro varijs rebus in ijs tractant agendis. Omnibus civibus Romanis, quibus erat civitas cum jure suffragij, licebat in Consum dicere sententiam, sive in urbe, sive extrement habitarent Notandum hic obiter, civit vel solam & sine suffragij jure, vel cum eo jur sonis singularibus, colonijs, præsecturis, civitat socijs, aut seederatis dari solitam I Comitis butis Magistratuum candidatos adesse oport sicut in Comitijs Sacerdotum In Comitijs a Judiciorum adesse etiam oportebat Reos & satores cum Advocatis, Patronis, & Sordi

Compendium absolutum. 67
rantetiam in his Comitijs, ut in alijs Diribitores,

odes, Rogatores, & Præcones.

ributis Comitijs vocandis non erat unus destis locus, quemadmodum Curiatis & Centuriaquia religio non erat, extráne, an intra Pomoes
n haberentur Hinc, interdum in Campo Mars
interdum in Comitio, nonnunquam in Capitolio,
uando in pratis Flamineis, seu Circo Flamineo
ita suerunt.

comitia hæc, ut alia, non poterant nisi diebus nitialibus haberi ordinariè. Quo autem anni pore, id de omnibus sciri nullo modo potest; pterea quod pro re nata, & Magistratus ea habitis voluntate vocari solebant omnia præter Coma Magistratuum, quæ exeunte Quintili, aut Sexa demum ineunte haberi solebant: eo enim tempe solebant fere creari Magistratus ordinarij. Inbantur hæc Comitia ab aliquo Magistratu qui ea iturus erat, idque ut plurimum Trinundino antam haberentur. Leges in his Comitijs ferendæ nundino etiam ante promulgandæ, suadendæ, & ladendæ atque explicandæ erant.

Comitia hæc à Centuriatis & Curiatis differet, quod non auspicio haberentur, neque Patres um Comitiorum authores extiterunt, prout in

nitijs Centuriatis,

Lum populus in Comitijs convenerat, tum Conhabebatur à Magistratu eo qui Comitia illa hatique qua concione de Magistratibus aut Sacerdos es creandis, vel de legibus ferendis verba ad poum faciebat. Hac peractà, populus in suas quistribus discedebat: tum sortitiones siebant à

E 2

Magia

Magistratu quæ diversi erant generis. Una prima omnium ad sortiendum in quâ Trib fuffragium ferrent: altera fiebat inter Tribo sc. ordine quæque earum suffragium ferret, Tribus prima sorte exibat Prærogativa die Hoc tamen diversum erat à Comitijs Cent quod in his sortitione prærogativa Centura reliqua Comitia absq; sorte pro censu, ordine ætate peragebantur: at Comitijs Tribut utendum erat ad finem usque Comitiorum tiente Magistratu, prout quæque prima exid Præcone ad suffragium ferendum vocabatur. fragia viritim colligebantur, ita ut omnes qui dem Tribu essent rogarentur. Postquam tota Tribus suffragia dixerat, sententiæ na bantur atque describebantur, hocest, tot pu tabellà notabantur quot tabellæ similes rep Unde pun&um apud bonos authores p tur. Unde punctum apud bonos addition pro tuffragio, & Poëta, Omne tuffs alum, pro omne suffragium dixit. Atque in plures consensisse videbantur, ea Tribûs sen disposition dixit. renunciabatur. Post dicta suffragia, qui inl stratuum Comitijs creati erant Magistratus à lo, & à Magistratu & Præcone renunciati, de legum Comitia id modò restabat ut leges puna legum Comitia id modò restabat ut leges puna id anod meis tabulis per fora & tabulis à frequenti amicorum comitatu deducebanturin rentur; id quod æneis tabulis per fora & fixis fieri solebat. In judiciorum Comitijs, fi natus erat Reus, ilicò prædes dare, aut muldi vere cogebatur, alioqui in vincula duci à Mag iubebatur.

S

e

CAP. VIII.

De Magistratibus Rom.

Agistratuum Kom. alij in ipsa urbe sues runt, five Urbani; alijextra Urbem, five Provinciales. Urbanorum alij majores, alij minores: utrorumque alij ordinarij, xtraordinarij fuerunt. Magistratus ordinarij res fuerunt Rex, Præfectus, vel Tribunus Ce n, Consules, Censores, Prætores, Imperatores, ares augusti, donati tribunitia potestate, Nobii Casares, vel principes Juventutis, Præfectus

agistratus majores extra ordinem fuerunt, Præs urbis absente ordinario Magistratu, Inter-Dictator, Equitum Magister, Decemviri les scribendis consulari potestate, Tribuni Miconsulari potestate, Triumviri Reip. constidæ.

lagistratus minores ordinarij, Quæstores Urbani Erarij, Tribuni Pleb. Ædiles plebis, Ædiles Cu-. Ædiles Cereales, Curatores omnium Trin, Triumviri capitales. Triumviri nocturni, mviri valetudinis, Triumviri Monetales, Quas viri viarum curandarum, Quinqueviri Cis & yberim, Decemviri litibus judicandis, Cens iri litibus judicandis, Præfecti Ærarij, Cu es operum publicorum, Curatores alvei Tyz & Cloacarum, Curatores viarum fingulas extra urbem, Præsectus Prætorio, Præsectus frus

Antiquitatum Romanarum
frumenti populo dividendi, Præfectus vig
Præfecti regionum Denunciatores regionum
gistri vicorum quatuordecim regionum urbis,
vocatus Fisci.

Magistratus minores extra ordinem Du perduellionis. Quæstores parricidij, vel rerun talium, Præsectus Annonæ, Quinqueviri me Triumviri mensarij, Duumviri navales, Tri qui conquirerent juvenes idoneos ad armase militesque facerent; Quinqueviri turribus mu resiciendis, Triumviri Senatus legendi, Senatus legendi, Triumviri Senatus legendi, Senatus

recognoscendi Equitum Romanorum.

Magistratus pop. Romani extra urbem winciales, suerunt Proconsules, Proprætores, le Proconsulum, Legati Proprætorum, Qua Provinciales, Proquæstores, Præsectus Ægypt secti Præsecturarum, Consulares quatuor qualitaliam jus dicerent, Juridici Italiæ, Triumi Quinqueviri, vel Septemviri, vel Decemviri con deducendæ; Quinqueviri vel Quindecemviri rum metiendorum dividendorumque, Triumi vel Quinqueviri ad inspiciendos sines, litesque rimendas.

Ministri Magistratuum pop. Rom. fuerunt bæ, Accensi vel Adcensi. Præcones, Lictores tores, Carnifices. De his singulis dicere nece est, nec animus, neque opus: verum præcipu authoribus Latinis maxime usitatos compendis stringemus.

CAP. IX.

De Regibus Roman.

X Floro satis constat qui, quot, & quales fuerint.

CAP. X.

De Prafecto, sive Tribuno Celerum.

Eleres, i. e. Equites expediti trecenti juvenes robustissimi ex nobilissimis familijs delecti per singulas Curias Curiarum suffragijs commendati, qui circa Regem effective in primi per urbem assectarentur, & justi misteria exequerentur, in militià Antesignani & ptectores, qui primi pugnam inirent & postremi reciperent: Equites quidem ubi campus esset ad in pestre certamen accommodus; Pedites verò, in primisterio expedito. In tres Centurias distincti, arum suus cuique Præsectus, qui Centurio dices su tur: qui verò his omnibus & Centurijs & Censurio in muncupabatur.

lio

CAP. XI.

De Senatoribus.

Enatores primum à Romulo electi era tum : posteà rerum temporumque de affluebat eorum numerus & crescebat mille, quos Augustus in ordinem dem degit : aut à nobilitate generis, aut ab ætate, sapientia nomen cepere: ijdem Patres & familia Patricia dicebatur: ijdem multitudini troni, i.e. defensores erant: ijdem peregrini pellati Principes in Civitate. Hi centum pri instituti Senatores in summo erant honore, & tores Majorum Gentium dicebantur, qui pol centum creati ex Patricijs adscripti fuere Conscripti appellati sunt : qui postea ex plebei natorum numerum relati funt, Senatores Alla cebantur. Totum illud Senatorum Collegiu ve Concilium Senatus dictus est. Quod illi in cilio constituerant, ratum erat. & Senatuscons appellabatur, si sc. plebs consentiret : nam d Patribus per discordiam secessit, jura sibi con quæ Plebis Scita vocabantur. Rex ad Senatur ferebat: Senatus de omni re cognoscebat & fe gium ferebat, & quod visum pluribus, id fiebat: pulus Magistratus creabat, leges sanciebat & bello decernebat,

CAP. XII.

De Interrege,

Patium temporis à desuncto Rege usque ad creationem sequentis Interregnum dicebatur: & qui præerat cum regià potestate & intiganibus, Interrex erat.

CAP, XIII.

De Prafecto Urbis.

omulus unum elegit, qui urbanis negotijs præesset: hunc Præsectum Urbis suisse satura tis constat. Longo post tempore, tantum sibi urbis Præsectus vendicavit, Cæsarum nporibus, ut crimina omnium in urbe cognosces, & demum cum Cæsares ab urbe abessent, Præseus velut alter Cæsar imperabat, & de rebus omus quæ ad urbem pertinebant, censebat.

CAP. XIV.

De Consulibus.

Ulsis Regibus, authore L Junio Bruto Tribuno Celerum, consulare imperium factum est cum omni regiâ potestate & intignibus, & ne per omnia Regiam potestatem sibi venarent, lege cautum fuit, ut ab ijs provocatio esset, néve

Antiquitatum Romanarum

Da

néve possent in caput civis Romani animadve in jussu populi: solum relictum est illis ut coe possent, & in vincula publica duci juberent. Co les, à consulendo dicti, i. e. providendo & po prospiciendo, duo quotannis creati sunt in Con ta Centuriatis à Præfecto urbis. Apud eos summ tius imperijerat. Hi Senatum populumque per censos & Præcones cogebant: hi exercitus de bant: hi primi jurârunt neminem Romæse pas regnare; & idemfecit populus. Infignia Confi fuêre Sella Curulis, regia & eburnea, in quâ jus batur; Trabea, seu purpurea prætexta; Lid præferentes ipsis fasces. Fuit & hoc maximæd tatis, quòd ab eorum Magistratu annorum num signabatur, non aliter quam apud alias gentes a po gibus, aut apud nos Christianos à nativitate & toris nostri.

CAP. XV.

De Dictatore & Manistro Equitum.

Uotiescunque se Romani bello aut quovis periculo imminente impedito serunt. Dictatorem statim crearunt Reip, summam tradiderunt. Hic al differebat tantum nomine & imperij duration &atoris nomen sortitus est, quia dictis ejus pa populus. Dicator sex mensibus durabat: demum necesse effet, in alios sex menses denude batur. A Dicatore ad populum provocation erat, & ei capitis animadversio data est:

pus à Consulibus differebat. Dictator creatus denabatsibi Magistrum Equitum, qui Dictatori idem quod Regi Præsectus Celerum; absente enim catore summam omnium rerum gerendarum pos atem habuit.

CAP. XVI.

De Pratoribus.

Rætor, quòd præerat, quasi Præitor dictus appellabatur primum omnis fere Magistra-tus, ipse etiam Consul. Prætor dictus ille qui præiret jure & exercitu: nam cum Consules ocarentur a bellis finitimis, neque esset qui in cis ate jus dare posset, factum est ut Prætor quoque earetur, qui jus populo diceret. Prætor primum icus tantum in urbe designatus erat; posseà aus m non sufficiente eo Prætore, quod multa turba regrinorum ad jus petendum in urbem veniret, eatus est alius Prætor. Ita Prætores duo facti, unus i civibus, alter qui perigrinis jus diceret: unde eurbanus & major, hic peregrinus & minor vocabas r. Hi Comitijs Centuriatis creati à populo, juris aionem, sed incertum, accipiebant. Ubi verò des nati erant, ex Senatusconsulto duas jurisdictios urbanam & peregrinam sortiebantur, quamque rte adepti erant eam exercebant. Causarum duo nt genera, aliæ Criminosæ, aliæ Civiles: hæ pri um Prætoribus propriæ, deinde etiam illæ: unde rætores Quæsitores dicti sunt. Munus juris à Præs ribus dicundi tribus hisce continetur verbis Do, dico,

Antiquitatum Romanarum 76

dico, addico: Prætor enim actionem dabat, jus bat; tam res quam homines addicebat. In Prætorum fuerunt prætexta, Sella Curulis, lar gladius: ministri erant Scribæ, Accensi, & Licher Prætexta ijs cum Consulibus communis fuit. Curulis fuit Sella eburnea quâ in publico & pri loco sedendi causa utebatur. Propria autem! torum infignia duo fuêre, hasta & gladius; il jurisdictionem, hic ad quæstionem significand Prætores rebus privatis & civilibus præpositi e duo illi jam dicti: rebus autem publicis & crimi sis præpoliti etiam plures fuere. .

t

CAP. XVII.

De Censoribus.

Ensores constituti sunt, quod Consules gotiorum mole impediti vacare civil de censendis non poterant; ideoque totos nos septemdecim nullus fuit habitus de la sus. Partim igitur hanc consularis muneris, & quædam officia judicarunt patres transferenda in peculiarem Magistratum, cui hujus Censura men est impositum, quod ad eorum censionemi arbitrium censeretur populus: vel quod suam qua que rem tanti æstimare solitus sit quanti illi d suissent. Censores duo creati, censuique haben præfecti, ab eaque re Censores appellati sunt. hic unus de Magistratibus majoribus, & Reip ! manæ, propter disciplinæ custodiam, cujus set cura Censoribus inter cætera sine provocation

mmissa fuit, admodum salutaris. Censorum offis um erat describere facultates cujusque civis, obserre fingulorum hominum, etiam eorum qui Senarij, aut equestris erant ordinis, mores & vitam; tare ignominia civem quemcunque, Senatorem comovere, Equiti adimere equum & annulum, si id in vita ejus deprehenderet honestati contrarin; tollere quoque omnia quæ probitati morum stem & perniciem illatura videbantur: Magistri rum solebant nominari. Fuit autem observatum, ad hoc munus non eligerentur nisi duo vera virtue & authoritate infignes, & ut plurimum consulas s. Quum Censor moreretur, id pro infaustissimo bebatur omine. Creabantur quinto quoque anno, od tempus Luftrum appellabatur: & completo inquennio (quadrienno potius) lustrabant, & taus ia sacrificia de sue, ove, tauro faciebant: alij ovetaurilia appellant. Censuram Mamertinus ctator posteà annuam & semestrem secit. Hic agistratus primum solis patricijs concessus, poa etiam plebi.

CAP. XVIII.

De Quastoribus.

Tuestores à quærendo dicti sunt, qui conquirerent publicas pecunias & malesteia. Tria
fuerunt eorum distincta genera: alij enim
Quæstores Urbani vel Ærarij: alij Quæpres parricidij vel rerum capitalium: alij Quæstoprovinciales fuerunt, qui provincias gererent &
rum vectigalia conquirerent.

CAP.

CAP. XIX.

De Tribunis Plebis.

Ribunis plebis creandis initium fuit sio plebis a Patribus in montem sa facta ob crudelem Patriciorum for tionem: quæ cum ingentem trepid nem incussiffet Patribus, Menenium Agrip summæ ea tempestate authoritatis virum plebi ter ac patribus charum, Legatum ad componen popularem seditionem decernunt; qui gravi oratione, in qua Apologum de conspirationen brorum contra ventrem induxit, quemadmo corpori ea conspiratio cladem intulerit, usqu delenivit plebis animos, ut illius opera pacem Patribus iniverit: in cujus fœderis pactione co nit, ut plebeios in urbe magistratus obtinerent mum Tribuni Plebis concessi duo, deinde tres ti, moxquinque, item alij: hoc pacto decem bunis in plebem Romanam fuit jurisdictio. T norum creandorum potestatem plebeijadeptil ut ipsi sibi è suo corpore, contra Patriciorum po tiam ac vim, creare magistratum peculiarem sent, a quo auxilij latio adversus Consules esset que hic magistratus sacrosanctus esset, h.e. talisq vel vi vel verbo violare capitale effet, & scelu expiabile: ita ut magis ad impediendum agendum initio Tribuni essent creati: hoc fine quid vel de publico vel privato negotio animal terent a patribus agi quod fraudi posset esse p

ponerent suam authoritatem & illud avertes , non autem ipsi nova & alia molirentur, licuti fecerunt. Poterant igitur Tribuni quemvis i contra vim intentatam à superiore, & licebat quibusvis decretis quæ improbabant intercedelicebat etiam iplis quemcunque vellent arreps in concionem producere & cogere quibus de us esset interrogatus de ijs respondere. à potentià & immunitate tanquam telo quodam rimo armati, si qui naturà inquieti, aut alias pas us iniqui essent, valde abusi sunt sua potestate, aulatim latius progrediendo, & multo plus sibi vendicando quam initio fuerat concessum muls labefactarunt authoritatem Senatus & Confus & authores crebri fuerunt maximorum tumuln & malorum, & non rard pestes & pernicies ninantur Reip. & Furores Tribunity sunt furores nillimi. Quanquam ipsa Tribunorum constitus si intra limites suos mansisset, & juste fuisset adistrata, fuisset saluti Reip. & frænum Patrum ne ederent ab officio. Est hoc de Tribunis memos ile, quod, si unus cæterorum rogationibus res itia nunquam fuit clausa, sed noctu & interdiu per ijs quibus opitulandum essat and interdiu it Tribuno integrum diem ab urbe abesse, nisi atinis ferijs. Potestas Tribunorum etiam terata fuit mœnibus, nec extra urbem quicquam nit. Tribuni plebis primum è Tribunis milieligebantur. Tribunitiam potestatem Sylla taror totam abolevit, eam Pompeius restituit: Constantino autem Imperatore in universum bunatus cessavit. CAP.

I

40 4

CAP. XX.

De Tribunis Militum Consulari pote state.

Γ plurimorum aliorum Magistr ita etiam hujus authores fuerunt ni plebis. Dicuntur Tribuni Milia Militares consulari potestate, ad rentiam eorum qui Castrenses Magistratus Causam autem ijs creandis dederunt Tribuni qui rogârunt, & gravissime urserunt, post m lia privilegia quæ patribus & patricijs ante ex fent, tandem etiam hoc, ut alter Consulum ex fieri liceret. Opponunt se patricij gravisim furore suo tribunitio nihil remittunt: tandi Consulatus cum plebe communicaretur, se consultum factum est, ut in locum Consult magistratus, vel præsecti, pars ex plebe, p patribus crearentur. Hoc senatus consultum laudibus extulit & accepit, & sic Tribuni M tres consulari potestate, & quidem omnes pat ligebantur. Fuerunt hi Tribuni nonnunquan nes patricij, nonnunquam ex patribus & plebe creati: potestate & insignibus ijsdem quibus sules usi fuerunt, ut patet ex titulo.

CAP. XXI.

De Triumviris.

Lurimi Magistratus Romæ fuere Triumviri dicti. Primi sunt Triumviri Reip. constituendæ, instituti ad sedandos tumultus, ad componendas turbas & delenda partium lia exorta in Rep. post J. Cæsarem in senatu 23. neribus confossum. Hi pio Magistratus prætexvrannidem palliantes sese Triumviros Reip. cons endæ appellavêre. quorum nutu & auspicijs om-Resp niteretur. Cæterum quorsum eorum aniinclinaret, mox ipse rerum eventus ostendit nes divinas humanasque res commiscens: omnis inter se opibus consumptis ad extremum unus far potitus est, qui & iple omnibus cæteris sus les ipsum de quo loquimur triumviratum obtis

Duravit Romæhic Triumviratus annos circis

decem.

Alijerant Triumviri Capitales dicti, qui & Tres seu Treviri nonnullis appellati carceris custodihaberent, & in facinorosos animadverterent, e constitutas quæstiones publicas. Ijs octo Lires ministrabant,

Frant & Triumviri Minarij, quibus commissum ex ærario publico persolvere pauperum Civis debita Huic muneri præerant aliquando quin-Quinqueviri Mensarij dicti, à mensa in quâ peia numerari solet.

Erant etiam Triumviri coloniæ deducendę, qui F populi Antiquitatum Romanarum
populi in colonias ded chi duces eligebantur;
ad hoc aliquando septem, decem, aut vigintic
qui ex eo Septemviri, Decemviri, Vigintivia
loniæ deducendæ appellari solent.

Erant etiam Triumviri Monetales, qui cud monetæ præfuere, inde dicti Triumviri A. A. F. F. i. e. auro, argento, ære, flando, feriendo

Triumviri Valetudinis pestis causà creari sole atque Domini sanitatis vocabantur: his, tempo de morbo suspectis magna potestas concedi sole

Triumviri Nocturni ad incendia arcendae as agebant, unde Nocturni dicti funt.

CAP. XXII.

De Decemviris legibus scribendis Consul potestate.

Reip. præfuerunt. Hi Athenis leg lerunt in decem tabulis: datum ijs jus summum, à quibus provocat èrat; & datum est ut leges corrigerent & interest tarentur. Sequente anno duas tabulas addid & inde appellate leges duodecim tabularum. Iges aureis tabulis pro rostris ponebantur. De viri hi, assumptis civitatis gubernaculis, aggres Remp. constituere, Potestatem & insignia bant eadem quæ Consules, ut patet extitulo, unum fasces erant, & reliqua Consularis pointignia; is senatum convocabat, decreta con bat, cætera que agebat pro imperio. Reliquis

Compendium absolutum.

33

ibus succedebant, idque ad certos dies, donec
beretur tempus annuum.

CAP. XXIII.

De Ædilibus.

Diles, alij Plebeij, alij Curules, alij Cereales erant: qui licet nomen unum, officia tamen multum diversa habebant.

Ædilis dictus est qui ædes sacras & pristas curaret.

Ediles plebis eodem anno quo Tribuni plebis, ex be eligebantur duo, qui Tribunis pleb. adminiarent quicquid opus esset, & lites nonnullas eorum missu dijudicarent, ædium que sacrarum, locorum blicoru & annonæ curam haberent. Ab uno offirum suorum vocantur Ædiles: curarunt autem ltas res magnas quas hic recensere longum foret. Ædiles Curules appellabantur à Sella Curuli qua solebant. Creabantur ex Patricijs, non ex Pleijs primum: poste à asternis annis ex plebe fiebant. ant numero duo. Horum munus fuit ludos facros solennes suis sumptibus instituere ac procurare, rarum ædium ac privatarum curam habere, cus e ut Templa, Theatra, Stadia, Fora, Porticus, riæ, Basilicæ, atque Moenia magnificis operibus. icerentur & ornarentur: etiam annonæ aliarumererum curationem & cognitionem sibi vendicant, & multa cum Ædilibus Plebeijs communia buerunt: omnium maxime ad eos pertinebat & lites Redhibitionum, i. e. in quibus agebatur

ida

D

reli

ia

84 Antiquitatum Romanarum

de rei corruptæ vitio quam quis aut vend

aut commutasset dirimere.

Ædiles Cereales dicti, qui Cereri i e. frum præerant, à C. J. Cæs. instituti, & ex Par creati.

CAP. XXIV.

De Proconsulibus.

Roconsulem sex Lictores præcedebant: or a omnia habebat ut Consules Statutum ut qui Consules uno anno fuissent, seque Proconsules essent. Deinde Proconsul provincias mittebantur, & singuli singulos les habebant, qui administrationi præstarent auxi Proconsul potestatem exercet in ea provincia tum quæ ei tradita est vel decreta, nisi voca in jurisdictionem voluntariam. Sub Cæsaribus stincte provincie: & Consulares sub Senatu po que Romano erant Proconsules sub Imperatori

CAP. XXV.

De Imperatoribus Augustis Casaribus donatis Tribunitià potestate.

Opularis Reip. Rom. status hac ratione rum in Monarchiam conversus est. Cu J. Cæsar devictis Pompeij in Hispania & reliquijs civilis belli confectis Roma versus esset, Senatus qui magna ex parte Pomp

cutus fuerat, metués ne ipse victoria elatus crudele quid in se statueret, novos quosdam & singulares phores decrevit: inter quos fuerunt præcipue, ut ater patriæ diceretur, Consul in decennium (quem men honorem post aspernatus est) Dictator in rpetuum esset, sacrosanctus haberetur, Quintilis ensis ab ejus nomine Julius appellaretur, in acta ius Magistratus ineuntes jurarent, &ut Imperator pellaretur. Quæ omnia post necem Julij in Octa-o, postquam Triumviratum deposuisset, sunt nfirmata, & alia insuper addita. Nam præter hæc æ commemoravimus, Imperatores tribunitià em potestate donabantur, Pontifices maximi creantur: denique omnis potestas quæ Confulum, Tris norum plebis, Censorum, cæterorum denique nnium olim fuerat, in illos est translata; atque il d etiam ijs datum, ut legibus soluti essent, nec ulpræscripto tenerentur. Augusti autem dicti sunt c ratione, prout ex Floro videre est in clausula . 4. ubi Octavij Cæs, facta ingentia, & summos nores inde partos repetens, historiam sic claudit. actatum est etiam in Senatu: an, quia condidisset perium, Romulus vocaretur: Sed fanctius & res rentius visum est nomen Augusti, ut scilicet jam m dum terras coleret, ipso nomine & titulo cons traretur.

F 3

CAP.

CAP. XXVI.

De Principibus Juventutis, Cesaribus, e nobilissimis Cesaribus.

On erant hi proprie Magistratus, somen ad capiendos Magistratus de bantur. Consueverant enim Imperex filijs, vel nepotibus, vel alijs sam junctis unum atque alterum, quorum præclar dolem conspexerant, creare, ad quos impetransferre volebant; eosque primum Princip ventutis, post, extincta fere Cæsarum familia, sares, tandem nobilissimos Cæsares appella Primus hujus instituti author suit Octaviu gustus.

CAP. XXVII.

De Prafecto Pratorio.

Rafellus Prætorio sub Cæsaribus discomilitari præerat: ejus posteà authorit cha est erga forenses causas, ubi imperit clinare cœpit, nomen mutavit, Magista buli dictus (nobis est comes stabuli) cum ante Regibus Tribunus Celerum fuit, & sub Dicta Magister Equitum. Sic de Magistratibus Romadeoque de rebus civilibus publicis: sequent vatæ, cujusmodi primò sunt Vestes.

CAP. XXVIII.

De Vestibus Roman. & primum de Togâ.

Omanis Toga, uti Gręcis pallium erat pros pria: unde hi gens Palliata, illi Togata ap-pellari antiquitus solebant. Quare cum ome nia que ad vestitum Romanorum pertinent ingere nequeamus, pauca solummodò notabimus

Rom Togâ, Tunica, & Calceis.

it

ła

Toga à tegendo dicta amicus exterior fuit: ex la fiebat. Cingebatur Toga cinctura triplici, laore, thrictiore, & cincu Gabino, Cinctura laxior at qua Toga lacinià traheretur, & terram verres t, quod molle ingenium indicabat. Cinctura striior, quâ sinus Togæ in anteriore parte conficerer, nec Toga ad pedes devenire permitteretur: nde alte pracinali pro expeditis dicti sunt. Cinaus binus dicebatur Togatic interdum rejecta, ut una cinia à tergo revocata hominem cingat Hoc veimenti genere utebatur Consul bella indicturus, led quia cum Gabij Campaniæ civitas facris operai tur, bellum subitò venit; tum cives accinctis to is suis ab agris ad bella profecti sunt & victoriam depti: unde hic est ortus mos.

Togæ mensura pro opibus varia fuit : quibus eim domestica res angustior, ijs Toge parvæ: qui-us ampla, majores. Honestiores sceminænon Tos â utebantur, sed Stolâ: quæ tamen obscuri erant pci, item ancillæ & mulieres impudice Togam

ferebant: unde apud Poëtas sepe togate m Matronis opponuntur; quippe eo nomine trices vocabantur. Exulibus Romanis, quibu & igni esset interdictum, uti toga non licebat, tata Rep & imperio labente, Toga quæ olim bus necessaria erat, apud paucos & non nisi hon tes remansit: Vulgus, spreta ea, abijt ad p lacemas, aut tunicas solas, easque coloris Toga pacis, ut sagum belli insigne suit. To genera suerunt Prætexta, Candida, Pura, Sordida, Picta, Purpurea, Palmata, Trabea.

Toga Pratexta à prætexendo dicitur, quia el pura prætexta erat, i. e. quia purpuram in orâl bat. Hac togà utebantur pueri usque ad annu cimum septimum: qui annus Tyrocinij dicel Hac primum utebantur Sacerdotes Romani & mi Magistratus. A prætexta Prætextati dici se se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà, i. e. pueris, se qui in ætate essent pretextatà qui in ætate essent pretextata qui in ætate essent pretextatà qui in ætate essent pretextata qu

in Magistratu,

Toga Gandida dicebatur qua induebantur ijq nores petere volebant, inde Gandidati appe erat autem candida cui intendendæ albedinis cretam addiderant; est enim plus candidum album: albus color nativus lanæ est; candidus

priè splendens ille, & qui est ab arte.

Toga Pura fuit communis Toga hominum petorum: eadem Virilis appellata & Rella, & Ll & nonunquam Toga simpliciter nullo epithetoleto. Pura dicebatur, quod albi coloris nulla adpurpura esset. Virilis, quia pueris virilem ætate gredientibus dabatur, anno scilicet decimo possquam ex ephebis excessissent, & pretext

Compendium absolutum.

t.

m

OD

ei

âh

eb

-

nq

to

0

de

ites

puerilem togam exuissent. Libera, quia pueris ium quoddam libertatis erat, cum antea custodiur à Pædagogis. Recta, quòd ominis causa à stans s, & in altitudinem contexi solebat.

Toga Pulla atri coloris fuit, quam induebant lus causa: unde Atrati dicuntur mœsti & lugentes. clinante enim Rep. cum exolevisset usus Togæ, levit etiam simul usus coloris albi: & tum pullæ unt plebeiæ vestes omnes: hinc Pulla Paupertas a est hinc discrimen Civium priori seculo ignos , ut alij Candidati dicerentur, alij Pullati, Cana ati, non ij qui peterent (ut olim) sed honestioris inis Cives: Pullati, infima plebs five vulgus.

Toga Sordida à pulla differebat & colore & usu: enim erat atra, sed alba, veruntamen erat fore or & longo usu detrita: Deinde, nullus ejus usus in luctu, sed erat fere vestis vulgi, quod ob id didum interdum dicitur : qui verò ditiores & es antiores erant, ij semper nivea toga vestiti erant, Toga Pista vestis Hetrusca fuit, purpurei coloris, o distincta, à Triumphantibus geri solita.

pe se Toga Purpurea differebat à picta, quia pura erat; rætexta, quia hæc erat alba cum limbo tantum pureo circumducto, purpurea limbum non has at,

Toga Palmata ab intextis palmis sic appellata. Trabearum genera tria fuerunt: unum, è sola pura Dijs consecratum: alterum è purpura non albo: tertium augurale ex purpurâ & cocco.

CAP. XXIX.

De Tunica Roman.

bu

a

n

gio

ra

T

Unica proprie dicta, est vestis, que xime togam attigit : primum fine cis, deinde manicata ac cincturac cta erat. Omnes Cives Romani I utebantur, ac Tunicæ ordines distinxerunt. Senatores & Equites Tunicam clavatam indu plebs rectam & fine clavis. Clavata tunica friend clavos purpureos i. e flores panno intextos futos habuit. Latus clavus fuit Senatorum: A stus clavus Equitum Romanorum.

CAP. XXX.

De Calceis Roman.

Alceamentorum duo genera fuerunt ceus & Solea. Calceus totum ped gebat; Solea plantam tantum; in nim superior habenis devincta fi Calceorum & Solearum muka genera fuerum Lunulatus Calceus erat Senatorum, des pra cap. de Senatorib. alias appellabatur Mi verbo antiquo mullare, i. e. suere.

Pero five purus Calceus ex puro corio fine factus erat.

Calcei Uncinati, ijdem qui Caligæ, erant illi quibus utebantur Milites, a quibus Cain gula Imperator nomen habuit, quia natus in citu erat.

Frant duo Calceamentorum genera Scenicis pros

Soccus Comædorum erat calceus supra talos reæus: hic pro Comædiâ aliquando ponitur. burnus Tragædorum ad suram usque pertingeambiguus & utrique pedi aptus erat: unde alindo sermones ambiguos significat, aliquando gidos, elatos, tragicos, & ipsam Tragædiam: utrat.

Hunc Socci cepere pedem, grandésque Cothurni. R. Comœdiæ & Tragædiæ.

CAP. XXXI.

De Mensis & Convivis Romanorum.

Eteres in more habuerunt quater in die cibum sumere: Jentaculum, quod prans diculum prisci appellaverunt, Prandium, Conam, Comessationem. Merendam steri addiderunt, quæ à cibo meridiano nomen sus ns idem cum prandio apud veteres fuit, inde inquies cibum quotidie capere solitum constat: od tamen non ita intelligendum est quasi omnes e discrimine toties comederent; verum de pueris i famem non ferunt, & opificibus, servis, viaribus, quorum labore fractas atq; imminutas vires fici & augeri cibo necesse erat, item de Senibus qui letudinis causà aliquid cibi ante Coenam sument: reliqui homines liberaliter educati semel tans m, aut plurimum bis comederunt, Prandia erant,

92 Antiquitatum Romanarum

ut plurimum, brevissima & parcissima: sumps & liberaliora, vel sestis diebus usurpare solet nuptialia erant, vel ambitionis & largitionis, ve riæ causa instituebantur. His causis exceptis milibus, parcè admodum prandebant, con largiùs. Coenam veteres Vespernam appella quod autem Prandium vocamus, illi Coenam labant. Certissimum est Comessationes antique batas non suisse. Ad coenas maximè Convin cabant, quò liberiùs amicos tractarent, non veniente negotiorum de die serie; inde ta quens Coenarum, prandiorum nulla, aut cen mentio in descriptione apparatûs alicujus a fici.

h

C

m

91

er

or

C

lu

1

et Si

DEI

re

ic

m

Mensa primum ex ulvis palustribus aut ce ut & ipsi lecti seu tori: posteà ex acere consci tur: lapsis deinde moribus, & invalescentel rià, lecti, abaci, monopodia, mensæ, trich ebore facta, & primum erata, deinde & arge mox & laminis aureis obduci cœperunt: qua rum pernicies disciplinæque publicæpestis acja à Cn. Manlio, victà Asia in urbem commi Sed & citreæ mensæusque adeò in pretio fueru argenti aurique æstimationem ea arbor æqui Mensæ primum formå quadratæ, posteà rotund &æ funt: quæ mensarum formæ Græcis pari Latinis communes: Romanæ verò mensæ bant figuram Sigmatis Græci quod idem cum tino, seu dimidiatæ Lunæ effigie, ut in ejus in pedine positi servi & pincernæ omnia liberit cum ministrarent. Ad extrema hujus cornu Ornab noratiores convivæ collocabantur.

m sigmata hæc tapete, aut byssino peristroe, luxuriante Rep, quanquam prisca frugalitas dibus, culmis, aut serarum pellibus contenta et.

omani ante, Cœnam, quæ hora diei nona fere mittebatur, exercebantur lavando, fricando, endo.

risci Romani sedentes epulabantur: quem mos habuerunt à Laconibus & Cretensibus. Pos oribus temporibus accumbendi mos manavit tomanos, ut verisimile est post Asiam devictam ciamque cognitam ab ipsis Græcis: quod Honnuit.

Gracia victa suum victorem cepit. ccumbendi modus hujusmodi erat. In Cœnamensa collocabatur rotunda, humilis, inferioquidem hominum, tripes, & ex simplice ligno; orum citrea, aut acerna, aut lamina argentea ta,quam pes eburneus fabre factus, putà in mos Pardi aut Leonis, sustinebat. Circum Mens res, ut plurimum, lecti erant, ex quo Triclinij en; vel duo etiam, quod Plaut. Biclinium: poor ætas á Vespasianorum Imperio Sigma vos cœpit: quòd cum esset in formam hemicycli lunatæ testudinis extructum vocari placuit nos eliteræ Græcæ; quia, ut ex marmoribus liquet, etas sigma literam ut mediam lunam scribebat Sigma autem duobus lectis tantum constitit: rrò lecti insternebantur aulæis, purpura, aut reste stragula, pro copia aut inopia convivato, id sub horam Coenæ siebat. Priusquam autem mberent, lavabantur, atque togas mutabant vestibus

Antiquitatum Romanarum 94 vellibus quas à re Coenatoria dixerunt. Tun foleas pedibus demebant, ne lectum conspure Cæterum aut terni aut quaterni unum locum pabant: si plures, sordidum id, & minimela habebatur. Ita fiebat ut ex una communi vix supra duodecim veseerentur. Accumb reclinata supera parte corporis in cubitum sin infera in longum porrecta, ac jacente, capit ter erecto, dorso à pulvillis modice suffulto. si plures uno lecto decumberent, primus ded bat ad caput lecti, cujus pedes porrigebante dorsum secundum; secundus verò occiput of bat ad umbilicum primi, pulvillo interjector jacebant ad tergum tertij: & sic deinceps t sic quartus. Qui primus & ad caput lecti de bebat, summus dicebatur; qui ad pedes, im inter istos, medius. Atque si tres Conviva lecto, medius dignissimus; proximus honor mus: si quatuor, medium censeri arbitrori mum à summo: si duo tantum, dignissimus si fuit. Atque hec quidem in privatis convivi publicis autem Epulis & Coenis nuptialibo hominum magna multitudo conveniret, no discumbentium observari non poterat, se

Dicit autem Varro Convivarum numerum pere debere a Gratiarum numero, & programularum i.e. proficisci à tribus, & consideration convem: ut cum paucissimi Convivæ sunt, no ciores sint quam tres; cum plurimi, non quam novem: Nam multos esse non convent

res ternis aut quaternis in uno lecto dec

bant.

Compendium absolutum.

a plerunque est turbulenta. Ipsum deinde Conm constat (inquit) ex rebus quatuor, & tum que omnibus suis numeris absolutum est. Si homunculi collecti sunt, si lectus lectus si tems ces, inquit, Convivas, nec multos legere oporquia eloquentia in foro. & apred Charles ium verò non in convivio, sed in cubiculo esse et. Sermones igitur id temporis habendi, non rrebus anxijs aut tortuosis, sed jucundi atque tabiles, & cum quadam illecebra & voluptate s, ex quibus ingenium nostrum venustius fiat & enius: quod profectò eveniet, si de ingenuis us ad communem vite usum pertinentibus cons to de in one ulemur, de quibus in foro arque in negotijs as tib. loqui non est otium. Dominum autem conjesse oportet non tam lautum, quam sine sordi-: & in convivio legi non omnia debent, sed ea issimum quæ simul sint ad vitam utilia & deles t. Hæc Varro.

OF

or p

bu

no fe

Conam Antiqui in tres partes five Missus tribue-. Primum Missum Anteccenam, sive Gustatios n, sive gustum dixerunt, sive etiam promulsidem, d daretur ante mullum. Secundum, in quo præs ui & lautissimi cibi, proprie Coenam: cujus quod cipuum fei culum erat, Caput Coenæ dicebatur. tium, in quo bellaria, mensam Pomorum sive nsas secundas. Mos ridiculus apud Antiquos solebat Domino convivij, simul ac decubuis cheda dari, que descripta ordine obsonia omnia eret, ut jam tum seire possit quid postremum uus missurus esset. Coenatio ab ovis incepit, in pomis pomis desijt: Horat. — ab on

Usque ad mala. —

Id est à prima mensa ad postremam. In lautioribus Structore & Chironomonte utel Canam committere, à ludis transumpta voce, cipere.

Prisci Convivio leges scripserunt quæ fuere

illæ.

1. Vinum purum putum puer infundito.

2. Nymphis (i e. Lymphis) in hoc regn & igni interdictum esto.

3. A summo ad imum more majorum bib

4. Patera vinum circumferunto.

5. Decem Cyathi summa potio sunto.

6. Musis nonum. decumum Apollini bibu

7. Dominam fi quis habessit, indicium faci

8. Ejus & propitie Dee nomine supra num bibito.

9. Dicta, & jocos usurpanto.

10. Ast intra licentiam & convitia utraque

11. Rixe, clamor, contentio ad Thraca gantor.

12. Eorum vicem carmen aliúdve Museu

ferunto.

13. Deque eo modice & modeste anquir

14. Angeronæ (i. e. filentio) sacra Merbetor.

15. Dicta indicta, facta infecta in vino buntor.

16. Qui hasce leges frausus essit, sacer int

Videat cui est animus, has leges

Compendium absolutum. dicatas à Justo Lipho Antiq, lette lib 3. Qui has endi leges terebat, Magister vulgo dicebatur: rroni Modimperator; Horatio Arbiter; Plauto ator; Græcis Sympoliarcha, Rex Strategus: &c offragijs. & sola corollæ impositione, vel sorte talorum jactu eligi solebat. In secundis mensis eras coronabant : Convivas autem coronare ietatis, non elegantiæfuit. In memoriam & salue Dominæbibebant his verbis solennibus: Benè bene tibi, bene nabis omnibus, & bene Amica ut liquet ex Plauto: vel Bene me, bene te, bibi mstram, &c. nempe vivere opto & precor. afiti & qui invocati ad coenas venerunt Musca ellabantur,

CAP. XXXII.

De Nuptys Rom.

Uptijs præibant sponsalia à spondendo dicta, in quibus sc. mutua sibi spondebant officia Sponsus & Sponsa. In Sponsalis bus pactum matrimoniale in tabulis scripe habebant, quas præsentium testium sigillis conabant, qui testes ob id Signatores dicebantur. inte Sponfalia Augurem unum fponsus, alium Ma confulebat. Auspicium maxime felix habes r cornix: ea namque cornicum societas, ut ex bus socijs altero extincto, altera perpetud vidua r int heat.

olebat Sponsus in Sponsalibus annulum dare es punta, quem illa in digito tertio gerebat, quoniam à corde

utel

e, e

to.

egn

oibu

faci nu

useu

quire

Men

vino

Antiquitatum Romanarum à corde ad hunc digitum arteria ducitur.

Nupria à nubendo dicta, i. e. tegendo : enim antiquitus sponsa ad sponsum deduci sa latà.

Tribus modis mulier alicui legitima uxorulu, confarreatione, coëmptione. Usu i. e. sionis præscriptione, si tutorum consensum tegrum annum nullo interrupto usu cum egisset. Confarreatione, i. e. certis ritibus Pontifice peractis, certis verbis habitis, dum mulier traderetur, præsentibus decem testib solenni sacrificio oblato, in quo conjuges ex libo farreo comederent, quod in sacrificio o esset quod sacrificium a farre Confarreatio & nuptiæ ipsæ Farreatio, & aliquando sim Sacra. Coëmptione, cum mulier emptio mulans marito pecuniam dabat. Quarto modo mulier alicui uxor fiebat, sortitione.

In Nuptijs Coëmptione factis non propiminibus compellabantur Conjuges, sed vir mulier Caia appellabatur, in memoriam selitrimonija Caia Cæcilia cum Tarq. Prisco inita nova nupta in domum mariti deducta hocum Proverbio, Ubi tu Caius, ego Caia: quibud significabat se nunc omnia mariti sui bona cu simul possidere: quæ verba sic exposuit En Ut tu Dominus, ego Domina. Quæ sic pertionem erat nupta proprie Matersamilias die Si qua harum cæremoniarum deesset, tum dicebantur Innupta, i. e. matrimonium mum.

Peractis Cæremonijs Sponsa ad mariti

batur quinque facibus. Ab hoc domum dudi more orta est phrasis Ducere uxorem: hine m Faces five Tæde per theton, fig. ponuntur pro nuptijs, Postridie nuptiarum fiebant Repotia, ponsa ab amicis accipiebat Nuptialia dona. Suptiarum separatio erat duplex: Repudium; jugum desponsatorum tantum hac verborum à a petente fiebat Conditione tua non utar. Die ium Conjugum matrimonio junctorum, à per e hac verborum forma fiebat Kes tuas tibi ba-, vel Restuas tibi agito. Utrumque genus dices Matrimonij renunciatio: ubi not, eft, Author quosdam probatos pro verbo renunciare hac si usos fuisse mittert, vel remittere nuncium : niam in istiusmodi renunciationibus libellum Diij causas continentem uxori per nuncium mitte In ejusmodi Repudijs sive divortijs ritus omerant nuptiarum ritibus prorfus contrarij. Justa rtij caufa ad Cenfores delata nuptiarum tabule gebantur, dos restituebatur, claves domus à ere auferebantur, & illa foras pellebatur.

CAP. XXXIII.

De Exequis Romanorum.

Olebant apud Romanos genere maxime propinqui expirantium amicorum spiritum extremum ex ore quasi per osculum legere & excipere, & defunctorum oculos claudere.

orpus inhumatum septem dies asservabant, illud a calida quotidie lavantes, atque oleo interdum

Antiquitatum Romanarum IOO ungentes, ea spe sc. ut, si corpus tantum dor & non prorsus demortuum esset, hisce ca visceret. Toto hoc septem dierum spatio niebant amici, atque clamores magnos subin lebant, sperantes corpus forte sopitum sice faciendum esse: hæc actio Conclamatio dic unde, cum pro virili in re aliqua egimus in de illa re proverbialiter Conclamatum esse Corpus sic conclamatum efferebatur togà i ordinis, sive muneris sui proprià. Qui del corpus curabant Pollin Bores dicebantur. sic unctum, ut diximus, in lecto ponebatur res ædium defuncti, facie atque pedibus en vertis erga vicum aut viam publicam: hic ric batur proprie Corporis collocatio. Juxta lect nebatur Ara Latine Acerra dicta, in quâ Ami

rebant, præhujus arboris raritate: unde Luc Et non plebeius luctus testata Cupressus.

tidie ad funus usque sacrificabant. Fores et

cupresso ornatæ, siquidem defuncti opul

essent: unde Cupressus Horat. feralis & ing

tur: tenuiores autem aut pauperculi hoce

qu ni t

t.

P H C

n

ela

Pin

du

Dictorum dierum spatio, qui ad id institu nia funeri necessaria parabant, quæ fere ven tur in templo Libitinæ: unde Curatores illi

narij dicti erant.

Octavo post mortem die, præco urbem populum his verbis ad sunus vocans Exequia tio L. silio; quibus est commodum ire, jam tem ollus effertur. Postquam convenerat populus bat lectus purpurâ, vel alio magnifico stragu pertus: præibat Tubicen: pauperculæ qui

Compendium absolutum.

IOI

efice appellatæ sequebantur defunctum canentes. atoribus & Patricijs tuba, minoribus & plebeijs a canebant Siticines: Siticines autem vel Table es erant vel Tibicines sitos, i. e. mortuos canen-

Senatores & alij infigniores cives lecto, alij auinferioris notæ feretro ferebantur; lectum aut etrum ferebant cognati aut genere propinqui.

Pauperes sumptibus faciendis impares crepusculo eliebant: unde, qui corpora ferebant, à vesperent tempore Vespa, sive Vespillones appellabantur. atorum exequijs præferebantur cereæ majorum gines cum omnibus honorum infignibus quæ ad-

fuperstes meruerat.

equias sequebantur defunctorum liberi, proqui, & alij amici cum fervis quos defunctus mas niserat atrati, i , e. veste atrà & lugubri induti. hoc exequias sequendi more dica funt Exe-

Ritus hi quoniam ut defuncto debiti peratur, Justa appellatifuerunt. Corpore pro ros posito, qui genere proximus defunctum & des ti majores omnes pro rostris laudabat, quorum

fentes erant imagines.

epeliendi mos non humando, ut prius, sed igni hando: hujus ratio erat, ut fic inimicorum ras penitus effugerent, qui sæpe etiam in mortuos ebant atrociter. Feralis ille ignis ante incenn Pyra dicebatur, in incendio Rogue, quod tunc poris rogari solebant Manes; post incendium um quasi bene ustum. Corporis in Pyra positi aperiebantur, ad cœlum intuendum: unaque fis in ore politus ad Charontis naulum persole dum. Pyram genere proximus incendebat face: post

post hac gladiatores conducti certabant usque occumberet unus: hi à Butto Bustuarij dictiorum sanguis Inferiæ, i, e. Dijs inferis oblabat.

Corporis cremati cineres legebant genere mi, quos in urna ponebant: unde Urna, Poi cipue, pro segulchro posita. Ritus uti fun vesperi fere peragebantur, adeo ut facibus u rentur, quas circumdatis cera tunibus Funalis. labant: unde sunus.

His sic peractis Sacerdos totam turbam aqueter spargebat. Præsicarum ætate maxima elamabat voce ilicet, i. e. ire licet, sic missams turbam. Sic turba discessit defuncto in han borum formulam yaledicens: Vale, vale, vale, vale, ordine quo natura permiserit, sequemur.

I

Seniores post exequias vocabantur ad e ferale Silicernium dictum, quasi Silicernium (nonli volunt) i.e. coena supra silicem posta; enim in arâ ex silice facta edebant: ut aliju volunt, Silicernium inde dictum est, quod quod coenam dabat silentio cerneret, nec ipsi de stare sas esset.

Tenuiores pro epulo carnes crudas don bant: donatio hac Visceratio dicebaturetiam poste exequias potatio vini Murrata, vina potro appellata. Hanc poste prohibe ges duodecim tabularum, ad sumptus vitand lebant etiam propinqui à funere redeunta hanc vocem ingeminare Lessum, Lessum! que se etiam partim prohibuerunt leges 12, The tim ad modum revocabant.

Etate grandes tot dies lugere solebant, quot per nati annis. Uxoribus maritos, Liberis par les, totos decem menses lugere licebat: intra od tempus vidua mulier alij viro nubere sine nota ignominia non poterat. Not. hic, quid diffent lugere, & elugere: Lugere est simpliciter defunm plorare, elugere est destinatum luctui tempus plere, Sic de Rebus Civilibus Romanorum.



LIBERIV.

DE REBUS MILITARIBUS
Romanorum.

CAP. I.

De Bello indicendo.



ATIS diximus supra Titulo de Fœcialibus & Patre Patrato.

CAP. II.

De Fædere feriende.

modo omnia fiunt. Fæcialis Regem rogabat: Jubésne me Rex sædus serire? Jubente Rege: Sagmina, inquit, te Rex posco.

G 4

Rex

104 Antiquiatum Romanarum

Rex alt, pura tollito : Fœcialis ex arce g herbam puram attollit : postea Regem ita re Rex facisne me tu regium nuncium P. R. tium? Vala comitesque meos? Rex respe quod fine fraude mea P.Q.R. Quiritium fia cio. Quibus sic peractis, ad hostem pergebet deris leges recitabat; hostem de recto leguni interrogabat. Denique fidei testem appellab vem sic: Si Pop Rom. publico consilio dolo ma istis legibus prior defecerit, tumille Diespiter Rom. fic ferito, ut ego hunc porcum hodie fer tantoque magis ferito, quanto magis potes po que. Ubi dixit, porcum saxo silice percussit: nata phrasis Ecclus ferire. Solebant etiam Re in fœderibus feriendis jurare Jovem lapidem; Fœcialis lapidem manu tenens Jovem mala vindicem appellabat, ut qui fidem falleret lic mum periret, quemadmodum illi lapis iste èn decidit.

CAP. III,

De Delectu Militum.

Ndicto bello, proximum erat, ut Milita lectus haberetur a Confulibus.

Tria fuerunt Militiægenera: Sacramentum Conjuratio, & Evocatio Sacramentum eorum qui singuli jurabant se omnia pro Rep sacturos, nec à signis discessuros nisi confed pendijs. Conjuratio erat causa tumultus au intessini: quo tempore, quia singulos intern

pitolium & exinde proferens duo vexilla, unum eum, quo pedites evocat; alterum coeruleum, pequites: dicebat, qui vult falvam Remp me uatur: & qui convenerant, fimul jurabant: de dicebatur ista militia Conjuratio. Evocatio e, cum ad diversa loca diversa propter cogendos recitus mittebantur. Legitimum militia genus ramentum erat: qui hoc genere militabant, ab sociations, delectu habito, conscribebantur. Universa primaque copiarum omnium partitio tin quatuor legiones. Per idem tempus Consupraditi potessate edicunt Præsectis sociarum itatum in Italia, è quibus auxilia putant accersen, numerum indicantes, viamque & locum interes, delectu habito, simili antedicto mittunt ramento adactos, constituto præsecto. & meritis exhibitore.

Miles, ante decimum septimum, & post quadraimum sextum ætatis annum, non, nist necessis

cogente, ad arma vocari solebat.

Milites sic lecti cingi solebant, & sic in Militum nerum referri: fluxit autem mos iste ex eo, quod militarent omnes cincti erant: unde natæ phrases rocincu esse, in procincu stare: testamenta in producincu esse; quale saciebant sc. milites mox pugitri. In Castris discingi, seu discinctus versari & im erat crimen à severis militaris disciplinæ Centibus morte aliquando piatum, & sæpe aliorum minum poena.

Tyrones autem erant, qui publicis quidem ex-

pensis iter faciebant, nondum tamen in num rant, neque Milites habebantur.

CAP. IV.

De Sacramento Milstari.

20

L

iquian

L

ia

Z

ia,

er

I

ort

ua

מב

rin

Acramentum Militare quale fuerit nem exponit, nisi quod eo juberi militantes ducem quocunque ducat scribant. primum Sacramento tantum à Tribunit bantur, non jure-jurando ad militiam adigeb ipsi auteminter se conjurabant se fuge atques dinis causa non abituros, neque ex ordine re Jul. Frontin, lib. 4. cap. 1, unde confta Sacramentum & jusjurandum discrimen fuisse, quanquam nunc communiter idem pu Sacramentum hoc militare plurimam apud vim habebat, presertim Romanos. De eo ha tum ex optimis Authoribus brevissime acce Finità Conscriptione, Sacramento Tribuni bant sic. Unus ex tota legione eligebatur fingula sacramenti verba concepit & præivi secuti saltem dicebant jurare se idem. Hoc vo prajurationes facere; cum ille preiret & con verbis ante alios juraret, alij secuti dicebante idem in me. Jurabant se neque signa deserturo que aliquid adversus populum facturos; item k venturos justu Confulum, neque injusta TOS.

CAP. V.

De Legionibus & Auxiliys.

Niversus exercitus Rom, in duas partes divisus suit, in Legiones & Auxilia. Legiones a legendo dicta, quia leguntur milites in delectu; vel, à deligendo, quo

omnibus pugnaces in illis delecti forent.

Legiones aliquando majori, aliquando minori ilitum numero constabant: sc. aliquando trium, iquando quatuor, aliquando quinque, aliquando iam sex millium.

Legiones à numeris Prima, Secunda, &c. diceentur. Alia multa Legionum cognomina erant: ictrix, Fulminatrix, Felix, Ferrata ab armorum extrantia, que tota è ferro, Fretensis freto assita, ia, Fidelis, Valens, Minervia, Apollonia, Adjutrix, ermana, Gallica, &c.

De Legionibus not. 1. Non eundem semper suis-Legionum numerum: 2. Legiones nomina sua ertitas à diversis rebus diversimodé. 3. Plures aliuando suisse ejusdem nominis Legiones, ordine entum inter se distinctas, ut v, g. Legio Victrix rima, secunda, tertia, &c.

it!

inu

D

nte

C

Sp gio

es V

ii

gn ot 和 m

re P

de

n Tin

Du

P

H

Ex gir

CAP. VI.

De Legionis Partibus, Cohortibus, Manip Genturys, Turmis & Decurys.

Onflabat Legio ex Pedestribus & Estribus copijs. Pedestres copiæin Cotes & Manipulos: Equestres in Tu & Decurias dividebantur.

Cohors (quali clausum in villa) ex pluribus pulis confecta constabat, ut villa ex pluribus in Cohorte tres erant Manipuli ex Hastatis, in Pibus & Triarijs: solebant etiam Velites manicomitari. Justa Cohors legionaria habuit qui gentos & viginti: erant etiam Cohortes quintiz, & sexcenarie, si pleniores manipuli & mes. Prima Cohors dignissima erar, non nu sed splendore. Erat Cohors Prætoria decuna grandis, velut extraordinem, quæ à Prætori decederet: in hanc cohortem adoptati & ad fere amici erant, ornati thoracibus squamels etis imbricatis, dictique Pretoriani.

Manipulus duos habebat Centuriones, de Cuique attributa erat pars, que Centuria aut dicta: ea in veteri legione erat sexaginta mi Manipulus diu in militia mansit: labente im Centurias pro Manipulis habere coeperunt, le pulos pro Contubernijs aut Decurijs ipsis. Manipulis vetustas ab urbe condita, imo ante i fuit.

Centuria erat dimidia pars manipuli, uti didi

Compendium absolutum.

Turma nonnullis quasi terma, quia ter denos has it Equitum: aliquando autem Turme erant hos

inum quadraginta.

Decuria, milites decem, qui quoniam sub eodem ntorio commorarentur, Contubernium dicta: un-Contubernales etiamnum appellantur ejustem spitij & domûs socij. Hæ omnes & legiones & gionum partes pedestres constabant ex quature litum generibus; funt illa Velites, Hastati, Prin es & Triarij.

Vehtes erant vilissimi, qui atate & opibus exis in isto minimo genere militabant : inermes fere gnabant, & in fronte plurimum expositi hosti

ot.

Haftati dicti, quod primi pugnabant hastis: id m, sed postea, & jaculatoriæ hastæapud Veli-

remanserant socios.

Principes, qui à principio gladije pugnabant; de & nomen : postea alij minus illustres sumpti in

n locum.

Triaris dicti, quod in acie tertio ordine extremis sidio deponuntur: subsidebant hi presso altero ou : dicti Pilani quod pilis pugnabant: & totus ordo Pilus vocatus.

Hastati Juvenes erant: Principes viri & viris

ximi Triarij grandes & maturi.

Erant in legione Cohortes decem, Manipuli ginta, Centurie sexaginta. Velitum nec Manie proprie nec signa fuere: itaque subsignanus es ab ijs diversus: Velites erant sparsi per Manie Os.

CAP. VII.

De Duce & Imperatore.

Uces Exercitus apud Romanos for primum Reges, deinde Consules, D tores, Tribuni Mil. consulari pote Decemviri legibus scribendis, Pran Proconsules, & Proprætores; hi enim suis cijs bellum gerere dicebantur : Tribuni vero Magistri Equitum, Legati, &c. non suis seda auspicijs pugnabant. Institutum fuit ab initio nihil neque domi neque militiæ nisi auspicato retur; quippe quod nullius calumnie subjicer quæ Dij comprobassent. Auspicia verò in en unius tantum suerunt Imperatoris cui ea prosevenisset: cæteri auspicijs ejus pugnare, ipicum, ut ductu, sic auspicijs suis gerere dicel Itaque nec Imperatoris nomen, nec suppliment triumphus dabatur aut legato, aut un sich comprobation conidere comprobation. exercitus præfecto, ne si eorum quidem ope que virtute Imperator absens aut ægrotus vide adeptus esset; quod non eorum auspicijs rei getta, sed ipsis Imperatoris.

Imperatoris nomen appellatio fuit militaris. Dux præsens, re bene gesta, primum militaris clamatione in castris, deinde sententia Sente urbe ornatus est. Imperator dicebatur vel que exercitum ducebat, suis auspicijs rem gene exercitum i. e. jus belli gerendi habebat: Vastibus magno præsio suss ac prostigatis, eo ne

Compendum absolution.

111

tum acclamatione affectus esset. Neque vero
m si ipse, sed si Legati & Quastores quibus imp
ium commissistet, rem bene, se absente, gessissent:
m hoc etiam honoris adipiscebatur, ut ex Legaum Quastorumque secundo prasio Imperator

CAP. VIII.

ellare tur.

Legatis, Tribunis Mil. Centurionibus, & Decurionibus, & alijs Militaribus muneribus.

Egatus apud Romanos priscos is fuit qui pos stea Comes dicebatur, & postremò Locumtenens, penes quem absente Imperatore vel Duce summa potestas erat. Legati instituti num, non tam ad imperandum, quam ad confue dum: dicti ideo quod Senatus quosdam è pri-ribus in castra & ad Ducem legabat militiæ gnaquorum opera & confilio uteretur. Erant dei à Consulibus consensu Patrum: munus eorum consulere, administrare, præesse, & uno verbo, ariam operam Imperatori dare. Cicero eos ap lat Nuncios Pacis ac Belli, Curatores, Interprebellici confilij authores, ministros muneris pro cialis. Larga eorum potestas, sed tamen Impeori devincta eique obnoxia. Interdum etiam ime ant & imperij infignia sumunt, cum habent fir ciariam operam Imperatoris: Lictores etiam has erunt. Plures paucioresque suerunt in Legioni. s ut Senatui visum, & ut bellum & res poscebat: finguli

Tribuni Militum dicti, quod ab initio tern tum cum Legio ex tribus millibus conficieba peditibus tantum Legionis non etiam Equitibus erant. Itaque ut numerus peditum in legionis chus est, sic etiam Tribunorum Mil. ita utant de legionis chus est, sic etiam Tribunorum Mil. ita utant est construer en bis est Legioni præfuerunt, & ideo Chiliarchæ af dine, non veritate Tribuni vocantur. Tribuni primo creavit Romulus, dein circum deine. primo creavit Romulus, dein ejus exemplo & Consules, tandem parem numerum e Consules & populus. Tribuni alij dicti Re Bufuli (à Rutilio Rufo Consule) à Con-Imperatoribus in exercitu lecti: alij Comiti pulo in Comitijs creati. Vox Tribunatus in inficatione ponitur pro varia administrati præfectura: ut Tribunus stabuli, fabricæ, in tum. Munia Tribunorum erant, jus diceres excubijs dare, vigilias, munitiones, exercitare. Tribuni laus erat, cum miles veste in trare. Tribuni laus erat, cum miles veste in trare. armis bene munitus ac fulgens, exercitij ul ciplina eruditus incederet. Tribunorum of ta fuere vestis splendidior, & annulus aureu cæteros Milites non fas erat uti, sed fem tum.

ar os ci

or al ni

to

Genturiones Consulum jussu à Tribunis sisque ordines assignati. Virtutis (tam and

poris, sed maxime militaris) causa ad id munus omoti: hinc Promotus & Promotio voces in hac re opriæ. A fortibus factis promotio milites redbat fortes. Principes inter beneficia coeperunt lines dare, & ab ijs petebantur. Quin & census io habita, & quidam ditiores statim ab initio nturiones facti, fine alijs militie rudimentis. Pris Centurio more & jure ad concilium militare it: cæteri plerique interdum advocati, sed pro pore & arbitrio Ducis magis quam more. Cens iones electi eligunt sibi rursus Uragos vel agmis coactores, aut tergi ductores, seu Accensos & tiones, qui erant Centurionum subsidia & velus rij, dicti etiam Succenturiones. Eligebant etiam s validos Signiferos. Erat in manipulo unum. illum, Vexillarij aut Signiferi duo; ut alter altes vicem obiret in defatigatione (gravia enim figaut etiam in morbo. Erant in unaquaque Lee ne decem Cohortes, in unaquaque Cohorte tres pipuli, in unoquoque manipulo duo Centuriones; oque sexaginta erant Centuriones, cum ab initio inta tantum fuerunt. Transibant autem Cens ones virtutis gratia ab inferiore ordine ad altio-, ut a decimo hastato ad nonum, à nono ad octas , sic usque ad primum; à primo vero hastato ad decimum principem, sed ad primum; nec de à primo principe ad decimum Triarium, sed rimum, qui primis temporibus primus Centurio abatur; posterioribus, primipilus, i. e. Centurio nipili. Hæc de Primipilo dextro & summo ace enda sunt, qui omnium Centurionum caput & or etiam in collegam suum sinistrum Primipilum ius

jus aliquod habuit: imperabat suæ Centuria dem, tamen sæpe Tribunorum & Imperatoris data per illum edebantur in vulgus. Etiam i & agmine illum aspectabant, & ad ejus nutur bant aut procedebant, ideo quia Aquilam re quod erat primum signum: hinc Aquila quia mipili tutela erat, pro ipso Primipilatu dicta, mia Primipilo trecenti aurei; qui tuncti erant pilatu erant Equitibus pares, & dicebantur pilares vel Primipilarij. Olim honos hic Priteratus & sæpe petitus, quia eximius que etiam Tribuni postquam defuncti capiebant Centuriones, ita Succenturiones sive Optione ginta. Insigne Centurionum vitis erat.

Equitibus, qui singulis legionibus modo di modo triceni, ut diximus, affuerunt, præposi ij qui Præsecti equitum ac Decuriones vocat quorum illi Tribunis Mil. hi Centurionibus re derunt, cum Præsecti alas equitum ducerent,

riones vero Turmarum decurias.

Prafectus Legionis judex erat habens con nem primi ordinis dignitatem, qui absente la tanquam vicarius ipsius potestatem maximam nebat Tribuni vel Centuriones cæteriques ejus præcepta servabant. Vigiliarum sives cantibus pænam addixit; omnium arma, equos, annonam curabat, disciplinam & ju gionarios, tum Equites, tum Pedites exerceb gionem in omnibus assidue informabat & in bat.

Prafecti Sociorum dicebantur qui auxili

Compendium absolutum.

pijs Sociorum ab Imperatoribus Romanis præ-

sti erant.

e p

Prafettus Castrorum ad quem Castrorum positio, li & follæ dellinatio pertinebat: tabernacula casæ militum cum impedimentis omnibus nutu us curabantur: præterea ægri contubernales, & dici à quibus curabantur; expensæ etiam ad ejus ustriam pertinebant : vehicula, Sagittarios, fernenta, machinas & tormenta omnia procura-Prasellu Fabrorum Fabros, Tignarios, Instrunenta, machinas & tormenta omnia procura-

res, Carpentarios, Ferrarios, Pictores, reliquosq:

ifices ac artificia omnia curabat.

Ministri Imperatorum ac Tribunorum Militum nt Accensi, Commentarienses, Cornicularij. Acsi, i. e. postea additi quam fuisset legio comples at squos supernumerarios vocant. Commentariene Scribæ Castrenses. Cornicularij qui vigilias Tris le porum loco circumirent, atque eor undem imperia niculo ederenta præcones castrenses.

CAP. IX.

De Militum Ordinibus, Generibus & Differentis.

Plitum ordines quatuor: Hastati sive Pilani juniores: Principes, ætate ac ros bore præstantiores: Triarij, natu maximi: Velites, quasi volantes, extra ordin pugnabant, & Equitibus se jungebant. Adscriptity sive Accensi qui suppledis legionibus descrip-

116 Antiquitatum Romanarum descripti, & ad censum legionum additi.

Ferentarij qui fundis & lapidibus pugnatu

modo ferrent quæ in hostes ejicerent.

Rorary qui ante prælium justum rorantes d

Funditoses qui fundis magnis dimicabant.

Duplicarij quibus ob virtutem duplicia dal cibaria.

Volones qui voluntarie se ad militiam d

Primani, Secundani, Tertiani, &c. olim die tur à legionum numero in quibus militarunt.

Signiferi, Aquiliferi, Draconary qui signa;

DI

Di Di

G

lam, Dracones in militia gestarunt.

Tesserarij qui tesseram per contubernia minunciabant.

Metatores qui præcedentes locum eligunte

Mensores qui in castris ad podismum demendoca in quibus tentoria milites figant, vel quia

tia in civitate præstant.

Militum Ministri erant Calones dicti à G καλα, i. e. clavæ ligneæ, quas illi militibus gen Latine Lignatores: & Lixæ, qui aquam, quam res Lixam vocabant, subministrabant.

CAP. X.

De Militum Rom. armis.

Ama funt duplicia: Offensiva adposition dum: Defensiva ad tegendum: illa priè Tela, & hæc Arma appellantur, k

Compendium absolutum.

117

nt secundum militum genera, 1. Velitum, Veliinstituti A. U. D. X L I I. Alij etiam populi licibus usi ante Romanos, Galli & Germani, A Cælaris ævum desierunt: vox tamen deinde

tinet pro levi milite.

Arma Velitum primò Gladius Hispaniensis, i.e. vus, qui alijs quoque militibus. 2. Hastæ vel has læ, diæ å forma sua peculiari & alijs minore. stævelitares tres pedes longæ, digitum crassæ, ro molli duodecim digitorum, unde primo jactu ecebantur, ut hostes retorquere non possent. mum præcipuumque munus erat jaculari, sive inus pugnare. 3. Parma, dicta, quod à medio omnes partes par erat, rotunda; tres pedes lata, è no superinducto corio, Galea aut Galerus è pelle lana tegmen erat veliti non ex ære aut ferro: & different Galea & Cassis, quod illa de corio est, ede lamina. Prisci tegmina fere capiebant à fe-

Hæctalia tegmina galeri, galericuli, cudones Hæc talia tegmina gaieri, gaiericuli, cudolies untur. Legitur etiam Galea venatoria. A ven ous haud longe absunt Græcorum peltastæ sive rati. Velites multarum gentium cantu & saltas he congressi. Quòd pelta est Thracum armatu-Gladiatores Romæ Thraces dicti. Pelta erat sie ta in modum lunæ: unde à Virgilio vocatur ta lunata. Peltæ pendebant è collo loris, & cum

ptarent pugnæ detrahebant.
Hastorum arma erant primo Scutum, dictum à εςο σκύτος, i.e. lorum ex quo fiebat. Scutum ypeo differt forma: hic rotundus in orbem jurelatus; illud in longum exibat. Scutum due: unum inæquali latitudine ovatum: alterum

H 3

imbri-

Antiquitatum Romanarum imbricatum undique æquali latitudine, & jan lut formam habet, sed incurvæ, & sectum c aut imbricem refert. Scutum in superficie latum duos pedes cum semisse, longum pede tuor totum hominem tegebat leviter inclinan Fiebat Scutum ex tabellis & afficulis sive ligneis, ijsque diversi generis: quædam etian mine texta. Habebat Scutum duas ansas & aut loro. Scuta glutino compacta vel Margo erat ferreus. Umbo è vario metallo rimum ferro, & est media pars Scuti quæ e cum rotundo tumore. Umbone hostes aven Origo Scutorum à Regibus: exemplum gentibus. Inscribebantur Scutis variæ pictur ad notitiam, five ad decorem: vel animalia, pides pretiosi, sive rutuli illorum similes; sa men & quasi pro more. In ijs etiam expre jorum facta & laudes, aut etiam sua; nomin Imperatorum, Centurionum, aut sua: ha etiam tegmina repolitoria coriacea, quibu contra nimbos, pulverem, talesque injuria bant.

Secunda pars armaturæ Hastatorum erats Hispaniensis cum Hannibale in Italiam illatus brevior latere dextro suspendebant, si long vo: illo punctim feriebant plurimum, quand cæsa etiam valebat.

Pilum erat proprium missile legionaris Erant Militi duo pila, unum majus, alterun venatorijs hastis simile.

Sibyna vel Sybina pilo minori similis di bulo. Pili majoris longitudo in ligno treso

ro totidem. Pilum erat ponderosum, lentum, violentum. Totum pili ferrum ex ligno non ext, sed pars dimidiailli infixa: mucronem habebat

catum ne impactum facile effet evulfu.

Galea ærea, cujus forma hæc: antrorsum aperta m aliqua ferri eminentia, repanda. Galeæ ad las utrasque erant bucculæ, dica, quòd buccas gerent; & earum artifices Buccularij. Loris ab à parte ad guttur nectebantur. Ex aperta Garum forma fuit illud Cæsaris monitum in acie arsalica Miles feri faciem. In Galeis habebant las, Latine apices: in his mira Rom, superbia. rhus Rex cornua hirci habebat pro cristà. Cens iones cristas habebant transversas quibus intere scerentur. Cristæ colore duplici, puniceo, laurum; & nigro, viliorum: quædam etiam candiqui color festus & dignior. Lascivia posteà ad: pplit Pavonum pennas. Cristis etiam jubas cred'imposuerunt. Cristas ferentes & ipsi animis scebant, & hosti majorem terrorem inferebant. ajores nostri studiose, imò ambitiose cristas adfe runt: & binc insignia ista familiarum tam varia bus superbinaus.

Lorica five pectorale, quod pectus tegat, fuit extio, vel are, aut ferro, digitorum undique duoden, vel ex catenis & squamulis confecta, dicta Hata, quæ erat ditiorum. Has squamas etiam plus svocabant: hinc plumata Lorica. Hisce squas cataphracti & eorum equi etiam ad ungulas us equaque tegebantur: qui alio nomine Clibanarij di, quibus usi Parthi & Sarmatæ. Fiebant etiam pricæ ex filis contextis, quæ à multitudine filorum

H 4

aut funiculorum dicebantur bilices, trilices; lino salito vino macerato, & in se sapius competiam ex lana siebant ejusmodi coactiles the sivelorica. Casar vocat Subcoacta, Ulpianu ctilia, Plinius lanas coactas, Livius spongias, R tiores feltra. Lorica tunicata contra pluvia erat penula militaris. Lorica pondere exigu bore eximia.

E II

8

in to it is a

b

la

Cæteris Militum ordinibus armatura cum H

fere communis, & parum diversa.

Triary pro pilis habebant hastas ad statat manuariam pugnam, & ad ora fodienda, ut vius. Ocreis crura tegebant. Hæc peditu matura fuit.

Armatura Equitum erat hujusmodi: veste fuper eam eingebantur : hinc dichi Cinctuli & beati. Erant sie leviter induti ad ascensum & censum faciliorem: nam nullus tum temporis pedarum usus, quanquam interdum hastæ innt gantur: quidam equos insueverunt, ut cruras rent & sese demitterent, Quibusdam dignic aut mollioribus fuit qui manu tolleret & adju Stratores dicti qui equum sternerent, & in eun levarent. In equos salitio priscis inter assidual citia erat, quâ se exercebant in equis ligneis b sub tecto, æstate in campo: ut diximus supra de Campo Martio. Ephippia non habebant stragula quædam è panno, corio, pelle, quæ dicebant: quidam, sed rarò, nudi sine stratis. gistratus & qui cum imperio erant, cocco au purâ insternebant, atque hi Consulares aut Im torij equi.

Parma Equitum è corio mero umbilicatis placens fimilis erat :

Hasta Equitum cuspidem habuit supremam non

mam ut femori aut genu obniteretur.

Habebant etiam Equites hastas jaculatorias in

aretrà tres aut quatuor.

Galeam etiam & Loricam habebant, uti Pedites.
Intum leves Equites ab armis nudi præter jacula;
læva pro clypeo vestem prætenderunt. Antiquios
quidam sine fræno, sine strato equos virga tanmregebant. Numide erant desultores prædicas
simi: & qui sic ab uno equo in alium desiliebant,
mphippi dicebantur.

'CAP. II.

De Signis Militaribus Rom.

incurrentia. Prioris generis signa duplicia, peditum equitum que: Peditum autem duplicia, Legionis totius & manipulorum. Signum gionis Aquila, nec nisi unius una; neque ea quimfociorum; quia sub eam ut præcipui imperij num socij & auxilia subjungebantur. Origo Alarum ab Jove ipso cujus hec avis. In signis racium animalium essigies sigurabantur: ut Lupi, inotauri, Equi, Apri, Porci. Alijs etiam gentiurea pinnas extendens, quæ summæ hastæ insibat, & sulmen sæpe unguibus tenebat quasi jalatura: sed nec corpus ipsum aquilæ magnum. Signa

Signa cum in hybernis essent, in sacello seua la reposita, atque inde mota cum educer Romæ etiam in templo signa, & sane in templi Saturni, religionis & custodiæ causa ibi pecunia publica servabatur. Aquila in procum impelleretur hostis, & in castris: ac intendigia erat cum in hostem eundum esset no tuisse evelli.

Signa Manipulorum perticæ manipulos for graminis suspensos ferentes: inde manus il quens manipulus dictus:

Ovid.

Pertica suspensos portabat longa maniplos, Unde maniplaris nomina miles habet.

Sed hæc rustica non mansère. Posterior serat hasta, in cujus summo transversum ligne in modum crucis, & sæpe cum manu supra nente, allusione ad manipuli vocem. In signe ro vel argento descriptæ imagines, primò Des militarium, deinde Imperatorum. Signa ex in hastis argenteis: olim etiam signa ex argenoniam is color sulgentior. Qui portabanti nes Imperatorum Imaginarij vel Imaginiseris bantur.

i a

Cohors propria signa non habebat primum steà vexilla habuit. Augustus pro signo habitam vel globulum in summa hasta, propter nes sibi cuncto orbe subjectas; quia pila sigura bis ostendit. Cujus simile quid hodieque ha Turcæ.

Signa Equitum propria erant vexilla; nempla la quædam quadra, expansa ad hastam, sedi ca: cujusmodi retinet & ætas nostra. Hæ

steriori Flammule dicte, à colore aureo aut pur

reo. His inscriptum Principis nomen.

Erat signum Imperatorium grande velo simile, od præferebatur, nomen puniceis literis inscripm habens quod ætati posteriori dictum est Laba-

m.
Signa Draconis inchoata abipso Apolline in more
Pythonis: his usi Indi, Scythæ, Daci. & ab ijs
omani. Qui Draconum signa ferunt Draconarij
Ai. Dracones autem crebri in Romana histo-

Hæc Signa Romani antiqui facra habuerunt, & er ea ceu belli numina jurarunt, ut religionem & orum cum amorem, tum venerationem ingignent. Signa firmius affervabant, amissa fortius resperabant. Hæc in hostem conjecta acies jam flutiantes confirmarunt, jam recedentes restituerunt: adebat enim repetere & pæna & pudor & religio: Signa enim ut numina colebant & in ijs persumina locabant, ea ornabant & ungebant: unde acitus Signa uncta legionum numina vocat.

Altera signa in aures incurrentia sunt quatuor:

uba, Lituus, Cornu, Buccina.

Tuba ære directo ducta est, canale ad exitum tiore, dicta à tubo sive canale quem referebat; ac usi digniores. Erat etjam alia tuba sacra, disari usu & sormâ. Tubâ etiam nobiliores utebanar ad mortuos in funeribus; ut & milites.

Lituus in extremo incurvus sonum dabat striduum, quia canalis non fuit grandis aut patulus: nic inter tubam & cornu medius, nec prorsus re-

dus, nec incurvus.

123

Cornu quod nunc ex ære, nunc ex cornul fiebat: cujus origo à pastoribus qui his calabacus.

Buccina è cornu bovillo primum, poste à ca facta. Cuique manipulo sui erant æneatores; etiam communes legionis: illi tempore pugista quisque parte steterunt; isti juxta Aquilas peratorem.

Classicum canebatur sic: Tubicen unus utinsonuit, & mox alij pariter responderunt: proquidem ij qui rotundo quodam loco constituti certum aliquid modulabantur, quo milites ad bantur ut se prælio pararent: tum denique qui animos militum ad pugnam excitabant.

Tympana Romanis non in usu, sed in con nisi in sacris. Classicum excepit clamor militu quibus eminus altum silentium: incursus & in duntaxat sactus cum clamore confuso repetit quicquam significante alal. hic clamor tanti eo judicarent de eventu pugnæ, Clamorem mexcepit armorum concusso, Meritò dixit Cata ba plus quam gladium & voces quam manum la territare & in sugam vertere.

Erat etiam pugnæ signum mutum tunical in Prætorij fastigio in hasta expansa, quam bant Vexillum Russeum.

Signum aliud est Tessera dictum, datum ab peratore sub ipsam pugnam, ut eo symbolo Calitones se ab hostibus internoscerent: nob woord: ut Fæsicitas, Libertas, Victoria, Palms, tua, Deus nobiscum, &c. Veteres sere nominal rum dabant pro tessera quos aut patria aut ipsi ces colebant.

CAP. XII.

De Expeditione.

Mperator cum Imperium à populo acceperat, in Capitolium ibat, ibique solennia vota pro Rep. nuncupabat: deinde ad Martis sacrarium, dicebatque Mars vigila: inde paludamento, Liribus, & cæteris Imperij insignibus assumptis resad portam urbis ibat, ad quam salutatus ab amiossici causa aliquo usque prosequentibus ac beominantibus ad bellum prosiciscebatur. Sic ausa prosiciscebantur. Patentibus campis ducunt dicem Phalangem æque distantem Hastatorum, ncipum, Triariorum, sua quibusque jumenta præstentes, quæ si quid accideret pericusi, se post orses subducunt.

Mumina quatuor modis trajiciebant: 1. Ponte. Navibus. 3. Flumen in plures alveos diducentes nitum fibi faciebant. 4. Cum equitatus in flumidifpolitus vim illius infringit ut peditatus tranare olumis politi: quorum omnium exempla extant de Cælarem.

Miles Romanus in itinere vel integri vel dimidianensis cibaria cum vallo ferebant, præter arma,
eilli non plus in onere numerabant quam humes
lacertos, aut manus. His tamen rebus onusti
inti aut viginti quatuor millia passum singulis
e diebus emetiebantur.

Cum in itinere appropinquarent ad locum castris andis idoneum, præcedunt Tribunus & principes ordis

ordinum, quicunque huic muneri assidue f addicti, qui postea qu'am conspexerant totum qui optandus sit ponendis castris, deputant p ubi sit ponendum tentorium Imperatoris; alia.

CAP. XIII.

De Castrametatione & Castris.

Astrorum origo ab ipsis Regibus Illa æstiva & Hyberna. Æstiva me & in unam sæpe noctem structa: il simpliciter Castra, seu, ut postea, Me nes dicebantur, si unam aut paucas noctes in in

rent; vel Stativa aut Sedes, si diutius.

Hyberna per hyemem & in diuturna ma figebantur, ab ipso tempore dicta: Hyemalia & Hybernacula. Hæc partes habebant dist ut Armamentarium, Fabricam, Valetudinari talia. Instar oppidorum sæpe struebantur, ptim in sinibus imperij. & ubi perpetuæ statione tra hostem. Multis post nobilibus oppidis in dederunt. Habebant & procestria, i, e. æ ante castra, annexa hybernis aut stativis, uted perentur lixæ, advene, mercatores, & id gen

Forma Castrorum quadrata æquis lateribus tas habebant quatuor: 1. Prætoriam sive Quriam, hostem versus spectantem: hæc etiam batur principalis. 2. Decumanam, amplam tentem, ex qua desertores. & facinorosi, in jure militari animadvertendum erat, duceb

pœnis coercebantur. 3. Principalem, specialiter dictam, quod ex eo Principes & fummi Duces veex postico, si quando opus esset, opem suis las antibus ferebant, ordines tendebant, & milites cebant. Via ad eam ducens etiam Principalis diest. Hæc a dextra, 4. Principalem a sinistra priomilem.

Castrorum partes duæ; supera & infera: inter s relinquebatur spatium medium principia appels m, In supera parte Pratorium, quod in metas ne Castrorum erat primum in edito loco posis . Prætorium dicitur, quia initio Prætores erant od Consules, quibus bella administrantibus eo. orium Augustale. Hoc aream habebat amplam. ta tendebant Imperatoris ministri & Comites vo tarij, qui ejus Contubernales dicebantur. For-Prætorij superior erat testudinea i. e. curvata in neram rotundam. In eo suit Augurale & Ara a te dextrâ, quotidianæ religionis ergô: Augura-ium vocat Hyginus. Prætorium situm erat non tarij, qui ejus Contubernales dicebantur. Forium vocat Hyginus. Prætorium situm erat non nedio castrorum, sed aliorum Ducum. Ad Præim ium a dextra situm est Quastorium; hic supra leium a dextra situm est Quastorium; hic supra leium a dextra situm est Quastorium; hic supra leium a dextra situm est populi Romani. Quærio adsitum erat Forum, ubi legationes expedientur & venalia conferebantur. Legatorum peiura ad alterum latus Prætorij, quia illi erant Imratori proximi dignitate & consilijs: si quando
dus legatorum numerus, undique circa Prætoium tendebant, cum Quæstor non ita vulgo Ducem
mitaretur. Legatis proximi erant Tribuni, sub
ium Prætorium ordine siti, Hi numero viginti im Prætorium ordine siti. Hi numero viginti quatuor

Antiquitatum Romanarum 128 quatuor (in fingulis fc. legionibus fex) duas partes, via media quæ a legionibusat rium ducit : & ita collocati feni & feni ; de ordo fuam legionem habeat in confpectuali tiam inter ipsos, nam primus Tribunus proximus erat oppositus Equitibus, Seeun inceps & fic ad fextum. Tribunis ad later præfecti sociorum: his proximi evocati Don lecti Equites: evocati pedites, ablecti pedit traordinarij Equites, extraordinarij pedite pars Castrorum superior. Inter superam Co partem erant principia, i. e. locus amplus cens: hæc sacra & casta habebantur, ob the figna ordine illic antefixa, & ob aras atque biextructa. Inferiorem Castrorum partent bant legiones: in quibus primo tendebalte Romani; deinde Triarij legionum, Halland num; Equites focij, Pedites focij. Interfect vacuus appellatus Quintana a quintis con tendentibus: hic locus mercatui designatus tentoria vacuum erat latum spatium ad nam castra Rom. vallo & fossa semper munic vallum è terra & fudibus congestum instarti

Tentoria militum in castris erant vulgo è co pelle: unde phrasis sub pellibus esse, i. e. sub rijs. Tentoria vocantur, quia sunibus tento detendebant: tabernacula autem, a tarum sorma & usu simili: Tentoria habebant & tigilla lignea quibus erigebantur. Intubi inopia, etiam stramentis, centunculis,

Aibus tuguria faciebant.

Undecim homines una tendebant, & id

jum appellabant: qui decem præerat Decanus ellatur, ipse se undecimus. Ab isto capite sive ano nata Italis vox est Caperalu, nobis Corporas

Quisub uno tentorio Contubernales; quorum

oria finitima Adtubernales dicebantur.

Afra metari munus fuit certis hominibus comum, qui dicti Metatores. Metari, à Meta, est finibus dividere: hæc vox à castris ad hospitia, s, & res alias tralata est, quæ Metata dicuntur: e metatio, metatura. Metatorium est domus entatoribus parata: & Metacula Deorum sunt icilia & sedes ab Astrologis datæ,

abri in castris olim non erant; sed milites ipsi præs Fabrûm præeunte omnia faciebant: postea

is generis Fabros habebant.

um Castris discedebant, Itinerarium, ut vocant, ti jubebant: quod ter factum. Primum jus et vasa colligere; secundum, vasa jumentis im re: tertium, iter facere. Velites in fronte nissi ad explorandum hostem.

d Castra autem munienda Romani socijque muniter admoti: imo & Imperatores ipsi mas interdum admoverunt, nisi sub mollibus Prinus.

no militum genera in castris erant, Munifices & unes; illi, qui munus facerent, fossas, vallum tent, excubias flationefque obirent; hi, qui his bus vacarent: in illo genere omnes Gregarij, ibus honos aut gratia vacationem non dabat. unes etiam Beneficiarij dicti, quia beneficio Imtoris muneribus vacarent. Horum alij ex lege pre vacabant, ut omnes Tribuni Centurionesque

qui Arbitri & exactores munerum erant, no res: item ob dignitatem Equites, Veterani, ti, Vexillarij, item Exauctorati, Alij benefi cabant à muneribus, qui id vel per gratiam o rant, vel virtute meruissent: quod ijs vel Imipse, vel Tribunus pro tempore concedebat, poribus sequioribus vacatio erat pretio e Centurionibus. Ævo posteriori Immunes vo tur Principales, cæteri Munisces.

CAP. XIV.

De Disciplina Castrensi.

leges.

Munia, excubiæ, ministeria, & Ministeria in principijs purgand jectamentis & sordibus extra Castra remoin Tribunorum tentorijs figendis, in vasis & bus custodiendis.

Excubia ab excubando dicta, ad portas idque ex totis cohortibus & turmis: unde da nostris Sentinellis à sentiendo sic dictis, quat altero milite tantum constant. Excubia Stationes dicebantur, stabant enim in ijstates quam pedites. Excubia diurna erant, nocturna.

In excubijs consideranda, Tessera, Vigilia Cuitio.

Tessera erat tabella lignea cui inscriptum unum aut alterum, interdum mandatum, se tets aliquis, que ipse Imperator ore pronuncia-Tribuni inscribebant, & per Tesserarios divisbant manipulorum Centurionibus. Tesserarius tex quoquo genere militum, ex decimo signo dus unus à reliquo excubiarum munere immuqui sole inclinante ad Tribunum venit, & sign m petijt: illud Tribuni à Duce accipiebant, à ibunis Centuriones.

Vigilia constabant ex quatuor vigilibus, qui sincli unam noctis vigiliam per ternas horas sorte die dentes obirent. Omnes quatuor una erant, sed us ex ijs sua quisque vigilia perstabat intentus, alij

cubabant aut adjacebant.

Circuitio, obitus, aut lustratio vigiliarum, quod anui fraxare dicebant. Circuibant equites: aliando etiam Tribuni, Imperator, aut Legati. Pos riore avo Circuitoris proprium munus fuit & miægradus. Vigilias elepsydris discernebant, buce Bezeitabant, aut voce Vigila, Vigila, Erant in ilijs ignes extructi & faces expositæ, humi alie ando, aliquando in turribus aut specubus; vel ut cedentes noscerentur; vel ad aliquid indicandum efignificandum: Græci vocant oguntes; à oguyo, Sales Sales opo outo torreo, nostri Beacons, Bailes, Bonefires. im tempus venit, primam vigiliam circuit is qui m sortitus, habens apud se testes aliquos ex amis perlustrat vigilias: quod si reperit vigilantes, caab ijs tesserulam, sin aliquem dormientem aut ci desertorem, testificatus proximos abit: & idem ciunt qui sequentes vigilias lustrant. Primà luce kaginta omnes Centuriones, & omnes triginta Des riones veniebant uno agmine ad Tribunos per

fpeciem officij, ut salutent & deducant, ipsi recum hoc comitatu ad Imperatorem, ad digi imperantium augendam, & parentium ven nem: pulcherrimus hic imperandi modus,

CAP. XV.

De Exercitys Militaribus.

Xercitia triplicia: Oneris, operis, rum. Onera quatuor. 1. Cibus vel toti dimidiati mensis, isque bis coctus; Birket: antiquis temporibus frumentum fen quod tundebant, pinsebant, aut molis man frangebant: & ista molæ inter instrumental ria erant, & castra concomitabantur, 2. 5 lia: Serra, corbis, rutrum, securis, lorum catenæ, ad lignandum, pabulandum, munic & captivos vinciendos. 3. Valli terni aut que ex more & lege, rarò septeni aut duodeni, q fe munirent, si castra subitò locanda, aut alian tas esset. 4. Arma, qua Romani non onen quasi membra habuerunt. Romani militelli ter onera ferenda vocabantur Muli: unde verbio Muli Mariani: nam Marius Imperato & cibaria militum in fasciculos aptata, furcir nulæ dictis) imposuit, sub quibus & habile of facilis requies effet.

Opera, munitiones, metatura, & similia.

Arma in pace exercebantur omni die, omitte: Tyrones bis quotidie, Veterani semel:

am Duces, ut scientiam ostentarent, & in exemom. Hyeme & in pluvijs sub porticibus & basis is exercebant, alias in campo: unde campestres escitationes & meditationes, a Drivel Master, mpi Doctor, Doctor armorum, quod officium inviore avo obtinuit; olim Centurio aut miles are orum annorumque vetus ista docebat.

Exercitia varia: r.: Ambulatio, in quaspectanr celeritas in ordinato incessu sub fignis & armis; equalitas ut fuis justifque intervallis justum iter, antum militari gradu vulgo solet, conficeretur. Decursio in armis sub signis: ab ambulatione adu tantum citatiore differebat. 3. Saltus trans indendo faltu murales fossas, aut aliquam aliam pedientem altitudinem 4. Natatio in maria aut movicino castris, aut in piscina ad hangrem far Cum cura hæc res habitas imo parentes qui in iph fuos liberos docebant; ut Cato major fuum den, & Augustus suos nepotes. Et Romanis in amo vimperio erata fi quisnec natare, nec literas gnæ factæ ad palum in terram fixum & erectum, i sexpedes emineret ad modum hominis; eumque acilline Tyro affiliobat, & varijo dibus, adstante ndum vulnus insurgens ipse aliqua ex parte ad plam pateret. 6. Armatura, exercitium levium, ut larium gravium fuit hastilium, jaculorum, pilom, sagittarum missio: unde ipsi dicti milites levis maturæ. 7. Salitio, qua ad Equites spectat, ut divimus supra.

CAP. XVI.

De Legibus Militaribus.

materies in caltris, ubi pleraque aper incultodita, Juramento omnes adiquid, fuste percussus; qui pavonem, capitem tus. Prædatio non erat libera: sed quæ pro hoste cogebatur, Questori deferebatur, & conis siebat: nam is divendebat, & ex pecuni persolvebat. Romanorum abstinentia tanta ut pomifera arbor, quam in petle castrorum an fuerat metatio, postero die abeunte Scauri ex intactis fructibus relicta manserit.

dixerunt, quibus non solum quod esti esserent dixerunt, quibus non solum quod esti esserent de cedem militarem & pecuniam intellexerunt de erogando Rogas appellarunt. Romani pussine stipendio meruere, idque annis plus tres Stipendia primum exigua duo oboli in diem stea ab Imperatoribus aucta, quatuor aurei in sem; exigua quidem summa, sed habebant alias commoda, frumentum, donationes, promot & alia. Centuriones, Succenturiones, Siguplum habebant: erant etiam egregij militatur, quia cibaria habebant duplicia. Equita plum habebant, tum quia genere digniores, quia onerum plus serebant, Tribuni quadre quia cibaria habebant, Tribuni quadre quia onerum plus serebant, Tribuni quadre quia onerum plus serebant, Tribuni quadre quia cibaria habebant, Tribuni quadre quia onerum plus serebant.

Compendium ab Jolutum. 135 alia uberiora in veste, frumento & speciebus: c proverbium, Tribunorum salaris vendere, i.e. andiori pretio. Miles frumentum quotidie accia bat, ne inopià cogeretur ad rapiendum aut desendum. Cibum suis manibus coctum bis die sumpunt: prandium tenuius sine apparatu, ac fere ntes, sepe sine pane, frumento suo usi in pulte: nc Romani dicti Pultiphagi. Pro petu fuit aqua erdum acetum cum aquâ mistum quod Posca voterdum acetum cum aqua mittum quod Poica votur. Pro mensis erant cespites elatiores: in prans
postabant, in cœna sedebant. Luxus deinde in cais intulit Triclinia, porticus, Trichilas, i. e. umbros
pergulas. Pocula erant lignea, & rarum in cais argentum. Nemini sas erat prandium aut cœim sumere nisi ad signum.

Tertia lex spectat ad præmia & pœnas. Præmia
in iplicia: minora ob læsum & dejectum hostem
stæ, phaleræ, & talia. Majora ob servatum ciim, ut coronæ. Ab hoc militiæ ritu manavit quod
militas Europæa tam passim sibi vendicat.

odie nobilitas Europæa tam passim sibi vendicat rques. Inter præmia erant hostium arma & exuæ quæ suspendebantur in edibus in monumenm virtutis: hæc revellere aut tollere nefas

rat.

n:

n

Pœnæ leviores mulche & verbera à Tribunis indiebantur. Capitis pœna ad ipsum Ducem pertines at: qui mulcam non solveret ab eo Tribunus pig-us capiebat, quod censio hastaria dicebatur. Les atus Consularis in vitam ius habebat. sed non in atus Consularis in vitam jus habebat, sed non in igniores; Pretorius non habebat. Fustuarium meebatur vigiliarum aut Centurionis neglectus, item ui signa reliquit, aut presidio decessit, item furtum,

Antiquitatum Romanarum 136 falfum testimonium, corruptela juvenu, terte Fustigatio sic fiebat: Tribunus ipfor hoc Carnifices aut Lictores facicbant) capit fi condemnatum leviter tangit, & quali fignu relique multitudini. Fustigatio siebat in prin ubi omnis pœna exercebatur. Alie pœne no pitales erant castigatio & ignominia. Cast vel fustibus, vel virgis verbera inferebat minia multiplex: primo hordeum pro tritico tur, ut cum jumentis numerari viderentur. privabantur, & talis miles dicebatur ere de 3. Extra vallum & caltra tendere jubebantur indigni militum consortio, idque interdumifi torijs. 4. Discincti sub turpi habitu prostin tur ut parum viri. 5. Mutabant militiam al stiore genere in humilius transcripti, imo inte extra omnem ordinem projecti inter impedia farcinas, & captivos. Sunt & alia quadan miniæ genera, ut stantes coenare, &cc. Qu ex superioribus peccatis capite etiam luebade in Militibus arma amittere, in Signiferis ligot fui, in utrifque seditio capitale flagitium. res peccassent, fiebat decimatio, ubi decimatio forte ad supplicium electus: interdum vicosi & centelimatio.

CAP. XVII.

De Coronis Militaribus.

vica è quercu five ilice, data ei qui Civem fervaverat, & eodem tempore etiam hos

fen occiderat.

labant Duciqui liberavit ipsos: fuit hæc ex graede certo loco intra quem obsidebantur; quia mum victoriæ indicium erat, herbam porrigere

Marain, quà donatur ab Imperatore is qui primurum subijt, inque oppidum hostium per vim indictifoit hac ex auro, que ejus etiam qui mes castra hostium pugnans intravit : hac vallis inda érat, unde Vallarie dicta: prior murorum ras habebat.

Maralia, exauro, ejus qui primus in hostium in transilijsset armatus vi. Huic assinis Rostrata, in summo pretio, & non ijs data qui in navim nam transcendissent, sed qui navale aliquod magnetus peperissent: hæc obsidionali assimilata, psis ducibus data.

Communiter sæpe data corona Aurea sine

agnomine, virtutis causa.

Hoc coronarum præmium à Græcis & maxime neniensibus manasse videtur, qui viritim & populetersic donabant. Imperator ipse coronas impotat. His ornati ludos spectabant, in triumpho sedebant

Antiquitatum Romanarum sedebant. Equites equo publico in transvetannua ijs usi: in judicium quoque & discrimenta dum introducebant virtuti ostentandæ.

CAP. XVIII.

De Acie Romana.

On uno semper modo Acies instruction fed diversis. Quo die pugna erator stibus committenda, signa in castri manis proponebantur, tunica pur aut coccinea super Prætorium expansa. Po jam ad bellum exeundum, & exercitus castri cendus effet, signa militaria in castris fixa capta gurijs evellebantur è terra. Educto castris es acies instruebatur. Romani primum phalange cedonicis similes habuere in acie; dein mani postea plures ordines : quorum primus Hastan secundus Princpum, tertius Triariorum qui subsidio venerunt: unde proverbium Res ne Triarios, cum laboratur. Extra ordines puga Rorarij & Accensi. Sunt vocabula aliquot ria, quibus instructa certo modo Acies appel leat: quales sunt Frons, Subsidia, Cuneus, G Forfices, Serra, Alæ, Turres, à similitudine rerum.

CAP. XIX.

0

gu

ot ell

De Devotione.

I periculum aliquod imminere videretur, & Haruspices nunciarent Deos non placatos esse, tum unus aliquis ex Romanis sese pro exercitu devovebat: licebat autem Imperatorise, vel m quemlibet ex legionibus Romanum civem de ere. Quod ad hunc modum fiebat: Deos om præcipue belli potentes veniam victoriamque manis, hostibus terrorem autem & mortem ros appellabat: quo facto ni moreretur, sese in dios hoftes immifit.

CAP. XX.

De Oppugnationibus Orbium.

Ocus clausus vel oppugnatur ex itinere primoimpetu: aut longiore oppugnatione cas pitur. Subitæ expugnationes fiebant scalis musculisque (quibus fossa aggere completæ Godum iter efficerent;) sive ambulatorijs turribus cratibus paratæ. Quod si propter sossarum lati-linem, murorumque altitudinema, ut munitionem entino impetu urbs expugnari non posset, vineis is, aggere jacto, turribus concitatis oppugnabatur.

CAP. XXI.

Vocabula Instrumentorum & operum unentium ad munitiones Castrorum, & oppidorum oppugnationes.

Ger ex terra lignisque extolliture murum, de quo tela jactantur. Fallus five vallum erat stipes rame in fumma parte Aggeris defixus, ad ag confirmandum, & loricas extruendas.

Lorica erant eminentiæ illæ aggeris five me quæ pectus defendebant: fiebant autem exci & viminibus, interdum ex afferibus.

Cervi erant stipites cornicula eminentia habitana de commissuras asserum atque aggeris, & advide diendum ascensum.

Lilia erant stipites ab summo præacuti ad faren dinem floris éjuidem nominis nondum apertis pressi, & tegebantur viminibus & virgultism

Cippi erant flipites trieipites, aut quadricipite pr libratis & præacutis acuminibus, ab infimon transverso longurio, ne avelli possent. Hace principalismos de la compugnation de la comp quirebantur.

instar ædisej ex trabibus & tabulis, interducit cem contignationibus extructa: intus erat illa menter com contignationibus extructa: intus erat illa menter com contignationibus extructa: quem suspensum milites in hostium murum in in bant : ex superiore parte pons demittebatur;

nd

Compendium absolutum.

141

m murum, & scalæ confestim injiciebantur. Tota rem machinatio subjectis rotis à militibus circiter inquaginta introrsus promovebatur, cum muscua aut vineæ præcederent, sub quibus fossores rastris ligonibus viam muniebant, aggeremque uti dis nus, solidabant, ut moenibus turris propinquare

fet. Testudo tabulatum erat ex trabibus pluteisque fas m, & corijs & cilicijs contectum, adversus flamm & incurrentia saxa, sub quai latebant milites. iviam turribus aut vineis muniebant, faxa de viâ

novebant, folum æquabant ac muros tentabant. Musculi erant machinæ quibus tecti milites appors islapidibus, lignis, & terra fossas complebant, turti ambulatoriæ viam municent, aut muros subrent, lapidesque vectibus subducerent; hi inter-

m subjectis, rotulis impellebantur.

Vineze machinatio tabulatis cratibusque constrata, esubjectis rotulis impellitur, cujus tecto muniti obentes murorum fundamenta subruunt : dicta, od, at vineæsepibus, ita hæ tectis vimineis muniri bant, Post eas etiam milites occulti sequebantur prælium: hinc sub vitem praliari est sub militari

mare Fest.

Plutei machinæ mobiles & ambulatoriæ ex tabuimine & corio constratæ, trinisque rotulis adigi
tæ ad muros, quarum una in medio, duæ in capia
mapponantur, ita ut in quamcunque partem quis it, more Carpentorum admoveri possint: quos is lagittis, fundis vel missilibus defensores omnes propugnaculis oppidi exturbant un se la libus describentes omnes de facilia. idis facilior præstetur occasio.

Antiquitatum Romanarum 142

Cuniculus est meatus subterraneus suffession da similitudine aut ab ejus nominis animali, subter fossa terra latere est solitum saut a cune in omnem materiam intrant findentes.

Balista funibus, nervis, chordisque ita tend tur, ut quantò majora brachiola haberet, five to major esset, tantò spicula longius mitteret.

Onager quo lapides dirigebantur : quod al cum à venantibus agitantur, ita eminus fapie terga calcitrando emittunt, ut perforent pel quentium, aut capita displodant.

Scorpio dictus, quod parvis subtilibusque mortem inferret, Scorpionem posteriores

bant Onagrum.

Aries abies vel ornus excelfa, cujus fum ro & prolixo ferro concludiror, arietts prominulam speciem : unde & noment. pensam asseribus & ferratis, quantum mehlur patitur, multitudo retro repellers ruffus al quæque rumpenda protrudit ictibus validi Qua crebritate veluti reciproci fulminis impet ficijs scissis in rimas, concidunt structura k murorum.

Malleoli manipuli sparti pice contecti, quin aut in muros, aut in testudines jaciuntur.

Falx muralis erat trabs intrinsecus in te quæ adunco ferro præfigebatur: Falx vocab eo quòd incurvata de muro extraheret lapid

Murices, aliter Triboli sive Tribuli, erant nulæ ferree tetragonæ aculeis extantibus que spargi solebant adversus eruptiones hoff

CAP. XXII.

De Evocatione Deorum Tutelarium, & Devotione Urbium atque Exercituum hostilium.

Pomani cum obsidebant urbem hostium, eamque jam capi posse considebant, certo carmine evocabant Tutelares Deos; quod aut aliter urbem capi posse non crederent, tetiamsi posset, nesas existimarent Deos habere ptivos. Unde & ipsi Romani tum Deum, in cue stutela Roma est, tum ipsius urbis Latinum nomi ignotum esse voluerunt, caverunt que ne quod sepe adversus urbes hostium fecisse se noverant, em ipsi quoque hostili evocatione paterentur, si telæ suæ nomen divulgaretur. Evocatis Dijs tum en etiam urbem & exercitum hostilem devovent.

CAP. XXIII.

De animadversione in devictos hostes.

ni in

Agna clementia Romanorum ab initio usque suit in devictos hostes. Integræ Regiones devictæ in Provinciæ sormam redigebantur, & à Pop. Rom. missis in eas assidibus gubernabantur, qui ipsi traditis armis ditionem saciebant, sub jugum mittebantur: quod hunc modum siebat: sixis duabus hastis super

eas ligabatur tertia, sub ijs victos discinctos to cogebant. Qui verò sese non dederent, sed rentur, ij vel alià assiciebantur pœnà, vel sub veniebant, Sub Gorona venire dicuntur, quia coronati solent venire; & corona signum corona adferunt, quòd milites custodiæ causa e rum venalium greges circumstarent, eaque statio militum Gorona appellata sit.

CAP. XXIV.

De Colonijs, Municipijs, Prefetturis, Provincijs, & eorum differentijs.

Olonia oppida fuerunt quo popul manus cives fuos ad incolendum ded Coloniæsex potissimum causis de bantur. r. Ut priores populi qui locum, in quem Colonia deducebatur, inhabit coërcerentur. 2. Ut hostium incursiones merentur. 3. Ut stirps Romana augeretur. plebs urbana exhauriretur. 5. Ut seditiones R næ à plebe motæsedarentur. 6. Ut præmije tes veterani afficerentur. Quacunque de ca ducerentur, Senatusconsulto opus fuit, autro ne aliqua populari, quorum utrumque uno le mine comprehenditur, quæ Lex Agraria voc hæc agrum dividendum definivit, & quibus ac multis hominibus, & per quos, & quo modo, bus limitibus esset dividendus præscripsit, de Colonia deducenda ad Senatum aut pop

Compendium absolutum. I

mina in Coloniani dabant. Quod si plures aut cores quam lege præscriptum erat nomina in conam escent profess; tum ad sortem confugies to mex commibus educerentur qui agro accepto teit. Numerus autem Colonorum pro agri studine in quem deducebantur, scribebatur: Mactum est, ut modò bina, modò terna, modò terna millia atque amplias scriberentur. Desebantur sub vexillo quasi exercitus aliquis à unviris, &c. Dux deductionis erat aliquis à cus ribus agrarijs. Ubi Colonos in agris quò desendi erant collocarunt, tum aratro urbem & um circumscribebant; quo sacro, agri divisiona se sua cuique partis assignationem aggredie-

dunicipium oppidum erat jure civium Rom, do-

duo: alijs enim civitas Romana cum suffradijs sine suffragio communicata erat. Suffradijs sine suffragio communicata erat. Suffraline Tribu, & qui suffragij jus habebat, sere diratus etiam habebat. Prioris generis munius, quibus suffragium non dabatur, suæ leges intebantur: posteriores vero, quia suffragio bantur, suis legibus spoliabantur, Romanis obe gebantur: pancis: omnia jura habebant quæ s Romani, excepto domicilij.

oloniæ & Municipia differunt sic. Coloniæ veniunt extrinsecus in civitatem, nec suis radistituntur, sed ex civitate quasi propagatæ sunt,

K

& jura institutaque omnia populi Rom, non bitrij habent. Quæ conditio, quanquam ma noxia & minus libera est, potior tamen & protior existimatur, propter amplitudinem metemque populi Rom, cujus istæ coloniæ que gies parvaque simulacra esse videntur; & quanque si

loniarum jura magis sunt perspicua. Prasedurarum conditio ac fortuna inter Italicas civitates fuit durissima: Sic enim a bus erat traditum, ut quæ civitates iniquai ve erga populum Rom, fuissent, ac sidem semel atque iterum fesellissent, ubi in pot ditionemque essent adductæ in præsecturæ lam referrentur. Hæc à provinciæ formulan ge abfuit: ut enim quotannis in provincias res Rom, mitti soliti, sic in præsecturas P qui eas administrarent ac jus dicerent; un quoque insigne hoc Præfecturæ nomen hau Licuit tamen nonnunquam idem oppidum & cturam & Municipium esse: Præfecturam qu quatenus eò Præfectus jurisdictionis causam tur, nec in ea magistratus ad jus dicendum rentur; Municipium verò quatenus jure d vel cum suffragio vel sine suffragio uteretur

u

Civitates sæderatæ nec Coloniæ, nec Munnec Præsecturæ erant, sed aliquid ex sædere Rom. debebant: in cæteris liberæ erant. Remp. suas leges, & suos Magistratus hab caruerunt jure civitatis quo aliquæ ex illis don guntur. Fæderatarum civitatum aliquanto quam aliorum oppidorum numerus extitita dem omnia Italiæ oppida, præter Colonias,

& præfecturas, in hunc numerum adscribenda

Fora loca fuerunt in quibus jus dicebatur.

Conciliabula erant loca Nundinationis, qua Præto-

s in provincijs indicere folebant.

Provincia, quod Pop. Rom. eos provicit, i.e. tevicit. Hoc nomen tribus modis accipitur: 1. Pro egione quam aut armis devictam, aut quocunque odo in potestatem adductam populus Rom. magistui suo administrandam subjecit. 2. Pro quacuns e Regione in qua bellum Rom. Imperator admisstraret. 3. Pro quacunque muneris publici prostratione. Provincia in prima significatione Regio tqua tum vectigalia pop, Rom. pependit, tum gistratui P. R. ex socderis lege obtemperavit, ceptis civitatibus ijs qua propter merita sua, aut munitate, aut libertate donata, atque in amicom formulas relata essent. Hujus rei totius arbis um penes Senatum universum suit.

CAP. XXV.

De Pramys Imperatorum, Supplicatione, Triumphis & Ovatione.

Leg. Mil. Qui verò imperium recte & festiciter administrarunt hæc decora patuerunt: absenti nomen Imperatoris & Superatio, præsenti Triumphus & Ovatio.

Supplicatio honos, suit qui una cum Imperatoris.

Supplicatio honos fuit qui una cum Imperatoris mine decernebatur victori, nempe cum senatus K 2 populo populo Deûm templa aperiri, ac gratias Dijstratoris nomine agi jubebat. In hac Supplinis pompa, quæ alias plures, alias pauciore continuabatur, Senatus ad templa Deorum niter se conferebat, ibique sacrificabat & dabat. Omnis autem populus agebat dies se agebat Dijs gratias pro victoria, & vota facieb quod ostenderant beneficium, perficerent. Penoris genus Ciceroni habitum suisse, quanda linariam conjurationem repressit, ipse men Philippica 2. & alias.

Triumphus eximius honor fuit, quem is a spicio suo hostes prælio devicisset, in urbem e columi exercitu rediens, Senatus primum de post etiam populi justu consequebatur. Era Triumphorum genera: unus major, qui pra Triumphus; alter minor, quæ Ovatio nomin Ex his autem alij terrettres, qui terrà; alij les, qui mari rebus feliciter gestis; alij in urb

CUEAE

m

a

rel

8 0

m 1

nt

C2

in monte Albano acti funt.

Triumphus major fuit summum illud ma centissimum & jucundissimum præmium præmium præmium Imperatorum Appellationem habet in cum Imperatore redeuntes milites clamitan urbem in Capitolium eunti ið Triumphe, ið Tphe; idqueà Græco Ográpso Bacchi cogned qui pompætriumphalis author vulgò primus tur. Dandi hujus honoris, sicuti & supplicat & ovationum potestas erat penes senatum, oportebat integrum convenire, quoties de mis honoribus erat consultatio. Populus quem solummodò erat, triumphanti imperatore.

bat die à Senatu indicto. Nemini ex lege triume are licuit nisi qui Dictator, aut Consul, aut Præres gessisset: discessum tamen aliquando ab hac e fuit.

Ipla Triumphi pompa fuit fere hujulmodi. rator triumphali habitu ornatus, armillis sumptis, reâ redimitus, & ramum dextrâ tenens popus n convocavit, & militibus suis, alijs communibus, proprijs laudibus oneratis pecuniam & orna. nta dividebat. Quidam universum populum narunt, & sumptus in ludorum publicorum apratus fecerunt, & si quid spoliorum reliqui erat, porticus, templa, autalia ejulmodi opera publica nsumpserunt. His rebus péractis, atque sacrififacto, Triumphans currum conscendebat ita catus: DIJ, NUTU ET IMPERIO UORUM NATA, ET AUCTA EST ES ROMANA, EANDEM PLA-ATI, PROPITIATIQUE SERVAS E. Tum per portam triumphalem vehebatur. ecedebant Tubicines canentes modos triumpha-, aut etiam classicum. Post hos ducebantur bomactandi in sacrificium, vittis fertisque redimiti, aliquando auratis cornibus. Illis succedebat ciosa ostentatio spoliorum & manubiarum, quæ gulari arte composita, partim plaustris veheban, , partim gestabantur ab adolescentibus ornatis. rebantur & tituli victarum gentium cum imaginis devictarum urbium: ac fuerunt spolijs intere m mixta animalia anteà non visa, aut mirabiles ntæ ex locis captis asportatæ. Succedebant inde exhostibus capti erant Duces vincti catenis, &

K 3

150 Antiquitatum Romanarum

post illos ante currum Imperatoris portab coronæaureæ, si que ipsi ab urbibus aut provi fummi honoris caufa, quod fæpe accidit, per tiones fuerunt exhibitæ. Ac tum demum iph perator curru sublimi magnifice exornato vel tur, fulgens veste triumphali, & redimitus na laurea, ramumque lauri manu gestans. Triumphalis erat purpura auro intexto picta, extra hanc pompam nemini fas uti. Currum, bellicarum neque ludicrarum quadrigarum, se ris rotundæ instar constructum traxerunt quidam tamen cervos, quidam leones junze Sub curru, è loco cui Imperator insidebat pensum fuit Idolum fascini, is medicus in Triumphantes defendit, jubet que eos respicer hominem se esse etiam in illo sublimissimo cum minisse: suggeritur enim ei à tergo Respice hominem memento te. In ipso curru minister put advectus, qui pone coronam auream gemo stinctam sustinens admoneret eum ut respiceren ut reliquum vitæ spatium provideret, ne eoh elatus superbiret. Appensum quoque suit c tintinnabulum & slagellum, quibus notatum ipsum in eam calamitatem incidere posse, ut gris cæderetur & capite damnaretur: nam qui cinus supremo supplicio afficiebantur tintin gestare solebant, nequis inter eundum conta lorum piaculo se obstringeret. Triumphans in curru secum habuit siliolos pueros: etiam natorum, si quos habebat, virgines & pue currum adsciscebat: natu vero grandiores in jugalibus imponebat : si autem plures erant,

un et

n

on i&

of

en

m

let

um

a i

ute

et

letr

um

ngularibus vecti ipsum prosequebantur. Currum de sequebatur Peditum & Equitum exercitus suo ulque ordine. Ex his, si qui peculiares coronas it alia dona ob egregium facinus ab Imperatore ceperant, ea præ se ferebant; cæteri omnes lauati incedebant cientes lætissimå voce Triumphum, accinentes Triumphalia carmina, quibus etiam cos miscere licebat. Qui verò ad spectaculum onfluxerant ex urbe aut alijs Italiæ locis homines, mes velut in publica eaque lætissima festivitate, um lætissima gratulatione & applausu pompam ecant, induti vestitu mundo & plerumque albo. rocedente etiam pompâ, in honorem Deorum mnes ædes facræ fuerunt apertæ, atque coronis & ffitibus repletæ. Sic igitur ad Capitolium ductus mperator, simulatque de foro versus illud curs imflectere coepit, hostes ante currum ductos abe uci mandavit in carcerem, ubi vel detenti sunt peretuò, vel'illicò securi percussi. Cum ventum suit Capitolium, Triumphans precatus est in eandem ententiam, sed pluribus verbis quam prius, & pmolatæ sunt cum maxima solennitate hostiæ seu ictima, & dicata Jovi corona aurea & aliquot preosæ manubiæ. Clypei & alia monumenta ibi susensa. Datum etiam in ipso Capitolio epulum amptibus publicis, & aliquantum pecuniæ viritim lebi distributum: cætera relata in ærarium publis um. Quod si quis opima spolia fuisset consecutus, a in Templo Jovis Feretrij suspendebantur. Erant utem Opima spolia que Dux, vel, ut nonnullis plaet, miles quilibet alius hostium Duci intersecto etraxerat. Atque hoc modo peracta Triumpho. om pompa fuit. K4

152 Antiquitatum Romanarum

Ovatio, live Triumphus minor, dicta ab eo more quem milites mittunt, redeuntes à puga ctores geminata litera O O, Græce everude, chantium vociferatio, ab ¿vo? voce bacchant Alijs placet magis derivatio ejus ab Ove, quan qui hoc genere Triumphi ornabantur sacrificab quemadmodum qui majorem Triumphum age taurum in Capitolium veniens immolabat. Or concessa, cum aut bella non rite indicta, neque justo hoste gesta funt; aut cum hostium nomen mile & non idoneum, ut servorum, piratarum; deditione repente facta, in pulvere (ut dicife incruentaque victoria obvenit: aut cum verbi pacis est, & myrtus Veneris arbor, quæ Dea xime violentiam & bella odit:) his adde, cum in aliena provincia, aut alienis auspicijs, aut cum magistratu res gesta esset.

Ovatio à majore Triumpho differt ratione ca rum, ut dictum jam nunc; & ratione pompaiple nam ovans non curru vectus, sed vel equo, uta nulli volunt, vel ut alij, pedibus, nec trabeam, oc togam pictam indutus, nec laurea coronatus, di myrtea, nec tubis, sed tibijs modulantibus un

exercitu præeunte ingressus est.

CAP. XXVI.

De Arcubus Triumphalibus & Trophais.

Js qui triumphaverant primus locus datus in contessibus publicis, & permissum ut in spectar culis lauream coronam in capite gestarent, sicut & alij qui nunquam coronas acceperant, eas ibitabant: erectæ etiam fuerunt columnæ, statuæ, arcus triumphales, trophæa, atque alia monus eta.

Arcus Triumphales primum rudes & simplices unt, cum præmia virtutis essent non ambitionis ocinia seculo insolentiore monumenta victorias es & triumphorum pompa in ijs incisa. Erant las cei, aut ex rudi lapide quadrato, aut ex marmos Eorum forma primum erat semicircularis, uns anomen Fornicis accepit: postea quadrata, ita medio ampla esset fornicata porta, & ex ejus oque latere aliæ portæ minores additæ. Intra diæ portæ fornicem victoriæ alatæ pependerunt, unte demisse victori transeunti coronam impones in superiore arcûs parte spatia erant in quibus uot homines vel tubis canebant, vel trophæa sime insignia ostentabant.

alterum thorace squamoso indutum cum ornas lis militaribus & Clypeis, ante se habens juves captivum, brachijs ad tergum revinctis, & unue alatas Victorias: alterum armis militaribus

ornatum

ornatum, inter quæ clypei inæqualiter rotundi, leæ apertæ cum cono & cristis: in eodem est so chlamydis, & alia quedam.

Insculpta in arcubus triumph, tum alia mi tum causa & merita pro quibus arcus isti essenti

extructi.

CAP. XXVII.

De Missione Exercitus.

Issio vel honesta fuit, vel causaria. Ha statice fuit este causaria quibus justa militiæ va esset cum quis aut legitima fecisse statice dia, aut major esset annis quinquaginta. Nece cum aut morbo, aut imbecilla valetudine imputus in castris esse non posset. Nonnunquam la ratores pro arbitratu militibus petentibus como tum concesserunt, a forlos vel domús revise vel negotij privati causa. Senes & Sacerdotes petuam militiæ vacationem habebant. Vacati consortes Romani cognoscebant. Sic de rebusticaribus Romanorum.

us

ual

us

DAI

nte

ert

an

ar



D LIBRUM QUARTUM APPENDIX

DE STRATEGE MATIS.

CAP. I.

E I militaris disciplina cæteris omenibus haud dubie præcellit, utpote maximorum regnorum effectrix ac parens. Hæc Cyro Persæ, hæc Alexandro Macedoni, hæc Cæsari Romano nomen perperit æternum:

ec innumeros Principes jam olim immortalitate onavit; hæc orbem terrarum parêre Imperio Rom. begit. Unde Arpinas Orator dixisse fertur: Ceat forum castris, otium militia, stylus gladio, umbra di. Qui de hac disciplina scripserunt, non minus tiles futuri sunt pallentibus in umbra scholasticis, nam coloratis sub dio bellatoribus. Fuit autem erielis sententia, multorum calculis confirmata, tus usesse, imò præclarius, ingenio hostem & ratione uam ferro vincere. Et boni Duces (inquit Veges us) non aperto marte prælium, in quo est comnune periculum, sed ex occulto semper attentant; ut ntegris suis, quantum possint, hostes interimant, vel ertè terreant. Ideò Agamemnon ad rem Trojas am evertendam decem Nestores aut Ulysses consis arios, quam totidem Ajaces aut Achilles bellato-

Antiquitatum Romanarum 156 res sibi optavit. De Hannibale scribit Ammi-Marcellinus, fine callido aliquo confilio eum lium nunquam commisse: quod & historiæ on de eo providerunt. Diodorus refert Philip Macedonum Regem magis de prudentia, astu peratorio, & successu quem in conciliandis hor bus habuisset, gloriari solitum, quam de copia & auxiliorum viribus, additâ hac ratione: re benè in prælijs gestarum laudem sibi cum suis mi bus communem, sed quæ prudentià transegisset, lum ad fe folum spectare. Ideo Silius.

Bellandum est aftu, levior laus in Duce dextra De Julio Cæs. dubitat Sueton. utrum in chen expeditionibus cautior fuerit an audentior. verò (inquit Polyanus Strategem. lib. 1. cap. ra etiam Proteum in omne genus animalia atque a res mutari solitum opinor, in animalia ac arbo nunquam evalisse, sed ejus fallaciarum commut nes in fabulam redegit Homerus, quod dolis por

ul

er

am

ual

or

car

te

uce is P

ux

icui

mo

da

rit superare quemcunque vellet.

Cæterum Strategema (à Græco verbo ole yeir, exercitum ducere, eumque consilijs juv atque magnanimitate protegere) est ingeniolu bello inventum, quod ad ejus qui excogitat uti tem, & hostium perniciem momentum habet. Q in bellis juste exerceri posse dubitandum none nam & Joshuam ipsum strategemate usum fuile gimus in urbe Ai capiendà, Jos. cap. 8. Hucet br recte referas confilium Hushai Architæ amici D dis. 2. Sam. cap. 17. & alia. Nam ut Poëta, - dolus an virtus quis in hoste requirat?

Regibus autem & Ducibus inprimis videndum

157 bella justa i. e. justis, necessarijs, & gravibus caus ssuscepta, juris & æqui legibus mota, & recte inda procedant: quod Romanorum multis annis odium & institutum fuisse probant Fœcialium jura, fantur historiæ: secus autem coepta non nisi fce. arapinæ, prædationes iniquæ, & latrocinia mag-Deo & hominibus invisa extabunt: quod damsus olim Pirata Alexandro objecisse dicitur, & eposterioribus Romanorum bellis vir summæ sidei ringenij Florus gravissime queritur. Cavendum oxime, ne Dei Numen perjurium, aut fidem etiam ofivel cum capitis periculo datam perfidia violet: ara est omnibus posteris sides & constantia Regu-Nec fieri potest ut clarum & præstabile nomen trategematis cadat in perfidiam aut perjurium: ulteius in Nuncupatoria Strategem, Polyæni, Nec trategemata mendacijs ornare aut instruere liceat: enim inhonestum & nefas. Neque atrox aut inumanum aliquid pro Strategemate tentandum est: ule suit M. Aquilij facinus, qui contra sas Deûm oresque majorum, mixtis veneno sontibus, & mes caminibus impuris infamem secit victoriam, & in tempus Sacrofancta Rom. arma violavit: Flor. 2. cap. 20. Et quale fuit scelus Pædagogi Falisrum fumma indignatione à Camillo Romanorum uce repulsum. Quale etiam nesas tentavit Media s Pyrrhi Epirotarum Regis, qui Regi venenum b mercede magna pollicitus: at Fabricius Rom. ux tali facinore egere victoriam negans, Regi Mes icum detexit. Nec tamen omnis dolus à milite

movendus est, aut omnes ei fallaciæ detrahendæ:

dquemadmodum dixit quidam, ubi Leonis pelle

158 Antiquitatum Romanarum

nihil proficitur, assurur vulpina, i. e. cum apir res non succedit, aliâ viâ ingrediendum sit, in nantibus terror injiciatur, improvisum hostium silium capiatur, accersatur dolus absque persadhibeatur industria, locum habeat solertia, se tegemata usurpentur, quæ infinita per histos sparserunt: nos pauca oblectandi gratia & acu ad studia animi subjiciemus. Scripserunt del antegematis Græcorum juxtà ac Latinorum Polys libros octo; Julius Frontinus libros quatuor; Na laus Matchiavellus lib. de re milit. Hippolys Collibus in suo Principe: quos rei militaris su principe i quos rei militaris s

CAP. II.

iar

ad

duz

De Occultandis Consilijs.

Porcius Cato devictas à se Hispacivitates existimabat in tempore de bellaturas siducia murorum. Scrimmenta, minatus bellum nisi confessim obtemps su sent reddi justit : unaquæque urbium sibi soli cret reddi justit : unaquæque urbium sibi soli cret reddi justit : unaquæque urbium sibi soli cret redimperatum. Contumaces conspiratio potuit rgi cere, si omnibus idem denunciari omnibus no ore fuisset.

2. Clælius ad Syphacem profectus Legatus, quis c dam ex Tribunis & Centurionibus per speciement, vitutis ac ministerij exploratores secum duxit oni quibus L. Statorium, quia sæpius in ijsdem o orun erat, quidam ex hostibus videbantur agnoscere: cultandæ conditionis causa, baculo ut servum cas

igavit.

3. Ventidius Parthico bello adversus Pacorum egem, non ignarus Pharnium quendam natione wrresten ex his qui socij videbantur; omnia quæ oud ipsos agebantur nunciare Parthis, perfidiam rbari ad utilitates suas convertit. Nam quæ maxie fieri cupiebat, ea vereri se ne acciderent, qua ti-

ebat, ea ut evenirent optare se simulavit.

4. Mithridates, circumvallante Pompeio, fugam proximum moliens, hujus confilij obscurandi caulatius & usque ad applicitas hosti valles pabulatus A: colloquia quoque cum pluribus avertendæ su icionis causa, in posterum diem constituit : ignes iam frequentiores per tota castra fieri justit; secuns adeinde vigilia præter ipsa castra hostium agmen duxit.

5. Themistocles Athenarum Dux exhortans suos erigendos festinanter muros, quos justu Laces emoniorum dejecerant, Legatis Lacedæmone issis qui interpellarent, respondit venturum se ad luendam hanc existimationem, & pervenit Laceamonem: ibi simulato morbo, aliquantum temporextraxit, & postquam intellexit suspectam esse rgiversationem suam, contendit falsum ad eos rus orem, & rogavit ut mitterent aliquos ex Principius quibus crederent de munitione Athenarum. uis deinde clam scripsit, ut eos qui venissent retinent, donec refectis operibus confiterentur Lacedæonijs munitas esse Athenas, nec aliter Principes orum redire posse, quam si ipse remissus foret: quod facile

Antiquitatum Romanarum 160 facile præstiterunt Lacedæmonij, ne unius inte

multorum morte pensarent.

6. Metellus Pius in Hispania interrogatus postera die facturus esset ? Tunicam meam, fi qui possit (inquit) comburerem. Similiter L nius Crassus percontanti quo tempore casta turus esset, respondit: Vereris ne tubam non dias?

CAP. III.

De explorandis Consilys Hostium.

ur

I

C D

Arthaginenses, cum animadvert Alexandri ita magnas opes, ut Alex quoque immineret, unum ex Circhy virum acrem, nomine Hamile Rhodinum jusserunt simulato exilio ire ad Re omnique studio in amicitiam ejus pervenires is potitus confilia ejus nota civibus suis faci Item Carthaginenses miserunt qui per speciemi torum longo tempore Romæ morarentur, ex rentque confilia nostrorum.

8. M. Cato in Hispania, quia ad Hostiumo lia alia via pervenire non potuerat, justit trece milites simul impetum facere in stationem hos raptumque unum ex his in castra perferre int mem: tutus ille omnia fuorum arcana confe

est.

9. C. Marius Coss. bello Cimbrico & Teuton ad excutiendam Gallorum & Ligurum fidem ras ijs misit : quarum pars prior præcipiebati

teriores quæ præfignate erant, ante tempus certum perirentur, easdem posteà ante præstitutum diem petijt & quia refignatas repererat, intellexit ho-

lia agitari.

10. Est etiam aliud explorandi genus quo ipsi uces nullo extrinsecus adjutorio, per se provident. eut Æmilius Paulus Cof. bello Hetrusco apud ops dum Coloniam dimissurus exercitum in planiciem, entemplatus procul avium multitudinem citatiore latu è sylvà consurrexisse, intellexit aliquid insidiaumlatêre, quod & turbate aves & simul plures volaverunt. Præmissis igitur exploratoribus com rit decem millia Boiorum excipiendo ibi Rom. mini imminere : eaque alio, quam expectabatur, ere missis legionitus circumfudit. Idem fecit nyamenus Horestis filius.

11. Asdrubal frater Hannibalis, tunc Livij & aonis exercitum (quanquam hoc illi non duplicae castris dissimularent) intellexit, quod ab itinere gosiores notabat equos, & colorationa homi-

ex via corpora.

CAP. IV.

De custodiendo statu Belli.

Lexander Macedo, cum haberet validum exercitum, semper eum statum belli elegit, ut acie confligeret. C. Cæsar bello civili cum exercitum veum haberet, hostium autem Tyronem esse sci-, acie semper decertare studuit, 13. Fab.

13. Fab. Maximus adversus Hannibalem sur bus præliorum insolentem, recedere ab an discrimine, & tueri tantummodo Italiam conficuencia Cunctatorisque nomen, & per hoc summi Duci ruit.

14. Scipio, manente in Italia Hannibale, misso in Africam exercitu, necessitatem Cartin nensibus imposuit revocandi Hannibalem. Sici si domesticis sinibus hostile transsulit bellum. Italia alij sactitarunt.

CAP. V.

De transducendo Exercitu per loca Hosto infesta.

Milius Paulus Cos. cum in Luc juxta littus angusto itinere exercing duceret, & Tarentini ei classi diati agmen ejus scorpionibus gressi essent, captivos lateri euntium prætexuit rum respectu hostes inhibuere tela. Agesilans per cedæmonius idem fecit.

duceret, & angustias quassam Pisidæ occupar au simulata vexatione trajiciendi, instituit reducera quod cum Pisidæ credidissent, ille noce validos mam manum ad eundem locum occupandum au misit, ac postero die totum trajecit exercitum.

Cn. Pompeius, cum flumen transire propter Co positum exercitum hossium non posset, all pa producere & reducere in castra constituit: de pu Compendium absolutum.

neandem persuasionem hoste perducto, ne ullam viam ad progressum Romanorum teneret, repente

mpetu factorransitum rapuit.

P. Claudius Cos. primo bello unico cum à Rhes gio Messanam trajicere militem nequiret, custodiens ibus fretum Pœnis, sparsit rumorem, quasi bellum njussu populi inceptum gerere non posset, classemque Italiam versus se agere simulavit digressis deine e Pœnis, qui profectioni ejus habuerant fidem, cir tumactas naves appulit Siciliæ.

17. Philippus Macedonum Rex Gręciam petens, um Thermopylas occupatas audiret, & ad eum Legati Ætolorum venissent acturi de pace, retens isijs, ipse magnis itineribus ad angustias pertene lie securisque custodibus, & legatorum reditus expectantibus, inopinatus Thermopylas trajecit.

18. Lacedæmoniorum Duces, cum Syracusas naigare destinassent, & Pœnorum dispositam penis us classem timerent, decem Punicas naves, quas aptivas habebant, veluti victrices primas jusserunt gi, à latere junctis ac puppe religatis alijs, qua

Chabrias Atheniensis . cum adie Chabrias Atheniensis, cum adire portum Samioum obstante navali hostium præsidio non posset, ar aucas è suis navibus præter portum missas justic ransire, arbitratus qui in statione erant persecutuos, hifque per hoc consilium evocatis, nullo obmante, portum cum reliqua adeptus est classe.

P. Decius Tribunus bello Samnitico, Cornelio cosso Cosso Cosso Cosso iniquis locis deprehenso ab hostibus, all pasitut ad occupandum collem qui erat in propina de uo, modicam manum mitteret, seque Ducem ijs

184 Antiquitatum Romanarum

qui mittebantur, obtuht: avocatus in diversur sits dimisit Consulem, Decium autem cinxit, ditque illas quoque angustias: noctu eruption cha, cum eluctar effet Decius, incolumis cum litibus Consuli accessit.

Itidem Attilio Calatino Cos. Calphurpiusdium exercitum videns in vallem, cujus laterania superiora hostis insideret, depoposcit & pit trecentos milites, quos adhortatus ut virtue exercitum servarent, in mediam vallem decumad opprimendos eos undique descendit, hostis, goque & aspero prælio retentus, occasionem Co ad extrahendum exercitum dedit.

CAP. VI.

De evadendo ex locis difficillimis,

Uintus Sectorius in Hispania, contente de la compania del compania del compania de la compania del comp

Herculeius Legatus Sertorij, cum in Hispaniter duos montes abruptos, longum & anguliter ingressus paucas duceret cohortes, compensor que ingentem manum hostium advenire, som transversam inter montes pressit, vallumquem teria extructum incendit, atque ita interclusor u evasit.

Cro

ue

bil

ut

uu

tu

T

ifs

m

Compendium absolutum.

165

Crœsus, cum Halyn vado transire non posset, neue navium, aut pontis faciendi copiam haberet, ossa superiori parte post castra deducta, alveum

uminis à tergo exercitus sui reddidit.

10. L. Furius exercitu producto in locum inis num, cum constituisset occultare solicitudinem am, ne reliqui trepidarent, paulatim inflexit iter, nquam circuitu majore hostem aggressurus, conerloque agmine, ignarum rei que agebatur exers

tum incolumem reduxit.

21. L. Sylla bello sociali apud Eserniam inter anillias deprehensus, ad exercitum hostium, cui uillius præerat, colloquio petito, de conditionibus cis agitabat fine effectu. Hostem tamen propter ducias negligentia resolutum animadvertens, nocte ofectus, relicto Buccinatore, qui vigilias ad fis m remanentium divideret, & quarta vigilia comisa eum fequeretur, incolumes suos cum omnibus pedimentis tormentisque in tuta perduxit. Idem

Brasidas Dux Lacedæmoniorum, circa Amphiab Atheniensium multitudine numero impar prehensus, claudendum se præstitit, ut per lons m corone ambitum 'extenuaret hostilem frequen-

m, quaque rarillimi obstabant, erupit.

Iphicrates in Thracia cum depresso loco castra fusset, explorasset autem ab hoste proximum hericollem, & unus ad opprimendum ipsos des msus esset, nocte paucis intra castra relictis, impeit, ut multos ignes facerent, eductoque exeru & disposito circa latera antedicta viæ, passus transire barbaros, locorumque iniquitate, in

qua ipse fuerat, in illos conversa, parte exerci

terga eorum cecidit, parte castra fecit.

Darius ut falleret Scythas discessu; canes at asinos in castris reliquit, quos cum latrantes dentesque hostis audiret, remanere Darium cre dit. Similiter & alij factitarunt.

CAP. VII.

De Insidys in itinere factis.

Ulvius Nobilior cum Samnio in Luca s exercitum educeret. & cognovisset fugis, hostes novissimum agmen ejus greffuros, fortifimam legionem pri ire, ultima sequi justit impedimenta: ita factum occasione amplexi hostes, diripere sarcinas co Fulvius legionis, de qua supra dictum quinque cohortes in dexteram partem viædire quinque ad sinistram: atque ita prædationi inte hostes explicato per utraque latera milite, clausit ciditque. Idem, hostibus tergum ejus in itinere mentibus, dum flumine interveniente, non itan no ut transitum prohiberet, moraretur tamen piditate: alteram legionem in occulto citra fo collocavit, ut hostes, paucitate contemptâ, audi sequerentur; quod ubi factum est, legio qu hoc disposita erat; ex insidijs hostem aggress flavit.

int

ent

olei

os

er E

oina

24 Boij in Sylva Latina, qua transiturus eratu exercitus, succiderant arbores, ita ut exparte gua sustentatæ starent, donec impellerentur, de ant deinde ad extremas: ipti ubi (ingresso sylvam oste) proximas ulteriores impulerunt, eo modo ropagata pariter supra Romanos ruina magnam anum eliserunt.

CAP. VIII.

Quemadmodum ea quibus deficimur, videantur non deesse aut usus eorum expleatur.

Cæcilius Metellus, quia usus navium, quibus elephantes transportaret, desisciebatur, junxit dolia, constravitque tabulamentis, ac super ea positus per

iculum fretum transmisit.

26. Celebratur nobile factum Alexandri, qui per ferta Africæitinera, gravissimà siti cum exercitu fectus, oblatam sibi à milite in galeà aquam, speantibus universis effudit, utiliore exemplo tem-

erantiæ, quam si communicare potuisset.

27. Romani, cum à Gallis Capitolium obsidereir, in extrema jam fame panem in hossem jactaves int: consecutique ut abundare commeatibus vides entur, obsidionem, donec Camillus subveniret, deraverunt. Athenienses adversus Lacedæmos os idem fecisse dicuntur.

28. Hi qui ab Hannibale Casilini obsidebantur, ad atremam famem pervenisse crediti, cum etiam erbas alimentis corum Hannibal, sæpe arato loco ui erat inter castra ipsius & mænia præriperet, se-uina in præparatum locum jecerunt: consecuti ut

L 4

29. Reliqui ex Variana clade, cum obside tur, quia defici frumento videbantur, horrea nocte circumduxerunt: Captivos deinde pra manibus dimiserunt: hi circumsidentibus suis fuaserunt, ne spem maturæ expugnationis repo rent in fame Romanorum, quibus alimentorum

Air

atis

ig

gens copia superesset.

30. Thrasibius Dux Milesiorum, cum longar ar sidione milites sui angerentur ab Aliatre, qui sos rabat eos ad deditionem fame posse compella bir adventum legatorum Aliatris frumentum omne m. forum compellere justit, & convivijs sub idea, tempus institutis, per totam urbem epulas pralli de atque ita persuasit hosti superesse ipsis copias, qui 14 diuturnam sustinerent obsidionem.

11. Vicinioribus seculis Ladislaus Rex Panno adversus Polonos pugnans, post diuturnam Crassius viæ obsidionem, ut oppidanis copiæ opinion lo faceret, montem vicinum noctu farina confe sit: rati illi Regem non destiturum, sese dedicen runt.

CAP. IX.

De distringendis Hostibus.

Oriolanus, cum ignominiam da tionis suæ bello ulcisceretur, po tionem Patriciorum agrorum inhi deustis vastatisque plebeiorum, ut cordi

diam moveret, qua consensus Romanorum

ringeretur.

Hannibal Fabium, cui neque virtute neque ars us par erat, ut infamia distringeret, agris ejus sinuit cæteros populatus. Contra ille, ne suspessivibus sides esset, magnitudine essecit, pub

atis possessionibus suis.

M. Curius adversus Sabinos qui ingenti conipto exercitu, relictis finibus suis nostros occuparant, occultis itineribus manum misit quæ desoos agros eorum vicosque per diversa incendit,
bini ad arcendam domesticam vastitatem recessent. Curio contigit & vacuos infestare hostium si1, & exercitum sine prælio avertere, sparsumque
dere.

Legati Romanorum, cum misssent ad Anschum Regem, qui secum Hannibalem, victis jam rihaginensibus, habebat, consiliumque ejus adsus Romanos instruebat, crebris cum Hannibale loquijs effecerunt, ut is Regi sieret suspectus, igratissimus alioqui & utilis erat, propter callidis

em& peritiam bellandi.

deficere ad Pœnos destinaverunt, cum obsides disent, quos recipere antequam desciscerent, sur bant, simulaverunt seditionem inter finitimos or no, quam Romanorum legati dirimere deberent, sosque cos velut contraria pignora retinuerunt, e ante reddiderunt, quam ipsi recuperarent

36. C. Cæsar per exceptum quendam aquatorem, m comperisset Afranium Petreiumque castra noctu nocu moturos, ut citra vexationem suorum lia impediret consilia, initio statim noctis vala clamare milites, & preter adversariorum castr mulos cum fremitu & sono justit: continuere retentos volebat, arbitrati castra Cæsarem vere.

ra

ne

Afri ingenti multitudine trajecturi essent in Sici ad eum oppugnandum, castella pluribus lociso muijt, custodibusq; præcepit, ut ea advenientil dederent, dimissique Syracusas occulte redin Afris necesse fuit capta castella præsidio ibi ten quos Dionysius redactos ad quam voluerat paut tem, pene jam par numero aggressus vicit, o stus succentralistes & adversarios sparsisset.

CAP. X.

De seditione Militum compescenda.

Sylla legiones perniciosà seditione rentes sic restituit: propere enim nunciari jussit hostem adesse, & ada vocantium clamorem tolli, signace re: discussa seditio est, universis adversus host consentientibus.

Cn. Pompeius, trucidato ab exercitu Medio Senatu, ne tumultum moveret, si solos evoca nocentes, mixtos ijs qui extra delictum erant re justi: ita & noxij minore cum metu, sonon segregati, ideoque non ex causa culpara bantur accersi, comparuerunt: & illi quibus

c. Cæsar, cum quædam legiones ejus seditios movissent, adeo ut in perniciem quoque Dus viderentur consurrecturæ, dissimulato metu ocessit ad milites, postulantibusque missionem mo minaci vultu dedit: exauctoratos pænitentia egit satisfacere Imperatori, obsequentioresque reliquum operas edere. Idem tumultuantes misscompescuit ignominiosa illis Quiritium appellassens, militemque alias apertum ipsius pectus obsens, militemque ferire jubens, metu & pudore otum ad officium reduxit.

m armis civilibus populum Rom, neque tamen ntandum arbitraretur, quia externo bello posset ncordiam cives coalescere, duos canes in consectu popularium commissi, hisque acerrime intersos pugnantibus lupum ostendit, quem protinus nes omissa inter se ira aggressi sunt, quo exemplo prohibuit Barbaros ab impetu Romanis rosuturo.

CAP. XI.

Quem admodum intempestiva postulatio pugna inhibeatur.

Sertorius, quod experimento didiscerat imparem se universo Romanos rum exercitui, ut Barbaros quoque ins

inconsulto pugnam exposcentes doceret, add in conspectum duobus equis, altero prævalidatero admodum exili, duobus duos juvenes ad vit similiter affectos, robustum & gracilem, at bustiori imperavit equo exili universam can abrumpere, gracili autem valentiorem per gulos pilos vellere. Cum gracilis fecisset quod peratum erat, validissimus cum infirmi cauda effectu luctaretur: jam (inquit Sertorius) Romarum cohortium (per hoc vobis exemplum of di) milites, insuperabiles sunt universas ag dientibus, casdem lacerabit & carpet qui per parattentaverit.

CAP. XII.

Quemadmodum sit incitandus exercitus ad pralium.

fus Hetru cos, propter seditioned a trectante prælium exercitu, ulto mularunt cunctationem, doneci un

lites probris hostium coacti pugnam deposcere nis jurarentque se ex ea victores redituros.

merofum exercitum, & successibus tumidum, par 40 copijs necesse haberet decertare, simulavit un legionem hostium à se corruptam ad proditions imperavitque (ad ejus rei sidem) Tribunis, & prin ordinibus, & Centurionibus, quantum quin sumeratæ pecuniæ, aut auri argentique haben

eferret, ut repræsentari merces proditoribus pola Se autem his qui contulissent pollicitus est, cons mmatâ victoria, ampla insuper præmia daturum. experiualio Romanis alacritatem attulit & fidus m, unde etiam præclara victoria, commisso staprælio, peracta eft.

43. C. Cæsar adversus Germanos & Ariovistum gnaturus, confusis suorum animis, pro conciodixit, nullius se eo die opera nisi decimæ legionis rum. Quo consecutus est, ut Decimani tana am præcipuæ fortitudinis testimonio cogerentur, exteri pudcre, ne penes alios ploria virtutis

44. Q. Fabius qui egregiè seiebat, & Romanos s esse libertatis quæ contumelià exasperaretur, & Penis nihil justum aut moderatum expectabat, fit legatos Carthaginem de conditionibus pacis, ascum iniquitatis & infolentiæplenas attulisent, recitus Rom. ad pugnandum concitatus est.

Agefilaus Lacedæmoniorum Dux, cum pros ab Orchomeno focià civitate callra haberet, mperisetque plerosque ex militibus pretiosisima deponere intra munimenta, præcepit oppis nis, ne quid ad exercitum suum pertinens recis tetur, quo ardentius dimicaret miles, qui sciret pro omnibus fuis pugnandum.

46. Epaminondas Dux Thebanorum adversus cedamonios dimicaturus, ut non solum viribus dicessui, venum affectibus etiam adjuvarentur, counciavit in concione destinatum Lacedæmo-, si victorià potirentur, omnes vivilis sexus inficere, uxoribus autem eorum & liberis in servis

tutem

Antiquitatum Romanarum 174 tutem adductis Thebas diruere. Qua den que tione concitati, primo impetu Thebani Laced

nios expugnaverunt.

47. Cyrus Rex Persarum, ut concitaret ans, popularium, tota die in excidenda quadam in eos fatigavit: deinde postridie præstitit ijs libero, simas epulas, & interrogavit utro magis go to rent. Cumque ij præsentia probassent: atque Me hæc inquit, ad illa perveniendum est. Nam me beatique esse nisi Medos viceritis non potestis us que ita eos ad cupiditatem prælij concitavit.

48. L. Sylla, quia adversus Archelaum Plei ctum Mithridatis, apud Piræa pigrioribus ad sfi lium militibus utebatur, opere eos fatigandos 51 pulit ad poscendum ultro pugnæsignum.

pulit ad poscendum ultro pugnæsignum.

49. F. Maximus veritus ne qua siducia national ad quas refugium erat, minus constanter pugnes exercitus, incendieas, priusquam iniret prateur uffit.

CAP. XIII.

run

Ais

Ide

De tempore ad pugnam eligendo.

. Scipio in Hispania cum compusca Haldrubalem Pœnorum Ducem imp exercitu mane processisse in aciem, tet tinuit in horam septimam suos, que de præceperat, ut quiescerent & cibum capa se cumque hostes inedià, siti, morà, sub armis se catti repetere castra cœpissent, subitò copias e tu & commisso prælio vicit.

Compendium absolutum.

175

ck Tib. Nero adversus Pannonios, cum barbari oces in aciem oriente statim die processissent, conuitsuos, passusque est hostem nebula & imbris, qui forte illo die crebri erant, verberari, acinde ubi fessum stando & pluvia non solum anio, sed & lassitudine desicere animadvertit, signo
to adortus superavit.

Metellus Pius, in Hispania adversus Herculeium, mille oriente protinus die instructam aciem vallo us admovisset, servidissimo tunc tempore anni, ra castra suos continuit in horam diei sextam: ateita satigatos æstu sacile vicit integris & recenti-

sfuorum viribus.

In Iphicrates Atheniensis, quia exploraverat dem assidue tempore hostes cibum capere, manius vesci suos justit & eduxit in aciem: aggressus, e hostem ita detinuit, ut ei nec confligendi, nec e undi daret facultatem. Inclinato deinde jam e reduxit suos, & nihilominus in armis retinuit: igati hostes non statione magis quam incessa, statut ad corporis curam & cibum capiendum festinatunt: Iphicrates rursus eduxit, & incompositi stiscassira aggressis est

Idem cum adversus Lacedæmonios pluribus diescastra cominus haberet, & utraque pars certis
pporibus assidue pabulatum lignatum que proces
tet, quodam die militum habitu servos lixaspe dimist ad munera, milites retinuit, & cum
des dispersi essent ad similia munera, expugnascastra eorum, inermesque cum fasciculis passim
tumultum recurrentes facile aut occidit, aut

pit.

176 Antiquitatum Romanarum

52. Philippus ad Cheroniam, memor finditem, longo usu duratum, Athenient recem quidem, sed inexercitatum & impetus reviolentum, ex industria præsium traxit, in islanguentibus jam Atheniensibus, concitatibus signa, & ipsos cecidit.

cti Melenios in eam exarlisse rabiem, ut in proticum conjugibus ac liberis descenderent, proticum conjugibus ac liberis descenderent conjugibus ac liberis ac liberis ac liberis descenderent conjugibus ac liberis descenderent c

distulerunt.

Neque Cæsar cum adversario irâ & despe ne incenso pugnare voluit.

CAP. XIV.

De loco ad pugnam eligendo.

confligeret, ubi conferta fibile

esset impedimento.

Lacedæmonij trecenti contra innumerabilem & titudinem Perfarum Thermopylas occupave o quarum angustiæ non amplius quam parema rum cominus pugnaturum poterant admittere que ratione (quantum ad congressus faculm æquali numero Barbarorum, virtute autem stantes magnam eorum partem occiderunt; no perati forent, nisi per proditorem Ephialten chinium circumductus hostis à tergo eos of sisset.

Compendium absolutum. 177

Hannibal apud Numiltronem contra Marcela pugnaturus, cavas & præruptas vias objecit à rè, ipsaque loci natura pro munimentis usus, risimum vicit.

dem apud Cannas, cum comperisset Vulturnum nem, ultra reliquorum naturam fluminum ingene auras mane perflare, quæ arenarum & pulveris tices agerent, sic direxit aciem, ut tota vis à go suis, Romanis in ora & oculos incideret: bus incommodis mire hosti adversantibus, ile

memorabilem adeptus est victoriam.

6. Marius adversus Cimbros ac Teutonos cons aftra collocavit, ut per aliquantum spatij, quo versarij dirimebantur, exercitus hostium potius pre itineris profligaretur; fatigationi eorum dee incommodum aliud objecit, ita ordinatâ suo-

pacie, ut adverso sole & vento, & pulvere Bar-orum occuparetur exercitus. 7. Cleomenes Lacedæmonius adversus Hippiam eniensem, qui equitatu prævalebat, planitiem, ua dimicaturus erat, arboribus prostratis impedi-

& inviam equiti fecit.

A Xantippus Lacedæmonius fola loci commu-one fortunam Punici belli convertit: nam cum perantibus jam Carthaginensibus, animadvere ta Afros quidem, qui equitatu & elephantis præant, colles sectari, à Romanis autem, quo robur in peditibus erat, campestria teneri, Pœin plana deduxit: ubi per elephantos, dissipatis
inibus Romanorum, sparsos milites per Numidas
secutus, eorum exercitum sudit in illam diem
mariq; victorem.

M 19. Lacedæmonios directurus aciem, pro fronte decurrere Equitibus jussis, cum ingentem pulvero oculis hostium objecisset, expectationemque equalities certaminis prætendisset, circumducto peda ab ea parte, ex qua decursus in adversam hosti aciem ferebat, inopinantium terga adortus ced dit.

CAP. XV.

De Acie ordinandà.

60. Nacie ordinanda. 1. Validissimi infirmis mis opponantur.

2. Hostis qua infirmissimus invadatur

3. Conserto prælio (si usus sit) infirmion robustioribus oppositi se subducant & in tuta respiant: optima autem pars virium sic frustratumbes stisrobur circumeat & evertat.

4. Solita aciei forma, sub tempus prælijal frustrandam hostis expectationem & consilia con

turbanda, mutari recte poterit.

nec ea parte anté cum hoste confligatur, quandi cumductis cornibus medijs undique circumeaturals

6. Hostis avide insequens in mediam nostrorin aciem recipiatur, & ex utrâque parte compressus datur.

7. Contra hostis circumventionem fossæ ab uto que latere ducantur.

8. Si hostis edito colle, locis confragolis, at

pr

pa

ho

be

im nib

tra

bul ris c

bus

tem ord pos

in fi

do e

palustribus, sepe, vallo, alióve artis aut naturæ præsidio se à fronte aut à latere muniverit, qua tali

præsidio nudus est circumveniatur.

9. Castra sic ponantur, ut aut montibus aut par ludibus, aut simili aliqua locorum opportunitate, hostibus quidem vincentibus, tuos incolumes recipere possis, cedentibus autem instandi liberum has beas arbitrium.

10. In prima acie collocentur levius armati aut imbecilliores tuorum, in subsidio autem & in core nibus, robur exercitus: illi missis statim telis se intra horum ordines recipiant, hostemque jam à ros

bustioribus exceptum circumeant.

ni. Densa aliquando acies instruatur, ut minonis exercitus speciem præbeas: securis deinde hostibus, in ipso certamine diductis ordinibus, à late-

ribus circumveniantur.

12. Si hostium multitudinem verearis, virtuti autemtuorum sidas, acies in omnem partem spectans ordinetur, ut tui circumventi undique pugnare possint.

13. Qui multitudine abundat, cohortes aliquot

insubsidio retineat, ad res subitas.

14. Si hostes in sylvas aut loca impedita refugiende do equestres copias eludant, equites relictis equis pedestri pugna confligant.

· C A P. XVI.

De acie Hostium turbanda.

Inutius Rufus Imperator, cum a so discis, Dacisque premeretur, qui impar erat numero, præmisit fram & paucos equites, una cum ænen ribus, præcepitque, ut, cum vidisset contractump lium, subitus ex diverso se ostenderet, juberta æneatores concinere: sonantibus montium species ingentis multitudinis offusa est hos qua perterriti dedère terga.

tra

in

fe!

rag

pe

igr

loc

lyr

rot

ipfi

pra

qui

tiq

fus

fus

effe

mil

eft :

fit :

quil

62. Pauci se è loco edito subitò ostendentes stibus à tergo, ingentes sæpe exercitus con

barunt.

63. C. Sulpitius Petreius Cos. contra Gallos mica turus, jussit Muliones clam in montes più mos cum mulis abire, & inde conferto jam pra velut equis insidentes ostentare se pugnantile quare Galli exilimantes adventare auxilia Rom nis, cessere jam pene victores. Idem & alij fa tarunt.

64. Hispani contra Hamilcarem boves vehic adjunctos in prima fronte constituerunt: vehici que tædæ & sepi & sulfuris plena, signo pugnæ to incenderunt: actis deinde in hostem bobus, a sternatam aciem perruperunt.

65. Nonnulli furiali habitu ornati, faces & angu

proferentes, hostium aciem turbaverunt,

CAP. XVII.

De Insidiys.

Gyptij conflicturi acie in ijs campis quibus junctæ paludes erant, alga eos contexerunt, commissoque prælio, sugam simulantes in insidias hostes traxerunt, qui rapidiùs acti per ignota loca, limo

inhæserunt, circumventique sunt.

Veriatus ex latrone Dux Celtiberorum, cedere se Romanis equitibus simulans, usque ad locum vor raginosum & præaltum eos perduxit. Et cum ipse per solitos ac notos sibi transitus evaderet, Romanos

ignaros locorum immersosque limo cecidit.

67. Alexander ex Epirotis adversus Illyrios collocatâ in insidijs manu, quosdam ex suis habitu Illyriorum instruxit, & jussit vastare suam, i. e. Epistoticam regionem: quod cum Illyrij viderent sieri, ipsi passim prædari cæperunt, eo securius, quod præcedentes veluti pro exploratoribus habebant, à quibus ex industria in loca iniqua deducti cæsi sugar tique sunt. Idem secit Leptenes Syracusanus adverssus Carthaginenses.

68. Maharbal missus à Carthaginensibus adversus Afros rebellantes, cum sciret gentem avidam esse vini, magnum ejus modium Mandragora permiscuit, cujus inter venenum ac soporem media vis est; tunc præsio levi commisso, ex industria cesses: noche deinde intempesta, relictis intra castra quibusdam sarcinis, & omni vino infecto, sugam

M 3

fimulavit

182 Antiquitatum Romanarum

fimulavit. Cumque Barbari, occupatis castris a gaudium effusi medicatum avide vinum hausis & in modum defunctorum strati jacerent, ren sus, cepit eos ac trucidavit

to

ip

F

ta

12

ti

16

P

m

tu

vi

fit

q

pe

ru

16

gu

qu

90

te

re

Cil

R

CO

tu

qu

69. Tib. Gracchus in Hispania, certior sach hostem inopem commercio laborare, instructiona castra omnibus esculentis deseruit, que adept hostem, & repertis intemperanter repletum proposed vemque reducto exercitu, subito oppressit.

70 Hi qui adversus Erythræos bellum gerebe speculatorem eorum, in loco edito deprehens occiderunt, & vestem ejus suo militi dederunt, ex eodem jugo Erythræos, signo dato, in inside evocavit.

qua de adventu hostium interdiu fumo, nocte la significare instituerant, ut sine intermissione est rent præceperunt: adventantibus autem adventis intermitterent: qui, cum cessantibus luminia existimarent ignorari adventum suum, avidius gressi oppressique sunt.

72. Alexander Macedo, cum hostis in salutatione castra communisset, inducta parte copian pracepit his quos relinquebat, ut ex more ignera citarent, speciemque praberent totius exercitipse per avias regiones circumducta manu host superiore aggressus loco depulit.

73. T. Labienus C. Cæsaris legatus adversus los, ante adventum Germanorum, quos auxilio venturos sciebat, confligere cupiens, dissident simulavit: positisque in diversa ripa castris, producem edixit in posterum diem, Galli credent

eum fugere, flumen quod medium erat instituerunt transmittere. Labienus, circumacto exercitu, inter ipsas superandi amnis difficultates, eos cecidit.

74. Hannibal, cum explorasset negligenter castra Fulvij Romani Ducis munita, ipsum præterea multatemere audere, primâluce, cum densiores nebu. le præstarent obscuritatem, paucos milites munitionum nostrarum vigilibus ostendit, quò Fulvius repente movit exercitum. Hannibal per diversam partem castra ejus occupavit, & ita in tergum Ros manorum effusus, octo millia fortissimorum milis tum cum ipso Duce trucidavit.

75. Idem ad Thrasimenum, cum arca quædam via in radices montis & campos patentes duceret, simulatà, fugà per angustias ad patentia evasit, ibique castra posuit : ac nocte dispositis militibus, & per collem qui imminebat, & in lateribus angustias rum, prima luce, nebula quoque adjutus aciem die rexit. Flaminius velut fugientem insequens, cum angustias esset ingressus, non antè providit insidias, quam simul à fronte, lateribus, tergo circumfusus, ad internecionem cum exercitu cæderetur.

76. Idem adversus Junium Dictatorem, nocte ins tempesta sexcentis equitibus imperavit, ut in plures turmas segregati, per vices sine intermissione circa castra hostium se ostentarent. Ita totà nocte Romanis in vallo, statione, ac pluvia, quæ forte continua fuerat, inquietatis confectifque, cum receps tui signum jam Junius dedisset, Hannibal suos res

quietos reduxit, & castra ejus invasit.

Epaminondas Thebanus eodem dolo excepit Lacedæmonios,

77. Hannibal directà acie ad Cannas, sexcentequites Numidas jullit transfugere: qui ad side faciendam, gladios & scuta nostris tradidere; de ultimum agmen recepti, ubi primum concurri que pit, strictis minoribus (quos ocultaverant) gladificutis jacentium assumptis, Romanorum terga conderunt.

Iapyges P. Licinio Proconsuli Pagos quoque sa specie deditionis obtulerunt: qui recepti & in strema acie collocati terga Romanorum cecia runt.

78. C. Cassius in Syriâ adversus Parthos duca aciem, equitem extendit à fronte, cum à tempeditem in confragoso loco occultasset, dein es dente equitatu, & per nota se recipiente, in praparatas insidias perduxit exercitum Parthorum, & câdit.

79. Ventidius Parthos & Labienum alacres so cessibus victoriarum, dum suos ipse per simulationem motus continet, evocavit: & in loca initio deductos, aggressus per obreptionem adeo de bellavit, ut destituti Labieno provincia excelerent Parthi.

Idem adversus Pharnastanis Parthos, cum per cassing automore multitudine videret increscere, adlant castrorum octodecim cohortes in obscura vallens suit, equitatu post terga militum collocato. To paucos admodum milites in hostem milit, qui un simulata suga, hostem essus sequentem ultra insiderum locum perduxere, coorta à latere acie, procipitatis in sugam his, Pharnastanem interfecit.

80,6

tel

m

pr

qu

vit

vil

re

ba

cu

pr

m

na

tu

pt X

CU

Da

CC

CI

e;

וח

Ca

te

P

0

ti

n

go C. Cesar suis & Afranianis castris contrarijs tenentibus planities, cum utriusque partis plurimum interesset colles proximos occupare, idque propter saxorum asperitatem esset dissicile, tanquam Ilerdam repetiturum retro, agmen ordinavit, faciente inopia sidem destinationi: intra brevissimum deinde spatium, exiguo circuitu slexit repente ad montes occupandos. Quo visu perturbati Afraniani, velut captis castris, & ipsi essuso cursu eosdem montes petière: quod suturum cum prædestinasset Cæsar, partim peditatu, quem præmiserat, partim à tergo submissis equitibus inordinatos est adortus.

81. Melantus Dux Atheniensium cum provocas tus à Rege hostium Xanto Bœotio descendisset ad pugnam, ut primum cominus stetit, inique, inquit, Xante, & contra pactum facis, adversus solum enim cum altero processisti. Cumque admiratus ille quifnam se comitaretur, respexisset, aversum uno ictu

confecit.

82. Iphicrates Atheniensis ad Cherronesum, cum sciret Lacedæmoniorum Ducem Anaxibium exercitum pedestri itinere ducere, sirmissimam manum militum eduxit è navibus, & in insidijs collos cavit, naves autem omnium, tanquam onustas milis te palam transnavigare jussit, ita securos & nihil expectantes Lacedæmonios, à tergo ingressus itinere oppressit suditque.

83. Liburni, cum vadosa loca obsedissent, capitibus tantum eminentibus, sidem secerunt hosti alti maris, ac triremem, quæ eos persequebatur, implici-

tam vado ceperunt.

84. Alcibiades Dux Atheniensium in Hellespoto adversus Numidarum & Lacedæmoniorum Decem, cum amplum exercitum & plures naves haberet, nocte expositis in terram quibusdam militum suorum, parte quoque navium post quædam pomontoria ocultatà, ipse cum paucis profectus; in ut contemptu sui hostem invitaret, eundem insequentem sugit, donec in præparatas insidias perdeceret: aversum deinde, egredientem in terram per eos, quos ad hocipsum exposuerat, cecidit.

Idem navali prælio decertaturus, constituit me los quosdam in promontorio, præcepit que his qui ibi relinquebat, ut, cum prælium commission for sissent, panderent vela. Quo facto consecuture ut hostes etiam classem in auxilium supervenires

arbitrati verterentur.

85. Memnon Rhodius navali prælio, cum habe ret ducentarum navium classem, & hostium nave elicere ad prelium vellet, ita ordinavit suos, ut par carum navium malos erigerent, easque primas a juberent, hostes procul conspicati numerum arberum, & ex eo navium quoque conjectantes, or tulerunt se certamini, & a pluribus occupati superatique sunt.

86. Timotheus Dux Atheniensium adversus la cedæmonios navali acie decertaturus, cum instructulas classis eorum ad oppugnandum processisset, exte locissimis navibus viginti præmisit, quæ omniam varioque sexu eluderent hostem: ut primumse sit minus agiliter moveri adversam partem, por considerant sexus sexu

gressus prælassatos facile superavit,

qu

fte

lic

pi

ci

CI

Vi

1

CAP. XVIII.

De emittendo hoste, ne clausus pralium ex desperatione redintegret.

Allos, eo prælio quod Camilli ductu gestum est, desiderantes navigia quibus Tyberim transirent, Senatus censuit transvehendos, & commeatibus quoque persequendos, Ejusdem generis hominibus possible per Pomptinum agrum sugientibus via data Gals lica appellatur.

88. L. Martius Eques Romanus, cui, duobus Sci-

pionibus occisis, exercitus imperium detulit, cum circumventiab eo Pœni, ne multi morerentur; acrius pugnarent, laxatis manipulis, & concesso fugus supratio, dissipatos sine periculo suorum trucida-

vit.

Idem fecit C. Cæsar Germanis, idem issem Hansnibal ad Thrasimenum, Idem Ætolis Antigonus Macedonum Rex, & idem Thebanis Agesilaus Lacedæmonius.

- 89. Cn. Manlius Cos. cum ex acie reversus capta ab Hetruscis Romana castra invenisset, omnibus portis statione circundatis, inclusos hostes in eam tabiem efferavit, ut ipse in prælio caderet. Quod ut animadverterunt legati ejus, ab una parte remota statione, exitum Hetruscis dederunt, & effusos persecuti, occurrente altero Consule Fabio cecides tunt.
 - 90. Themistocles, victo Xerxe, volentes suos pontera

cir

ret

da

fed

de

mi

ne

gis Af

fuc

tos

ce

qu

tra

ob

na

ad

m

pr

ne

rij

jul

R

ga

m

ce

pontem rumpere prohibuit, cum docuisset aptinesse esse eum expelli ex Europa, quam cogi ex de peratione pugnare. Idem misit ad eum, qui indicaret in quo periculo esset, nisi sugam maturaret.

91. Pyrrhus Epirotarum Rex, cùm quandam di vitatem cepisset, claussque portis ex ultima necessitate fortiter dimicantes eos qui inclusi erant ani madvertisset, locum illis ad fugam dedit. Iden inter cætera præcepta imperatoria memoriæ tradi dit, non esse pertinaciter instandum hosti sugienti Alij præceperunt, ut hosti sugienti pons auren siat.

CAP. XIX.

De dissimulandis adversis.

Ullus Hostilius Rex Rom. commission adversus Veientes prelio, cum Albandeserto exercitu Rom. proximos peterent tumulos, eaque res turballe Rom. animos, clare pronunciavit jusso suo Albanos id secisse, ut hostem circumveniret. Quæ res a terrorem Veientibus, & Romanis siduciam attultaremque inclinatam consilio restituit.

Hannibalem venientem in Italiam tria millia can pentariorum reliquerunt, quo ille exemplo ne di cæteri moverentur edixitià sese esse dimissos. & information in sidem ejus rei paucos levissima opera domo remissi.

93. L. Sylla, cum auxiliares ejus missi ab ipso

circumventi ab hostibus, & intersecti essent, veres
retur que ne propter hoc damnum universus trepidaret exercitus, pronnuciavit, auxiliares qui ad des
sectionem conspirassent, consilio à se in loca iniqua
deductos: ita manifestissimam cladem ultionis simulatione velavit, & militum animos hac persuasione confirmavit,

94. Scipio, cum Syphacis Legati nunciarent Red gissui nomine, ne siducia societatis ejus ex Sicilià in Africam transiret, veritus ne confunderentur animi suorum, abscissa peregrina societate dimisit Lega-108, & samam dissudit, tanquam ultro à Syphace ac-

cerferetur.

95. Q. Sertorius cum acie decertaret, Barbarum, qui ei nunciaverat Herculeium perijsse, pugione trajecit, ne & in aliorum id notitiam perferret, &

ob hoc animi suorum infirmarentur.

ob. L. Lucullus, cum animadvertisset Macedonas equites, quos in auxilio habebat, subito consensu ad hostem transsugere, signa canere justit; & turmas quæ eos sequerentur immisst hostis committi prælium ratus, transsugientes telis excepit Macedones: qui cum viderent neque recipi se ab adversanis, & premi ab his quos deserebant, necessariò ad justum prælium conversi hostem invaserunt.

97. T. Quintius Capitolinus Cos. cedentibus Romanis, ementitus est in altero cornu hostes sue

gatos, & ita confirmatis suis victoriam retulit.

98. Marius adversus Cimbros & Teutonos, cum metatores ejus per imprudentiam ita castris locum cepissent, ut sub potestate Barbarorum esset aqua: slagitantibus eam suis, digito hostem ostendens, illinc, inquit,

Antiquitatum Romanarum 190 inquit, petenda est: quo instinctu assecutus est, protinus Barbari tollerentur.

CAP. XX.

fui

posi

acie

truc

etia

De constituenda per constantiam acie.

Tullius adolescens, prælio quo Tarq. Ra adversus Sabinos conflixit, Signiferis fer niùs dimicantibus, raptum fignum in to terf stem misit: cujus recipiendi gratia Roma ita ardenter pugnaverunt, ut & fignum & vido riam retulerint.

Idem & alij plurimi factitarunt: signa enim Ro De

manis sacra fuerunt: ut diximus suprà.

100. Q. Furius, averso exercitu, cum occurriste affirmavit non recepturum se in castra quenque 105 nisi victorem, reductisque in aciem victorià poin eft. Et huic simile fecerunt alij.

refugientibus in castra militibus, aciem suorum op lavi poluit, affirmans secum, & cum bonis civibus din put caturos eos, nisi cum hostibus maluissent, eà ration et. universos in aciem reduxit.

tui Mithridatico, ductu Archelai, stricto gladio primam aciem procurrit, appellansque milites dixi se universi eum secuti sunt.

103. D Julius ad Mundam suis referentibuspal dem, equum suum abduci à conspectu suo justit, de n primam aciem pedes profilijt: milites dum destimere Imperatorem erubescunt, redintegrarunt

orælium.

104. Philippus veritus ne impetum Scytharum di non sustinerent, sidelissimos equitum à tergo posuit, præcepitque ne quem commissionum exacie sugere paterentur, perseverantius abeuntes trocidarunt. Qua denunciatione cum effecisset, ut etiam timidissimi mallent ab hostibus quam à suis intersici, victoriam acquisivit.

CAP. XXI.

De his que post Pralium siunt, si res prosperè cesserint, & de consirmandis reliquis belli.

Marius, victis prælio Teutonis, resliquias eorum (quianox circumvenerat) circumsedens, sublatis subinde clamoribus per paucos suorum territarit, insomnemque hostem detinuit, ex eo consequius, ut postero die irrequietum facilius debellate,

106. Cl. Nero, victis Pœnis, quos, Hasdrubale luce in Italiam ex Hispania trajiciente, exceperat, put Hasdrubalis in castra Hannibalis projecit, quo dum est, ut & Hannibal luctu (nam frater occisus nat) & exercitus desperatione adventantis præsijassigeretur. Cujus simile ab alijs etiam factitam legimus.

arthaginensibus, veritus ne captivi quorum ingen,

192 Antiquitatum Romanarum

ingentem manum in potestatem redegerat, p diligenter custodirentur, quod eventus dimica in epulas & securitatem compellere victores rat, finxit proximà nocte equitatum hostilem turum: qua expectatione assecutus est ut solitor tiùs vigiliæ agerentur.

CAP. XXII.

Si res durius cesserit de adversis emendelt dandis.

prælio conflixisset, quod nox dirente rat, magno numero utrinque cij complura suorum corpora atra net sepelienda curavit: Hispani postero die ad fi

officium progressi, quia plures ex ipsorum marquam ex Romanis cæsos repererant, victos se escundum eam dinumerationem argumentation conditiones Imperatoris descenderunt.

citûs duorum Scipionum præfuit, cum in propins bina castra Pœnorum paucis millibus passumidarent, cohortatus milites, proxima castra interposa nocte adortus est; & cum hostem victorial cià incompositum aggressus, ne nuncios quies cladis reliquiset, brevissimo tempore militi acquiem dato, eadem nocte, raptim famam reigo pregressus, altera eorundam castra invasit. It simili usus est eventu, deletis ubique Pœnis, as soppulo Rom, Hispanias restituit,

CAP. XXIII.

De dubsorum animis in fide retinendis.

Nalerius Epidauri timens oppidanorum perfidiam, quia parum præsidij habebat, gymnicos ludos procul ab urbe apparavit. Quò cum omnis sere eas antea admisit Epidaurios, quam obsides à incipibus acciperet.

in Cn. Pompeius cum suspectos haberet Cationes, & vereretur ne præsidium non reciperent, cijt ab ijs, ut ægros interim apud se resici pates neur, fortissimis deinde habitu languentium mis-

fi civitatem occupavit continuitque.

le ens Asiam, veritus ne post ipsius discessum sutentarma, Reges eorum, Præsectosque & omnes ous videbatur inesse cura detractæ libertatis, seevelut honoris causa traxit, ignobiles autem repins plebeiosque præsecit, consecutus, uti Principes reficijs obstricti nihil novare vellent, plebs verò reficijs obstricti nihil novare vellent, plebs verò

is sobilis & eximiæ formæ virgo ad eum perdus effet, omniumque oculos in se converteret sum custodia habitam sponso nomine Alicio reddidit, perque aurum, quod parentes ejus redemptus aptivam Scipioni attulerant eidem sponso pro tiali munere dedit: qua multiplici magnificentia

N

uni-

universa gens victa imperio populi Rom. acce

Alexander etiam Macedo eximiæ pulchrit virginem captivam, finitimæ gentis Princip ponsatam ne aspicere quidem voluit. Qua m sponsum remissa, universe gentis per hoc b cium animos sibi conciliavit.

rum castella poneret, pro fructibus eorum loca quæ vallo comprehendebat, pretium solvi juli que ea justitiæ fama omnium sidem adstrinxit.

CAP. XXIV.

Que facienda sint pro castris, si satis su cie in presentibus non habeamus.

Hares Dux Atheniensium cum ex ret auxilia, & vereretur ne intere temptu præsentis paucitatis host stra ejus oppugnarent, complures quos habebat. per adversam partem noctes justit qua præcipue conspicui forent hostibus, in castra. & accedentium novarum virium sp præbere, atque ita simulatis auxilijs tutus est, instrueretur expectatis.

 Compendium absolutum. 195.
ce n curam instituti speciem manentis ibi multitudis
rit servabant) à lateribus adortus oppressit.

CAP. XXV.

De effugiendo.,

Alli pugnaturi cum Attalo aurum omene & argentum certis custodibus tradiderunt, quibus, si acie fugissent, pare ceretur, quò facilius colligenda præssostem impeditum esfugerent.

Triphon Syriæ Rex victus per totum iter fugiens fu uniam sparsit, seque sectantes Antiochi equi-

moratus effugit.

cip

m

: b

OCC

jul

it.

18. Q. Sertorius pulsus acie à Q. Metello pio, ex ugam quidem sibi tutam arbitratus, milites discere os abire jussit, admonitos in quem locum vellet nost venire.

ures viriatus Lusitanorum Dux eâdem ratione Ros

us, fo exercitu deinde collecto.

off, infit successions of the second of the

turi co. Afranius in Hispania ad Ilerdam, cum Cæsas successive fugeret, instante eo castra posuit, cum idem er par secisset, & pabulatum suos dimississet; ille signare repente itineri dedit.

N 2 121,

nis, cum per hostium præsidia necesse haben rumpere, reliquas viginti naves tanquam vin justi ornari, atque ita Pænis existimantibus s riores suisse acie nostros, terribilis excessit.

re Romanum studebant, simulaverunt in vada na sua incidisse, hærentesque imitati effecerunt victor eorum timens casum, spatium ad evadend daret.

CAP. XXVI.

De repentino Exercitu.

Ui victorià potiri vult, famam sui ventus præveniat, & hossem in nantem opprimat. Sic Consules Ces fecerunt.

CAP. XXVII.

De fallendis ijs qui obsidentur.

Omitius Calvinus cum obsideret cream oppidum Ligurum situ, op bus, & propugnatorum præst tutum, circuire muros frequenter nibus copijs instituit, easdemque reducere in cal quâ consuetudine inductis ita Oppidanis, ut can rent exercitationis gratia id facere Romanum

hocnil ab eo conatu caventibus, morem illum ambulandi in subitum direxit impetum, occupaque mœnibus oppressit, ut seipsos dederent & pidum.

125. Hannibal in Italia multas urbes cepit, cum omanorum habitu quoldam suorum, ex longo belin li Latine quoque loquentes præmitteret. Idem

alij fecerunt.

s fi

cne

126. Aristippus Lacedæmonius festo die Tegea. um, quo omnis multitudo ad celebrandum Mirvæ sacrum urbe egressa erat, jumenta saxis fruentarijs palea refertis onusta Tegeam misit, agens us ea militibus, qui negotiatorum specie inobvati portas aperuerunt fuis.

127. Antiochus in Cappadociâ ex castello Suenda od oblidebat, jumenta frumentatum egressa incepit: occisique calonibus, corundem vestitu les lites suos tanquam frumentum reportantes submi-

Quo errore illi, custodibus deceptis, castellum

raverunt, admiseruntque milites Antiochi.

128. Thebani, cum portum Sicyoniorum nulla vi digere in potestatem suam possent, navem ingenn armatis compleverunt, expolita super merce, negotiatorum specie fallerent, ab ca deinde pare murorum, quà longissime remota erat, apparepaucos disposuerunt, quibus è nave quidam es elli inermes, simulata rixa occurrerunt. Sicyosad dirimendum id jurgium advocatis, Thebanæ ves, & portum vacantem & urbem occupaverunt.

CAP. XXVIII.

De eliciendis ad proditionem.

Ummi Duces ex obsessis aliquem ad puditionem sæpe solicitarunt.

deditionem accipere non posset, sile sum Sextum Tarquinium cæsum virgis ad host misst, is incusata patris sævitia persuant Gabinis odio suo adversus Regem uterentur, & Dux ad best des sextum des sextum des sextum virgis ad host misst, is incusata patris sævitia persuant Gabinis odio suo adversus Regem uterentur, & Dux ad best des sextum virgis ad host misst.

lum electus tradidit Patri Gabios.

Cyrus Persarum Rex suum comitem Zopyn explorata ejus side, truncata de industria facit holtes dimisit: ille assentante injuriarum side, critus inimicissimus Cyro, cum hanc persuasionem juvaret procurrendo propius, quoties acie deceretur, & in eum tela dirigendo, commissam sibil byloniorum urbem tradidit Cyro.

pollonio Præfecto eorum ad proditionem correpersualit, ut plaustrum lapide quadrato onera in ipso aditu portæ poneret: confessim deindel no dato insecutus oppidanos, circa impeditar

te claustra oppressit trepidantes.

Romano, Duce Livio tenebatur, Eoneum que dam Tarentinum, quem ad proditionem solicitarat, ejusmodi fallacia instruxit, ut ille venandiscie noctu procederet, quasi id per hostem internon liceret: egresso ipsi apros subministrabili

Compendium absolutum.

199 10s ille tanquam ex captura Livio offerret; idque m sæpius factum esset, & ideo minus observarer, quadam noce Hannibal venatorum habitu enos comitibus ejus immiscuit: qui cum onusti natione quam ferebant, recepti essent à custodie ps, protinus eos adorti occiderunt. Tune fracta orta admiffus cum exercitu Hannibal omnes Roio anos interfecit, exceptis his qui in arcem profufilerant.

off 133. Lysimachus Rex Macedonum cum Ephenis os oppugnaret, & illi in auxilio haberent Manonem Archipiratam, qui plerumque oneratas ædâ naves Ephesum appelleret, corrupto ei ad yn oditionem junxit fortissimos Macedonum, quos cie e restrictis manibus pro captivis Ephesum introcreceret, qui posteà, raptis ex arce armis, urbem Ly-

macho tradiderunt.

Cer

bil

151

CAP. XXIX.

Per que hostes ad inopiam redigantur.

Ab. Max. vastatis Campanorum agris, ne quid ijs ad fiduciam obfidionis superesset, recessit sementis tempore, ut frumentum quod reliquum habebant in tiones conferrent: reversus deinde renato, pros vit, & ad famem redactis potitus est.

nos aggredi vellet, qui copijs abundabant, simus vit pacem, petijtque ab ijs ut commeature

Antiquitatum Romanarum citui ipsius subministrarent, quod cum impetrembausto oppidanorum frumento, aggressus alimentis destitutam superavit.

Idem & adversus Himereos fecit.

meatibus abundantem, priùs castella quæ in con erant cepit, omnesque ex his Leucadiam passe merentur.

munitione tuta in Sicilia oppugnaret, simulato dere, frumenta quæ residua se habere dicebat, a eos deposuit: deinde data opera ut tectorum carræ, in quibus id conferebatur, rescissæ pluviame perent, & siducia conditi commeatus proprio tri abusos initio æstatis aggressus inopia compuliro deditionem.

CAP. XXX.

Quemadmodum persuadeatur obsidionem
permansuram.

Learchus Lacedæmonius explora habens Thraces omnia victui neo ria in montes comportasse, una que ope sustentari, quod crede eum commeatus inopia recessurum, per id ten quo legatos eorum venturos opinabatur, alique ex captivis in conspectu jussit occidi, & membro tanquam alimenti causa in contubernia distributanquam alimenti causa in contubern

Compendium absolutum.

m credentes, qui tam detestabiles epulas sustis

isset experiri, in deditionem venerunt.

nos cibaria se habere, & ideo obsidionem non pavescere: undecimo, inquit, anno vos capiama voce perterriti Lustani, quanquam instructi mmeatibus, statim se tradiderunt.

A. Torquato Græcam urbem oppugnanti, cum dis retur juventutem ibi studiose jaculis & sagittis exnteri: pluris eam, inquit, propediem vendam,

CAP. XXXI.

De destructione prasidiorum hostium.

trit

Cipio, Hannibale in Africam reverso, cum plura oppida, quæ ratio illi in poter statem redigenda dictabat, sirmis præsidijs diverse partitis obtinerentur, subinaliquam manum submittebat ad infestanda ea, visime etiam tanquam direpturus civitates adet, deinde simulato metu refugiebat. Hannibal us veram esse ejus trepidationem, deductis undia e præsidijs, tanquam de summa rerum dimicaturo insequi coepit: ita consecutus Scipio quod peties insequi coepit: ita consecutus Scipio quod peties in nudatas propugnatoribus urbes per Masinissam sumidas cepit.

en 141. Pyrrhus Epirotarum Rexadversus Illyricos, in micivitatem, quæ caput gentis erat, redigere in testatem suam vellet, ejus desperatione cæteras bes petere cæpit: consecutusque est, ut hostes sicia velut satis munitæ urbis ejus, ad tutelam

aliarum

201

Antiquitatum Romanarum 202 aliarum dilaberentur. Quo facto ipse rursus re catis omnibus suis vacuam eam defensoribus pit.

142, Mago Dux Carthaginensium victo Cn. 1 sone & in quadam turre circumsepto, suspica ventura ei subsidia, perfugam misit, qui persual 6. ret appropinquantibus captum jam Pisonem. Q ratione deterritis ijs, reliqua victoriæ consumn vit.

143. Qui civitate aliqua potiri vult, sedition diff intestinam inter obsessos moveat.

CAP. XXXII.

De Fluminum derivatione, & vitatione aquarum.

Blessi derivatis aquis ad deditione fiti cogantur. 145. Alexander apud Babylone a quæ media flumine Euphrate divid batur, fossam pariter & aggerem instituit, ut usum ejus existimarent hostes egeri terram; atq ita subitò flumine averso per alveum veterem, siccatus ingressum præbebat, urbem intravit. Sen ramis idem fecit.

di

OV

pat

uci

CAP. XXXIII.

De injiciendo obsessis pavore.

Hippus, cum Trinassum castellum nulla vi capere posset, terram ante ipsos muros aggestit, simulavitque agi cuniculum: Castellani, quia subrutos se

ristimarant, dediderunt.

147. Pelopidas Thebanus Magnetum duo oppiasimul oppugnaturus, non ita longo spatio distanta, quo tempore ad alterum eorum exercitum advovebat, præcepit, ut ex composito ab alijs castris natuor equites coronati, notabili alacritate velut storiam nunciantes venirent: ad cujus simulatioem curavit, ut sylva quæ in medio erat, incendetur, prebitura speciem urbis ardentis: prætera quosdam captivorum habitu eodem justit peraci. Quâ asseveratione perterriti qui obsidebant, dum in parte jam se superatos existimarent, efecerunt,

CAP. XXXIV.

De Irruptione ex diversa parte quam expectatur.

Rruptio fiat quà minime expectatur, & per minus frequentem urbis partem quamvis magis munitam.

diversa autem facias. 150. C.

Mulucham, cum oppugnaret castellum in m saxeo situm, quod una & angusta semita adib cætera parte velut cum saltu præcipiti, nuncia bi per Ligurem quendam ex auxilijs gregalem litem, qui sorte aquatum progressus, dum per montis cochleas legit, ad summum pervenerat pi posse castellum, paucos Centuriones, quibus sectissimos cum velocissimis militibus æneatores miscuerat, misit, capite pedibusque nudis, ut spectus visusque per saxa facilios foret, scutis ar que a tergo aptasis: hi Ligure Duce, & telis & vis quibus in adscensu nitebantur adjuti, cum posteriora & ob id vacua defensoribus castelli venissent, concinere & tumultuari, ut præcepterat, comperunt: ad quod constitutum Mariusa stantius adhortatus suos, acrius instare castelli cepit, quos ab imbelli multitudine suorum re catos tanquam capti à tergo essent, insecutus castelli catos tanquam capti à tergo essent, insecutus castelli um cepit.

CAP. XXXV.

De Insidys per quas eliciantur obsessi.

obsidebat, reliquis suorum submitis, Suessanos quosdam ex auxilibus maxime imbelles aggredimo jussit; hos cum factà eruptione, Lacetani facile vertissent, & sugientes avide insecuti essent, quos occultaverat cohortibus oppidum cepit.

Compendium absolutum. 205 Simili plane strategeniate captam urbem Ailegis

15 70(h. cap. 8.

152. Chares Dux Atheniensium, civitatem age essurus littori appositam, post quædam promons ria occulte habita classe, è navibus velocisimam mer hostilia præsidia ire jusit : quâ visa, cum ome navigia quæ pro custode à partis agebantur, ad sequendam evolassent, Chares indefensum porncum reliqua classe invectus etiam civitatem ocs pavit.

Barca Dux Poenorum, in Sicilia Lilybæum nos terrà marique obtidentibus, partem classis e procul armatam jussit ostendi: ad ejus condum cum evolassent nostri, ipse reliquis quas in culto tenuerat navibus, Lilybæi portum occupa-

153. Summi sæpe Duces, simulato regressu, sur o revertentes hostem inopinantem nec inexpectar wim prohibere valentem profligaverunt.

CAP. XXXVI.

De exercenda cura obsessorum circa tutelam sus.

Lcibiades Atheniensis civitate sua à Lacedæmonijs obsessa, veritus negligentiam vigilum, denunciavit his qui in stationibus erant, ut observarent men quod noche offensurus esset ex arce, & ad aspectum ejus ipsi quoque lumina attollerent. quo munere qui cessasset poenam passurum; dum foli-

Antiquitatum Romanarum 206 solicite expectatur signum Ducis, pervigilatum omnibus, & suspectæ noctis periculum evitar eft.

155. Iphicrates Dux Athenienfium, cum pr sidio Corinthum teneret, & sub adventum holin ipse vigilias circumiret, vigilem, quem dormin tem viderat, transfixit cuspide. Quod factu quibusdam tanquam sævum increpantibus: quale inveni, inquit, talem reliqui.

Epaminondas Thebanus idem fecisse dicitur.

158

nop

CAP. XXXVII.

De emittendo & recipiendo Nuncio.

D nuncium ferendum missi fuerum 256, liquando Legatorum specie: aliqua bido do transfugæ subornati : aliquanda ate pretio conducti ex hostibus, qui a versario omnia communicarent : aliquando capitales minis aut tormentis interrogati. Multa alia nin min incerta huc pertinentia refert præcipue Matchi mili vellus de Strategematis.

157. L. Lucullus Cizicenos obsessos à Mithrida te, ut certiores adventus sui faceret, cum pra sidijs hostium teneretur introitus urbis, qui unus angustus ponte modico insulam continenti jungi militem è suis sciolum nandi, & nauticæ artis p ritum, jussit insidentem duobus inflatis utribu literas insutas habentibus, quos ab inferiore pare 60. duabus regulis inter se distantibus commiseration septem millium passuum trajectum. Quod perit

Compendium absolutum. 207
perite gregalis fecit, ut cruribus velut gubernapolis dimissis cursum dirigeret, & procul visentes
pui in statione erant marinæ specie belluæ decipes
pet.

CAP. XXXVIII.

De introducendis auxilys & commeatibus suggerendis.

Annibale obsidente Casilinum, Ros mani farinam dolijs secunda aqua Vulturij sluminis dimittebant, ut ab obsessis exciperetur: quibus cum obsessa per medium amnem catena Hannibal obstisset, nuces sparsère, quæ cum aqua ferente ad opsidum dessuerent, eo commeatu sociorum necessistem sustentaverunt.

lem, quo maxime indigebant, cuppis conditum per mnem intromisit: idem pecora secunda aqua demisit, quæ excepta sustentaverunt necessariorum popiam.

CAP. XXXIX.

Quâ ratione proditoribus & transfugis
occurratur.

60:

L. Marcellus, cognito consilio Bata teli Nolani, qui corrumpere ad defectionem populares studebat, & Hanni-

Antiquitatum Romanarum 208

Hannibali gratificabatur, quod illius benefici ratus inter Cannenses saucius, & excaptivitade di missus ad suos erat, quia intersecre cum (nel sci plicio ejus reliquos concitaret Nolanos) monantes bat, accersitum ad se allocutus est, dicebs: for 16 fimum eum militem esse, quod anté ignorales en hortatusque est, ut secum moraretur di golf ans verborum honorem equo quoque donavit. 29 finorem equo quoque donavit. 29 finorem equo quoque donavit. 29 finorem equo quoque donavit. benignitate non illius tantum fidem; sed etian wit pularium, qui ex illo pendebant, sibi obligavit, en dite

161. Hamilcar Dux Poenorum, cum frequent ter auxiliares Galli ad Romanos transirent, et ple ex consuetudine, ut socij exciperentur, sibilitation in listimos subornavit ad simulandam transition in qui Romanos excipiendorum eorum cansa programme sos occiderunt. Quæ solertia Hamilcari nomi del tum ad præsentem profuit successum, sed in oli sterum præstitit, ut Romanis veri quoque di p

fugæ forent suspecti.

since state and since 162. Hanno Carthaginensium Imperator in cilia, cum comperisset Gallorum mercenarion circiter quatuor millia conspirasse ad transfugie dum ad Romanos, quod aliquot mensium mero des non receperant, animadvertere autem in e non auderet, metu seditionis, promisir projetti. nis injuriam liberalitate pensaturum: quo nomi gratias agentibus Gallis, per tempus idoneum da pollicitis, fidelissimum dispensatorem ad Otacilia Consulem misit, qui tanquam rationibus internation sis transfugisset, nunciavit nocte proxima Gants rum quatuor millia quæ prædatum forent missa, po 10 se excipi. Otacilius nec statim credidit transfugæn 10 tame

men rem spernendam ratus, disposuit in insidijs Aissimam manum suorum, ab ea Galli excepti du citer Hannonis consilio satisfecerunt, & Romasceciderunt, & ipsi omnes interfecti sunt.

163. Hannibal simili consilio se de transfugis uls eft: nam cum aliquos ex militibus suis sciret ansfugisse proximà nocte, nec ignoraret explotores hostium in castris suis esse, palam pronune wit; non debere transfugas vocari solertissimos lites, qui ipsius justu exirent ad excipienda houm confilia: auditis quæ pronunciavit, retulerunt ploratores ad suos; tum comprehensi à Romas transfugæ, & amputatis manibus remissi sunt 164. Diodorus cum præsidio Amphipolim tue-

tur, & duo millia Thracum suspecta haberet, quæ debantur urbem direptura, mentitus est paucas flium naves proximo littori applicuisse, easque ipi posse: qua spe simulatos Thracas emisit, ac inde clausis portis non recepit.

CAP. XL.

De Eruptione.

Omani qui in præsidio Panormitano. rum erant, veniente ad obsidionem Hasdrubale, raros ex industrià in muris posuerunt defensores : quorum aucitate contemptà cum incautus muris succede-Hasdrubal, eruptione factà ceciderunt eum. 166. Æmilius Paulus, universis Liguribus improso adortis, castra ejus, simulato timore militem diu

diu continuit, deinde fatigato jam hoste, à quan portis eruptione factà stravit cepit que Ligures.

rentinorum tenens, mist ad Hasdrubalem legar ut abire sibi incolumi liceret: ea simulatione securitatem perductum hostem eruptione sactione dit.

adversum filium Mithridatis, brachijs à latere de dis, deinde fossa in fronte percusse, quietus vallo militem tenuit, donce hossilis equitates traret angustias munimentorum, tunc eruptione châ sex millia eorum cecidit.

plum exercitum, continendo militem juxta ma menta, præstitit i js suspicionem metuentis. Euju progendæ causa perfugam misit qui assirmare en tum Romanum in desperatione esse, ac sugam misit ari. Barbari oblata victoriæ spe concitation sa samentisque se oneraverunt, quibus sosse con rent; ingentique cursu castra nostra in collepta petiverunt: unde in cos Titurius universas en copias, multisque Gallorum cæsts, plurimos sa mentique ditionem accepit.

fruxerunt aciem, adeoque se continuerunt, a pilio Lænati siducia sieret scalis oppidum aggred sie quo deinde suspicante insidias (quia net ne quidem obsistebatur) ac suos revocante, erupta ne facta aversos & descendentes adorti sunt.

IIX A A Sum according

megel melegiconstantia obsessorum.

ostentandæ siduciæ gratia, supplemon bli mentum exercitibus quos in Hispania
h ancie dabebant diversa porta miserunt.

June Lidem agrum in quo caltra Hannibal habebat, functo forte domino, venalem ad id pretium lived perduxerunt, quo is ager ante bellum venies t. Hi dum ab Hannibale obliderentur, & ipli obs

ment Capuam, decreverunt ne sili captà ea re-

Lacedamonius quidam nobilis, Philippo punciante multis se probibiturum, nisi civitas interestura num, inquit; & pro patria mori

prohibabità

par Petilini à Poenis obsessi parentes & liberos

par le prime ejecerunt: ipsi corijs madefactis

presidentes, folijsque arborum, & omni genere

par lum vitam trahentes, undecim menses obsimem toleraverunt.

perpellini, oblidente Hannibale, tantam inom perpelli lunt, ut centum denarijs murem velik proditum memoriæ ht, ejulque venditorem ne perijlig, emptorem autem vixisse: sidem tansfervare, Romanis perseveraverunt.

176. Cum Mithridates Cizicum oppugnaret, cap-108 ejus urbis produxit, ostendit que obsessis, artratus futurum, ut miseratione suorum compela-0 2 leret Antiquitatum Romanarum
leret ad deditionem oppidanos at illi colaori
patiendum fortiter mortem captivos, les at illi colaori
manis fidem perseveraverunt.

ges cæderentur, præoptaverunt spectare suppliere pignorum suorum, quam a Romanis desicere

179. Numantini ne se dederent, fame moripaq fixis foribus domuum suarum maluerunt.

180. Hierosolymitani obsessi à Tito, præter in rima quæ meminisse pigeat mala, tantam samperpessi sunt, ut mulier quædam suam prolemmederet, & militibus nidore assati cibi invitation poneret: teste Josepho Ben Gorion.

m same second

marian and the second course of an am

a design and a commenque is

SHIP THE STATE OF THE STATE STATE OF

and the production of the analysis spin etil

or seci , man or u

on ada added os

obnessed

mol elli

olit

and decidence and

旅旅旅旅旅旅旅旅旅旅旅旅

2 I M O Research of the same moripines

S CO T O R U M

cottor UM Regnum omnium totius terrarum or bis longe antiquifimum, divinis auspicijs cœptum, usque ab initio iniquis odijs, superbis & infestis plurimorum & maxim morum hostium Brittonum, Picto-

morum hostium Brittonum, Pictomm, Saxonum, Hibernorum, Anglorum, Romanum, Danorum, Gallorum & Insulanorum suom, nunc singulorum, nunc copijs castrisque juntis pugnantium signis solicitatum, & multis sape dibus acceptis extrema quæque expertum armis metit, crevit, & rei militaris glorià floruit jam and subis mille duos. Nec solo suo contentum spretis max marisque limitibus, Vesta & Neptuni impenso neglecto, terra peragratà, superato Oceano, dellum ubique, victoriam undique querens illustrem armorum gloriam foris per Angliam, Historiam, Belgium, Germaniam, totum Septensionem, Italiam, Galliam, Hispaniam, Libyam, Crestionem, Italiam, Galliam, Hispaniam, Libyam, Crestionem, Rhodum, Syriam, Borussiam, late circum sulit, sibi gloriam & honorem, socijs spem', opem,

De Scotorum strategematis. 214 victoriam, falutem, commoduni adferens, hol terrorem, damnum, ignominiam. Cujus rei faciunt optimam maxima illa & late teleb Heroum nomina. David Scotorum Rex line troversia omnium ætatis suæ præstantsissus, H cum fecundum Anglum Carleoli in equelifei dinem adscivit, & militari balteo cinxit mun Christi 1139, ut præter Scriptores Scotos sies Gulielmus Neobrigenlis, Robertus Brussius, Rex scilicet, militiam & honores externs ded tus, domi pulcherrimam diadematic gloriam chriùs etiam meruit, & cum recuperato de decus sibi regium peperit. Tremendus Valla jus vel ipsum nomen auditum hostibus sæpe su semper terrorem intulit, qui quot ichibus neci in los, & quoquo incumberet humo univertos næ more dedit, parta jam merito dignitate t regis, suis, ut insignia regia sumeret, quo ma fide cum Anglo de pacis conditionibus conven rogantibus, non honoris quam equi studios o hementer obstitit, & tam inique postulation tercessit. Non multo post Scotia liberata, & re domi compositis in Galliam profectus, brevi me ut ibi Vasconum Dux appellaretur, & in virtus operæstrenue navatæ præmium, quos ab Angle cuperaverat, illius regionis agris donaretur. Il glassius clarissima totius Europæ, post Reges dimita capita, gente oriundus in Gallia etiam or gentem in bello virtutem, & operam sidelissis Deserver. Dux Turonensis factus est, addita perpetua rumseu Satellitij regij & præsidiariorum præse râ. Ex hac familia Jacobus fortissimus & sidisim

Ind

Mid

um ios

har

morum Brussianorum socius, cuidam in Hispania inti faciem ejus tot prælijs intactam modeste sie aprilipation of presentation o

Hamiltonius ob lua in Galliam merita ibidem Calerolius Dux creatus est: filius etiam ejus Jacozarania Comes Scotis omnibus mercede milizarania Gallia præsicitur: duodecim præterea ancicarum librarum milia annua ei promissa. Jud tam recentu & fere præsenti memoria recolam i lummos Duces, vulgo Generales, Ruvenum, cojum, Duojassium, Leslios, Daliellium imperazinis infignibus apud exteros, claros Præter virgis infignibus apud exteros infignibus apud e

virtutis laude, omnibusque bonodum foffragi mini secundum, pro Rege & Patria suattoties clitatum, tot passum, tanta ausum clarisimum tem D. Arthurum Forbesium Regiarum copin in Hibernia præsentem Præsectum, quitagme gat, vel ducat etiam ubivis terrarum digniffin aliosque armorum > & bellicæ virtutis gloria lires ? Neu quis cæco furore, bruta impetu au bo potenti animorum ferocia Scotos in prælia de putet, Archibaldum Duglassium Angusiae On mo tem Jacobum quartum ante funestum ad Fluido de prælium monentem andiatsic: Id autem genus a. Roria quod magis consilio quam armis paratur, mai eni hominis, maxime etiam Ducis est propriume ut a propriume nullam omnino partem sibi miles vendicare possit. rum Achilleis illorum viribus, & Hectoreis and Culysis consilia non defuisse apertius montre p folertiæ militaris exempla sequentiad ubi sero la lum à summis Græcorum, Romanorum, aut Barrorum Ducibus tentatum Strategema paulo me rabilius ab ijs imitatum, repetitum, & in ufum f revocatum quisquam antiquitatis gnarus designing men, antroposins in

Pictis belli socijs castra jungentes, communitation problem belli socijs castra jungentes, communitation problem consilio bellum ducere statuunt, & in regionel di stili incursione vasta hostem consicere. Coilus si tonum Rex per speculatores causa cunchationisti in tellecta quinque millia hominum in loca editiona in ibi in insidijs essent, præmittit: ipse reliquum exite citum recta in hostem ducere decrevit. Idost un antevertendum rati, statuunt Brittohum castra in note

De Scotorum frategematis.

de aggredi. Igitur eductis copijs, Scoti à fronte, di a tergo invaluti, ad holtem ante lucem perminnt. Ibi Brittones fiducia incautos, & qui ob periorum dierum cunctationem holtes timere derant adhuc femilomnes obtruncant. Cecidit municipal parte fuorum in eo tumultu Coilus iplicationem que in qua pugnavit de são nomine celemitaria occurrunt observanda.

In hoc uno exemplo quatuor praceparalitaria occurrunt observanda.

In Multum indicitad summam belli motus & consilia hostium inc.

Laptoratorum opera omnino est necessa.

Hostium spes fallendæ sunt, & consilia præmienda.

Copiarum hostilium divisio est rei beneferendæ occasio opportuna.

Reutherus Scotorum Rex optimum factu rasselt, ad Brittonem holtem incogitantem atque paratum ducere, & inopinantem opprimere. eceptum illud utilisimum diligenter servarunt tges Scotorum & Duces posteriores, qui sua sicutilia texerunt, ut hostes prius geri quam parari

dum fentirent.

Caduallus Gillum parricidam prælio profligaum, antequam copias majores colligeret, persequi, conque sugeret, decrevit. Id etiam utilisimum tustium ab altis suisse cum successu observatum drima docent exempla.

Galdus, qui primus Regum Scotorum signa um Romanis contulit, Julij Agricolæ Romani le-ionem unam (nam tripartitò in hostem ducebat) enocte aggressus, cæsis vigilibus, paulum absuit

uin caftra caperet.

s Scoti & Pictiseditione laboratia Romanorum cantra

218 De Scotorum strategematis.
castra infestarunt, cumque, absente Agricolà, parem Ducem, nec candem disciplinam apud se manos sensissent, occasioni non desuerunt.

afflixit, ut (cum viribus minus pollent) quò commoditate tutiores ellent, in vallem tupibus ruptis undique cinclam, in quam unus angulus rebat aditus, le conjecerint. Ethodius loci vi perspecto, custodijs ad idoneos exitus dispolit follam & vallum ante fauces objecit; atque ita extremam omnium rerum penuriam cos persu ut malis coacti tandem sui arbitrium Regi per terent.

DES

pan

aic

in Constitution of the Con

Bri

doo

tiup

7. Regnante Donaldo primo, qui Regum Se terum primus Christianos ritus receperat. Sco Severo Imperatore gravillime afflicti, neque adversus tantam multitudinem aciena instruere, corum pradam alijs atque alijs locis objiciebant eà illecebrà Romanos longius ab exercitu digres conficerent: qui sic insidis excepti, insolutio imbribus afflicti. & itineribus festi cum sequi a possentiaribus, ne in hostium postenatem nirent, passim occidebantur.

8. Regnante Fergulio secundo rei Scoticare tutore, in bello contra Romanos & Brittones veri vallum præsidijs sirmantes, Scoti celeritate laborum tolerantia superiores, multituding tames opibus hosti impares decreverunt præsijs abstinct crebris incursionibus hostem vexare, summam renordum adultis viribus in discrimen unius certam nis non committere. Verum ubi Romanos è Britannia abscessisse nunciatum est, mutata sententia ton viribus

ribus in unum collectis, vallum militari tantum era conflituctum. & segniter à Brittonibus custo, sum dirumt. Inde liberiore Jam populatione im ultra Vallum, quem de hominum mopiam tes enon poteratit, ad multa millia Brittonibus inus the reddlitefline Princeps in munitione diruen-Grangus, qui milite navibus trans vallum expolis cultodes incautos oppressir la fuis aditum pate-

6. Maximianus Romana legionis Prefectus cum ixilijs Brittonum, in prælio cum Scotis & Pictis antium terga cæderent. Scotorum aliquot manidi in medio deprehenfi, cum orbem pugnando fe denderent, majore hostium parte in ees versa ipsi uidem universi occidione occisi: sed eorum cala-

ilas cæteris ad dilabendum spatium dedit.

10. Eugenius secundus in prælio contra Britto.

Eugenius secundus in prælio contra Britto.

Eugenius secundus in prælio contra Britto. um cornu inclinare inciperet, jam omnibus alijs blidijs in pugnam promotis, cohorte ad impedis menta relictam in aciem duxit. Ab ijs adhuc inegris Brittones loco moti: atque initium victoriæ sab ea parte, unde cladem & perniciem formidas frant. Illius aciei fortunam cæteri Brittones secuflerga verterunt.

Aidanus contra Northumbros & Pictos se brittonibus conjunxit. Ambo exercitus, viribus in hum coactis, cum in valle angusta Annandiæ con-kulsent, hostes obsessis faucibus eorum exitio imminebant. At illi, communitis castris, ut manenhum speciem præberents noche recedente maris æstu

per nota inter inflabiles arenas vada in Cumbrio de ac deinde Northumbriam duxerunt, fœda popular tione quacunque ierant factà.

lanus à Cullano Argatheliorum Præfecto in salus qui unum modo exitum habebat, compulsus, et la suis frustra erumpere tentantibus perijo, nullostico peritore de suita de suita

cum paucos in conventu sua sententia fautora di venisset, primores gentis ad coenam vocat: & in multam noctem convivium fuisset extracturation aula omnes pernoctant, quod eò facilius ista de quod Majorum instituto humi cubarent, in spatiale domo ut quisque poterant compositi, substant tantum frondibus aut herba. Ibi juvenem sicilpa de pinquum Rex subornat, ut piscium exuvis. (mai pinquum Rex subornat, ut piscium exuvis.) me generis afellorum) à ficcatis vento piscibusatific tractis indutus, noctu ingressus voce per longuir nalem emissa, ut longius ad aures perferretur; velle cœlitòs demissis eos ad bellum hortetur. Ad san vocem humana (ut tum ipsis visum est) augustica rem proceses subitò expergesacti, plerique ett un attoniti, cum sulgor argenteus è pellibus pisciumi de semisonnes oculos incurreret aciemque hebenit Aupore vehementissimo capti sunt universi cum la oculos species insolita, & animos occulta quædin inj religio percelleret. Illud etiam admirationem di modice auxit, quod nuncius persona reliquorit el ornatu detracto, cum se per exitum occultum pro momento temporis è conspectu subduxisset, ev let nuisse est visus. Mane cum rumor ad Regented per-

22I

rmanasset, multique omnia (ut sit) in majus aument, nec ipse dissimularet similem sibi speciera erquietem obversatam, omnium decreto bellum, aquam Deo auctore, gerendum decernitur.

batun latis tutis bina caftra communierant, eo conflio ut impetum Gregorij Scotorum Regis moneluderent, & inopia commeatuum è folo pere po & parvastato eum abigerent. Et Gregorius lipsum agi suspicatus, partem exercitus noctu clam cuparet. Ex eo tumulo postridie, cum incas ceret pugna, magnæ saxorum moles devolutæ cultos in castris obtriverunt: reliquis tantum injerent pavoris, ut ordine nullo, quò quisque potes diffugerent.

de nosa transivit. Ea re essectum est ut major pers se Regis clementiæ permittere, quam vim ex-

trocare conflituens, id experiundo difficilius or luione invenit; quod magna pars nobilitatis aut pascelerum fibi confcia poenas timeret, aut cum icinorofis illigata propinquitatibus effet: Cumque injus vocati alij in alias regiones fugerent, Rex, re diffimulatà, per otium rem cum ijs quos fidos fibi rebatur, communicavit; optimum factu vifum est ut proximo anno conventum totius nobilitatis babes ret, tanquam de rebus ad universos pertinentibus acturus: ibi capita factionum fine tumultu posse

capi: illos in custodiam abditos posse per ami & clientes curare is un facinoroli adulkega mad cantur. Id confilium placuity supervoisededit ac filentio usque ad conventum to the lutae foique

18

net

HI S

100

iri.

H

fie

1981

17. In celebriconara Dance praticado Dona tem vicum commisso, Scoti in teopidan of ugan luti terga dederanta Colebat fortmærum prop quum per quem fugichant, homo plebeius con mento Haius cum duobus una filija: qui cumo poris animique viribus magnis ellent, necominor patriam charitates pater jugo, filij, quodicuique promptu fuit pro ermis accepto, ubi denfiffia fugientium agmen conspexerunt robviam locolindo gusto profecti, primum convicije deinde uniting ciunt, proximos feriunt: le quoque vocife canton verfus fugientes Danos futuros de Adibertion diores consistunt. Fortiores, qui non tam metugni turba suorum abreptistorga verterant, radzenia aggregant, clamantes auxilium adelle mita tide agmen in hostem convertunt: & Dapas non min trepida quam ipli venerant fuga retulted filos ca pellunt. Ad hance Danorum; trepidesionem Agent fones & imbellis agrellium tunua du la res dintima fones les imbellis agrellium tunua du la res dintima fones les res dintima fones de la res dintima de la residio de la de falute desperantes erexerit, alteris profigit victoria certam calamitatem attulerit. Latanida de ria parta ette Haitis in omnium one erate Malificani mines honesti testificabantur se vidisse, quacunquent ille cum liberis impressionem fecisset a ibi stattrorm 10 ordines restitutos, & hostilem aciem velut rum mi impulfan

De Scotorum strategematis. 223
pulsam. Omnes denique uno ore prædam, vi-

riam, famam, falutem fe ijs debere fatebantur. è plebe in ordinem nobilium relati, ante annos

plus minus feptingentos, 100 be supluo:
18. Kennethus Milcolumbi frater contra Connum Calvumptojure frausarmis contendens, minferior omnero effet, remiconfilio juvit, ita grada, delolem & vention detergo haberet,lapopusad poter de demine municer (maniad Alriginality illam Conflanginiant multipadine meunited ner in prelium ruiflem preterungomdom folisvadverfity procella flatim coorta regy. mipulveris in ora oculofque ingessit, ut Constant milites vix attellere vilens in hollem possent moque exercitu firages ingens facta : & Duces inongreff mutuis vulneribus alter alterum adm diores confifment formores que nun cam metigana Scoti, duce Milcolumbo fecundo Roge stad thilacem contra Danes pugnances, loco mominiquan; quod à rergo erac, præfidium pulli-m, «Ibi vallo, & fossa, & arborom conçadibus undativin angulo loco æquata fronte hofibus. Moreix. O Quoldam corum velut parta victoria with hyocobs circumvenerunt, cælo interhos.

100 Ducibus Eneco. Earres ut Danos ad pugs a fegniores fecit, ita Scotis pene profilgatis sias memaddidit. Igitur penermomento temporis mifugiunt, Scoti fugientibus instant, victoriappo there of a madicantino itropod as

10. Milcolumbus contra Canutum ducens Suemis Dani filium, nondum ex superioribus prælijs **fuorum**

fuorum viribus refectis, rem aleæ fortunæ con tere non est ausus, optimum factu ratus hosten pulatione prohibere, ac levibus certaminibus gare, sperans fore ut brevi in alieno agro claubelli vastato, ac jam pene deserto rerum om inopià laboraret. Id consilium cum per ali dies fuisset secutus, evenit, ut hoste cognito suis viribus minus dissiderent, atque uterque en suis prope pari inopia premeretur. Igitur oma signum pugnæ serociter stagitantibus, ac ni das præ se ferentibus Imperatorum injussu pugnar milicolumbus suos in aciem educit. Comissa na, ira & desperatione ultima certatum est. Viria penes Scotos suit fuorum viribus refectis, rem aleæ fortunæ com na, ira & desperatione ultima certatum est. W

ria penes Scotos fuit.

21. Duncanus Rex à Norvegis Berthæ obsetta subjiciente Banchone ut arte vires juvaret, hoch: tegemate usus est. Simulatà deditione, quan stis ab ultima desperatione profectam putavit nuncij cum liberis mandatis, qui in scribendis ditionibus tempus tererent. Hi ut amplioren neficentiæ speciem adjicerent. Regem assir dum leges pacis darentur earum rerum, qui non magnam copiam intelligeret apud Norv esse affatim in cattra missurum. Id verò m non tam beneficentià Scotorum, & penurià le le vegorum fecit gratum, quam quod existimarent de ferocibus animis jam debellatum esse. magna vis panis, & vini tum e vite, tum ex or confecti, ac succo infecti herbæ cujusdam venetical cujus magna copia passim in Scotia nascitur: infecta essent, qui comeatus in castra vehebant, De Scotorum strategematis.

225

doli subestet suspicio, praegustabant, Danosque
gnis poculis invitabant ad bibendum. Idem
aque sueno ipse benevolentia significanda caumillis nationibus mos est, faciebat. Duncanus
futurum scirer, ut vis potionis una cum somno
spribus conciperetur, jam Macbethum tum suis
adonge Regis justa expectantibus, per aversam ab
ste portam summo silentio in urbem receperat:
spertoque per exploratores somno & vino grav
spacere hostes, Banchonem itinerum aditusque
untra gnarum, cæteris in insidijs collocatis, cum
me majore exercitas mittit. Is ingressus castra,

lato clamore magno, opinione fua omnia neglis

ntiora invenit. Pauci tumultu excitati cum ve

amentes temere discurrerent, ab obvijs cædun-

reliquis fere mors-cum fomno continuata

m in arce Dunfinana inclusum contendentes, indes virentes galeis omnes apposuerunt, triumntiumque magis quam ad pugnam progredieninspecie agmen incedebat. Ea perterritus hoin siducia Macbethus confestim in sugam se
it: milites ejus à Duce deserti Milcolumbo se
iderunt.

Macduffus in rebelles à Rege Milcolumbo des, cum ad Marriæ fines venisset, Marrianis uniam, ne fines corum ingrederetur, pollicentus, multitudinem hostium veritus, remsimilation transactionis conditionibus ferendis suspendit, nec Rex ipse majoribus cum copijs advênit.

24. In eadem expeditione ventum est ad Spæam,

omnium Scotiæ fluminum rapidissimum. Rez tantum hostium numerum, quantum ex illis regionales cogi posse nunquam credidisset, in ulteriore mana de transitum prohibendum stare conspicares Signifero cunctante slumen ingredi, signum ei latum Alexandro Carroni Equiti notæ fortitud nota dedit : posterisque ejus is honos habitus, ut regi de in bello vexillum ferrent : ipsi pro Carrone po cognomen Scrimigero positum. Rex flumen en greditur: hoc audaciæ miraculo hostes perculsica ditiones læti acceperunt. Id ipsum eventu et so simili, ad eundem amnem aliquanto post, tent re Alexander cognomento Acer adversus conjuntant fugientes, qui cum ad Spæam amnem constitiss sit ac freti rapiditate fluminis transitu Regem pur de la bere conarentur, Rex à suis retentus, quod, sui maris allabente, impermeabilis videreturi ament ipse primus calcaribus equo subditis, caterisis Regem in tanto periculo desererent, sequenti a ad hostem ire pergit. Verum (ut dixi) a subbu tentus Alexandro Carroni Alexandri superiori da lio partem exercitus dedit, qui subitò cum al amnemingressus audaciæmiraculo adeò contenta hostes, ut passim in fugam statim se conjucte o Multi inter fugiendum cæsi: Principes eorumiti tum capti, vel postea ad Regem adducti land 16

Anno Christi 1302 regnante Balliolon in Valla florente, Angli ad Rossinu mtrifariam, ut in tius popularentur, divisi castra posuerant. Ic man nes Cuminius & Ioannes Fraserius, collectisad or millia hominum, ad hoste ducunt, Prima Anglor in cast

227

fra subito adventu Scotorum sunt oppressa, magcæde facta: qui evaserunt, in proxima castra multum pertulere. Ibi ad arma trepide clamatum. prose quisque alius alium hortari ad opem suis fee ndam. Sed cum ferum auxilium esse sensissent, ad ndictam se comparant. Atrox, ut inter feroces coria & cupiditate ultionis incensos, sit constictus: odem fusis fugatisque Anglis, victoria quidem nec cruenta tamen cessit Scotis. Interea tertia acies, a longius tetenderat, adveniens trepidationem totis injecit: plerique enim vulnerati, ac major res duplicis pugnæ laboribus fatigati videbant in rtamine manifestum periculum, in suga certum sitium sibi imminere. Tandem Ducum jussu cæcaptivis, ne omnibus in hostem intentis à tergo furgerent, ministros suos cæsorum spolijs armant, majoris exercitus speciem hostibus præbent. Remalio inito acriter utrinque certatur. Cum alisamdiu anceps pugna suisset, Scoti adhortatiobus Ducum, duplicisque victoriæ memoria revota, viribus resumptis tanto impetu incurrunt in de de la completa de la completa incurrant in content de la content de la completa del completa de la completa de la completa del completa de la completa del la completa de la completa del la completa del la completa del la completa del completa del la completa del la

Claristimus Vallas in toto armorum cursus contistimum servabat. 1. Ipse semper ad præsum primus, ab eodem ultimus redibat. 2. Houm Ducem præcipue petebat. 3. Nullius untam rei quam sanguinis suorum parcus eorum semper saluti studiosissime consulebat. 4. Insidiosas minarum & dona ferentiŭ illecebras summopere

cavebat. 5. Fæminis, pueris & Sacerdotibus us que parcebat. 6. Nunquam induci potuit ut Angre cuiquam aut in prælio parceret, aut in otio cra ret, quin pactis etiam & ratis inducijs intentus omnes illorum motus incumberet. Ictus scilicet puit. 7. Otij & desidiæ maxime impatiens fillorum castrorum officium recusabat, que se speculandi & pabulandi munia, cæteris que se speculandi & pabulandi & pabulan

centibus, solus obibat.

27. Vallas arcem ad lacum Mabanum sitambe arte cepit. In acie vicina, quò evolaverant, cælo re ad unum cum Duce præsidio, à præsio Valle fuis misit Thomam Halidæum, & Joannem War num qui omnia circa arcem explorarent. Wat un nus locorum gnarus, ut qui ante eum diem tra quille cum Anglis in urbe egerat, re dissimul iel composite ad arcem progressus Janitorem in por me obvium habet : roganti ecquid nuncij adferret spondet è velligio adesse Præfectum: repentental tam aperiat. Is nihil suspicatus imprudens apen prehensum Watsonus statim interficit: Halida de la description du contra de la description de la descr jam omnia circum tuta vidissent, cum clavibus portam prodeunt, Vallam advenientem lætiin cem accipiunt. Cæteris placide intus cœnantibund Wationus cum paucis excubias agentes complu ze à prælio vagos, rerumque ignaros fine strepitu am arcem acceptos jugulant. In arcibus Airthâ & Co fordia captis idem est factum.

28, Idem cæsis Anglis qui fœnum in Perthelit

vel

De Scotorum strategematis. rectitabant, & se suosque illorum vestibus induens, mis infra celatis, & plaustris in porta solutis, ut is insidijs expectantibus aditus esset, urbem ceit. Cætera ejus strategemata persequi longum for

29. Robertus Brussius Rex, ut perduellionis scie cet reus ab Eduardo Anglo in jus vocatus, fic ejus proremevalit. Trium equorum soleas inversas, ac apposteras equis assigere jubet, ne vestigia velut beuntium per nivem sugam proderent. Ipse eastem nocte duobus comitibus assumptis iter ingrediur, ac multum hominibus equisque satigatis, separationed de la comitibus equisque satigatis. mo demum die ad arcem fuam, quæ fita est ad la-um Mabanum, venit.

30. Idem omnes ubique arces, ut quamque cas iebat, diruit: partim ne suas copias dividendo inmiores redderet: partim ne hostes ullum receps un tutum illichaberent. Idem anteà Vallas & Du-

Massius factitabant.

31. Idem, ut contemptum sui demeret, Anglis inge potentioribus, & amicorum animos erigeti, semper hostium copijs inhærens, nunc hac, inc illac carpere & infirmiora præsidia aggredi, teipse unquam ullo in loco consistere diutius, aut offife opportunum præbere.

Jacobus Duglassius, Veris initio Bacchanas bus ad Jejunij Quadragenarij principium celebrari litis, custodibus ad ludum lasciviamque intentis,

Rosburgum cepit. Simili etiam itrategemate and arcem suam Duglassiam ceperat, cælis præsidiam

Ramalia in æde S. Brigidæ celebrantibus.

34. In celebri ad Bannocum amnem prelio ft tegemata hæc tentata sunt, 1. Fossæ præaltæd gumentum è levi cespite fraudem celaret, qui fraudem telaret, qui fraudem hostem exciperent, & quasi sepeliren los Murices item ferrei, ubi commodum videbatt sparsi.3. Exploratores jussi hostium vires & appar tum celare. 4. Thomas Randolfus cum quingen de equitibus missus contra multo plures Anglorus fuos in orbem disposuit circulari acie, ut sic de cumfusis hostibus undiquaque adversi præten pur hastis facilius se tuerentur. 5. Turba etiam c strensis calonibus in jumenta impositis, linteis fignorum instar explicatis, cum in colle unde co adventantis præbuerunt. Angli qui production adventantis præbuerunt. Angli qui production bant duplici metu attoniti fugam capessunt, accidentantian aciem turbant. 6. Ne collectis visions substitutions substituti spici possent constitissent, speciem novi exerci bus hostes prælium renovarent, Brussius suos sub nis continuit : unde Regi Anglo fuga data. Quantinuit : Anglorum millia cæfa Plurimi canti quaginta Anglorum millia cæsa Plurimi capti ter quos Monachus Carmelita ad bellum addu ut Anglorum victoriam versibus illustraret. Can autem eorum cladem libertatis pretium decan est coactus, carmine plane rudi & barbaro quod illorum temporum auribus non displiceren ex Joannis Fordeni Scotochronico manuscript Bibliotheca Edinburgena, summa side transla subjecimus, plurimis vehementer cupientibus gratissimum. Metru

lac i flac lon lon

and th

Metrum de prælio apud Bannockburn.

E planetu cudo metrum cum carmine nudo, Risum retrude, dum tali themate ludo. dor calestis adhibens solamina mæstis max est testis, qui prospera ferre potestis vos vincit restis prosiindone sordida vestis bro sub his gestis, punit quos torrida pestis ella parata steo lamentans sub Canapeo ub quo Regereo nescio teste Deo. Aregnum duplex & utrumque cupit dominari, ed neutrum Supplex vult à reliquo Superari. um se sic ja Hant cum Baccho no de jocando. cotia te mactant verbis vanis reprobando. omitant, stertunt quos irrita somnia mutant, mes sa putant, patriæ confinia vertunt. xplicat exercitus splendentia signa per arva: m sunt dispersi, nimis est virtus sua parva. hant ad bella proclamant dira novella: lea sunt mella tanta durante procellà. ing armatorum disponunt gesta virorum, sens Anglorum vires enervet corum. fer vexillum quo Scoti tristificentur: Igmina post illum belli pro more sequentur. Arcitenens arcus tendas nec sis modo parcus, etransmittas hostes perimendo sagittas, lactu tela vibres quasi fulgor anhela: on te pro te la mortem feriendo revela: viet bic illis cum fundis atque lapillis, mdens vesana faciendo concava plana: becatu siste tendantur ut arte balista,

Exas

De Scotorum strategematis. 232 Examen triste populus denunciet iste. Hasta tolluntur patria satrapes rapiuntur : Sic disponuntur quod multi multa loquuntur. Format & informat Rex Scotia pralia dira, Sunt equites, pedites, ô quam congressio mira. Clamat, Rex animat Scotorum nobiliores, Citat & invitat ad bella viros potiores: Cernit discernit pro morte paratas, Tales mortales gentes censet superatas: Fatur Solatur turbas populi venientis, Risit, derisit Anglorum sædera gentis Fortis Dux mortis digitos ad bella docebat, Cernis procernis nulli deferre jubebat, Lætus fit cætus scitis rumoribus istis, Stabit pugnabit sic fiet Anglia tristis. Rex fortes unit & cunctis dat sua jura, Quos armis munit pradicens bella futura. Imbre sagittali minuatur ab inquine sanguis, Turbine lethalistimulet Jaculator at anguis: Hasta teres fodiat proceses spargendo cruorem Missilibus cum pernicibus renovando dolorem: Timba-securi pectora cruri scindere curet, Tela vibrabit, sic superabit si bene duret Mucro pius nil posse latet pro Marte valere, Sors petitur quibus omen erit supplenda replere, Machina plena malis pedibus formatur equinis, Concava cum palis ne pergant absque ruinis: Plebs foveas fodit ut per eas labantur equestres, Et pereant si quos videant transire pedestres. Advena turba vocatur Scotica gens muniatur, Prima fallanx sociatur regia vis comitatur. Scandere nullus eorum terga valebit equorum

ien xp dul ira

Ang

ples A d

H d

Av

A g

urg

Arc

An

xp

Ad

lun

Au:

ing Def

Lic.

Fish

De Scotorum strategematis. ent sic aliorum plures domini dominorum. xploratores mittunt hinc inde petentes, jultos rumores Sunt inter se referentes, ira dies Solis pandit primordia molis, Angligenæ prolis hinc exit ab ore suodis. Aridaterga gerit Stervelum pralia prima, plendida turba ferit sed tandem tendit ad ima. Adolor immensus augente dolore dolorem, A furor accensus stimulante furore furorem. Aclamor crescens feriente priore priorem, Avalor arescens frustrante valore valorem, Acalor ardescens urente calore calorem, figens gemescens reprobantaninore minorem, Astupor auditus geminante stupore stuporem, f populus tritus perdente tenore tenorem, Aurgit rugitus fundente cruore cruorem lunc timor est scitus metuente timore timorem. Arcta dies luna pestem renovat nocituram want vi fortuna facit Anglis Scotia duram. Anglicola qui cœlicola splendore nitescunt lagnanimi tanquam minimi sub nube quiescunt. spectat, spectat gens Anglica quos nece plectat Admotos Scotos ab ijs non longe remotos. lebs plangit, clangit sed quam congressio tangit unc plangit, frangit vires quas itibus angit. lagnifici modi Scotorum sunt inimici. Iunifici medici potuit victoria dici, fultus fluitus prætenditur ordine cultus, ingultus multus erumpit ab aggere vultus. escendens, frendens pedibus gens Scotiatendens, rapit, bic capit, hic terit, hic ferit, ecce dolores Vox

De Scotorum strategematis. 234 Vox tonat, as sonat, hic ruit; hic luiter cla modores, Hic Secat, hic necat, hic docet, hic nocet iste fugatur, Hic latet, hic patet, hic premit, hic gemit, hic Superatur Hic fremit, hic tremit, hic pavet, hic cavet iste ligatur Hic legit, hic tegit, hic metit, hic petit, hic spoliatur Crescit inedia corpora pradia diripiuntur, Heu mulieres miles & bares inficiuntur. Clare comes, venerande fomes, Glovernia cultor, Heu moreris, Sub Strage peris, sic fit Deus ultor, Trux Cliffordensis mucrone retundis ensis, I Hibus immensis ruis hostibus undique densis. Miles Marscallus Willehnus in agmine fortis Scotorum callus tum pande vulnera mortis. Audax Edmunde Maley probitate vinilis Tegens hostilis superat feritatis abunde. Belliger insignis Tipcoyt quam fervidus ignis, Ensibus & linguis cadis instat mors tup signis, Nobilis Argentem pugil inclyta dulcis Azidi, Vix scirem mentem cum te succumbere vidi. Quid fruar ambage de tanta quid cano straze? Vix poterit Tragædia pandere Schismata plagæ. Nomina bellantum mea mens nescit numerare, Quot qua vel quantum mors navit ibi violare. Multi mactantur multi jaculis terebrantur, Multi merguntur multi una capiuntur. Broys stringuntur & munera multa petuntur : Jam sunt ditati per eos & magnificati, Qui primo strati fuerunt velut apporeati. Per gyrum finis loca sunt vallata rapinis, Verba repleta minis replicantur & auctaruinis. Nescio quid dicam quam non sevi meto spicam Linguo doli tricam pacem colo juris amicam

De Scotorum strategematis. ni curat plura scribendi sit sua cura, stmeamens durarudis & vox ima latura.

Sum Carmilita Baston cognomine dictus, Qui doleo vita in tali strage relictus: Si quid deliqui, si qua recitanda reliqui, Hac addant hi qui non sunt sermones iniqui.

Brussius adversus ingentem potentissimi Resis Angli apparatum periculosum ratus omnium atunarum semel discrimen subire, consilio magis nammanu rem decrevit tractare: pecora igitur in nontes exercitui difficili aditu agi jussit: reliqua achosti usui esse possent, aut in loca munita consiri, aut corrumpi. Quod & ipse aliàs, & alij sessime factitarunt.

36. Thomas Randolfus & Jacobus Duglassius discrentem Varum, Anglis jubentibus in æquam lanitiem descenderent, & vera virtute certarent, espondent se non hostis arbitrio sed suo pugnatu-

John postquam aliquot dies consederant, pimadversum est nocturnas vigilias negligentius hanglis haberi. Duglassius ne occasioni deesset, iquid audendum ratus, cum ducentis equitibus se estis transmisso flumine, castra hostium, quà maxime eglectam custodiam intellexerat, ingressus; ad entorium pene Regis penetravit: ac duobus ibi miculis incisis orto tumultu; trecentis fere Anginicato per Scotum captivum, edictum in Scotum castris suisse, ut de tertia vigilia omnes, quò orum castris suisse, ut de tertia vigilia omnes, quò

Du-

Duglassius duceret, sequerentur: is nuncius tant trepidationem Anglis injecit, ut tribus aciebusm dico intervallo separatis totam eam noctem in mis egerint, equosque instratos & in eventum ratos ministri in tentorijs haberent, stationes firmiores ad omnia vada sluminis ponerent, Tadem sub lucem duo Tubicines Scoti ad Regem pe ducti exponunt, se nunciare jussos Scotos domi reverti: si Angli damna accepta velint ulcisci, si qui jubent.

38. Anglo Bervicum obsidente, Scoti Ard let baldo Duglassio exercitum decernunt, quem offe Angliam duceret, ac regiones proximas popula equal do Regem Anglorum ab obsidione abducere

Quod alias etiam sæpe factitatum.

Anglis immanitatis & perfidiæ, nec minus mia dæ in Scotis constantiæ exemplum extat memo mia bile. Scoti laboribus, vigilijs, & omnium ren kil penuria confecti cum Anglo pacto, ni ante certificatem auxilia à suis missa obsidionem solverent, de til bem Anglo se dedituros. Datus in id obses The mas filiorum Alexandri Setonij urbis Præsectifila maximus. Anglus etsi dies nondum advenisset; de die convenerat ut oppidum dederetur, tame cum Scotorum copias vicinas videret, Foecialem de hon sit ad Præsectum præsidij, qui denunciaret, de hoppidu statim dederet, se animadversurum in The mam ejus filium, frustra Præsecto contenda diem deditionis nondum venisse, ac sidem data attestante. Ibi cum caritas, misericordia, men es sossicium erga patriam varie animum paternus su sossicium erga su sossicium erga patriam varie animum paternus su sossicium erga su sossicium erga patriam varie animum paternus su sossicium erga su sossicium

essarent, propiorem terrorem Anglus admovens mratus, crucem in loco, ad quem prospectus roppido patebat, erigi jubet, & duos Præfecti ios alterum obsidem, alterum bello captum eò supplicium perducit. Ad hoc tam miserabile ectaculum cum patris animus fluctuaret, uxor us ex nobili Sinclarorum Hermistoni familià oris da, eademque juvenum mater virilis fortitudimulier varia oratione eum confirmavit. Et cum ratione sua viri animum paulò tranquilliorem sens ossent, ne supplies ræditatem oculi perferre non ossent, eum in diversam partem, unde conspici equibat, avertit.

40. Ioannes Sterlinus Eques præpotens, cum as à Balliolo relicti ad lacus Levini arcem oppuga mdam, ædificato ex adverso præsidio, quà bresimus est trajectus, omnibusque frustra tentatis, am exitu amnis clauso aquis submergere tentant: it enim amnis Levinus è lacu angustis saucibus par factarupe. Hunc locum congesto e saxis & cestibus aggere obstruere conantur. Obsidione dua in mensem Julium, in quem incidit dies D. Marpaitæ quondam Reginæ Scotorum festus: Ster-jus cum majore parte suorum, alij ad mercatum, ij religionis ergô eò proficiscuntur, castris cum on magno præsidio ad aggerem relictis, nempe he hoste securi, cum neminem adversæ sactionis, etter paucos in arce inclusos, esse in propinquis gionibus scirent. Obsessi verò de absentia Steria & solitudine castrorum certiores, apparatu ad gerem persorandum antea excogitato primo espere in naviculas imposito, sopitis vigilibus, plu-

pluribus simul locis eum perforant. Aqua veron que nues aliquot nacta exitus brevi latiores sibi ipsapant tefecit meatus, ac tanta vi tandem erupit, ut quie 43 quid erat obvium devolvens plana omnia circum in unt, undaret, ac tentoria, casasque & plerosque homenia nes semisomnes, ac jumenta magno secum fragilife re in mare deferret. Qui in naviculis erant egreffett & cum ingenti clamore in attonitos irruentes, hadar tumultui tam inopinato alium adjecerunt: tanta ari que pavor cepit universos, ut nullius, nisi salut pli memores rebus suis hosti relictis, qua quisque prosette terat in sugam se conjecerint. Arcis Præsectus poute otium non spolia modo, sed commeatus ad longar mu obsidionem paratos è caltris in arcem comporta e h Altera etiam eruptione cum præfidiarijs, que vi Kinrossiæ erant, æque feliciter certatum. Prafilite

dium captum ac dirutum, oblidio soluta

41. Robertus Brussin Carica sua militansi 41. angustis ripæ declivis saucibus positus, qua vada en amnis exibat, ubi singuli tantum pugnare posses da Anglos plus ducentos solus excipiens transitu puesto. hibuit, repulit, & cesis in sscensu quindecim com teros in turpillimam fugam vertit. Nife Tydenin min dent, quem huic similem aut secundum vetustissim rerum monumenta celebrant? Mig word 4

42. Andrea Moravio Bothuelio Prorege resolution Scoticam regente, Angli arcem Cupri munitifimante vacuam ob commeatus inopiam reliquement. Proper fidiarios nauta Scotus ab ijs male multitatus dum ele Lothianam nocte transportat, in cumulum aren to maris æstu recedente, nudatum exposuit. Illi com in continenti se esse putarent, paulum progresse atque

antes ad unum periêre.

Anno 1337 Angli arcem Dumbari obsedent. Mari ab Anglis intercluso commeatuum per mia pene obsessos afflixit: ac proculdubio dedita effet arx, nisi Alexander Ramisæus audaciæ infinto in tempore subvenisset. Is nocte intempessa larcem, deceptis qui in triremibus Genuensium aritimum latus observabant, navem ad arcem' plicuit: & quadraginta selectos viros, commeaque magnam vim exposuit. Deinde præsidij multu in vigiles Anglorum irruit: ac magna cæste hominum nihil minus quam eruptionem a pros evictis timentium facta, proxima nocte æque ocde atque venerat discessit : sexto demum mense blidio foluta eft.

Le Lodem tempore obfidio Perthi jam in quartum ensem protracta diutius videbatur duratura, nisi det atque ad murum usque cum suis penetrasset:

m demunidejectis propugnatoribus telorum vi,

milimum le machinis emissorum, deditio facta Millians of motion of the million of the little

45. Brevi post, arx Edinburgi non vi expugnas led arte capta est. Valterus Currius Mercator, tum forte navem commeatibus onustam in æ-Tai ad Taodunum habebat, accersitus à Gu-lino Duglassio in Fortham venit. Ibi communi-to cum Bulloco Anglorum Præsecto consilio, urrius Anglum se simulat, ac duos vini optimi tes, aliaque nonnulla munuscula ad Præsectum

. De Scotorum strategematis. 240 arcis attulit: oravitque ut ibi reliquos comme distrahere sine periculo per eum liceret: si re ei, præsidióve opus esset, commonerent, i libenter ijs quoad posset gratificaturum. Pra Aus ei ut aliquot dolia vini, certumque numer po panis nautici afferret, imperat: aditum ei vellet pollicetur. Ille, quod bene vertat, moqu Scotorum, qui sæpe incursiones in loca vicina de cerent, summo mane se adventurum ostendit. nocte Duglassius, duodecimque comites home lectissim, inautico vestitu super arma injecto, co mu meatum ad arcem portant. Suos quam proxim possent in insidijs collocatos signum expectarente bent. Progressi paulum Duglassius & Simon Refus serius cæteros modico intervallo sequi jubent. Iti, tromissi à janitore intra munitionem è trabibus portam arcis structam cum animadvertissent de la ostiorum è brachio janitoris suspensas, ipsum ju lant: & sine strepitu portam arcis aperiunt. De de suis, uti convenerat, cornu inflato signum de eodem sono & qui erant in insidijs, & custode cis admonentur, alteri ab amicis, alteri ab initiare arcem teneri: utrisque properantibus, Scotio in ipso portæ aditu dejiciunt, ne ante suorum difficilem per difficilem clivum lentius vadebant, adven valvæ objici, ac ipsi occludi possent. Acri confi edito, ac cæde utrinque patrata, tandem præsident cesserunt, cæteris præter Præsectum ac sex com to occisis. Simili etiam strategemate, nomine & & spicijs Roberti Brussij captæ arces Duglassia, a cobo ejus Domino, & Limnuchi a Gulielmo Bin c vicino agricola, Sanchari a Thoma Dicksono Vit 46.E læ cliente.

241

46. Eodem anno quo capta, ut diximus, Edin. rgi arx, Alexander Ramisæus maximus illius ætas inter Scotos armorum & rei militaris magister, peditione in Angliam facta, Northumbriam la populatus est. Eum revertentem Angli ex om-bus agris & castells, longe majoribus copijs con-quuntur. Eorum congressum cum Alexander vienon posset, & suorum adimos ob multitudimhostium nonnihil debilitatos sentiret, præmissa ada pedites in infidijs locat. Equites late effusos denlare fugam jubet: deinde ubi locum insidia. mpræterissent, ad signum buccinæ rursus in unum bie. Eam equitum sugam Angli veram ratiæque sus sipsi sequantur, ad quos Scoti signo revolut, cum se momento temporis obvertissent, pedia que undique ex infidijs prolilijssent, versus est in relos ex re inopinata terror!; ac non paulo contiore cursu, quam antea secuti erant, sugerunt.

It occisi: complures capti, præda incolumis

mum abducta.

Rosburgum semel a Duglasso, iterum à

mileo, fopitis vigilibus, de nocte scalis admotis fim. Edinburgi arx similiter a Thoma Ran-locapta, sævissima rupe per arcanum tramitem usum superata, cæsis præsidiarijs. Britannode tanto cum periculo superata fuit, ut milites faterentur, se, si periculum prævidissent, nulconduci præmijs potuisse, ut illac ire tenta-

48. Gordonius Angliam ingressus in redit annis Lilburni Angli copijs multo majoribus ipfum captivum duxerat. Henricus Percius O Northumbriæ has suorum clades indignissin rens, coactis amplius septem millibus hominum vicum Dunsum Joanne Scoten qui Subtilis co minatur, insignem castra posuit. Ibi rustici, 8 stores nullis alijs armis freti quam crepitaculis, bus cervos, & pecora, quæ illic passim sine e dibus vagantur, absterrent, nocte colles Lam rum montium vico proximos insederunt. His pitaculis ingenti strepitu in imminentibus Dis collibus edito, equi Anglorum perterriti vi rumpunt, ac pailim per agros palantes in prædi b gricolis cedunt. In exercitu toto tumultuatum ad arma clamatum est : & cum hostes adesse c rent, illam noctem insomnem duxerunt. Ma tellecto ludibrio, multis jumentis una cum amissis, sex millia passuum (tantum enim is vic Anglia abest) relictis impedimentis, pedibus pe fugientium modortransierunt. Nec mirun florum crepitaculis victos eos, qui territorum sorum occursu ad arma clamarunt: quod An liquot ante annis secerunt, cum Thomas Rassus & Jacobus Duglassus Northumbriam in cos consilij inopes, & omnium reru egenos per su traherent, & dolo militari ductos desatiga et que labore, vigiliis & inedià consolore atque labore, vigilijs, & inedià confectos a Di citas redigerent.

ci præfectus, cum non modo commeatus am fed omnem domesticam supellectilem illò mitte

ous nec alibi eam commodius ad suos usus, neque iùs ab hoste servari posse. Dumbarius Marciæ omes, cum & iter, & diem per exploratores res sset, insidijs commode locatis, longum agmen & ofusum ex militibus, plaustrarijs, & vulgo proscuo invadit, ac fine pugna magna præda cum ip-

Domino potitus statim se recepit.

50. Jacobus Douglassiæ Comes singulari ad Nos m Castrum certamine, feroci Percio dejecto, has m ejus tam pulchræ victoriæ trophæum in Sco m ferebat. Triduo post Otterburnum cum Ans is duplo pluribus congressus, & jam tribus lealibus plagis saucius propinquis suis inquit, illa à bis postrema peto: Primum, ut mortem meam nostros, & hostes celetis: deinde ne vexillum eum dejectum sinatis: demum ut meam cædem iscamini. Continuò illi Duglassij nomen (ut mos at) quantum possunt inclamantes, magna alacris ein hostem invecti, eum ultra locum pugnælonpropellunt, Percium utrumque capiunt: cæteine ordine se in fugam conjiciunt.

gi. Postridie illius prælij, Episcopus Dunelmensis precentibus copijs adveniens pugnam renovat. us adventu per exploratores comperto, Joannes mbarius Moraviæ Comes, quem omnes, mortuo glassio, unum intuebantur, convocatis illustrious, de captivis consultat, quos semel in fidem reptos trucidare crudele videbatur, & servare tur m hostium propè suis æqualem, periculosum. onsensum est, ut jurati, dum confligeretur, nihil pturos, & etiamsi à suis vindicati forent, captivos men permansuros, in castris cum levi custodia relinquerentur, quæ præsentem pænam, si quidit attentaret, de omnibus expeteret. His ta distatis, è superiore victoria pleni animorum in a prodeunt, muniti retro paludibus, dextra la que concedibus: illud etiam imperatum, ut si ac hostis appropinquaret, singuli buccina, qui cornu bubulo suspensum à collo gerebant, qui possent maximum clangorem ederent: qui si cum per se terribilis esset, etiam repercussu colle multiplicatus longe majoris multitudinis spet reddebat. Angli qui magno gradu venerant in stragem suorum pugnaturi, & horribili illo son alacritate hostium in acie ex adverso stantium a miti, cum neque Dux militi subitario, neque mes du puci imperito satis sideret, statim retro, unde ve ul rant, signa convertunt.

Commodum visum est hic referre issus ten mitteles & ritus sidei à finitimarum gentium c res leges & ritus sidei à finitimarum gentium c res vis datæ & acceptæ vulgo A parol. Captivit cu mitteleatur juratus intra certum diem se reditm an Si quis ad diem dictum non rediret, hæc poena du In congressibus, qui ob res repetundas sieri sole requi deceptum se querebatur, manus essigient se chirothecam in hasta oblonga omnibus conspit uta circumserebat. Ea summa apud ipsos infamia la inbatur: adeo ut, qui sidem violavere, amicism ar pinquisque sierent detestabiles: nec quis paulo pre nestior eos convictu, sermone, aut domo sum aretur.

12 Regnante Roberto tertio, duæ potisis ad latronum familiæ insignes inimicitias insigni che litate exercebant, Thomas Dumbarius Moravil and

Jaco

De Scotorum strategematis. 245 cobus Lindesius Crafordiæ Comites ad eos pacis andos à Rege missi, cum animadvertissent gens m ferocem neque voluptatis modo sed etiam conmptricem non posse domari sine magna bonorum rorum ex adverso cæde, rem astu tractare inciunt. Conditio proponitur, ut ex utrisque tris ni ensibus modo armati coram Rege decertent. idis impunitatem præteritorum fore: victoribus cus, auctoritatem, Regis etiam & Procerum gram. Conditio placuit: dies certamini dictus:
no die cum Principes familiaru cum suis in aulam
novenissent, campi ad septentrionale urbis Perthi
tus pars fossis præaltis a reliquo seclusaijs ad conessum assignatur, structis cum spectaculis. Cum altitudo ingens hominum ibi consedisset, mora agnæ paululum facta est, quodex alteris tricenis us metu latuisset, nec pauciores adversus plures certare vellent: nec reperiretur qui in absentis cum succederet: nec ex adversa factione quistam eximi se numero pugnatorum pateretur, ne dut à propinquis contemptus ac rejectus videretur. Tandem Sellularius opisex prodijt, ac se in sentis locum successivum est professione su profes mentis locum successurum est professus, si aurei ich tati gallici dimidium representaretur sibi victori, in posterum donec viveret, de victu caveretur. arursus æquato numero certamen initur: ac tanta prorum animorumque contentione pugnatur, in antum efficere potuit odium vetus novis detriventis inflammatum in hominum ferocissimorum delitati assuetis ingenijs: & victori res decusque, do mors & ignominia proposita. Nec minor sperimes horror, quam pugnantes suror tenebat. detormes corporum laniatus, detruncatos que a se in hominis estigie rabiem ferarum detestar a llud autem inprimis est animadversum, quod mo se omnium fortrus gereret, quam supposti ille & mercenarius bellator, cujus opera max victoriam partam existimabant. Superfuerunt e certamini ex ea cui se ille addixerat parte pra ipsum decem: sed omnes magnis vulneribus viter saucij. Ex altera tactione restabat unus, cum corpus adhuc ferro haberet intactum, inique que certaminis fortunam sibi videret objectam. Taum sumen propinquum se conjecit, ac adi sarijs, quo minus eum sequerentur, ob vulneral datis, in adversam ripam evasit. Hac ratione se cissimo ceso, multitudo sine Ducibus relicta, in tos post id annos à tumultuando repressa ada culturam redijt. Hæc pugna incidit in anim salutis 1396.

73. Jacobo secundo in oppugnatione Roshi cæso, ex aulicis qui proxime astiterant, etsi in nato casu perculsi erant, tamen, ne Regis mo palam facta vulgus dilaberetur corpus velant, gina quæ eo ipso die in castra venerat, haud quam muliebri animo dejecto in luctus, Processi convocat. Hortatur ut animo bono sint: per us hominis casu tot viri fortes deterriti rem per exitum deductam turpiter deserant. Se in local defuncti Regem alium brevi adducturam, International apparatu belli hostem urgendum, ne manda limperatoris intellecta ferocior essiciatur, & in monimis morte tot virorum fortium simul virme extinctam existimet, Pudebat viros animi magnitudes.

De Scotorum strategematis.

dine à fœmina superari, Arcem igitur adortint tanta vi oppugnare, ut neutra pars Regemesse sensesse senses filius Jacobus septemente sense s

lo æquatur.

14. Ante funestam ad Fluidonem pugnam à Jas obo quarto male commissam, Proceres ostens ent fraude hostium fieri, ut de die in diem res proaheretur, dum ipsorum vires crescant, Scotorum minuantur: itaque pari arte adversus eos utenum. Nam cum illi tempus à se designatum non oeant, nulla verecundia obstrictos ijs esse Scotos. nominus discedere domum sine prælio, aut suis cis depugnare possint. Horum prius consilium pultis de causis tutius esse : id si minus placeat, terius capiendi summam occasionem dari. Nam m Tillus amnis ripis præaltis, ac nusquam fere adosus, nullum intra aliquot millia passuum, nisi runum pontem exercitus transitum daturus esset, mucos ibi tantæ multitudini posse obsistere; posse am parte Anglorum transmissa, machinis commolocatis, pontem interscindi, primosque transgresdeleri, antequam ab adversa ripa subveniri olset.

Joannes Dux Albinus, Prorex Procerum onfilio ad Solvæum ab Anglia invadenda retactus, non vult videri nihil tanto conatu egise: inglici limitis Præfectum ad colloquium vocat: ilut cui omnia erantimparata, libenter id audit.

Q4

so. Idem Dux Albinus cum omnes portus de lici littoris obsessos ab Anglis, qui reditum el man Scotiam observari justi erant, scirét, quibus im at viribus erat, arte statuit eludere. Classem sur in nullum locum unum contraxit, sed per vat ot portus ita sparsam tenebat, ut nullam bellici appratus speciem præserret; milites in locis medit en raneis ita collocârat, ut nihil minus quam de na gando cogitare videretur. Anglicæ classis Pratitus, qui ad eum excipiendum diu frustra to se mari volitaverat, per exploratores certior sactum neque classem, neque exercitum toto littore d'applico parari, ratus eum nihil ante ver proximi di moturum naves subduxit. Dux Albinus hostin discessu cognito, repente quinquaginta navium d'are se contracta, post æquinoctum Autumni è Galling solvit; atque Oct, Cal. Octob. Araniam Insula petenuit.

tenebant, unde excurrentes magnis incommo da vicinas regiones afficiebant. Tandem Scoti, de magnis incommo da vicinas regiones afficiebant. Tandem Scoti, de magnis in en fiervato negligentius in Humo vigilias obiri, no emper rupem, ubi sciebant siducia loci minimam da gentiam adhiberi, in summum penetrarunt, de cæsis custodibus, arcem in suam potestatem as degerunt. Nec ita multo post, cum Præsectus se castelli imperasset vicinis agricolis, ut magnam commeatuum vim ad certum diem adveherent. His vicina juventus occasionem nacta frequens ad die qua dictum affuit: ac deposita è jumentis onera certin humeros extulissent, per pontem, qui duas in pes committit, recepti, repente quod ferebatic

De Scotorum strategematis. 249 ejecto, custodem qui aderant signo dato consint, armis & locis opportunioribus occupatis, isque per patentem portam acceptis arce sunt

otiti.

8. Eodem tempore cum Anglis Hadinam te-entibus multarum rerum aut jam esset, aut mox inaret penuria, atque auxilium quod sperabatur seins venturum crederetur, quam vires obsessorum fectæ ferre possent. Bervico interea duo Equites lustres eò mille pedites & trecentos equites quan-apossent celeritate ducere justi essent. Hi omnes midijs excepti pene ad unum interierunt.

19. Anno 1562. Moravius Prorex, aciem ad As redoniam contra Huntilæanos inftruxit : ex milis ibus multi statim inter ducendum adversus hostem pertæ proditionis signum dederunt: quòd ramos ricæ, ut ab hostibus agnoscerentur, tegumentis la apitum affixerunt. Ubi propius ventum est, Hun-de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de exitu gradum ad eos accelerant, & tegumentis de læani securi de læani sec conversam, at expeditius querentur, sarissas abjiciunt: & strictis ensibus terrorem integrorum proditionem ingeminans in hostem magno gradu feruntur. Proditores dem illo impetu etiam stantem una se rati in su am aversuros, ad eam accelerabant. Sed Moraquam præter honestæ mortis decus præstare credeet, exclamavit, ut sarissas sui præse tenderent, nec in aciem suam fugientes reciperent. Illi præter opis bionem exclusi cornua utrinque, confusis ordinibus,

præterierunt, Huntilæani vero qui jam proflig tam rem putârant, cum aciem quidem parvam, prætentis hastilibus horrentem cernerent, ipsi, qui sparsi ac sine ordine sese inferebant, nec pro ter hastarum longitudinem ex adverso ad manus v nire poterant, repentino terrore perculii non per lo celerius fugiunt, quam antea sequebantur. E Fortunæ mutationem proditores conspicati jam gientibus instant, ac, ut se à priore culpa pure rent, quicquid fuit cædis eo die, ipsi ediderunt. si ex Huntilæanis circiter 120, capti 100. Ex alte acie nemo.

60 Levinio rerum potiente, Mortonius Come infidiarum gnarus; quibus rebelles naves instrum for rant ad cohortem Regis Danicam intercipiendan scio quò duceret, adeo festinanter Letham venitationità di moratorile moratoribus in ripa, dum scaphas tardius solve capti. In posterum diem, quoniam citius per æster ho Oceani non poterant, naves paratæ quæ relique persequerentur, aut redeuntes interciperent. Pr rex quoque ea noce Sterlini certior, factus, & postridie summo mane cum tumultuarijs copijs in silve forthælittore festinavit, ut rebelles egresse in terram invaderet. Sed militum Cimbricorum po peratio hos omnes conatus fecit irritos. Pari an celeritate usus est Gulielmus Kircaldius Grangius te classe Bothuelij ad Orcadas opprimenda.

61. Eodem tempore, dum Prorex Sterlini co mitia habebat, rebelles per Procerum absentiama liquid tentandum rati, omnes ex Edinburgo copis

eduxerunt

de

ex

re

pl

ad

251

duxerunt, & ad speciem multitudinis augendam mnes oppidanos cum majore parte militum in acie latuerunt, eo consilio, ut, velut superioribustemporibus consueverant, leviter lacessendo regias cos jas Letha elicerent. Interea dum intentos in se oftes distinerent, reliquis longiore itinere occulte circummillis, oppidum præsidio destitutum per averam ingressi portam incenderent. Patricius Lindesus Lethæ præsectus, cum à deprehensis insidijs sbisatis cavisset, suos rectà in hostem duxit, & impressione magna facta rebelles fusi, fugati, & usque ad oppidi portas non fine cæde compulfi.

ad oppidi portas non fine cæde compulsi.

62. Joannes Cockburnus notæ domi forisque fortitudinis vir in Gallia militans, dum ipse cum exisqua equitum manu ab hostibus longe pluribus peitus jam prope circumveniretur, & neque pugnandineque fugiendi esset locus, ille se suosque præ-kul consilio ab imminente interitu liberavit. Erat mim in propinquo pons, quà unica ijs fugiendi, aut hostibus sequendi via patebar., Ille suis trans pontem præmisis, justoque ut eum cum equo recenti parato ad ulteriorem pontis finem aliquis expectas let, in medio ponte descendens equum suum trans hodit. Hostes quam poterant intento gradu sequentes ad medium pontem perveniunt. Thi feroces es qui conspecto in angustijs sui generis cadavere consterriti, & re subita consternati nulla vi cogi poterant ut transirent, donec quidam caute descens dentes transfossi equi cadaver è loco moverent, & extra transeuntium equorum conspectum ponement. Interea dum hæc fiunt, Cockburno satis amplum sugæ spatium datum est.

Hæc

252 Antiquitatum Romanarum

Hæc pauca strategematum exempla instituto no sufficient: cætera persequi difficile, omni complecti impossibile foret,



LIBER V.

DE REBUS THEATRICIS,

SIVE

Ludis Romanorum.

CAP. I.



Udi vel à Lydis ex Asia transveni ril vel à Ludo sive Lusu appellati, su le celebritates publicæ, quæ vel plant candæ Deûm iræ, vel pro salu en populi, vel gratiæ ejus demerendent causa, vel ad eum voluptate demund

fum in officio continendum editæ atque instituta in Horum alij cum Æneâ à Trojanis, alij à Grecis, a lij, ut dictum, à Lydis, alij ab alijs populis Roman translati; alij à Romanis ipsis additi fuerum be

Romanorum Ludi sunt vel privati, vel publici. Privati Rom. Ludi suerunt.

qua

CAP. II.

Latrunculi.

I belli cujusdam simulacrum & imago. Latrones à Græco λατgéveir servire, olim appellati omnes promiscue sive milites conductitij, seu Principum stipatores: uanquam Varro quasi Laterones dictos contendat. mod Principibus ad latera semper essent; vel quod dinsidias laterent; vel denique, quod latus ferro matum haberent. Hujus appellationis locuples obis author est Plautus in Mil. Glor. Palamedes Nauplij filius in obsidione Trojana, ut milites in us excogitavit. Frequentissimus ejus usus apud riscos, creberrima apud authores mentio, Scericos præcipue. Est hic idem Scacchi Ludus hodie Luropâ frequentissime usurpatus: quo victi cense de luropâ frequentiss meationem à serijs studijs, licet contrarium expemantur quicunque eo se exercent: & Jacobus Rex Britanniarum Augustissimus in Basilico Doro peni us ejus usum filio interdicit, quod attentiùs musto implicetur eo animus quam studifs etiam acrioribus.

CAP. III.

Tali, Teffera, & Fritillus.

Undem plane ludum significant: Græn quibus idem etiam in ulu. 'Αστεάγαλος. Τ li, quia sex angulos habebant, Seniones Ai (Senio etiam est felix jactus senarif uti Tessera à Greco réssera Jonice pro réssant quatuor, quia quatuor tantum habebant, Gra ni Bot appellate funt, Latine quaterniones. In ludendum tesseris tribus, Talis quatuor utebanta In Talis quatuor numeri designabantur, Unio, Talini nio, Quaternio, & Senio. Unio ex reliquo numero no quinque detrahebat : & ideo Persio Sat. 3. apprara latur damnosa Canicula. Senio est numerus s jactus felix: ab eodem ibid. dicitur dexter Sem quia lucrum ferebat. Ex quatuor Talis diversas la cies vel omnes numeros referentibus exurgebat. mus jactus omnium felicissimus, in quo etiam Carins vel Unitas aliàs semper damnosa proderat. Q dam jactum Basilicum & Herculeum cum Veser Vulturium autem cum Cane eundem faciunt, dubitant. Id tamen omnibus liquet, jactus hosin felices fuisse, felices illos. Et ideo infelicibus ma ligna & infausta nomina induntur animalium rape cium. Ludentes ad fraudem cavendam Talos conjiciebant in Fritillum (vel, ut aliter appellatur, mum, Pyrgum, Turriculam, Orcam, Pyxidell corneam) dictum à fritinnire tinnulà & arguta vou hirundinum, propter strepitum quem faciebant Tallon eburnei

Compendium absolutum.

purnei aut è ligustro in orca moti, & in tabulam missi. Romani omnis ætatis hoc ludo utebanam: Græci vix senes, quibus cognomentum 'A στηανωλίζων puerile & in contumelia habebatur.

CAP. IV.

Alea.

Nventum Dæmonis Teuth, ex Asia in Græciam, & è Græcia in Italiam transijt semper infamis habita, & cujus quantò quis doctior, tantò nequior; mendaciorum omnium & permiorum mater, & ex aliena concupiscentia sua rodigens: furto & latrocinio ab Aristotele commatur: legibus Rom. penitus interdicta suit, nisi asaturnalibus. Alea pro quolibet ludo in quo Forma & Casus dominantur, accipitur, adeoque em pro Tesseris & Talis. Et quia Casus in Aleæ entamine multum pollet, quæcunque incertis casis us subjacent, Alee commissa, ut quæ certa & ses ura casus, extra Aleam posita dicuntur.

ildine A P. V.

Pila

Audatissimum exercitamentigenus semper habitum, viris convenientissimum, compmuni gentium usu probatum, utroque etiam jure Civili & Canonico receptum; on senum tamen sed juvenum consuevit esse, ad vires

vires exercendas, firmandas & probandas; o nomine digna visa estut de illa disserent Media Philosophi. Pila duplex: Paganica, à Pagis Villis, in quibus aut primus, aut certe frequent ejus usus: & Trigonalis, propter angulos. Di mus pila ludere, pilam jacere, mittere, emitte dimittere, contramittere, in adversum jacere, pellere, ludere expulsim, factim, datatim lud Plaut. Curc. Act. 2. Scen. 3. ubi sic Taubmanne Datores dicebantur qui pilam dabant: Factores, pestines erant divisi, i. e. quod nos dicere solemus partes. Genera autem ludendi videntur suisse tatim, vaptim, expulsim. Et Philosophi & Pricipes pila delectati sunt.

CAP. VI.

Pentathlum, sive Quinquertium.

Elebre apud Græcoe, etiam olim et concitium, funt quinque illa certamina, l'acus, Saltus, Castus, Cursus, Luctar l'diones etiam dicti Pentathli & Quinque tiones. Erat Senatusconsulto cautum, ne qui in his ludis pecuniam luderet. De cæteris, qui saltis, in Militia supra habuimus. De Disco & Care pauca hie subnectemus.

CAP. VII.

Difeus.

Uit instar pilæ æneæ, quæ brachiorum viribus excepta & in altum missa exercebat corpora animosque; ita ut, quantu quisque viribus præstaret, maxime eniteret: nameis fortior & præcipuo robore habebatur, qui multra signatum scopum jecisset,

CAP. VIII.

Castus.

Cædendo, quem alij jaculationem appellant, alij pugillatum, fuit certamen factum clavis ferreis pilas plumbeas loris bubulis appensas habentibus, quibus certantes mutuo petebant: ut pulchrè oftendit ig. lib. 5,

Obstupuere animi: tantorum ingentia septem

Terga boum, plumbo insuto, serroque rigebant.

que deinceps. In Gymnicis sive Athleticis hisce lue
comnibus nudi, subligaria tantum induti, olcocuncti certabant.

CAP. IX.

Harpastum.

Olubili rotunditate in solo jactabatur, ludus Polluce auctore siebat, ut juve in geminas divisi turmas intra lineas metas consisterent, Harpastoque po in medio, quisque contenderet, ut intra gyrun terius lineæ immitteretur; quod si contingeret cores erant: Alex, ab Alexand. Genial. dia lib. 3. cap. 21.

CAP. X.

Halteres.

Græco άλλομαι salio, erant pond quibus ad saltum se librare solebant, culi scilicet non exacte rotundi, oblon res, in quibus digiti inseri possent, viti per amenta clypeorum, quos facilibus brac rotabant: & nunc jactando, nunc rotando lu committebatur: ibid. Alex,

CAP. XI.

Petaurus vel Petaurum.

as

DO

ond

t,

Irculus erat quem intactum certantes transvolabant, & ab eo Petauristæ appel. labantur, vel Petauristarij, derivatione Græca, quod quasi in aere volitent. De un sic Scaliger: Rota in sublimi posita à duobus et rsabatur, alter superne, alter inferne nitebatur: die fiebat ut alternis dejectis, nunc penderent, nunc ecti sederent: per eandem rotam etiam corpora jecta contento saltu trajiciebant.

CAP. XII.

Follis Pugillatorius.

E quo Plaut. Rudent, Act. 3. Scen. 4. erat pila grandis suspensa, quam pugnis on insectabantur pugiles, ut Author est Turnebus. Ludus hic remissior & ignavior rad lu bitus: eo enim senes imbelli ætate ludere so ant. Alex, ubi supra. Hæc de ludis virilibus,

> CAP. R 2

CAP. XIII.

Nuces.

Gitabant pueri divinantes, par esset merus nucum manibus comprehensari an impar. Et prout conjecisset, ita vi aut superatus erat. Hinc nuces relinquere est relinquere puerilia.

CAP. XIV.

Trochus sive Turbo.

Uoniam è buxo factus, volubile bux ra Poëtis appellatus, nemini non est non ante Alpha & Beta. De quo pulch po Virg. lib. 7. Æneid.

CAP. XV.

Micare digitis.

CAP. XVI.

De Ludis publicis Rom.

Prætores, vel Ædiles plebeij, vel Ædis les Curules, vel Imperatores. Funebres autem Ludos curabant & exhibebant iliqui proximi defunctorum, in quorum honorem udicelebrabantur hæredes fuerunt: quanquam & ialiquando ab Ædilibus curati fuerunt: Ludorum ræcipue Gladiatoriorū spectaculum munus proprie appellatum fuit, vel quia populo gratis daretur; vel ab officio, qui officium se mortuis facere arbis tabuatur. Is qui præbebat munerarius dictus, etiam numerator, Dominus Ludi, item Editor; & res is a Editiones.

Ludorum duplex divisió: nam a forma sunt vel Circenses, qui in Circo; vel Scenici, qui in scena, i.e. umbra agerentur. A Fine alij sunt Sacri, alij sunebres, alij Votivi, alij Ludicri, sive exercitationis causa.

Primum Ludi omnes Conceptivi sive Indicativi trant, non Annales aut Annui: postea in Calendario Romano fere omnes Ludi qui in Deorum homorem peragebantur ut Stati notantur: tum, igitur non stati sunt funebres aut votivi.

CAP. XVII.

De Circo & ludis Circensibus.

Ui Græcis Olympici, Romanis Circente ludi fuerunt. In Elide enim juxta fluming politic platere my gente flumine, altero positis gladijs, to utrinque præsens exitium esset, bigarum cursu centrabatur, dimicatione perniciosa adeo, ut intra præscriptum illas coercere necesse foret: unde Concenses dicti. Romam deinde translati eximite cut celebratique sunt. Primum in Insula Tiberina, nul lo ad id certo constituto loco, sed ab altera part la Tiberis pro meta erat, ab altera enses ponebantur. Posteà tamen mete gladiorum loco sixæ erant, cum muludis certus locus assignatus esset.

Circus Maximus à Tarq. Prisco quinto Rom de Rege, inter Palatinum & Aventinum montes prin mum extructus, spectaculis designatus locus suit qui poste à ædificiorum magnitudine & aulico apparatu præcipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipuus semper exhibendis ludis est habit con service de la precipul service de la precipul service de la precipul se service de la precipul service de la precipul se service de la precipul service de la precipul service de la precipul se se service de la precipul service de la precipit se service de la precipit service de la precipit service de la precipit se service de la precipit service de la precipit se se service de la precipit se service de la precipit se se service de la precipit se se service de la precipit se service de la

tus.

Præter hunc Circum etiam alij progressu tem in poris sunt extructi; nec Romæ tantum, sed & alib, v

a

ut Constantinopoli, Mediolani.

Circus autem dictus est, vel quod ibi sierent ludi sin circuitu, & quod circum metas serretur pompa & equi currerent: vel, ut nonnulli volunt, à Circu venesicà Solis silià: nam Circus Soli principalita consecratur. Opus hoc procedente tempore nume randum

randum erat inter spectacula totius urbis pulchers rima. Longitudo enim ejus trium stadiorum cum dimidio: latitudo quatuor jugerum: à duobus maioribus lateribus. & uno minore cingebatur Euripo qui aquas reciperet, decempedali profunditate fimul & latitudine : post Euripum extructæ erant tris porticus, ubi erant sedilia gradatim scandentia, sicut in Theatris. Forma erat amphitheatralis & of we cut in Theatris. Forma erat amphitheatralis & of valis, octo stadiorum amplitudine, capiens centum quinquaginta milliahominum. In altero minore las qui ad cursum, & feræ ad venationem. Externè ambit Circum simplex contecta porticus, quam pectatores intrant & ascendunt per officinas singus las, ut nulla confusio oriatur inter tot hominum millia tum venientia tum discedentia. In Circo maximo loca erant plebi divisa per singulas curias.

Ludi Circenses (appellati etiam Gymnici, à nus ditate, vel exercitatione corporis, yuprès enim nudus & yuura (w exerceo fignificat) pręcipui sur suerunt. 1. Pugna: cum scilicet pugnis, cæstibus, gladijs, fustibus, hastis, pilis, similibusque armis certabatur. Quò spectat & gladiatura, cum gladia. tores varijs modis dimicabant, interim pro gloriâ, mi interim pro vità, idque spectante populo, ut juventus cædium, sanguinis, & vulnerum aspectu, assuesceret in bello minus ista timere. Huc etiam res di sertur pugna cum bestijs: certantes Bestiarij dicti. Utrumque hoc genus omnino infame fuit ingenuis, & fere per servos agebatur. Huc etiam refertur Lucta, cum alter alterum in terram pros sternere tum vi, tum agilitate corporis nitebatur,

bi.

Da,

CC

ta

190

R 4

2, Cursus

2. Cursus, quo per certa stadia in campo ci ser

rentes ad metam destinatam pervenerunt.

Ubi 3. Saltatio in æquo campo, aut inferne ad super riorem locum, & contrà; aut cum in equos con rusve insiliebant, non tantum nudi, sed etiam

mati & cataphracti.

Jaculatio discorum, sagittarum, pilorum, tela rum, omniumque armorum cujuscunque gener cfa que longe projiciuntur: & hi ludi erant ferepere Neque quisquam moveatur, quod exter ludis nonnullos inter privatos supra recensuerim o in Pentathlo: nam ijdem privato consilio susceptio ludi privati; & publico munere exhibiti, publicati esse poterant.

5. Decursio Equestris, qua exhibebatur speciera pugnæ equestris: hic Trojæ ludus dicebatur, coat lebratus à pueris majoribus & minoribus turmatique congredientibus, quibus qui præcedebat, Princepius

juventutis dicebatur.

6. Aurigatio, i. e. certamen bigarum, aut que f drigarum, quod septem curriculis, sive septement circuitu, & viginti quinque missibus absolve av batur: ultimus missus, quod ex collatione po puli fiebat, Ærarius dictus. Prima aurigantius cura erat, ne in circuitu metas contingerent, fe illas sine offensione transirent: fuitque moris, a ante commissionem Circensium, ministri cum equal desultorijs missus exituros enunciarent. Aurigando tium quatuor erant factiones, pro quatuor annio temporibus: viz. Veneta quæ Cœrulea, Prasina ur quæ viridis dicta est, Alba, & Rosea, miro favenco tium studio coli celebrarique solitæ, Viridis colorer Veri

Compendium absolutum.

Teridicatus erat, Æstati Roseus, Hyemi Venetus, bus Autumno: pannoque versicolore per singu-s factiones certabatur: in quibus spectantium fa-% aura popularis gratiaque & studium ad victos am multum loci dedit. Nam tanto faventium stuio hinc inde certabatur, cum suos quisque clamore plausu foveret, ut magis studio & colore panni, cfavore quo affecti erant, quam vera virtute nis rentur: isque popularis favor & gratia non dubiam lerunque victoriam dedit: adeo ut non populus sodò, sed & Principes ingenti studio & gratia fationum contenderent, unde lites & cædes sæpe ses lighti funt. His quatuor factionibus addidit Domiianus alias duas aurati purpureique panni. Moris irat, ut Prætor aliúlve Magistratus qui ludis præe ce at, mappam aurigis mitteret, & cursus signum aret, quod erat futurorum Circensium inis ep jum.

7. Naumachia in Circo ostendebatur: ubi emis-Euripo, naves metis appolitis, ne illas continerent, cursu præcipiti concurrebant, & formam

ve avalis pugnæ repræsentabant.

po 8. Venatio, quam Principes dabant, arena in implyam versa: arbores enim validæ per milites rase icibus vulsæ, connexis longe lateque trabibus, ad. xæerant, terra deinde superjecta, totusque Cire as ad sylvæ speciem consitus gratiam novi viroris an btulit, & imaginem veræ germanæque venas ionis exhibuit. In hoc spectaculum producebans na ur animalia & feræ omnis generis, quæ populo en ccidenda & rapienda permittebantur. Atque hæc lo unt præcipua Circensium spectacula. Circensium duo genera fuerunt: Patricij, quipuit, Patres; plebeij, qui per plebem agebantur, stated die, mense Novembri: In Circentibus, qui se se surrant, aut qui ante alios exierant, colaphaer cædebantur. Qui coronam meruisset, tanquam. Prosupremum fastigium ventum foret, nihil ultrà det instrium aut artis incremento speravit. Non tantu and victores præmio donabant, sed illos etiam qui adis certamen provocabant, neque cum quo certaret em inveniebant. Si quis athleta eò fortitudinis pri l'acessisse, ut parem non inveniret, plures uni ob se ciebantur.

CAP. XVIII.

De Theatro & Amphitheatro.

Uamvis Theatra, Circi, & alia ejusmos in loca singulares quæque ac proprios ludo ed haberent, & exercitationes cuique localination accommodatas, tamen eadem omnibum in locis peracta sine discrimine fuerunt: unde Carbous & Theatrum aliquando distincte, aliquando promiscue ab authoribus usurpantur. Ut Circa at ses ludi in Circo, ita Scenici in Theatro peragno bantur.

Theatrum nomen habet à Denobal spectare, el in que locus in quo ludos spectabant. Apud Rom manos Theatrum diu nullum fuit: primò enimbed dos humi spectabat circumfusa turba: inde aggelisto cespitibus editiorem spectandi locum, pulvillis ad la faciebant: eam ob causam medius locus depressiones fuit

Compendium absolutum. 267

puit, ac proptereà Cavea dictus. Primo stantes
le rectabant, postea subsellia sibi quisque afferebat:
se theatra deinde lignea, denique lapidea extructa
phierunt.

Primi Theatrum faciendum curârunt M. Vales Messala, atque C. Cassius Longinus Censores, trono 599. Deinde deletà Corintho L. Mummius et emporariam. Inprimis autem celebratur M. Scau-on Theatrum: de quo sic scribit Plin, lib. 36, cap. 15. M. Scaurus fecit in ædilitate sua opus maximum mnium quæ unquam fuere humana manufacta, inatione Theatrum hoc fuit. Scena ei triplex, littudine trecentarum sexaginta columnarum. ma pars scenæ è marmore fuit: media è vitro, inudito etiam postea genere luxuriæ: summæ tabuinauratic columnæ, imæ duodequadragenûm de edum. Signa ærea inter columnas fuerunt tria milia numero. Cavea ipsa cepit occoginta millia: pum Pompeij amphitheatro, toties multiplicata ube, tantoque majore populo, sufficiat large padraginta millibus sedere: sed & reliquus apparatus ingens Attalica veste, tabulis pictis, cæteduo juxta amplissima fecit è ligno, cardinum ingulorum versatili suspensa libramento: in quidito, inter sese aversis, ne invicem obstreperent scenæ, & repente circumactis, ut contrà starent, sossemò jam die descendentibus tabulis & cornibus inter se coeuntibus, faciebat amphitheatrum,

& gladiatorum specaculum edebat, ipsum ma auctoratum Pop. Rom. circumferens. Prim mansurum Theatrum Cn. Pomp. Magnus Roesis extruxit lapide quadrato, ad exemplum il quod Mitylenis viderat bello Mithridatico, tamopere & apparatu, ut Pompeius Magnus se Theatro suo minor, Tertulliano referente, per de beatur. Alia subinde alij struxerunt. Vespasi Internativum memorat Lipsus structum in media an be, cujus semiruta moles adhuc Romæ visitur, se altum, ut ad ejus summitatem ægre visio huma an conscenderet.

Erat autem Theatrum in modum hemicycli, comi jus ab utroque cornu scenæ erant cum singulis ar quarum una Bacchi, altera ejus Dei erat in cuj hen honorem ludi siebant.

Amphitheatra verò circulari integrà forma con le firuebantur, aut ovali & oblongà, in quibus conclusarum ferarum venationes e la libebantur. Colosseum hodie Romani voca quia Neronis cum capite Colossus in vicinià: pro caveam appellarunt, ut dictum est supra: & Amam, quia arenà sternebatur in usum pugnæ: un ea vox passim pro certamine amphitheatrali, pro que ipso loco: unde & Arenarij, qui in arena de pugnant.

Areæ Arena pura fuit sine substructionibus & des des discijs, tota libera ad cursum ferarum & pugnar & Sub Arena erant cloacæ ad educenda stagna Nen tui niana, & specus ad custodiam & receptum fer siverum, sive ad usum aquarum, quas in arenam occurre & subitò inducebant, atque educebant, su

Nau

Jaumachias, & caveæferreæextructæ erant, per as bestie intromittebantur in Arenam: in his caeis portæ erant ostia vel aditus appellatæ, unde m impetu emittebant feras, iterumque immitteent post pugnam: habebant & caveas itinerain quibus feræ clausæ & transvectæ: sæpe eæ de ex argento & auro per splendoris speciem. antur, ut studia spectantium allicerent lenocinio modam nobilitatis: ut, Arenam totam vertere in sylm, ut dictum est supra; navem ædificare grandem ipsa Arena, quæ solutilis esset & subitò luxata mitteret omne genus ferarum pro arbitrio magis heræ, Leones, Struthiones, Onagri, Bisontes, &c. heræ teptingentas feras aut pecudes simul & currere keret cernere & occidi. Nec naves solum ejus modi induxere in Theatra, fed, quod magis mireno quodammodo mare ipsum : reperti enim qui Arenam per occultos quosdam ductus & meatus sus mò aqua replerent, & pro terrestribus feris mons framaris oftenderent, & classes, & navalem pugdam.

Post Arenam Murus occurrit qui podium susti-

net, quique claudit & ambit infimum solum.

Podium, dictum, quia provehitur & propens det paulum instar pedis, erat muri pars projection & prominentior ante imum spectaculorum gradum, tui columnæ impositæ cum epistylijs ad ornatum, sive, cum liberet, ad innixum: Mænianorum ea spædam species est facta in Theatris, templis, ædis sus, ad circumeundum, innitendum, spectandum: 270 Antiquitatum Romanarum

Amphitheatri partes septem: Gradus, Præcindi Etiones, Aditus, Viæ, Cunei, Cathedra, Portugan

cus.

Gradus sunt ea ipsa loca quibus sedebant, did as quia ad formam scalarum graduum alij alios constant quuntur.

Pracinctiones non sunt aliud quam graduumin tervalla & divisiones quedam in orbem, nempe po in pularium, equestrium, orchestræ: unde & Baltaga

dicuntur Græce διαζώματα.

Aditus in ipsa gradatione portæ quedam similar ostia, per quæ ab exterioribus porticibus venitario & descenditur in ipsas sedes: Vomitoria voce vulko gi dicuntur.

Via inter gradus duûm generum: aliæ quæ ad rdines sive limites balteorum in circuitu, itinera acinctionum appellantur: aliæ quæ vomitorijs ils in descensu & ascensu proprie scalaria dicæ. In svijs qui locum non habebant, quique, ut suo vere dicam, excuneati erant, spectabant stantes. icetiam canaliculæ quædam & derivata aquæ cœ

Ais & humanæ: quod necessarium dies totos in ectaculis persedentibus.

Cunei sunt sedilium ordines inter vias medij, dicti forma, quiare ipsa scalarum directio talis, ut ab ordiens magis diffunderetur in altum, reddetique cunei formam. Hi Cunei certis certi assigna-

mtur. Cunei etiam Senatorum & Equitum fue-int.

Cathedra vocatur ipse in amfractu ad consessum us, i. e. locus superus, ubi clivi subselliorum debunt, & murus incipit, qui porticum facit, cliofque illos velut frangit: nam plani aliquid spatij fuisse videtur, unde cathedris positis spectas de ant.

Porticus superiores è quibus tenuiores spectabant, des est suprema sive summus fornix Theatri. Portis illæ arcuato opere tectæ erant : ideo Camera

da.

in Ordo in Consessu & discrimen fuit ejusmodi. Sena-Equiti, Plebi discreta in spectaculis loca sua, & on ita diu in Circo & Amphitheatris: promiscue in libertas Romæ: at id mutatum sub Principibus, kdiscrimina dignitatum facta bono jure, Senatui in

Orchestra vox nata in Scena & pulpito tralia 1 communi abufu quodam ad alios etiam ludos: des fuit inter gradus imos, is enim locus, quian lor næ& arenæ proximus, ideoque auribus oculais expolitus, optimus habitus spectioni sive auditionali Magnitudo ejus in gradibus quatuor aut qualita i aut fortalle pluribus, ut etiam Sacerdotibus ib cus sit, & sociarum gentium legatis.

Equestria quatuordecim gradus tenuerunt : it pui passim sedere in quatuordecim legitur pro ipsa equatuordecim legitur pro ip stri dignitate. Aucta fuerunt sub Principibus: 100
Tribuni quoque inter Equites speciabant.

1

Popularia erant reliqui omnes gradus, i.e. Canan media & summa; nam ima Senatui & Equiti Victor bat. Itaque propter granditatem discrimen alique in ipsis Popularibus; & pro varia conditione popularibus; & pro varia conditione popularibus. Miles enim sua propria subse habuit, mariti suos ordines, prætextati suum neum, & proximum Pædagogi Pullati ex la superiori spectabant, ut & sominæ. Hino uerbie su Summam caveam Spectantia sunt vilia, & ad gont of minutæ plebis. Confusa interdum locorum ser avidi enim multi ludorum & exclutionem metti tes loca multa nocte occupabant, & inharchan fuis. Interdum & loca pretio aliquo diffrible quod Græci orrigen vocant. Receptum, ut le mande etiam ex plebe Locarijs aliquid pro fedillo a 神) 0 penderent.

Locarij sunt, qui loca designant, hominates locat

Compendium absolutum.

cant disponuntque; alio nomine Designatores, idores eos comitabantur, severioris imperij cau& ordinis servandi, sicut in funere publico ita &c.
Theatris. Eorum dignitas sub Principibus aucta, con pro modico benesicio à Principe dabatur.
sorum munus, ordinibus sua loca adnotare, pellecoccupatores ab alienis; & id dicebant theas ali verbo Excitare & Suscitare. Labenti avo, præstorebo en escitare & digniore quodam nomis Tribuni, qui electi ad moderandas & tempendas ludieras populi voluptates dicebantur Tribuni voluptatum.

Tubi sive fistulæ in imo & summo Amphitheao dispositæ erant, ea arte & sine, ut odoratum
mendam humorem ejacularentur leviter, & insperment sedentes. Propriè autem vocabant illum inmiosum rorem Sparsiones, & spargendi verbo
hanc rem utebantur: etiam è statuis hic imber
pressus velut humanus quidam sudor. E Thea-

i in delicatorum convivia migrarupt sparsio-

Tegmen etiamerat è velis in Amphitheatro, cod superinduci solebat arcendo æstui ac Soli. Ad tennas in summis lapidibus subjectas sunes transcrim ligati, super quos ducta vela. Hinc, vela tere, & reducere, & velorum inductiones: Huic meri præpositi milites è classe, quia illi jure periti actandorum velorum. Vela ista Carbasina, seu tica aut purpurea stellis aureis varie interstincta, ariegata coloribus erant, ad ornatum. Velaria ocat suven. Velaria præpositi velis ducendis. Si entus (quod facile in Circo tam spatioso) vela duci

Antiquitatum Romanarum 274 duci prohiberet, tunc succedebat Causia, in bella, Gausapa, aut Pileus Thessalique, qui cum Petaso idem receptaculum mortuorum fuit, agraviter in Arena læsorum, constitutum ad por designations.

Libitinensem, que Gladiatores occisi turpiter y

per arenam trahebantur.

Pegma Theatricum non aliud quam grandiag dam & ingeniosa contabulatio, qua sponte & cultè statim cresceret, statim subsideret, idea de compacta raris quibusdam tabulis & subliniis is an ornatûs caulâ tecta sæpe argento vel auro, se nui. In pegmatis varia inventa & flupendi luft geniorum. Duces etiam captivos & oppida in matis ostendere solebant : quæ tamen diversa pa ab istis Theatricis.

CAP. XIX.

De Ludis Theatricis sive Scenicis

Lex, lib s. cap. 16. Scena inquit

cis generis erat: nam Tragica columnia.

Deorum signis exornabatur ciquibm tabulis pictis partim ab amicis a pantir b Græcia commodatis utebantur. Comica ædife ti rum figuram præfert: Satyrica verò montibul umbratur & sylvis; in ea enim Histrionum a erant, qui ad edendas in Scena operas locabant In Orchestra autem Chori: reliqua vero loca po la laria suere, in quibus omnis sexus & ætas at insimus ordo sine discrimine spectabat: qui ver to solve se la la la contra sedibus exclusi fuerant excuneati dicti.

Jane, Seingerif arte exercitabantur: originem Græcis traxerunt. Romæ, victis superstitione anis 19, Ludi quoque Scenici; nova res bellicoso pos do (nam Onel modo spectaculum suerat) inter accelesis ir alpiac amina instituti dicuntur sævienpeste anno urbis conditæ 389. Lin. 1, 7. Tenue sum initium mam primum Ludiones ex Etruria siti sue carmine ad Tibicinis modos saltarunt: a lit versus sed inconditi, & motus à voce non abmi accesserunt: tandem arte omnia fuerunt personale. Ludorum scenicorum species recensentur lagadia, Comedia, Satyra, & Mimus. Posteriores sus paucis expediemus.

CAP. XX.

De Satyrà.

Icta est Satyra, sive à Satyris, quod similiter in hoc carmine ridiculæ res pudens
dæque dicuntur, quæ velut à Satyris prole dæque dicuntur, sive à Satyris lance, quæ
le dæque dicuntur, sive à Satyris prole dæque dicuntur, sive à Satyris sive à Sa

276 Antiquitatum Romanarum

admisseri cœptisunt, at non ut Tragocdiz parteur sent, verum, ut intercinentes josorum illecelle & dictorum acumine spectatorem detine tenting quo deinde arguță poëma he xametro versu con ctum Satyra nomen accepit, quale est Horatijani venalis, Persii. Satyri in Tragocdiam inducebam nudi. Rejectitandem à Sophocle Satyri, us sur gravitatem Tragocdia reciperet poi de muzicant

加州

語の語

th

183

OF

Th

CAP. XXI.

De Mimo & Pantomimo.

tetur: nam cum alia Poëmata idem ciunt, ipse quasi privilegio quodam, qui fuit commune, possedit. Est sermonis a justibet motus sine reverentia, vel sactorumen lascivià imitatio. Scaligero est Poëma quodyiam nus actionis imitans, ita ut ridiculum saciate. Sit bant Mimi introduci inter actus qui omnia gesti latione imitarentur. Hi cum inten actus appopisa essent minis la excalenta de la compania gesti la latione imitarentur. Hi cum inten actus appopisa essent essent este excalenta se actua de la superiori de la latione india este extracti, atque assettà libertata de sinduebant, ipsi autem nudis pedibus agobis de minis amichi pellibus, que Pescia dicebantur de mistris est herbis, serpillo mentà i molta de minis esta se la fingulari esta se quodi a care de mistris esta herbis, serpillo mentà i molta de minis esta se la fingulari esta se quodi a care de mistris esta se herbis, serpillo mentà i molta de ministris esta la fingulari esta se quodi a care de mistris esta la fingulari esta se quodi a care de mistris esta la fingulari esta se quodi a care de mistris esta la fingulari esta se quodi a care de mistris esta la fingulari esta se quodi a care de mistris esta se quodi a care de mi

Racchi, cojus hiore victores hedera coronabantur. Has proceirentes obvium quemque sublannabant: handum quede legmina ex floribus contecta geres hele, ex tunidas albo ad medium distinctas, à cinstra quant cogenat velum Tarentinum, ad tar deminas. Silentio per ossium ingress, ubi ad osciletra inedium emerunt, convertebant se ad Theatrum, & loquebantur.

CAP. XXII.

De Commedia ejusque speccebus & partibus.

Omadia en Tragordia antiquior : hac ex mobi filamata, prids tamen exculta fuit : à Gracis ad Romanos transit. Appellatio-Mittes: erant enim Comcediæ lusus, quos rustici Him um no pagis, deinde cives vicatim five per vithe canendo exercebant. Quemadmodum verò meleceris quoque ules venit, ut tempus artium sit & this & len , the Comordia polition bus deinde secus ministrem redacta, certifque limitibus præscripta Mantemque constituta loca de tempora in quibus meter Efrigitur Comcedia privatæ civilisque lorium fine periculo vitæ comprehensio: sive fawas diversa instituta continens affectuum civilium privatorum, qua discitur quid sit in vita utile, quid evitandum. Eam Cicero appellat, imitationem vita, speculum consuetudinit, imaginem veritatis. Caligero est Poema dramaticum, negotiosum, exitu latum , stylo populari:

S 3

Comœ

&

(y

VE

VA

-

F

11

V.

10

tæ

(H

Va

記をは、は、

四

m

PA 18

418

30年

· On

re.

北北

Comcedia triplex differentia: una atemposibile alia à gentibus, alia autem ab argumentisus pi primà differentia Comcedia est vettis, media, non Vetus dicitur ea quæ primum in ufufait, quo ten pore fummum imperium fuit genes populant avide audiebat dicteria in corruptos tufficient tum Magistratuum mores, quali malæ samænden deterriti, componerent arimos avios à virentible atque appellerent ad frugem bonam. Graffabetu ergo ea licentia in omnes ordines, ærates, lexis conditiones impune idque non in transcursus tum, sed integro fabularum tractu ac primario se dio. Vexatio autem illa, tameth sparfim, atquell res se dabat, exercebatur, ipsi tamen Choro tissimum est attributa. Deinde Ochlocratia in d garchiam mutata, continuit Poetas metus in, officio benedicendi : quoche sublatus Chorus fuit. Quare cum catera mil mutata essent, mansit species quidem prior L te tantum desiderata, unde Mediæ nomen ortin eft, non tunc quidem, sed polbraquam novæ 20 mœdiæ appellatio fuit instituta sub monerchia lexandri; Nova autem Chori loco parabaleis qua dam ponebat, in quibus aliorum Poetarum did scriptaque sine malesicij crimine aut poenæ fille cione irridebantur. Differt autem à Vetere Nom multis modis; potissimum verò compositione fille Ariction enim certis legibus tam ad argument quam ad dictionem: non enim lidicula dramatal Nova, ut ex qualibet materia risum captet:,qui que partitionibus secta Fibicinem interserit: voc bula nova non fabricat ad rifum; aut ad cavillum

&populari sermone de medio sumpto propior nova wit apud Græcos. Neque excurrit Nova ad alios versus, solis Jambicis aut Trochaicis contenta. In reteri multa, carminum genera, videmus; ortam ta. men ex antiqua Novam fatis apparet ex ijs quæ ve-Mes memoria, prodidère.

A gentibus Comcedia sunt Palliata, i.e. Graca,

rel Togatz, i.e. Romane, à gentis veste.

Latinarum species supt, sobiliores sive prætexta aut trabeate, a prætextâ & trabea Magistra mm Minus nobiles in quibus Senatores pris vati cum togis introducebantur. Tunicatæ à tequiorum turica dictæ; & Tabernariæ, quod cum tas bernis earum Scenæ disponebantur. Fuit autem ab his diversum genus Atellanæ ab Atella Oscorum op, pido, natura omnium maxime jocosa & dicaci: nam Romani inter serias Reip. tractationes ad animos um refectionem minime turpe putarunt ad vicinorun abire mores.

海溪海

東海

u

H

bit

muAb argumentis different: funt enim Amatoriæ 18t2, ut Andria Terentij: Calumniatoriæ, ut Nus bes & Rane Aristophanis: civilis fortune & mo-num, ut Thelaurus, Captivi, Aulularia Plauti: es venta, ut Phasma sive Mostellaria, Arcurus : fallasiofe, ut Miles, Pseudolus. Alia quoque ratione difinguentur: alie enim turbulente & negotiole, qualis Adelphi; has inotorias dixere: alie sedatios ses, quas Staturias idcirco vocant, quòd in is non sa discurratur, qualis Hecyra & Asinaria: alie his lares & convivales funt, ut Bacchides.

Partes Congrale, alie legitime, live primarie sunt; die accessorie alie attinent. live circumstantes.

Antiquitatum Romanarum

Primaria partes funt quatuor: Protafis, Epitala Catastasis; Catastrophe. Protasis est, inqua propie ch nitur & narratur fumma rei fine declaratione exitte nu Epitalis in qua turbe aut excitantur, aut intendum tur. Cataftafis elt flatus ac vigor fabulæ prin quade Mo miscetur in ea fortuna tempestate, imquam subple sei eta est. Catastrophe est conversionegotiji exagi in tati in tranquillitatem non expectatam. Hami partium communes portiones majores Actus digno en tur, verum uon penitus, neque sempera Estauten m Actus pars actionis five acte fabulation cum videli de cet omnibus personis scena descriture & interio Chorus, aut Tibicen populum delectats quoticen is videmus, finitum elle actum agnofcimus. Debetan in tem omnis fabula non plures neque pauciores qual pli quinque actus continere, juxta illud Horatianumi

Neve minor quinto, neu sit productior actu Fabula, qua posci vult, & spectata reponi.

dr

int

m

,זו

1

131

us

16

13

E

'n

G

fu

el

Actuum minores partes sunt Scenæ, quæ sunt mutationes rerum & personarum in achibus quarum non est definitus numerus. De scenis præcipitut, ne plures personæ recipiantur in Scenam quam tres nt præcipit Hor. --- nee quarta loqui persona la gren

Accessoria partes sunt argumentum, Proligus Chorus, Mimus. Argumentum fummam stius fabulæbreviter recitat hæc nova res, nec necella ria fere. Prologus prænarratio quædam eft, in qui Poeta rem fuam agit. Chorus pars eff inter Add & Acum: dicebatur autem Chorus multitudo nertium & saltantium cum tibicine. Canebant en vel initio, & hic catus dicebatus Modium, isd introitus: vel in medic,& Embola appellabant: M Compendium absolutum.

h fine & appellabatur Exodium. Apud Grecos Chorus afgendebat in Orchestram. De Mimis dixie

en reun formion es declaraciolarquitieum

9

15

Modis Cantus daltatio, Apparatus. Titulus est instabilità momentis, & authoris, & fabular à rio honomis honoreoim & titulus idem. Modi erant mensionant harmonin cantus cum affectibus Comcediae congruens, quae Actori indicabat quam vocem in gendo sequi deberet, bomilémme an elatam, iraliane au tristem. Erat autem saltatio nini aliud quam facultas quaedam motibus ac gestibus corpos isactificio quodam, numeros & ratione factis, iminimor mores, affectus & actiones. De trippicis Scenar apparatu diximus supra ex Alexandro.

in the state of C.A.P. XXIII.

m mu De Tragadià, & ejus aique Comcedia differentia

Ragadia dicitur à redyos hireus, & od à cantus, quoniam olim actoribus Tragicis hireus præmium cantûs proponebatur:

out Horat, in art, poetica.

su Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.

Mone imitatio per actiones illustris fortunæ exitu infelici, onatione gravi metrica. Ejus species sunt Græca et Latina utraque pro argumentis variis suas etiam habet differentias. Tragoediæ utilitas ett, quod apud eam sint omnis vitæ atque conditio-

281

Antiquitatum Romanarum 282 num exempla & documenta unde omnem cale

mitatem æquiùs ferre discamus. Partes habeten

& ante Dear finnelischen Comocdiaco de l'actionne de l'act

Differunt autem Comcedia & Traggedia quingua modispotillimum. .. Materia, hogelischus iplie nam in Comcedia amores fere & virginum rapsun ne in Tragoedia luctus, exilia, cædes introducus produ Comcedià sunt sales et risus: in Tragcedias per turbe tiones. 2. Differunt personis : nam in Traggedi funt Heroes, Reges, Principes, &c, gin Comordia privati homines & mediocris tantum fortungege 169 Dictione five flylo: nam in Comcedia verbanon fant tam atrocia aut fignfiicantia, ut in Tragoedia, in qui affectus atrociores regnant, quos afferunt res gran Hi des: in Comcedia autem mitiores affectus fing 4. Exitu: nam in Comcedia exitus sunt jucundia & læti: in Tragædia triftes & funesti, & fortunarum m miserabilis commutatio: illorum exemplum estin a Odyssea, horum in Iliade Homeri. J. Differyn I proprià notà in Theatro: nam Comcedia, 1990000000 | batur, Tragoedia vero cothurno : de quibus divi mus part. 2. tit. de Calceis Rom. unedenborg pro

De cateris ludis Romanopum, un isibsly gl Egalenses Ludi fuerunt Scenici in house rem magna Deum matris, incumte vers in Palatio per dies sex celebratis que la utsition sum curam Ædiles gerebantas In ils piet p

lata divitiarum pompa, permissagi, pulendi licentia perlo-

a

per me

&

pd

næ

mo

Me

in

RE

H

ord .

H.

Ne

in heilise nocher urben migh might

personati juvenes Magistratuum privatorumque senia personas, & facta, dictaque imitabantur, & ante Deæ simulachrum ludebant, & matronæ persuz pudicitiæ psallebant. Quibus diebus Roma persuz pudicitiæ psallebant. Quibus diebus Roma persuz pudicitiæ psallebant, victu tamen frugali & modesto, nee die tantum, sed noctu epulari; nambie li luds præcipue casti magno savore spectansism conspicui erant, ad quos servis adire non liberatulos Præcipue & Magistratus purpurati in sega prætexta parque in ornatu maximo celebratum. Quare Purpura Megalensis in vulgare proversim venit: Lis etiam diebus stipem cogere solis sega matris famulis proprium suit: & constitutum, segalensibus Patricij motitarent, psebs verò creatibus.

"Cereules Ludi in honogem Cereris magnificen-Mime in Circo celebrati, ducto more a Græcis ex Bleuhne. In his ludis representabatur a Matronis Maus Cereris ob raptam Proferpinam & & ejus peregrinatio cum face quæritantis filiam. Pompa m producebatur cum Deorum fignis & ovo: in ijs pers rigiliænoctu fiebant, sicut in sacris Isidis excubiæ. Il la his circum metas cursu contendere solebant; A Ediles Pleb, tamen, pro equorum cursu plerunque g gladiatorum certamen exhibuêre. Ijsdem etiam Millilia, h. e. nuces, Cicer, & alia dabantur, & sparchantur in vulgus ab ijs qui ludos exhibebant , id plausum, & populi favorem captandum. His placetant Ædiles. Ab ijs impij consceleratione voce præconis amovebantur & si quis non initiatus adiffet, capite luebat. Ceferis mysteria magno sis lentio

Antiquitatum Romandrum lentio inclyta, velut a canum quid fanctumque vulgus efferte non licebat. Hot lacrum ? Alexandro) a folis Matronis fie Bat, amis fing lis: in quoid observatum fuit, ut tune Dissian esse censerent, il a lætis nec tunere possible centerent in lactis Cereris ante noctem epusate tur nemo, atque a vino in primis & Venere aban rent. Utque quinto quoque anno; ex Siby liftis en minibus prodigiorum cama, jejunium fiat! mtel in præcipuum fuit, ut factis initiatos calda abluere primum quòd castitati prodesse ducetent.

Florales Ludt in honorem Flora florum Dea lebrabantur, primum meme Aprili, pollea Man ut omnia recte deflorescerent. In his hidis felle nas, qua volgato corpore quaffum faciebant, den dari, & pudendis obscoenisque invelatis per luxu ris erat: in quibus etiam Ædiles cicer, fabasila aliamiffilia plebi spargere. Ienore più aliamiffilia plebi spargere, seporesque & capras e liaque mitia animalia sudis admittere confuevela la liaque mitia animalia sudis admittere confuevela la liaque mitia animalia sudis admittere confuevela la liaque accensis facibus, cum multa obtecentate de borum per urbem currebant, ce ad tube sontiale de conveniebant.

Murtiales Ludi in honorem Martis peragebal tur, quarto Idus Maij in Circo; cum equorum a curfu & venatione. Celebrabanter etiath ad lendas Augusti, quod et die Martis ætles consett the control on a control of the cont

Apollinarer Ludi in Apollinis honorem celebra bantur pridie Nonas Quintil, ex vaticinio Maro Watis, cujus earmen extat apud Liv. lib. 25. Deff

ic 1

是是李韶里

多里

ma

pis

4

3 6

rem

Macrob. Cum Ludi primo Rome Apollini celerarentur, ex vatiginio Marcij vatis carminéque Sizullino, repentipo hostis adventu, plebem ad arma
ratasam hosti occurriste, eoque tempore nubem
ratasam hosti occurriste, eoque tempore nubem
ratica di primo primo primo per la compositio de la compositi

Audi Capitalini dicti fuerunt, quod in honorem vis Capitalini, proservato Capitalio ab hostibus sallis Senonibus, instituti essent & celebrarentor. His ludis tradunt authores Sardianos venales produciolitum, bullam puerilem collo appensangerentos, quia, cum Veientes Etruscorum populus per appensan quia, cum Veientes Etruscorum populus per appunt tempus Romulo bello restitissent, Romulus appensa quia, cum Veientes Etruscorum populus per appunt tempus Romulo bello restitissent, Romulus appensa quia, cum inforum Rege, sutilicatem ejus siderit, una cum inforum elementorio de siderit, una cum inforum elementorio de siderit, una cum inforum elementorio de siderit side

rem istum conservanc : unde proverb Sardi Venu les, i. e. alius alionequior, & novissimus oninten deterrimus, ut in venditione Veiorum captiverus Præter hos verò Capitolinos ludos etiam alipenan qui fingulis quinque annis celebrabantur, sinfficient Domitiano Imperatore, qui alio nomine Agua Capitolini appellantur: in quibus omne genus qui fices certabant, Citharcedi, Histriones, Poeta, Rim tores: unde Poëtarum laureatorum mos manais qui in magno pretio semper apud Italos & Gel manos fuerunt. In veteribus Agonibus Capitel nis, qui vicerant, corona & ramo lemnifeatis at torque involutis donabantur: qui secundi erantem rum coronæ & palmæfine lemniscis erant.

12.24

De

in

in

In

iar

Na

101

goi

hib

M

(qa

gri

OKO

Ludi Romani sub Regibus instituti, & Magni with cati, quod magnis impenfis dati funt, ijs enim im pensa ducenta milia nummum; aut, quod magni Dijs fierent, Jovi, Junoni, & Minervæ, Ludicrum fuit equi pugilesque ex Etruria maxime acciti, Ludicrum di hi fuerunt annui. Primum Circenses, deinde 800 nici. Primum uno die, deinde biduo, item triduci le denique pluribus etiam diebus, mense September agebantur, Primum à Regibus edebantur, com Consulibus, inde ab Ædilibus plebeijs, tanden h

Ludi Plebeij sunt, quos, exactis Regibus, proli bertate plebis post fecerunt Romani, aut prove conciliatione plebis post secessionem in montem A. ventinum, aut ut alip, in montem Sacrum. Hos En 10 diles plebeij edebant. Fiebant autem in Circo ad Co 17. Cal. Novemb. per triduum. Arque in his obsers le vabatur, ut quoties instaurarentur ab Ædilibus, lu-Ludi dorum causa epulum daretur.

Deum confilij petabant. Feriæ publicæ ei Deo, & Cisco ad aram ejus ab Sacerdotibus fiunt ludi iljudibus virgines Sabinæ raptæ 12. Cal. Septemb. In Confualibus opuos afinosque coronabant, & os isti finebanto vel quia feriæ Confo, qui equester naptuaus chi agebantur. A sinus autem tum equo confors est, juxtaque fruitur vacatione laboris, vel pia tum commoda navigandi maris tempestas exibita jumentis qualemcunque quietem præbebat. Itulis etiam celebrari ludi in Circo Maximo Consulibus consueverunt; quia id genus quadrupedum rimum putatur currui vehiculo que adjungi.

Ludi Taurei fuerunt inferis Dijs consecrati. Eos um origo antiquissima edin enim, regnante Supero vis morbi & infanabilis pernicies per omnes urs regiones & compita pervagata esset, assiduis

funeribus exhausta civitas foret, atque ob em camium taurorum pestifer annus gravidas mumes ita astecisset, ut sisti pestilentia nequiret, in

corum inferorum placamento hos ludos concele-

torbum inventi primum concelebratique sunt: in tibus metas circum currere velut in Circensibus

rvatum eft.

Ludi Compitaliti Laribus dicati, quos bis in anno comis cellivisque floribus ornabant. Eorum origo Tarq. Prisco: Servius enim Tullius, quòd ei pueco caput arserat. Laris filius esse creditus est: inde compitalitij ludi primum instituti inventique suet, quos per vicorum magistros fieri, & in Compitaliti celebrari memorant. Per multum temporis des

288 Antiquitatum Romanarum
desiti, postea restituti (quia solemnia ludorum intemittere nesas esset;) denique discussi suere.

Ludi Palatini in Palatio triduo celebrari foleti in D. Julij honorem qui victam armis Reinp. in

minationem convertit.

Capitolini, quod Jupiter Opt. Max. firam fed

Augustales Tiberij tempore Tribuni pleb. in

gusti honorem facile instituerunt,

Ludi Seculares, quod fingulis centum decem nis, vel, quod femel tantum hominis attate fiel dictos accepimus: nam feculum hac finitione minarunt. Alij nisi decurso trium ætatum sp Seculares fieri negarunt, qui supra Tyberini pius in Capitolio magna frequentia & favore fun di soliti: ad quos, licet Prætor invitaret ad luc quos nec vidiffet quisquam nec visurus effet, tamen citra hunc annorum numerum perlæpe c bratos comperimus: nam & Divus Aug. Secul fecit, & haud multo post Claudius celebravit; intervallo sexaginta nec amplius interfuere a Mox Domitianus illos instauravit, habita temp ratione ex quo ab Augusto editi fuerant. Romæ per omnia theatra fieri servatum est: in bus trinoctio tetra caligine, bobus atris, ad Ta tum sacrum Plutoni, & Proserpinæ lectifierus pervigiliæ & supplicationes, instar Cæsaris in rum sieri solebant, carmine & hymnis, in Capi lio à pueris puellisque patrimis & matrimis, in pollinis & Dianæ laudem modulatis, cum qui sæpe Circenses dabantur una, Quorum institu

ris

90

tur antiquissima: cum enim Valerius Publicola il Reges ejecit, tres filios morbo laborantes ex oto recepisset incolumes, voti reus hos instituit mus & celebravit; quos antea præteritos vel inmillos D. Augustus magnifico apparatu colebraquanvis non vera ratione dimenfa. Inquibus venes, fine aliquo majore natu propinquorum, durno spectaculo interesse vetnit. Postremo Do tianus feptimos exhibuit ad fua tempora ab ortu bis observatos. Et demum post curricula tempom Philippus Imperator, millesimo urbis anno, ex ni feculorum memoria apparatifimos feculares it: in quibus præter elephantos triginta, leones, res, alces, atque hyænas, etiam gladiatorum pamille, hippopotamum & rhincorrotem, ferale e immanissimas venationi dedit

Votivi Ludi erant, qui à Magistratibus ad bellum is vovebantur, post res seliciter gestas & victon partam exhibendi. Atque hi introducebantur,
Sibyllinis vertibus aut augurum præceptionibus,
promistis Imperatorum, vel ante bellum, vel
stecto bello atque hostibus devictis. Voveban-

nonnunguam in quinquennium.

Judi Villaria à Pub. Corn. Sylla instituti fuerunt lo civili, qui felicitatem diei quo Samnitium Tennique pullus ell'exercitus, perpetua ludorum centrum bonoravit memoria: quibus fine nomis Syllane victoria: celebrantur. Fuerunt etiam i viologia: ludi in memoriam victoriarum C. Caris, Augusti, &c., peracti. Huc etiam pertinent hus quinquennales, decennales, vicennales.

Quinquennales instituti ab Augusto, post devictum

T

Anto-

Antonium, & partam victoriam apud Activisal montorium; unde etiam Activai Ludinopopunquappellantur. Ij quinto quoque anno facti funta rumque cura quatuor Sacerdotum collegijs prodinem incumbebat. Pontificibus nimicum Augbus, Septemviris, & Quindecemviris. In isse equestre certamen per pueros & virosi Patrice gymnici quoque ludi, stadio in campo Martin tructo, acti sunt. & munus gladiatorium dan nantibus captivis, exhibitum Sub reliquis ctiam peratoribus celebrati sunt.

Decennales ludi à Cn. Octavio Augusto sustitution pratextu quodant, ad Imperatoristicul Monarchiaque potestatem retinendam sine instrumentation solebat enimelecimo anno, constituto in boccin ti spectaculo ludorumque apparatu, imperium pulo resignare, quod tamen illicò, quasi rogan recepit. Atque hine ortum est, ut posterior tiam Imperatores, quotica decimum imperium num attigissent, festum celebrarent. En ludos maximo apparatu darent; Ec quanquam nob certum tempus, sed personne vita spatium in perium deferretur, tamen singulis decennija sul pro ejus renovatione agebant.

que imperij anno habebantur.

Ludi Triumphales fuerunt qui postingnes

Natalitii, qui in natalibus magnorum vira

ve.

Gi

hed

Ludi Juvenales, licet Juvenum causa instituti rent, in hisque adolescentes per lusus & lascivi mitterentur Applerumque tamen anus, & grans on admissos comperimus. Dictigitur Juvenales iquit Rolinus) quod in ijs veluti rejuvenescerent, ingeratiquem ludebant turma puerorum primo misford, Etjuvence generoli spiritus, ut equis Meatie is hime mide dispolitis turmis i tanquam acie the composito agmine, in just a modum puggeurhtarent? speciemque prælij, modo in occurmeundo, nunc à tergo & in gyrum occursando, exberent, & campestrem incursionem facerent, icimenque magnæ indolis, & commendationem untis adolekentiæ præ se ferrent, ita ut qualis ique futurus eller, cujusque spei, facile eniteret. has quoque Pyrohicam saltari accepimus, quæ negris urbis moribus, magno faventium studio but s que primum inventa fertur in Greta, nonuli à Laconibus, ad res bellicas facile obeunut armati levi flexa & saltu, nunc se cons whendo, nunc in altum exiliendo, nunc decliendo, tela & plagas vitarent, disciplinamque diferent, que Enoplia Saltatio dicta est, quam finquillus Trojam nuncupavit: idque à Romulo dittutum ferunt, ut eum armis saltarent milites degione , quan bellicrepam dixit. Fuerunt & as ludi Juventutis, quos Salinator Senensi prelio vos profalute juvențuiis, ingel alice .

Ludi Miscelli vocabantur, qui ad nullum certum mus Ludorum Scenicorum, sive argumentum, sive scene instrumentum & apparatum spectes, remipostent & sucrumt ex varijs multiformibusq;

dieris commixti,

Compensation) Antiquitatum Romanarumguq mu 292

多家部等

100

At,

MI.

par

ינער

mu:

or in

ende

men

.Not

narm

Ludi Funebres & Gladiatorio originam yen mam habuerunt : quippe Æunas ad Rallantis chilles anteeum ad Patroclirogum macksbapi rias cum ludis e unde etiam Gladiatorum masa dubio, est ortus Nam cum primam captos en stibus jugularent, vitantes fœdi spechaculi qui tatem captivos inter le committe upti st panes dem effet & facious & supplicium squibusque & virtus dodiffet, superessent, alipplacapent in puris manibus parentantium. Etiam malo inge servos mercati in exequijs immolabant. Romanorum Junius Brutus dicitur in defunction tris honorem dedisse Romæ gladiatores. Daban & à Magiffratibus, & à privatis personis, & e certaminibus & cum fabulis. Gladiatores man ing fumptu emebant & educabant, quorum muni arena cadebant, alij, petente populo, manuam en bantur. Magno etiam pretio conducebant eom mur Magiftros, ques Lapitas appellabant, Tanden in Theodorico Gothorum Rago universus usus substitution de la companion de la comp nibus, ut cam ipfi munis cadibus ab fe auferat Nefas erat cum gernitu vulnus accipere; fangum men sum alto quam hostiless animo spectare. La lin cum rude prodibat. Brat rudis baculus gladiato ouo prima pugnæ rudimenta meditabantur, un & nomen : ea manumissi propter fortitudin cum libertate donabantur. Certaminis initio, poquam inter le rudibus batuillent, ferro nudi trans gebant: fellis aut victis alia manus substituebat Nero quadringentos Senatores, sexcentos Equito ad eam operam exhibuit. Domitianus etiam fæm

Compendium absolutum. 293 parum pugnas nocturedidir. Qui funebres ludos Hillsan, Denghatores dieti. De Gladietoribus ingruin filleum scripfit Lipfius, ubi fuse omnia ad de petanta labeamus. mi Intai qui Exerchationis caula fichant, crant Tros Hirlade, Trojæludus, ludicrumque (omnibus min me nominibus appellatur) de quo lupra : & Cantentes fudi , quibus milites in cafiris & exerce Sheir & delectabantur nimirum Pytthiea, Salta-165 Decutto, We. dequibus etiem lapra quod fatis H, dixmus. का मिलारे हैं के हैं के स्टब्स्टर के देशकारी का wind of an France Very S. ers perfonks, & cum Tadinions magn mant colorani muiti in contre die jerenderbonnto, manufaire. vision euron presiminationebant corun reliable to Tandemi and crius vilus fabla. ally vitam dare homi-Imprefue of destiller San Dicaporte fanglinem Mine I gradbage Sie winas stadiatoriu bng a sunsedenti-

企业企业企业企业企业

GRATIARUM ACTIO OB PRO fligatam Hispanorum classem; quæ anno on 1588. Ecclesiæ Dei in utroque Britania Regno extremam valtitatem, ininata et fo Auctore M. 70. Bello seniore, frdeli & pio verbi Divini in Civitate Glascuent quondam Præcone.

In opusculum & opificem Ogdoaftichon.

Attibuted in the same of the place

the hand of the sale of the sale of the

The second secon

Armina sunt triplici lectu hec dignissim am causa, Facta stupenda Dei quod memoranda canant: Ut tumidum in tumidis Hispanum straverit undis Spirantem cades, perniciemque sacris. Condiderità, pius, sacer Interpresque Tonantis Nectare qui verbi pavut oirle sacri. Denique materie carmen quod congrunt apte, III Alta est materies, altisonumque melos.

> Constant D. L. Comments of the Constant That so you will be the second

11

3.25

Claristimo viro Roberto Brussio Edinbur-

Descriptata den vix expectata, piorum
Solament set li gloria raratui:
Ilustric prozvic, pietate illustrior, ingens
Prasulis augusto munere, cura Dei,
Accipe tineta licet nullo sale carmina, tantis
Intento rebus si tibi forte vacat.
Auribus illa tuis non aque digna videri
Possunt, ac animo res placet ipsa ineo.
At tibi qui me jungit amor fore grata legenti
Spondets & auspicijs uberiora tuit.

Joannes Bellus.

Ternus mibi carmen era Kegnator Olympi,
Quem decorat multa virtutis gloria, cujus
Olim venturi memorabunt fasta nepotes:
Quippo teopaa novis cumulavit prisca, novamque
Materiem nostris fuso dedit hoste Camounis.
Ille suo fukcit nos robore, protegit alis,
Prasidio munit sirvo, trepidantibus assat
Pervigil excubitor, rupesque immota procellas.
Componit belli horrendas, quo vindice tuti
Spernimus hostiles turmas, adversaque castra.
Undique colle clam magno molimine, sastu,
Barbariem tumidus numerosam armavit Iberus:
Eductasque rates colo, ceu monia celsis
Turribus in nubes minitantia milite multo

T4

Mange

Munit incassum; tanit inque invitantin phonis ios willis Pondera stipavit gravida immensacanimismosa inifful Subsidiumque via Gererem, latice sque Lyco mon supul Addidit, argentumque ingens, nec plutima gazasina Defuit, extremis quam closse avexerat Bodis, and the His opibus fretus vastis dat puppibus Austros un ino Nilque sibi invictum ratus, ipja lace Bene tental animini Astra: & quos revum Dominus fibi fædesz fanta gul Junxit, Marte petit scelevato; ac dira minatura nottis Qua simulac Pater omnipotens incmania coptuito a supul In solio residens coli despexit ab arce; mathade, antirlo Infremuit, magnoque irarum incanduit afundant Ac primum ciet in densas leviora phalanges Pralia, nam subito ventos spirare secundos, Pacarique vetat pelagus, crebrisque procellis Sublimes tundit proras, multumque fatigation and Ingeminant nimbi, nox circumfunditur atra, and que Pallenté sque diu jactantur gurgite vasto. Ipsi se accinqunt Euri, & velut agmine sacto, and anni Hinc atque inde ruunt, rapidéque feruntur in bastemis Ipsa se glomerant nubes, ipsa aquora ponti. Cum fremitu horrifono simul indignata tume scunt : UI Omnia certatim infandus à littore naves de la M Arcere optato cernae, atque arma movere, and more Non tamen adverficacorabsterruit ira mones aluriol Numinis, infano juvat indulgere labori 3 300 1009 Stat semel undosum transmittere classibus equor Et tandem extinctis iram satiare Britannis, maissand Hunc ubiterum Opifex vidit perstare furorem, Nec dum animos dira genti cecidese ferocersupa Buar Protinus instaurat Martem, & nova praha tantat Jamque suis, quorum ferro populare penates Millia

M

Su

Inc

Cu

A

Co

Fu

ln

L

ln

Vo

0

P

In

Millia tot nequicquam opibus confifa purabant, Sufficit ingentenamimor, viresque secundas; Inque accem prodit Ductor, formidine primim Cun Clantes paurio fque docet bellares movisque Artibus infirmation I ber a confufcitat arma. Continue vibrata savo frargimier abeno. Fulmina, collucent ignifreta, forreus inter Ingraity & Jakas but cruor inficit undas Littoraque bervifico sonitu concusta vefultant; Inque polam picco nigrantem turbine fumins Volvitur, obtutumque intelarmentibus aufert. At nondum classis bello vis fractane fanda eft, Spem fovet, & latin expectat refine triumphum: Cum subità nova securir, inopinaque revum Objicitur facion, que mon fera pectora turbat. Ecce eteninourfu, mullo re Bore, citato Puppes per tunidos portant incendia fluctus: Indomitusque furens laxis Vulcanas habenia of smell. In medium fertur, flammis lucentibus, agmen, Nautieus extemplo ferit aurea sidena elamor, Amentes rapinnique, suintque, incidere tortas Dum certant junes: & fico a per sequera triftem Maturare fugam celeri premit reior Euro Turbatos adversa acies, dupticatque tumultum Fervida, congeminantque tonitraa, fumat ubique Pontus, crebrescuntque faces, fragor horridus aures Verberat armorum, totúsque remugit Olympus. Cœrulaque innuneres rostris suicata debiscunt: letibus antenna validis resonant que, remunt que, Trajectaque rates laterum compagibus imbrem Accipiunt lawir, fundumque feruntur in imum. Tu dextra; rerum Sator, armipotente cobortes Fudific Fudisti armatax, unlido tu robore fastum Hostilem esto pendamitum, fractionque dedisti: Tu decurimmortalo tibi, tu nomina victor

Aterna, & laudes peperiodi Marte perennessoni . Hac secum immitis foufra jactabat lberur, of on ing. Vis mihi nulla virûm potis est formidine pechan withit Concutere, ant armis ingentia capta morari 3 3 ha will Imbelles toto volitames equore classes in a in remail. Dissiciam, lacere voda demergenturimima, cruz rend Undas permenfus vitrear, optata subilionos minos installa Ostia; Subducam naves, & conscia jungam in some Agmina, devotique foli lata aquora den socialistico. Milite inundatos facilitas farroque colonos socialistas Insequar, in fundamgentemmeus houriet entire Succidet que omnem filvam: si credere quisquam Menibus audebit sesenconvulsaruinisment Tota repente debunt oditus, mea seviet ira Ultrix in cunctos, pariter nat unque, patremque, mil Consortenque toricharam mucrone corusco a minimax H. Alterum in alterius tepido madabo cruere, indrolote. Sin qui reptat adbuc, aut mairis ab ubera vagit igio VI. Pendulus, infanti detan superare tenella, un sanuil. Fædis ora notis compunitus sentjet olimite red at men? Servitiginga dura, trabétque miserrimus segrènnes quella Vitam, dicetarque scale sto fanguine cretus, Canadani I Arvadehine Letie, & widnates civibus urbes, with Pradamque in socios congestam largus opimamente prido Partiar, ac clara virtuse debita pendamento ministrat. Pramia victrici decoratus tempora lauro, ve tentino del

Hantumagne Panema (quid entrate fallere possion).
Auribus hausistiz catidaque incensus abinaes diamin.
Protinus armasticatum terrasque, sactumque, munic.

PARTS.

Ventos-

Ventosque, & pravupta salo fumantia saxa; Aëria que manus nebularum, & lesta virorum Robora, que simul intrepide ac effusarusbunt, Te Duce, Sinfestis domuerunt viribus hostes: Qui medo sublimi seriebant vertice celsa Sidera, momento detrufi in Tartara marent. Non gaza, non armajuvant, non mole carina Immensa, aut validinauta, canive Magistri. Quas cura annorum late vulgata per orbem Multorum conflavit opes (mirabite distu!) Accisa. Subito ingentem troxere ruinam. Quid tibi par, eceli Rex inclyte? quidoe secundum Orbis habet ? solo qui torque somnia nutu: Prostratosque prensu pedibus, subigisque rebeller Te bellante, folum, totusque exterritus etber Intremuit, magnoque furentia cafera tumulen dina Barbara, pracipiii cursumon tergo dedere, Hi miseras tereti transfixi corpora ferro Exhalant animus, hor vivos obenit unda Absorbens erebro laceratum fulminis i &u Navigium, dutcemque avidu dat piscibus escan Humanis quibus extingui non contigit armis, Savit in hos astus pelagi, contique frementes Insurgunt, rapidoque in saxa fonantia torquent Turbine, & immergunt undic, In littore poffin Apparent inhumata cadavora, firagibus uquer Obtegitur s ponti quibus indulgentia terris Finitimis adnove dedit, nova bella, novosque Inveniunt ho feasiterum cadantum erbo Browns Funere : que nondum mons abfult Comium egents Omnibus drumnis confecti ignota pererrane Limina, mirantique orbisfectacula prabente comito Quod

Quodsi quem quassata ratis per tela, per undas Elapsum, ad patrim vix tandem deferet oras, In luctu, lacrymu, ignominiaque perenni n'es itamina Transiget inselix avum: lucemque peresuant and Felicem dicet qui vitam effudit in armanono assasso illi Fæda nec in fest jattari opprobria sensit in internation. Intered, Pater alme, tuerex boste receptor Exhilaras, omnique provul formidine sunding Latitia dulciperfusic pettora, lander and senso sand Das celebrare tuas, & fada ingentia cantus Solenni, ac festis ad sidera ferre triumphino in sous of Hac simulac rumor diffundet, therides ora . Unguibus, & favis fedabunt pettera pagnia. Grandavus sua capta amons infausta tyrannas Deflebit, mosto resonabit regia planetu. Hac Pater infiguir triplici diademate, faitu Sacrilego sibi divinos qui poscit honores, Audiet, & Solio vittas exutus ab alto Exament weam Se dabit in cinepen Corputaque turba dotors a summo Mugiet indulgens, colfacinalefano tiavas Abjiciet, largoque rigabit flumine vultur, som ungilal Quique occacati monte realigine fuscal mines & Errorum bis ducibus fese addixere, ciebant ; inbilante Incassin fletus: & acorbana Numinis granno a solet Experti semel band iterum se cominin bosti deli manual Objicient tanto. Velsi dementiacaea assimow a winni Pracipites aget, Grurfus scelerata movebunt ages in In bella Eumenider, tu magni Conditor orbit wol neve Immotus longava in per per secla, furoremanta and Qui nutu effrance mpesces, telaque vidin Excuties dextris, & cludes cladibus addes Quare agite à tant is nuper virtute periclis Numi-

Numinis ereptis jam lati exolvite grates: Dannati votu jam vota offerte supremo Regi, jam meritos templicindicite bonores. Illi cuncta sonent lauder, & cammina grata: Latitiammentis concentu expromere lingua Gestiat; aternum cotu relebrate frequenti Rerum (nec pigeat semper meminisse) parentem. Cum belli ingrueret tempe fas tro faroxque, Viribus & numero summus tentarious bostis Mortem intentaret pavidis, & vincula dara, Suppliciter triftes, & tunfi pedora palmis Astra fatigastis precibus, lacrymisque vocatus Regnator celi geinitus, duplicataque vota Audijt, & trepidar Solvit formidine mentes Munificaque manu cumulavit gaudia, gentis Cladibus & dannis oculos animosque superta Exatiare dedit : vobis extrema minati Omnia, jammiseris submissi vestra queretis Auxilia imptorant, genentie & murice quondant Insignis nulli jam non misunandus oberrat Tegmine pannosus vili, macieque suprema Squalidus effectos estus trabit. Ergo Parentis Athery vobie agnoscite numen amicum, Quaque ipsi vestris alacres spectatis inaris Inclyta venturo miracula pandite feclo, Acceptam memori to Stantes voce falutem. Non fors bec vobis non arma dedere tropus. Non artes hommum, non vis; sad dextera Registrement Aterni, quam disjector libravit in hofter in wine in Hunc unum grmo plausu, fremituque secundo Tollite in aftra, uni praconia pangite lata: Huic uni decur, buic parère sit una voluptas. Ne

Ne si forte operum tantorum, & sæderin det Protinus oblitos, vera pietate sepulta, angentia Insanire juvet, desertu deserat hoste sa, irrock and alle Bellum instauranti malegrator, dignaque falling and and Supplicia indignis sumat, flagrisque subactos Proterat, aversamque neget chamasarbusauren. Tuque, ô turba altis jampridem immersa tenebris. Lethiferisque animos additta erroribus, ultro Ne pudent vandem impuru absistere sacris: Sat mentita din es pictatem, pelle profundam Notiem, splendentis placidum jubar aspice Solis Sat tenebris Ereboque datum; mox eripe tacis Te vinclis, juga confestion servilia collo Excute, nonne vides ut nobis aneaturris Est rerum Dominus, prasensque vocantibus afat? Sublevat, & tutos alarum protegit umbra. . Nonne vides nobis infestos illius alta Prosterni dextrâ, retroque in victa referri Agmina, perniciem quan nobis sava pararunt? Tandem animos subeat ritus quos finxit avitos Prava Superstitio Stygys emissa lacunis Respuere, excussoque gravistorpore veterni, Spreta diu nimium divina capesere justa, Quosque jubent castos oracula fallere cultus Nescia: sin libeat sine fine odisse piorum Gentem, & luminibus cacis miranda tueri Falla Dei, tatram nollem, tenebrasque secuta Prafracte aternis merito plectere tenebris. Quicquid ubique sinu patulus comple Etitur orbis, Ætherium canat exultans celebret que Parentem, Qui sibi dilectos ex arctis faucibus Orci Eripuit, placidaque dedit, formidine pulsa Pace

Pa

lm

N

Ing

Co

Qu

 D_{i}

M

Qu

Fu

E

Pé

M

V

E

C

Q

In

Pro tollendo cordis callo garmen vorivum

Oua Deus omnipotent mea faxea cor da domaret.
Cor da adamantais iplis certantia faxis.
Qua tamen (ut perbibent) hircino sanguine ponunt.
Duritiem, calidoque recens de corpore suso.
Molliret sic ille sui car sanguine Nati.
Qui lacero sacros fluxit crudeliter artus.
Funderet ut lacrymas, ut sundant sumina fontes.
Et flueret rapido ceu cera lique scit ab igne:
Pelleret & survas vultus susone tenebras.
Mentis, uti clare posem delicta videre.
Visaque destere, & vitam vitare per oninem.

Haud tibi, Cun Hippiens, res ardua, cœrula cœli.
Qui mare fluctifonum, terram omniparámque crensti
E nibilo, idque oris verbo citraque laborem:
Condita cuncta tua verbo fulcifque potenti.
Quod nisi Cœlituum faceres bominúmque repertor,
In nibilum rueret compages dædala mundi.

FINIS ... Bal

Freeman Land Comment of the Comment

Que nos fugerunt bac Lector corrigat aquus.

Pag. 3. vers. 22.proquadriennium, lege quinquennium pro quatuoral. quinque, v. 23. dele exactum, p. 6. v. 15. al finem, p. 32. v. 13. Lyczum, v. 15. Pane Lyczo, p. 70 v. 12. recognoscendi turmas, p. 75. v. 22. incertam, p. 85 v. 8. jurarent, p. 97. v. 4. post Rex, panatur comma, p. 100 v. 22. plebeios, p. 112. v. 6. latinis, p. 141. v. 3. musculus, ib. v. 22. sub vinea militari, p. 147.v. 6. eas, p. 15 v. 7. unquam', p. 156. v. 4. prodiderunt, p. 158. v. 7. [par la funt, p. 159. v. 12. post proximu, l. diem, p. 161. v. 1040 sidiarum, p. 166. v. 27. pro noffer, l. Rom. p. 169. v. 9. pr nostros, l. Rom. p. 178. v. 2 1. inde, p. 196.v. 3. victrices, ib v.5. pro nostros, l. Rom. p. 197. v. 15. pro suenda, l. Suenda, p.210.v.21. pra nostra, 1. Rom. p.220. v.21, celitus, p.224 v. 25. beneficentia, penuria in nom. ib. v. 31. post herbi adde cum, p. 229. v. 3. post suis, adde in, p. 231. v. 6. fie done, p. 232. v. 8. post discernit, l.acies pro Marte, p. 235 v. 29. Nunciato, p. 236. v. 20. pacti, p. 237. v. 25. procod Fermelinodunum, p. 239. v. 6. audzci inccepto, p. 240. v. 11. hautico, p. 244. v. 7. fulpensam, p. 245. v. 3. pol etiam, l. mortis, p. 265: v. 12. fecutæ, p. 267. v. g. tempo rarium, p. 287. v. 14. Taurei, l. Taurij.

IN A POSTO CONTRACTOR AND A PARTY OF THE PAR



